

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra pomocných věd historických a archivního studia

Diplomová práce

Petra Harloff

**Edice manželské korespondence Albína a Libuše
Bráfových**

2020

PhDr. Milada Sekyrková, CSc.

Poděkování:

Tímto chci poděkovat vedoucí mé diplomové práce paní PhDr. Miladě Sekyrkové, CSc. za veškerou metodickou a odbornou pomoc, podněty a množství cenných rad a doporučení, které mi poskytla při zpracování této práce. Dále bych ráda vyjádřila vděčnost paní doc. PhDr. Ivaně Ebelové CSc. za podnětné rady a čas při vytváření ediční části práce. V neposlední řadě bych ráda vyjádřila poděkování své rodině, která mě při vzniku práce podpořila, a bez jejíž pomoci by nebylo možné práci dokončit.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Clenze, dne 6. května 2020

.....

Podpis

Klíčová slova:

Albín Bráf, Libuše Bráfová, manželé, korespondence, edice.

Key words:

Albín Bráf, Libuše Bráfová, married couple, correspondence, edition.

Abstrakt:

Praktickou částí předkládané diplomové práce je ediční zpřístupnění manželské korespondence mezi národohospodářem a politikem Albínem Bráfem a jeho ženou Libuší Bráfovou, vnučkou Františka Palackého a dcerou Františka Ladislava Riegra, pocházející z významné a vlivné rodiny 19. století. Vědecko-populární edice je vymezena roky 1882–1888 a měla by sloužit širokému spektru čtenářů.

V teoretické části je stručně popsána biografie obou osobností od dětství, studijních let, přes profesní kariéru, až po poslední léta jejich života. Následující kapitola si klade za cíl přiblížit vývoj vztahu Albína a Libuše od prvotního seznámení po narození syna Václava především na základě analýzy předkládaných dopisů v ediční části, dále z archivních pramenů rodinných příslušníků a tematické literatury.

Abstract:

The main purpose of the practical section of this thesis is to publish a series of letters of national economist and politician Albín Bráf and his wife Libuše Bráfová, the daughter of František Ladislav Rieger and granddaughter of František Palacký, and to make them accessible in form of historical edition. This popular science edition is marked by years 1882–1888 and is intended for a wide spectrum of readers.

The theoretical section of the thesis briefly describes the lives of both public figures starting from birth and continuing by their study years, professional career and to the last years of their lives. The subsequent chapter deals with the development of the couple's relationship since their first meeting to birth of their son Václav, mainly on basis of presented letters, as well as other archival sources, such as archival sources of their relatives and literature on this topic.

Obsah

Úvod.....	8
Teoreticko-metodologická část.....	10
Albín Bráf	22
Libuše Bráfová.....	32
O vývoji vztahu Libuše a Albína z obsahu dopisů	38
Ediční poznámka	85
Edice dopisů	96
Osobní rejstřík.....	285
Místní rejstřík	292
Závěr	296
Seznam pramenů a literatury.....	297
Příloha 1	301
Příloha 2	304
Příloha 3	307

Seznam zkratek:

ang.	anglicky
ANM	Archiv Národního muzea
c. k.	císařsko-královský
č.	číslo
expr.	expresivně
f.	fond
fr.	francouzsky
hanl.	hanlivě
inv. č.	inventární číslo
kart.	karton
kniž.	knižně
l.	léta
lat.	latinsky
něm.	německy
r.	rok
roč.	ročník
s.	strana
sign.	signatura
zast.	zastarale

Úvod

Koncem 19. století postupně mizí četnost odeslaných dopisů psaných rukou s rozvojem modernějších komunikačních prostředků. Ať už se jedná o strojopis, který usnadňoval vytváření rukopisů, či vynález telefonu a telegrafu, díky nimž se informace od jedné osoby k druhé dostávaly rychlejším tempem. Stejně tak lze hovořit o vymoženostech používaných od 2. poloviny 20. století, jako jsou e-maily či textové zprávy, s jejichž dlouhodobým uchováváním pro příští generace nelze příliš počítat. Bývají běžně postupně promazávány nebo uloženy v mobilních telefonech, které jsou časem nahrazeny novějšími přístroji. Proto je hodnota psaného slova rukou na papíře naprosto nedocenitelná. Tu nám zásadní roli hraje soukromá korespondence, kde adresáti mnohdy barvitě líčili své myšlenkové pochody a pocity, jež jsou v dopisech uchovány. Výpovědní hodnota psaného slova je o to vyšší oproti současnosti tím, že pisatel byl limitován mnohdy časovými možnostmi i místem pro psaní na papíře, proto se snažil podchytit to nejpodstatnější, co se dalo.

Osobní korespondence, jež se postupně stává zanikající kategorií a komunikačním prostředkem mezi adresáty a příjemci, zůstává významným pramenem historického poznání minulých událostí a při jejich bádání v archivech a zpracování v určité publikaci také významným přínosem pro čtenáře. S tím tak dochází k dalšímu rozšíření dějin dosud nepoznaných. A díky možnému nahlédnutí do těchto ego-dokumentů máme příležitost pohlédnout do soukromí daných osobností, prozkoumat, jak subjektivně vnímali svět, co se kolem nich dělo. Podívat se do jejich každodennosti života, jak uvažovali, žili, vnímali societu apod. Pozoruhodné je pak zejména takové čtení dopisů, jedná-li se o komunikaci dvou zajímavých sobě si navzájem blízkých osobností, jež v dobách svého působení zastávali ve společnosti významnou roli. I přes to, že s rozvojem strojopisu začínají pozvolným tempem mizet dopisy psané vlastní rukou, nejedná se tak o případ dvou osobností Libuše Bráfové, rozené Riegrové a Albína Bráfa, kteří si ve svém vztahu hojně korespondovali. Oba dva byli velmi psaví a v průběhu 30 let, mezi roky 1882–1912, si dohromady vyměnili více jak 1700 dopisů.¹

---

¹ Korespondence je uložena v Archivu Národního muzea v Praze.

V příkládané edici se nachází 95 dopisů, která zahrnuje časové rozmezí let 1882–1888. Toto období je ohraničeno úplnými počátky dopisování mezi těmito osobami až po narození jejich syna Václava, jež je bráno jako zásadní milník pro vymezení první etapy manželské korespondence.

První dopisy a poslané řádky jsou svědectvím Albínova přátelství k jeho budoucí choti, a především ukázkou jeho náklonnosti, trpělivosti a hlubokých citů, které k mladší dceři Františka Ladislava Riegra² choval v srdci. Trvalo totiž dlouhých pět let, než si Libuše našla ke svému nastávajícímu cestu a svolila k sňatku s ním. Do té doby mu na dopisy, až na dva poslané, neodpovídala. Poté začíná pravidelná korespondence, ve které spatřujeme již opěťovanou Libušinu lásku k jejímu choti. Dozvídáme se tak, jak manželství fungovalo, co prožívali, jak trávily chvíle v jejich odloučení, jakou roli v jejich životech hrály jejich rodiny a mnoho dalšího. Nemůžeme v listech také opomenout důležitý doklad událostí politických, vzhledem k vysoké funkci ve společnosti právníka, národohospodáře a politika Albína Bráfa, s nimiž se v pozdějších letech své manželce svěřuje. Máme tak před sebou na jedné straně svědectví vnímání významné osobnosti o veřejných událostech, činnosti stran staročechů³ a mladočechů,⁴ voleb, snah o zlepšení politické situace a mnoho dalšího. Na druhé straně doklad o Libušiných strávených dnech a aktivitách na rodinném zámku v Malči, kde během odloučení pobývala. Z dopisů se dozvídáme o jejich soukromém a společenském životě, kam chodívali do společnosti a s kým se stýkali, o kultuře, umění a rozličných zájmech. A především spatřujeme významný milník z přechodu přátelské komunikace do manželského dopisování, které nabývá na četnosti a zahrnuje více rozličných témat.

---

² František Ladislav Rieger, JUDr. (1818–1903), politik, právník, spoluzakladatel Národní (staročeské) strany, poslanec Říšského sněmu, předseda parlamentního Českého klubu, později člen Panské sněmovny. Z literatury: SAK, Robert. *Rieger: konzervativce nebo liberál?*, 2003. SAK, Robert, Václav KLAUS a Jan SOLPERA. *Rieger: příběh Čecha devatenáctého věku*, 1993. JAHN, Jiljí Vratislav. *František Ladislav Rieger: obraz životopisný*, 1861. NAVRÁTIL, Ivo a Pekařova společnost Českého ráje. *František Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století: sborník referátů z vědecké konference konané ve dnech 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*. Semily, 2003. ŠTAIF, Jiří. *František Palacký a František Ladislav Rieger po revoluci 1848-1849*. Historický obzor. Časopis pro výuku dějepisu a popularizaci historie, 1995 6(7–8), s. 172–183.

³ Národní strana vznikla v letech 1860–1861. V Čechách se vytvořily dva názorové proudy, konzervativně-liberální staročeský a menšinový radikálně-liberální mladočeský. Termín staročeská strana jako publicistické označení Národní strany našel své opodstatnění až r. 1874 kdy mladočeši založili Národní stranu svobodomyšlnou.

⁴ Národní strana svobodomyšlná označovaná jako mladočeši vznikla r. 1874 po odštěpení od Národní strany.

Teoreticko-metodologická část

Pro vznik edice korespondence manželů Bráfových bylo na prvním místě třeba nafotit potřebné množství dopisů v jejich fondech nacházejících se v Archivu Národního muzea.⁵ Ty jsou stěžejním zdrojem pro editační práci. Vzhledem k častému dopisování manželů, a tím pádem nadměrného množství archiválií, nebylo možné zařadit kompletní řadu dopisů do této práce. Bylo třeba zaměřit se pouze na určitou část tak, aby začátek i konec byl oddělený jistým časovým a tematickým úsekem. Dosud chybí jakákoliv rozsáhlejší studie o jejich seznámení, počátečním přátelství a následném manželském vztahu. Proto došlo k rozhodnutí analyzovat vztah právě od samého počátku až po narození jejich syna Václava, čímž byly zahrnuty dva důležité milníky k vymezení korespondenčního styku.⁶

V tomto rozmezí jde o soubor 95 autory navzájem odeslaných dopisů. Bylo provedeno jejich přepsání a metodickými pokyny na základě edičních pravidel začala postupně vznikat předkládaná edice. Pro postup byly použity *Zásady pro vydávání novověkých pramenů*⁷ tak, aby práce zahrnovala všechny podstatné aspekty edice. Kromě nafocení byly dopisy změřeny, popsány filigrány a celkově došlo k posouzení vnější stránky archiválií.

K doplnění a rozšíření historických souvislostí ve věcných poznámkách edice posloužily ve velké míře dobové tisky. Často je tak čerpáno ze zdrojů jako jsou *Národní listy* a *Národní politika*, dále *Budivoj*, *Plzeňské listy*, *Našinec* aj., které jsou online dostupné v digitální knihovně Kramerius,⁸ kterou spravuje Národní knihovna České republiky. Některé články v novinách či časopisech v edici zmíněné nebylo možné dohledat z důvodu jejich nedostupnosti v digitální verzi na internetu. V době virové epidemie tak nebylo možné je fyzicky zapůjčit.

---

⁵ Archiv Národního muzea (dále ANM), fond (dále f.) Albín Bráf (1854) 1851–1912 (1927), inventář Emilie Pecharové, Praha 1993), <http://badatelna.eu/fond/162850/>. ANM, f. Libuše Bráfová (1870) 1860–1930 (1930), inventář Emilie Pecharové, Praha 1975), <http://badatelna.eu/fond/162851/>.

⁶ Po narození syna se v Libušině fondu nachází ještě jeden Albínův dopis z prosince 1888, který byl do edice také zahrnut.

⁷ ŠŤOVÍČEK, Ivan a kol. *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti: příprava vědeckých edic dokumentů ze 16. - 20. století pro potřeby historiografie*, 2002.

⁸ *Digitální knihovna Kramerius* [online]. Národní knihovna [cit. 7.5.2020] Dostupné zde: <http://kramerius5.nkp.cz/>.

Informace o zmíněných osobách v edici byly dohledávány z velké části v portálu Národní autority ČR,⁹ projekt Národní knihovny ČR, dále pak v internetové encyklopedii Wikipedia.¹⁰ Fakta o osobách se nalézají v poznámkách pod čarou, a zároveň s nimi byl utvořen i osobní rejstřík na konci edice. Při závěrečných pracích na edici vznikl také místní rejstřík, který měl být podle původního záměru spojen s osobami do jmenného rejstříku. Nakonec se však ukázalo, že výčet míst je v edici vcelku obsáhlý, proto došlo k vytvoření samostatného pro geografická místa.

K analyzování vztahu Bráfových a zjištění, jak manželé prožívali dny v době, kdy pobývali spolu, bylo třeba nastudovat archivní materiály jejich rodinných příslušníků. Zaměřili jsme se tak na dopisy ve fondech Františka Ladislava Riegra,¹¹ Marie Riegrové-Palacké,¹² Marie Červinkové-Riegrové¹³ a Bohuše Riegra st.,¹⁴ které se také nacházejí v Archivu národního muzea. Tím jsme zjistili, o čem si s nimi Bráfovi navzájem psali, jaké měli vzájemné vztahy mezi sebou a jaký byl program manželů, když se společně nacházeli v Praze. V tomto ohledu je velice významná oboustranná korespondence Libuše s její matkou Marií, které se o těchto tématech zmiňuje. Kromě toho lze ve fondech Albína i Libuše najít bohatou osobní korespondence, ve které se lze o jejich vztahu také dozvědět několik informací. Díky rodinné korespondenci se podařilo sestavit itinerář jejich zahraniční svatební cesty.

Po vytvoření edice bylo přikročeno k analýze jejich vztahu z obsahu dopisů, co si manželé navzájem poslali, a z korespondence zaslané jejich rodinnými příslušníky. Na základě tohoto rozboru mohlo dojít k popsání vývoje jejich vztahu v kapitole *O vývoji vztahu Libuše a Albína z obsahu dopisů*. Zde je popsán průběh vztahu až do narození syna Václava, o jehož životě jsme se na závěr v krátkosti také zmínili.

Vzhledem k Bráfově politické funkci je v kapitole mimo jiné také stručně popsáno fungování zemského sněmu a zemského výboru, ve kterých Bráf po několik let zasedal. V kapitole *Albín Bráf* zase základní údaje o panské sněmovně

---

⁹ *Národní autority ČR* [online]. Národní knihovna ČR, © 2007–2020 [cit. 7.5.2020]. Dostupné z: <https://autority.nkp.cz/>.

¹⁰ *Wikipedie Otevřená encyklopedie* [online]. Wikipedie [cit. 7.5.2020]. Dostupné z: <https://www.wikipedia.org/>.

¹¹ ANM, f. František Ladislav Rieger, číslo fondu (dále jen č. f.) 303.

¹² ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, č. f. 304.

¹³ ANM, f. Marie Červinková-Riegrová, č. f. 131.

¹⁴ ANM, f. Bohuslav Rieger st., č. f. 301.

a Zemské bance království Českého. K tomuto účelu bylo praktické vyhledat příslušné údaje v *Dějínách správy v českých zemích od počátků státu po současnost*,¹⁵ které podávají jasný přehled o všech podstatných informacích těchto institucí.

Hlavní zdroj popisu manželství tvoří tedy archiválie, které jsou součástí edice, a poté korespondence rodinných příslušníků a dalších osob. K jejich vztahu bylo doposud napsáno velmi málo. Z nově vydaných se o vztahu až do začátku manželství zmiňuje Milan Vojáček ve své studii *V zájmu národa? Rodinný život vnuček otce národa, Marie a Libuše Riegrových*,¹⁶ který přibližuje život obou Riegrových dcer a úlohu jednotlivých členů rodiny. Je zde citováno několik dopisů, které jsou použity i v této edici. Kromě vztahu Bráfových je zde popsán také vztah a sňatek Libušina dědečka a babičky Václava Riegra s Terezií Barborou Wagenknechotovu-Riegrovou, otce a matky F. L. Riegra s Marií Riegrovou-Palackou a především vztah její sestry Marie Červinkové-Riegrové s Václavem Červinkou. Mimo jiné popisuje, jak dcery vnímaly manželství.

Další prací, která se v jedné kapitole o manželství Bráfů zmiňuje, je bakalářská práce Bereniky Urbanové *Libuše Riegrová-Bráfová Životní postoje v rodinných souvislostech*.¹⁷ Ta se stejně jako Vojáček pokouší nastínit začátky vztahu na příkladě některých dopisů, které uvádíme v edici, a na základě zápisků starší dcery Riegrových. V kapitole popisuje Albínovo snažení o získání Libušiny náklonnosti, o jejím vzdoru, až po souhlas se sňatkem.

Ze starších studií se o tématu můžeme dočíst v pátém díle *Paměti*,¹⁸ kde Josef Gruber vydal v samostatném oddělení Albínův životopis. O vztahu s Libuší píše v kapitole *Bráfův sňatek a život rodinný*,¹⁹ který v podstatě líčí ty samé události, jako předchozí dvě práce. Nečerpá však ze vzájemné korespondence obou pisatelů, ale z již zmíněných Mariiných zápisků a z dopisu, který Bráf odeslal svému budoucímu tchánovi F. L. Riegrovi, kde se uchází o Libušinu ruku. Věnuje

---

¹⁵ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jan JANÁK a Jan DOBEŠ. *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*, 2005.

¹⁶ VOJÁČEK, Milan. V zájmu národa? Rodinný život vnuček otce národa, Marie a Libuše Riegrových. In: *Oznamuje se láskám našim..., aneb, Svatby a svatební zvyky v českých zemích v průběhu staletí: sborník z konference*, 2007, s. 141–148.

¹⁷ URBANOVÁ, Berenika. *Libuše Riegrová-Bráfová. Životní postoje v rodinných souvislostech*. Praha, 2007. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. Prof. PhDr. Jiří Štaif, CSc.

¹⁸ BRÁF, Albín, Josef GRUBER a Cyril HORÁČEK. *Albín Bráf, život a dílo, Díl pátý: Výbor statí z politiky a samosprávy*, 1924.

¹⁹ GRUBER, Josef. *Dr. Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý*, s. 234–237.

také krátký odstavec synovi Václavovi. Nejedná se o rozsáhlou kapitolu, spíše nástin vztahu Albína a Libuše. Sám Gruber uvádí, že ještě není čas zevrubněji líčit Bráfův život v manželství.

Jiné práce na toto téma dosud nebyly vydány. Několik zmínek, ze kterých lze čerpat, nalezneme v Zápiscích Marie Červinkové-Riegerové, které si vedla. Edičně dosud vyšla dvojí řada od Milana Vojáčka. Jsou to *Zápisky I*²⁰ z let 1880–1884 a *Zápisky II*²¹ z let 1885–1886. Ty se týkají jak politické scény, tak dobové společnosti. O Bráfovi Marie píše především v souvislosti s politickým děním, ale také, kdy k Riegrům docházel a jaká témata s ním diskutovala. Na několika místech nalezneme informace v souvislosti s Libuší, kde se zmiňuje, jak se jí Albín dvořil při tanečním plese, či jak jej ona soustavně ignorovala apod. Nejedná se však o souvislejší zmínky. Pozdější Mariiny zápisky z let 1887–1892 se dosud nalézají pouze v jejím originálním rukopise v Archivu Národního muzea²² a čekají na své ediční zpracování. Dá se z nich však vyčíst líčení o Libušině a Albínově zasnoubení i popis jejich svatby.²³

Z archivních pramenů o svatbě lze kromě rodinné a osobní korespondence a Mariiných zápisků získat informace také z oddacího listu, který se společně se svatebním oznámením nalézá v Albínově pozůstalosti.²⁴ V jeho fondu se nachází také dopisy od jednotlivců, institucí a telegramy s blahopřáním k sňatku.²⁵

O provdání mladší dcery Riegrými a Libušině smíření se se sňatkem ve své knize zmiňuje Miroslava Lenderová *K hříchu i k modlitbě*.²⁶ Popisuje sňatek F. L. Riegra a Marie Riegrové-Palacké, kteří se brali z lásky, ale k citům svých dětí Bohuše a Libuše příliš tolerantní nebyli. Podotýká souvislost tradice, kdy bývalo zvykem, aby si muž bral dceru svého spolupracovníka, což byl případ právě u Riegra a Bráfa. Ve své jiné knize *A ptáš se knížko má*²⁷ se zase Lenderová zmiňuje o Libušině deníkovém záznamu, kde doposud nezasnoubená popisuje své obavy z budoucnosti.

---

²⁰ ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, Marie a VOJÁČEK, Milan, ed. *Zápisky*, 2009.

²¹ ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, Marie a VOJÁČEK, Milan, ed. *Zápisky*, 2013.

²² Zápisky Marie Červinkové-Riegrové, rkp. ANM, f. Marie Červinková-Riegrová, kart. 13–15, inv. č. 292–299.

²³ Zápisky z prosince 1887 a února 1888. ANM, f. Marie Červinková-Riegrová, kart. 13, inv. č. 292–293.

²⁴ ANM, f. Albín Bráf, kart. 1, inv. č. 11, 12.

²⁵ Tamtéž, kart. 22, inv. č. 2106–2108.

²⁶ LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*, 2016.

²⁷ LENDEROVÁ, Milena. *A ptáš se, knížko má...: ženské deníky 19. století*, 2008.

V kapitole *Albín Bráf* této diplomové práce je ze starší literatury hlavním pramenem informací již zmíněný životopis sepsaný a vydaný Josefem Gruberem v roce 1924, nacházející se v pátém díle *Paměti*. Jedná se o základní zdroj poznatků o Albínově životě. Nalezneme zde mnoho poznatků z Bráfovy politické dráhy a z jeho profesorské a badatelské činnosti nejenom na právnické fakultě. Badatel zde tak může zkoumat odbornou Bráfovou životní stránku, tak i jeho soukromý život. Povídání o jeho mládí a studijních letech, poslancování v zemském sněmu, literární a veřejné činnosti, jeho dvojím ministrováním apod. Gruberův životopis je základním pramenem k poznání nejdůležitějších faktů po mládí až Bráfovou smrt.

Bráfovy *Paměti* začaly vycházet v roce 1922 a mají celkem pět svazků. První díl²⁸ vydal Josef Gruber deset let po Bráfově smrti. Ten měl být vydán již dříve, ale úsilí přerušila válka. Bráf své vzpomínky začal sepsávat v roce 1904 a zabýval se v nich politickými událostmi. Chystal se sepsat i své dětství a rodinný život, k čemuž již nedošlo. Paměti jsou vydány v originálním nezkráceném rozsahu a bez jakýchkoliv změn. Píše v nich o svých stycích s T. G. Masarykem, o práci ve sněmu, vídeňských punktací atd. Součástí Pamětí jsou také kapitoly o jeho kolezích z univerzitního a politického prostředí. Píše o F. L. Riegrovi, Josefu Kaizlovi, Jiřím Lobkowiczi aj., kteří jsou v edici manželské korespondence taktéž zmíněni.

Druhý díl *Pamětí*²⁹ vydal Josef Gruber s Cyrilem Horáčkem. Ti přinášejí některé dosud nevydané i vydané (v omezeném počtu) výtisky, Bráfovy studie literárně-historické, teoretické i praktické o národohospodářské problematice. Třetí díl³⁰ vydává jeho stati o politice zemědělské, průmyslové, obchodní a sociální. Čtvrtý díl³¹ uvádí rozličné stati o úvěrní politice, finanční vědě, statistice, vzdělávacích problémech a českém národohospodářském obrození. Pátý díl kromě životopisu poskytuje Albínova díla z politiky, z politické a zájmové samosprávy a opravy domovského Bráfa. Tento pětidílný soubor Pamětí je tak nejdůležitějším a nejrozsáhlejším zdrojem informací o Bráfovi vůbec až do dnešní doby.

---

²⁸ BRÁF, Albín a GRUBER, Josef. *Albín Bráf, život a dílo. Díl první, Paměti*, 1922.

²⁹ BRÁF, Albín, GRUBER, Josef a HORÁČEK, Cyril. *Albín Bráf, život a dílo. Díl druhý, Výbor statí z nauky národohospodářské*, 1923.

³⁰ BRÁF, Albín, GRUBER Josef a HORÁČEK, Cyril. *Albín Bráf, život a dílo. Díl třetí, Výbor statí z hospodářské a sociální politiky*, 1923.

³¹ BRÁF, Albín, GRUBER Josef a HORÁČEK, Cyril. *Albín Bráf, život a dílo. Díl čtvrtý: Rozličné statí*, 1923.

Z Bráfových prací jím vydaných o problematice národohospodářství jmenujme např. *Články o dělnické otázce*,³² *O nápravě měny*,³³ *Meliorační úvěr*,³⁴ *Finanční věda*³⁵ a mnohé další. Jelikož se v edici Bráf své ženě zmiňuje o svém jednání s Josefem Hlávkem o založení České akademie, jmenujme také jeho povídání o založení této instituce *Jak vznikla České akademie*.³⁶

Kromě Pamětí má z memoárové starší literatury velký význam pro poznání Bráfova života také dílo, které vyšlo v souvislosti s odhalením Bráfovy pamětní desky na jeho rodném domě ve Třebíči. O její realizaci byla řeč již krátce po Bráfově úmrtí roku 1912, ale nakonec vznikla až roku 1927. V práci *Bráfův památník vydaný k slavnosti odhalení pamětní desky*³⁷ se nachází slavnostní řeč Karla Engliše k odhalení desky, ve které popisuje jeho život a vzpomíná s úctou na tohoto velkého muže. Spousta osobností přispěla do památníku kapitolami, ve kterých vzpomínají na své styky s Albínem. Kromě osobních memoárů tu pak nalezneme povídání o Bráfovi jako spoluzakladateli Zemské banky, profesorovi na univerzitě, jeho ministrování apod.

Z dnes vydaných děl o Bráfově životě a práci se zabývají badatelé především formou studií. Z místa, kde Bráf nějakou dobu působil, tedy v Roztokách u Prahy, můžeme jmenovat regionální práci Tomáše Dvořáka *Albín Bráf a jeho pobyt v Roztokách u Prahy*.³⁸ Zde zmiňuje základní Albínova životní fakta, jeho vědecko-pedagogické a politické působení, sňatek s Libuší a narození syna Václava. Dále informace o zakoupení vily v letním letovisku v Roztokách, kde rodina společně působila. Popisuje zde vilu po architektonické stránce, zmiňuje se o domovníkovi Bráfů, který zde pobýval s rodinou, a hlavně účel zdejšího pobývání rodiny. Vila sloužila Bráfovým každé léto k pobytu ze zdravotních důvodů, ale na konci Bráfova života také jako ministerská pracovna, odkud začal úřadovat po jeho zhoršující se nemoci. Autor se zmiňuje o Bráfově smrti a pohřbu, a v poznámkách na konci také o Libušině angažovanosti v dobročinných spolcích.

---

³² BRÁF, Albín. *Články o dělnické otázce: do Ottova Slovníku naučného napsal Albín Bráf*, 1893.

³³ BRÁF, Albín. *O nápravě měny*, 1892.

³⁴ BRÁF, Albín. *Meliorační úvěr*, 1890.

³⁵ BRÁF, Albín. *Finanční věda. (Přednášek o národním hospodářství) část III.*, 1900.

³⁶ BRÁF, Albín *Jak vznikla Česká akademie*. K sedmdesátým narozeninám Josefa Hlávky. In: *Osvěta: listy pro rozhled v umění, vědě a politice*, 1901, s. 103–113.

³⁷ HOBZA, Ladislav et al. *Bráfův památník vydaný k slavnosti odhalení pamětní desky na rodném domě dra Albína Bráfa v Třebíči ve dnech 16. - 18. září 1927 u příležitosti patnáctého výročí jeho úmrtí*, 1927.

³⁸ DVOŘÁK Tomáš. *Albín Bráf a jeho pobyt v Roztokách u Prahy*. Středočeský vlastivědný sborník, 2000.

Další studie zaměřující se na Bráfovo politické a vědecké působení, včetně zmínky o jeho manželství hovoří studie Jiřího Štaifa *Palacký, Rieger, Bráf: vůdčí rodina v české národní elitě 19. století*.³⁹ Zde autor přibližuje sňatek a vztah Albína s Libuší, který byl po předčasné smrti jejich syna založen především na partnerství, o Libuši jako vhodné partii pro muže, který má předpoklady k zastávání čelního místa v staročeské straně, i o Albínově vzdělanosti spojené s životní filozofií, kterou do manželství vkládal. V neposlední řadě pojednává o společném manželském stanovisku na materiální a kulturní standardy. Nechybí zde informace o Bráfově působení ve veřejných institucích jako je Zemská banka a jeho aktivity spojené s národohospodářskou činností. Ve studii je líčena Bráfova snaha ohledně řešení národohospodářských a sociologických problémů v českém národě, kde v tomto myšlení dosáhl vyššího společenského statutu v porovnání s Palackým a Riegre. O nich práce v souvislosti s jejich vůdčím postavením v české národní společnosti také hovoří. Autor tak na příkladu těchto mužů poukazuje na elitu národa ve spojitosti s otázkou českých sociálních a kulturních dějin.

Bráfův vstup do české národní elity usnadněný díky příbuzenskému vztahu s rodinou Františka Palackého, kde šlo rovněž o sňatkovou politiku, zmiňuje ve své práci Jiří Štaif *Palacký, Rieger, Bráf aneb česká národní elita mezi prestiží, rodinou a majetkem*.⁴⁰ Ten zde rozvádí ženitby těchto tří mužů s tím, že nešlo o pouhé kalkulování z rozumu, ale i citový vztah mezi budoucími manželi, který byl však budován před svatbou s jistými komplikacemi. To byl také případ Albína a Libuše, Štaif zde odkazuje na Libušinu korespondenci odeslanou Bráfovi před svatbou. Dále popisuje, že tyto snoubenky vstupovaly do manželství jako dědičky majetku, který byl na tehdejší poměry dosti nadprůměrný. Dále zde uvádí Bráfovy finanční možnosti a zakoupení zámku Maleč F. L. Riegre, který v rodině Riegrů i Bráfových hrál důležitou roli.

Jelikož zámek Maleč má v naší edici významnou roli, jmenujme tu dvě podstatné monografie o F. L. Riegrovi a Malči vydané Milanem Vojáčkem. Jsou to

---

³⁹ ŠTAIF, Jiří. *Palacký, Rieger, Bráf: vůdčí rodina v české národní elitě 19. století*. In: *Kuděj: časopis pro kulturní dějiny*, 2002, 4(1), s. 34–46.

⁴⁰ ŠTAIF, Jiří. *Palacký, Rieger, Bráf aneb česká národní elita mezi prestiží, rodinou a majetkem*. In: JANČÍK, Drahomír a Univerzita Karlova. *Pocta profesoru Zdeňku Jindroví: k sedmdesátým narozeninám*, 2003, s. 103–115.

*František Ladislav Rieger a velkostatek Maleč*⁴¹ a *Na velkostatku F. L. Riegra, vůdce národa*.⁴²

Bráfovým vědeckým působením v oblasti sociální otázky se zabývá studie Martina Štefka *Albín Bráf a jeho zaměření na sociální otázku*.⁴³ V kostce zde popisuje Albínův profesní život včetně jeho funkcí. Zaměřuje se na základní pojmy sociální problematiky, a jak je Bráf jako národohospodář vnímal. Nabízí zde také souhrn Albínem vydané literatury na toto téma. Štefka zde podává jeho počátky akademické kariéry, a dále Bráfovo zaměření na hlavní složky sociální problematiky, které měl díky svému působení na českém zemském sněmu na starosti. Např. otázky domovského práva, tuláctví, systém káznic a pracoven, odstranění chudoby, poměry námezdní práce atd.

Bráfův politický a vědecký život byl tématem řady studií. Zmíňme zde některé z nich. Život a národohospodářské aktivity včetně jeho působení na univerzitě, publikační činnosti, snahy o hospodářské obrození a socialismus popisuje studie *Život a dílo národohospodáře Prof. Dr. Albína Bráfa*⁴⁴ Dále např. práce Jiřího Štaifa *Bráfův pokus o sociální rekonstrukci národní společnosti a Národohospodářský ústav ČAV*.⁴⁵ O inicializaci českých národohospodářských potřeb a Albínově vynaloženém úsilí v tomto směru, včetně zmínek o dalších českých osobnostech a jejich vědeckém přínosu hovoří studie Ilony Bažantové *Historický pohled českých národohospodářů na podnikavost a podnikání a současnost*.⁴⁶

Bráf jakožto významný profesor na právnické fakultě pěstoval dobré vztahy se svými studenty, které dokázal svým výkladem upoutat k dané problematice. O tom pojednává dílo *Profesor Albín Bráf a jeho žáci*,⁴⁷ které si klade za cíl analýzu fenoménu české národohospodářské školy Bráfovy.

---

⁴¹ VOJÁČEK, Milan. *František Ladislav Rieger a velkostatek Maleč: ekonomické zázemí politické činnosti vůdce národa*, 2013.

⁴² VOJÁČEK, Milan. *Na velkostatku F. L. Riegra, vůdce národa*, 2014.

⁴³ ŠTEFKO, Martin. *Česká škola sociální politiky v souvislostech*, 2015, s. 30–47.

⁴⁴ ŠMEJKAL, Miroslav. Život a dílo národohospodáře Prof. Dr. Albína Bráfa. In: *Významní čeští národohospodáři*, 1993, s. 9–39.

⁴⁵ ŠTAIF, Jiří. Bráfův pokus o sociální rekonstrukci národní společnosti a Národohospodářský ústav ČAV. In: HARNA, Josef, ed. a PROKŠ, Petr, ed. *Studie k moderním dějinám. Sborník prací k 70. narozeninám Vlastislava Laciny*, 2001, s. 79–104.

⁴⁶ BAŽANTOVÁ, Ilona. Historický pohled českých národohospodářů na podnikavost a podnikání a současnost. In: ČABANOVÁ, Bohumila, ed. *Konsolidace vládnutí a podnikání v České republice a v Evropské unii*, 2002, s. 226–238.

⁴⁷ KRAMEŠ, Jaroslav. *Profesor Albín Bráf a jeho žáci: (česká národohospodářská škola Bráfova)*, 2016.

Pohled na Bráfovo politické smýšlení v jeho díle *Listy politického kacíře*, ve kterém kriticky komentuje tehdejší českou politiku, fungování zákonů, hodnot apod. podává Miloš Havelka ve studii „Česká otázka“, „České myšlenky“, „Listy politického kacíře“.⁴⁸ Velmi důležitou studií o Bráfových aktivitách a úsilí v Národní straně staročeské přináší Martin Kučera ve své práci *Albín Bráf, reorganizace staročeské strany 1906 a její zánik*.⁴⁹ O Národní straně staročeské jako celku a o jejích dějinách pojednává monografie *Česká politika 1848–1918*.⁵⁰ Ta sleduje z historicko-politologického pohledu zápas o obnovu české státnosti od revoluce 1848 do vzniku Československé republiky, věnuje se proměnám národního programu a v souvislosti s rozvojem českého stranictví je zde zmiňován Albín Bráf, kde mu autoři mimo jiné věnují krátký životopis.

K 150. výročí narození Albína Bráfa vyšel v roce 2001 sborník *Doteky s dneškem*⁵¹ připomínající Bráfovo ekonomické smýšlení, jeho úlohu v rozvíjejícím se ekonomickém školství, pedagogické činnosti, jeho spolupůsobení na založení činnosti České akademie a Národohospodářského ústavu aj.

Informace o Bráfových činnostech se dají čerpat také z jeho pozůstalosti, kde nalezneme rukopisy týkající se např. konceptů přednášek a osnov, doklady ke vzniku Zemské banky a Hypoteční banky, výňatky z politických prohlášení Národní strany s Bráfovými poznámkami, materiály k činnosti zemského a říšského poslance ad.⁵² K doplnění faktů v kapitole o Albínu Bráfovi jsme použili také některé z jeho personálií v biografickém materiálu, jako jsou křestní list, vysvědčení ze škol, volební certifikáty, koncept poslední vůle a úmrtní list.

Tyto uváděné práce a archiválie mohou postačit k sestavení životopisných údajů Albína Bráfa, nejdůležitějším pramenem je však memoár sestavený Josefem Gruberem na počátku minulého století a Hobzův *Památník k odhalení pamětní desky v Třebíči*. Jiné dílo, které by v takovém rozsahu přiblížilo Bráfův život, dosud neexistuje.

Složitější je získat životopisná fakta o Libuši Bráfové, které dosud nebyla věnována žádná rozsáhlejší memoárová literatura. Jedinou prací, která se zabývá

---

⁴⁸ HAVELKA, Miloš. „Česká otázka“, „České myšlenky“, „Listy politického kacíře“. In: SVOBODA, Jan, ed. a PRÁZNÝ, Aleš, ed. *Česká otázka a dnešní doba*, 2017, s. 155–171.

⁴⁹ KUČERA, Martin. Albín Bráf, reorganizace staročeské strany 1906 a její zánik. *Český časopis historický: The Czech Historical Review*. 1994, **92**, 706–731.

⁵⁰ RATAJ, Jan a MARTÍNEK, Miloslav. *Česká politika 1848–1918*, 2015.

⁵¹ JUREČKA, Václav, ed. *Albín Bráf - doteky s dneškem: sborník příspěvků ze semináře*, 2001.

⁵² Viz Inventář pozůstalosti Albína Bráfa.

jejím dětstvím a dospíváním až po svatbu je výše zmíněná bakalářská práce Bereniky Urbanové, odkud jsme čerpali informace k sepsání kapitoly *Libuše Bráfová*. Ta popisuje dětská léta strávená na Malči, školní léta na Vyšší dívčí škole a zahraničních penzionátech, zájmy jako je divadlo a literatura, sňatek s Albínem Bráfem, založení rodiny aj. Sama autorka používala především materiály z jejího fondu, neboť sekundární literatura obsahuje pouze dílčí informace.

Kromě této práce nám k pojednání Libušině zahraničnímu vzdělávání velmi pomohla studie, která popisuje její pobyt v zahraničí na základě korespondence, kterou si posílala se svou matkou. Víme tak, jak studia v cizině probíhala, jak se slečna Riegrová se svým odloučením od rodiny vypořádávala, jaké dojmy měla z jednotlivých penzionátů apod. Jedná se o studii *Obraz dívčího penzionátu v korespondenci Marie Riegrové-Palacké a její dcery Libuše*⁵³ od Marie Bahenské. Další zmínka o Libušině zahraničním vzdělávání i o Vyšší dívčí škole, do které chodila, pojednává monografie *Počátky emancipace žen v Čechách*.⁵⁴

Mimo literaturu bylo v diplomové práci třeba doplnit fakta a povídání o Libušině životě z archivních pramenů uložených v jejím fondu. K našemu účelu jsme tak upotřebili z bibliografického materiálu školní vysvědčení, výkaz o pokroku z hudebního ústavu, kapesní kalendář, úmrtní oznámení aj. K naší edici pak již zmíněné korespondování s rodinnými příslušníky, ze kterých se dají čerpat informace o manželském životě Bráfových.

Co se týče Libušiny filantropické činnosti, dá se ve fondu k fungování různých institucí a její činnosti nalézt množství faktů. Jakožto hlavní představitelka v Hospodářském družstvu pro svéráz krojový i bytový tak nalezneme stanovy, brožury, pozvánky, fotografie aj. Z Komitétu dam pro městské opatrovny, školy mateřské a jesle je ve fondu podklad o Libušině zvolení za člena dozorčí komise, dále stanovy a jednací řády, výroční zprávy, podpisní knížka na dobročinné příspěvky, které Bráfová sbírala, jí sestavené koncepty dopisů ad. V neposlední řadě pak její činnost v kuratoriu spolku Československé ochrany matek a kojenců, kde se dá získat korespondence určená Bráfové, stanovy, výroční zprávy, kandidátní listina z roku 1924, ve které byla zvolena místopředsedkyní spolku atd.

---

⁵³ BAHENSKÁ, Marie. *Obraz dívčího penzionátu v korespondenci Marie Riegrové-Palacké a její dcery Libuše*. In: *Dějiny žen, aneb, Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zajetí historiografie: (sborník příspěvků z IV. pardubického bienále 27. - 28. dubna 2006)*, 2006, s. 557–572.

⁵⁴ BAHENSKÁ, Marie. *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*, 2005, s. 33, 40–53.

Z těchto pramenů ovšem nelze zkonstruovat Libušin podrobnější životopis. V jejím fondu se mimoto nachází bohatá korespondence rodinná, osobní i veřejná s pražskými i mimopražskými institucemi. Po jejich prostudování by se dal její život jistě více přiblížit, z čehož by mohla vzniknout samostatná diplomová práce.

V literatuře někteří autoři čerpají z Libušiných deníkových záznamů, které si vedla v dětství a dospívání. Milana Lenderová se ve své knize *A ptáš se, knížko má* zabývá ženskými deníky 19. století, kde cituje úryvky z Libušina deníku. Nachází se zde záznam o její obavě z neprovdání se, o vzdělávání mladých dívek, jejím pobytu v cizině, nemožnosti provdat se za muže, kterého by chtěla apod. V jiné studii „*Chci žít svým cílům“ aneb znovu o ženských denících 19. století*⁵⁵ se Lenderová zmiňuje o cestovních denících dívek ze zámožných rodin, které pobývaly v německých, švýcarských či francouzských penzionátech. V souvislosti s tím cituje úryvek z deníku, ve kterém Libuše píše o prospěšnosti studijního pobytu a výuce, kterým chtěli rodiče ukončit její výchovu. A do třetice čerpá autorka z Libušiných záznamů také ve studii *Reflexe identity v ženských denících 19. století*.⁵⁶

O její úloze organizátorky na poli sociální péče a stycích s významnými osobnostmi, které přijímala v salonu Mac-Nevenově paláci píše ve své studii Lubomír Sršeň *Pražský salon u Palackých a Riegrových*.⁵⁷ Jedná se o práci, která popisuje fungování salonu z dob Františka Palackého, manželů Riegrových a v poslední řadě Bráfových. Mimoto zde také líčí Libušinu snahu o zachování historického odkazu významné rodiny a její iniciativu k zřízení muzea, které by bylo věnované jejímu dědovi a otci.

S péčí o zachování odkazu rodiny souvisí také její počín o zbudování pietního náhrobku pro otce F. L. Riegra. Na Vyšehradě tak díky ní vystala bronzová deska s Riegrovou vymodelovanou hlavou od Myslbeka, jak popisuje

---

⁵⁵ LENDEROVÁ, Milena. „Chci žít svým cílům“ aneb znovu o ženských denících 19. století. In: *Per saecula ad tempora nostra: sborník prací k šedesátým narozeninám prof. Jaroslava Pánka*, 2007, s. 664.

⁵⁶ LENDEROVÁ, Milena. *Reflexe identity v ženských denících 19. století*. In: Milan VOJÁČEK, Národní archiv a Archiv hlavního města Prahy. *Reflexe a sebereflexe ženy v české národní elitě 2. poloviny 19. století: sborník příspěvků z konference uspořádané ve dnech 23. - 24. listopadu 2006 Národním archivem ve spolupráci s Archivem hlavního města Prahy*, s. 157–174.

⁵⁷ SRŠEŇ, Lubomír. *Pražský salon u Palackých a Riegrových*. In: LORENZOVA, Helena, Taťána PETRASOVÁ, Ústav dějin umění (Akademie věd ČR) a Archiv města Plzně. *Salony v české kultuře 19. století: sborník příspěvků z 18. ročníku symposia k problematice 19. století, Plzeň 12. - 14. března 1998, 1999*, s. 93–107.

časopis *Světozor*.⁵⁸ V této souvislosti je také edičně vydána korespondence dopisů Myslbeka, který si dopisoval s různými osobnostmi. Zde jsou vydány některé dopisy z let 1908–1911 mezi Myslbekem a Bráfovou, a dalšími lidmi s tím souvisejícími, o plánovaném zřízení tohoto památníku.⁵⁹

Zmínky o Libuši nalezneme v literatuře v souvislosti s jejím přátelstvím s lékařskou Annou Bayerovou. Ta se roku 1909 starala o nemocnou Libuši, které se povedlo její zdravotní stav zlepšit, jak píše Marie Neudörflová-Lachmanová ve své monografii *České ženy v 19. století*.⁶⁰ Jiná práce zase cituje dopisy Bayerové poslané Libuši, které jsou uloženy v její pozůstalosti. Ta se roku 1910 nastěhovala k Bráfovým do vily v Roztokách u Prahy. Nejedná se ovšem o práci, která by se zabývala osobností Libuše Bráfové.⁶¹

Další informace můžeme nalézt v literatuře, která je věnovaná jejím rodinným příslušníkům, nedá se z nich ale obecně čerpat pro vytvoření komplexnějšího obrazu Libušina života. Z dalších jsou to zmínky v Zápiscích její sestry Marie, kde se však jedná pouze o krátké úryvky. V literatuře bývá zmiňována v souvislosti s jejím vydaným dílem *Rieger, Smetana, Dvořák*,⁶² ve kterém se Libuše snaží vyvrátit tvrzení o tom, že by její otec byl společně s Dvořákem odpůrcem a nepřitelem Bedřicha Smetany.

Kromě již zmíněné bakalářské práce, vzpomínek věnovaných Albinu Bráfovi a několik studií není tedy o Libuši doposud vydáno žádné velké dílo věnující se obsírněji jejímu životu. Tolik lze říci k výčtu zdrojů informací z výše uvedených prací o obou osobnostech k naší edici korespondence.

Na závěr dodáváme, že po vytvoření edice a všech kapitol byla práce doplněna také obrazovou přílohou, grafy a tabulkami k manželskému dopisování a zařazena mapa s místy odeslaných dopisů.

---

⁵⁸ *Světozor: světová kronika současná slovem i obrazem: časopis pro zábavu i poučení* z 4. srpna 1911, Praha, roč. 11, č. 4, s. 1177–1178.

⁵⁹ MYSLBEK, Josef Václav a Alois LODR. *Korespondence*, 1960, s. 213–248.

⁶⁰ NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, Marie. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*, 1999, s. 158.

⁶¹ VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla a Jiří MARTÍNEK. *Cesty k samostatnosti: portréty žen v éře modernizace*, 2010.

⁶² BRÁFOVÁ, Libuše. *Rieger, Smetana, Dvořák*, 1913.

Albín Bráf

Veškeré zde podané informace, až na pár výjimek,⁶³ byly čerpány z pátého svazku Pamětí, kde Josef Gruber sepsal Bráfův životopis.⁶⁴ Albín Bráf pocházel z úřednické rodiny. Jeho otec Antonín⁶⁵ byl hospodářským úředníkem na dvoře u Valdštejnů v Lhotě u Třebíče, kde se oženil 28. května 1850 s Marií Trávníčkovou.⁶⁶ Albín se narodil v Třebíči na Horce v domě č. 91 dne 27. února 1851⁶⁷ a byl nejstarší ze šesti sourozenců. Dospělého věku se však dožil jen Viktor⁶⁸ a Antonín,⁶⁹ ostatní zemřeli.⁷⁰ První roky Albínova dětství strávila rodina v Lhotě, poté byl jeho otec služebně přeložen na jiná valdštejnská panství v Čechách, např. do Valečova u Mnichova.

Obecnou školu vychodil Albín v Bosni.⁷¹ Když mu bylo deset let, byl dán na Akademické gymnázium do Prahy, které bez komplikací snadno dokončil.⁷² Roku 1869 nastupuje na právnickou fakultu v Praze. Současně s ní nastoupil jako jednorozční dobrovolník na vojenskou službu.⁷³ Hned v říjnu toho roku zemřel jeho otec ve věku 54 let, a matka tak zůstala s dětmi sama. Na matčiny nevelké příjmy si Bráf činil co nejmenší nároky a již v druhém roce studií se stal vychovatelem v rodině hraběte Huyna,⁷⁴ aby byl na matce co nejméně finančně závislý.

Roku 1871 vykonal svou první historickopravní státní zkoušku s vyznamenáním ze všech předmětů. O dva roky později dne 1. prosince 1873 jej čekalo judiciální rigorózum a následujícího roku dne 19. března 1874 jej čekalo

---

⁶³ Tam, kde bylo čerpáno z jiných zdrojů, je uvedena citace v poznámce pod čarou.

⁶⁴ GRUBER, Josef. *Dr. Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý*, s. 213–269.

⁶⁵ Antonín Bráf (1815–1869), patrimoniální a hospodářský úředník.

⁶⁶ Marie Bráfová, roz. Trávníčková (1826–1895), dcera třebíčského měšťana a barvířského mistra.

⁶⁷ Ve fondu se nachází pouze křestní list z roku 1854. Rodný list chybí. ANM, f. Albín Bráf, kart. 1, inv. č. 1.

⁶⁸ Viktor Bráf (†1925), profesor státní průmyslové školy.

⁶⁹ Antonín Bráf, Ing. arch (1860–1924), architekt a pedagog, profesor a ředitel pražské Vyšší státní průmyslové školy stavební.

⁷⁰ Antonín (první syn toho jména) zemřel v dětském věku, Emil v 17 letech jako gymnazista, Karel se nedožil ani jednoho roku.

⁷¹ Albín Bráf navštěvoval národní (obecní) školy v Bosni a Třebíči. Viz vysvědčení z obecných škol. ANM, f. Albín Bráf, kart. 1. inv. č. 2.

⁷² Maturoval z náboženství, českého, latinského, řeckého a německého jazyka, dějepisu, zeměpisu, matematiky, silozpytu (základy fyziky), přírodopisu, filozofické propedeutiky. Viz maturitní vysvědčení z 16. července 1869. ANM, f. Albín Bráf, kart. 1. inv. č. 3.

⁷³ Nastoupil 30. září jako jednorozční dobrovolník k řadovému pluku pěchoty, později jmenován rezervním poručíkem. V roce 1880 jmenován nadporučíkem v neaktivní zemské obraně. Viz doklady o vojenské službě. ANM, f. Albín Bráf, kart. 1. inv. č. 10.

⁷⁴ Ludwig Huyn (1853–1931), rakouský hrabě, komorník, důstojník c. a k. armády, chovatel koní.

historické rigorózum. Hned po jejich splnění se připravoval na třetí, a to politické rigorózum z finančních věd a národního hospodářství, které splnil 10. července 1874. Již ve 23 letech se tedy Bráf stal doktorem práv.

U Všehrd⁷⁵ na tehdy ještě nerozdělené univerzitě⁷⁶ byl ustanoven dne 11. listopadu 1874 národohospodářský odbor, kam se přihlásil i Bráf. Stal se předsedou a určoval program odboru i náplň týdenních schůzí.⁷⁷ Mezi tématy, která se zde projednávala, můžeme jmenovat bankovky a státovky, sociální otázky, směnečné kurzy, clo apod. Předseda vypracoval k debatám návrh české národohospodářského názvosloví, který se bohužel nedochoval.

Finanční otázka donutila Albína získat zaměstnání. Ještě roku 1874 nastoupil jako praktikant u trestního soudu. Tato praxe ho však příliš netěšila. Brzy se dostal do okruhu české šlechty a vedl instruktáž pro přípravu k právnickým zkouškám a rigorózům. Takto působil např. u Černínů, Schwarzenbergů, Chotků ad. Kontakty s českou konzervativní aristokracií mu později prospěly v politické oblasti.

Bráfovi přivýdělek jistě pomohl, ale jeho osobní touhou byla učitelská kariéra, a již zanedlouho se mu podařilo získat prozatímní místo na československé obchodní akademii v Praze.⁷⁸ Vyučoval zde národní hospodářství a obchodní statistiku. Ve výuce se osvědčil a příštího roku byl ustanoven na tuto pozici definitivně. Kromě toho začal přednášet v Ženském výrobním spolku.⁷⁹ Šlo o vůbec první dívčí školu v celém Rakousku, kde se vyučovalo národní hospodářství. Působení na obchodní akademii bylo pro Bráfa především přípravou k budoucí univerzitní kariéře.

---

⁷⁵ Spolek českých právníků Všehrd je apolitická studentská organizace. Byl založen r. 1868. Pojmenován je po slavném právníkovi Viktorinu Kornelovi ze Všehrd. Je nejstarším českým studentským právnickým spolkem, a také jedním z nejstarších tuzemských spolků vůbec. Působí zejména na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde má rovněž své sídlo. Cílem spolku je podporovat snahy členů o vzdělávání v oboru věd právních a státních aj.

⁷⁶ K rozdělení Karlo-Ferdinandovy univerzity na českou a německou část došlo dne 28. února 1882.

⁷⁷ Z literatury o Bráfovi jako národohospodáři např. ŠMEJKAL, Miroslav. Život a dílo národohospodáře Prof. Dr. Albína Bráfa. In: *Významní čeští národohospodáři*, 1993, s. 9–39. Dále BAŽANTOVÁ, Ilona. Historický pohled českých národohospodářů na podnikavost a podnikání a současnost. In: ČABANOVÁ, Bohumila, ed. *Konsolidace vládnutí a podnikání v České republice a v Evropské unii*, 2002, s. 226–238.

⁷⁸ Škola začala fungovat r. 1856. Byla založena obchodním grémiem a financovali ji pražští obchodníci.

⁷⁹ Spolek vznikl r. 1871 a cílem bylo zaopatřit nemajetným ženám práci, na kterou je zde byly připravovány. Založení iniciovala Karolína Světlá. Vznikla zde i obchodnicko-průmyslová škola.

I přes to, že mu bylo v roce 1876 nabídnuto místo řádného učitele agrární statistiky a národního hospodářství v Táboře na české vyšší zemědělské škole⁸⁰ s lákavou finanční odměnou, funkci nepřijal a zůstal v Praze. Místo toho se ucházel jako soukromý docent národního hospodářství o přípuštění k habilitaci na české polytechnice⁸¹ se svou vědeckou prací.⁸² Dne 5. února 1877 se konalo habilitační kolokvium, které bylo úspěšné. Poté na technice odprezentoval svou zkušební přednášku pro posluchače, po jejímž absolvování se profesorský sbor jednoznačně vyslovil pro získání soukromé docentury. V této funkci byl ministerstvem vyučování potvrzen dne 12. června 1877. Následujícího školního roku začal Bráf na technice přednášet národohospodářskou nauku a o další rok později již odbýval právnické přednášky.

O získání habilitace Bráf usiloval i na Karlo-Ferdinandově univerzitě. Žádost zadal dne 8. ledna 1877 a předložil stejnou práci, jako na technice, ale sepsanou v německém jazyce a podrobněji rozvedenou. I zde byl za své úsilí a obsáhlou znalost literatury náležitě oceněn. Práce byla nadějná pro další Bráfovo vědecké bádání a učitelská působnost. Opět následovalo kolokvium a předepsaná přednáška na zkoušku. Obojí dopadlo pozitivně a profesorský sbor se jednohlasně shodl na jeho získání docentury. Vynesením ministerstva vyučování 31. července 1877 se tedy Bráf stal soukromým docentem pro politickou ekonomii.

Bráf tak počal působit na právnické fakultě. Jako první vedl přednášky o národním hospodářství v češtině.⁸³ Jeho příchodem na fakultu také začíná soustavné národohospodářské bádání. Již jeho předchůdci napsali množství literatury na toto téma, která ovšem neměla dostatečnou vědeckou úroveň. Z Albínových děl⁸⁴ jmenujme např. Listy o studiu národohospodářském či *Studien über nordböhmisches Arbeiterverhältnisse*. Právě za tuto druhou práci byl Bráf na

---

⁸⁰ Vyšší hospodářská a hospodářsko-průmyslová škola založena r. 1866. Jednalo se o první vyšší hospodářský ústav v českých zemích s českým vyučovacím jazykem. Finančním patronem bylo zvolené kuratorium v Táboře.

⁸¹ Dnešní České vysoké učen technické. Dříve zvaná polytechnika, která se r. 1869 rozdělila na český a německý ústav. Česká část se jmenovala Český polytechnický ústav. JÍLEK, František a LOMIČ, Václav. *Dějiny Českého vysokého učení technického. 1. díl*, svazek 1., 1973. LOMIČ, Václav a HORSKÁ, Pavla. *Dějiny Českého vysokého učení technického. Díl 1*, sv. 2., 1979.

⁸² Habilitační práce na téma *Znehodnocení tak zvané měny papírové a ažio*. Komisi byla shledána jako práce vědecká s obšírnou znalostí celé vědy.

⁸³ Jiné přednášky ještě před rozdělením univerzity na dvě části již byly přednášeny v češtině. Bráfův předchůdce dr. Eberhard Jonák však svůj předmět přednášel výhradně německy.

⁸⁴ O celé Bráfově literární tvorbě se lze dočíst v pátém díle Albínových *Pamětí* v kapitole *Literární činnost Bráfova*, s. 244–248.

německé univerzitě po návrhu profesorského sboru jmenován dne 4. ledna 1882 mimořádným profesorem národního hospodářství. Po rozdělení univerzity přešel téhož roku na českou část. Po této události ukončil své působení na obchodní akademii i na vysoké škole technické a své předměty na těchto školách předal svému kolegovi Josefu Kaizlovi.⁸⁵ Na české právnické fakultě byl jmenován mimořádným profesorem dne 1. dubna 1882⁸⁶ společně se svým kolegou Josefem Stupeckým.⁸⁷

Ve své funkci mimořádného profesora byl Bráf po tříletém zkušebním období po profesorském jednohlasném usnesení potvrzen dne 20. dubna 1885. Na řádnou profesuru politické ekonomie si musel počkat ještě dalších pět let, ačkoliv na ni měl nárok již roku 1886.⁸⁸ Ta byla potvrzena dne 13. září 1890. Stal se tedy prvním českým docentem i prvním českým profesorem politické ekonomie na obnovené české Karlo-Ferdinandově univerzitě.

Na přípravu přednášek kladl velký důraz a studentům se mnoho věnoval. Některá jeho seminární cvičení se konala přímo u něho v bytě, dokud nebylo na fakultě vhodných prostor pro jejich uspořádání. Byt vytvářel plodné intelektuální prostředí s bohatou knihovnou, kterou mohli studenti plně využívat. Při zpracování seminárních prací pomáhal s metodikou, sháněl literaturu a radil při postupu práce. Z těchto cvičení pak vyšla řada literárních děl.

Četné přednášky konal nejenom na právnické fakultě, ale i v Českém klubu,⁸⁹ České společnosti národohospodářské,⁹⁰ Ženském výrobním spolku, v různých průmyslových spolcích apod. Zde byly na programu především hospodářsko-politické a teoretické problémy.

V učitelské profesi se tak jednalo o výborného a neúnavného profesora. Z tohoto důvodu také odmítl říšský mandát, aby měl čas na svou vědeckou kariéru.

---

⁸⁵ Josef Kaizl, JUDr. (1854–1901), profesor politické ekonomie na univerzitě v Praze, staročeský politik (od r. 1890 mladočeský) ministr financí.

⁸⁶ ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, Marie a VOJÁČEK, Milan, *Zápisky II.*, s. 460.

⁸⁷ Josef Stupecký JUDr. (1848–1907), profesor práva, rektor Univerzity Karlovy, mezi r. 1889–1890 a 1898–1899 děkan právnické fakulty, v l. 1900–1901 rektorem.

⁸⁸ Marie se zmiňuje o tom, že Bráf žádal, aby nebyl jmenován dříve než jeho kolega: „Bráf již měl právo státi se profesorem řádným, on však si to vyžádal, aby nebyl dříve jmenován (...), než jeho kolega Stupecký.“ ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, Marie a VOJÁČEK, Milan, *Zápisky II.*, s. 460.

⁸⁹ Poslanecký klub na rakouské Říšské radě, který vznikl r. 1879 sdružoval několik proudů české státoprávní politické reprezentace: staročeši, mladočeši, Strana konzervativního velkostatku a Moravská národní strana.

⁹⁰ Založena r. 1896, předchůdkyně dnešní České společnosti ekonomické.

Když pak byl v roce 1909 nakonec nucen podat demisi pro svůj nastávající ministerský úřad, loučil se s fakultou nerad.

Netrvalo však dlouho a vedle své učitelské dráhy se zapojil také do politické činnosti. Učitelů s tímto vědním oborem bylo poskrovnu, a tak jich bylo žádáno v národohospodářské politice. Místo univerzitních teoretiků se z nich stávali političtí teoretikové, kteří působili v kruzích bankovních, obchodních, agrárních ad. A tato nutková potřeba přivedla i Bráfa v řadu politických a hospodářských funkcí. Politicky patřil k Národní straně⁹¹ a po seznámení s Františkem Ladislavem Riegrem a dalšími osobami staročeské strany byl k této straně více připoutáván.

Do zemského sněmu se dostal dne 9. června 1883. Sněmovní mandát mu tehdy nabídli důvěrníci voličů skupiny venkovských obcí soudních okresů Žamberk a Ústní nad Orlicí⁹² a po téměř třech týdnech byl zvolen.⁹³ Stal se členem Českého klubu,⁹⁴ kde probíhaly četné spory a napětí mezi staročechy a mladočechy.⁹⁵ Bráf měl na starosti tematické referáty o problémech hospodářských a sociálních. Pod jeho kompetenci spadala organizace donucovacích pracoven, reforma cukerní, domovské právo aj.

20. ledna 1887 byl zvolen za přisedícího zemského výboru, kde mu byly přiděleny záležitosti týkající se humanitních ústavů a káznic. Bráfova agenda se postupem času stále rozšiřovala na konkrétní případy, kde bylo aktuálně zapotřebí. Z jeho významné činnosti můžeme jmenovat zřízení Zemské banky⁹⁶ a povolání dr. Mattuše⁹⁷ za jejího vrchního ředitele, či založení České akademie.⁹⁸

---

⁹¹ Národní strana (později označována také jako staročeská) byla nejstarší politickou stranou v českých zemích. Vznikla r. 1848, po odštěpení mladočechů r. 1874 však strana rychle ztrácela svůj politický vliv.

⁹² O jeho předvolební řeči se lze dočíst v prvním díle Bráfových *Pamětech* v kapitole *Ve sněmu*, s. 71–72.

⁹³ „Znajíce Vašnost, co muže osvědčeného a proslulého, a přihlížejíce k odporoučení, jichž se jim dostalo, uzavřeli důvěrníci voličův skupiny venkovských obcí okresů Žamberského a Ústeckého n/Orl. voliti Vašnost za poslance na sněm Království Českého...“. Viz Dopis a volební certifikáty. ANM, f. Albín Bráf, kart. 1, inv. č. 13.

⁹⁴ Český klub byl klub poslanců na rakouské Říšské radě, který od roku 1879 sdružoval několik proudů české státoprávní politické reprezentace. Koncem 80. let se vyhroutil spory mezi staročechy a mladočechy. Po zemských volbách roku 1889 na Českém zemském sněmu fungovaly samostatně poslanecké kluby staročechů i mladočechů.

⁹⁵ Bráf byl v tomto ohledu rázný a zastával názor, že by nehlasoval pro žádného poslance, který proti klubu vystoupil. Viz ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, Marie a VOJÁČEK, Milan, *Zápisky II.*, s. 143.

⁹⁶ Tj. Zemská banka království Českého.

⁹⁷ Karel Mattuš, JUDr. (1836–1919), samosprávní a politický pracovník, staročeský politik, zasedal v Českém zemském sněmu, rovněž v Říšské radě.

⁹⁸ Více o zemském sněmu a výboru, Zemské bance a České akademii viz kapitola *O vývoji vztahu Libuše a Albína z obsahu dopisů*.

V červenci roku 1889 byl zvolen podruhé do zemského sněmu, tentokrát za velkostatkářskou kurii, a v listopadu opět povolán do zemského výboru. Za celou dobu působení se jednalo o velmi aktivního člena strany, snad jednoho z předních vůdců, díky své neúnavné a energické práci. Stával se terčem záští politických protivníků. Ve své znovuzvolené funkci se příliš dlouho neohrářil. Pád staročechů po vídeňských punktacích⁹⁹ znamenal pro Bráfa odchod z politické arény. Roku 1891 opustil funkci přisedícího zemského výboru a o tři roky později vypršel i jeho mandát v českém zemském sněmu. O říšský mandát nikdy neusiloval, ačkoliv mu byl několikrát nabízen již od roku 1884.

Odstoupení ze sněmovny ale neznamenal, že by Bráf odešel z politické scény úplně. Již s nástupem 20. století se stal novým ideovým vůdcem staročeské strany. V očích široké veřejnosti byl vnímán jako mluvčí zájmů šlechtického velkostatku.¹⁰⁰ Ve významných politických i kulturních záležitostech byl nadále vládou i politickými osobami brán v potaz. Stále působil především publicisticky ve směru svých idejí. Roku 1905 byl jmenován členem panské sněmovny¹⁰¹ doživotně, a to i přes to, že si sám toho nepřál a navrhoval místo sebe jiné kandidáty. Zde se vyznamenal především důkladným referátem o osnově zákona o penzijním úřednickém pojištění.

Kromě této funkce se podílel jako národohospodář i v mnohých dalších institucích. Roku 1885 byl zemským výborem povolán členem zemědělské rady pro

---

⁹⁹ Punktace bylo označení pro plán o 11 bodech z roku 1890 snažící se o česko-německé vyrovnání. Šlo především o jazykovou otázku. Po zmaru českého vyrovnání s němčinou r. 1871 nabyla v politickém programu staročechů na významu právě jazyková otázka. R. 1880 byla vydána Stremayrova jazyková nařízení, která zrovnoprávněovala češtinu s němčinou ve vnějším úřadování. Vnitřní úřadování bylo stále prováděno v němčině. R. 1890 po dohodě vlády se staročechy mělo v Čechách dojít k jazykovému vyrovnání na podkladě punktací. Čechy měly být rozděleny na území česko-německé a české. Mladočeši, kteří k jednání o plánu nebyli přizváni, využili odporu lidu, prohlásili punktace za nepřijatelnou snahu o rozdělení českých zemí, a tím získali své posílení. Punktace se nakonec neuskutečnily, došlo pouze k rozdělení zemské rady a zemské školní rady na německou a českou sekci. Rozladění česko-jazyčného prostředí vedlo k drtivé prohře staročechů ve volbách roku 1891 a k jejich odchodu z politické scény. Viz HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jan JANÁK a Jan DOBEŠ. *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*, s. 265–266.

¹⁰⁰ RATAJ, Jan a MARTÍNEK, Miloslav. *Česká politika 1848-1918*, Praha, s. 275–276.

¹⁰¹ Panská sněmovna vznikla na základě únorové ústavy z r. 1861. Říšské zastupitelstvo nazývané jako říšská rada mělo dvě komory. Panskou a poslaneckou. Členové panské komory byli jmenováni výlučně císařem. V ústavním vývoji Rakouska byla poprvé aristokraticko-konzervativní institucí, která nebyla volena. Obě komory vykonávaly společně s panovníkem zákonodárnou moc a obě sněmovny byly rovnocennými zákonodárnými činiteli. Vláda zajišťovala panské sněmovně mandáty příslušníkům vysoké byrokracie, velkostatkářům, příslušníkům armády a osobám, které jí prokázaly určité politické nebo jiné služby. Jejimi členy byli též zletilí princové císařského domu, šlechtici ad. Tamtéž, s. 253, 261.

království České.¹⁰² V roce 1892 byl zvolen členem ředitelství Hypoteční banky pro království České¹⁰³ od sněmovní kurie velkostatku, kam přišel s podnětem ke změně stanov pro usnadnění zápůjček, aby bankovní úvěr byl zlevněn a zpopularizován. Z dalších jeho funkcí, ve kterých byl členem, jmenujme např. Zemskou statistickou komisi pro království České.¹⁰⁴ V městské i zemské statistice dal Bráf mnoho podnětů pro statistiku agrární, finanční a samosprávní.

V letech 1906–1908 byl povolán na Pražský hrad, aby tam poskytl tehdejšímu následovníkovi trůnu arciknížeti Karlu¹⁰⁵ rozhled v právních a státních vědách. Vyučoval ho v národohospodářském oboru a zároveň s ním absolvoval exkurze do bank a velkopřmyslových závodů. Za jeho péči a vzdělávání obdržel od císaře projev uznání a od Karla písemný projev s děkováním.

Za svého profesorského působení se stal Bráf dvakrát děkanem právnické fakulty. Jednou pro školní rok 1893/1894, podruhé v roce 1902/1903. Za svého života dostal za profesorskou činnost a vědecké bádání vyznamenání, a to řád železné koruny III.¹⁰⁶ třídy a čestný odznak pro vědu a umění.

Bráf měl velký význam pro český hospodářský život jako česko-národní buditel hospodářský, kdy se stal iniciátorem novodobého programu české národní hospodářské politiky.¹⁰⁷ Na národohospodářském sjezdu roku 1895 v Praze byla tlumočena myšlenka ohledně vysílání schopných příslušníků českého průmyslového a obchodního dorostu do ciziny. F. L. Rieger hodlal založit ústav, jehož členové z českého průmyslu a obchodu by měli za úkol dostávat mladé talenty do ciziny na zkušenou. Pro tuto myšlenku byl vybrán Hlávka, který byl ochoten ústav hmotně zabezpečit. Rieger sestavil náčrt pravidel pro tento Národohospodářský ústav. Podle Hlávkovy idey byl ústav připojen k České

---

¹⁰² Zřízena r. 1873. Jejím úkolem bylo hájit a zastupovat v zemi zájmy zemědělství včetně zemědělského průmyslu. Své návrhy podávala vládě či zemskému zastupitelstvu. Podporovala činnost zemědělských a hospodářských spolků a další ústavy. Tamtéž, s. 289–290.

¹⁰³ Banka byla založena r. 1861, obchodní činnost zahájila o rok později. Šlo o první zemskou banku v habsburském soustátí. Byla založena jako veřejnoprávní instituce a cílem bylo zejména zlepšení úvěrových možností a boj proti lichvě.

¹⁰⁴ Komise byla poradním a usnášejícím orgánem Zemského statistického úřadu Království českého, který byl zřízen r. 1897.

¹⁰⁵ Karel I. (1887–1922) z habsbursko-lotrinské dynastie byl v letech 1916–1918 poslední císař rakouský, král český, apoštolský král uherský, markrabě moravský atd.

¹⁰⁶ Původně řád založený Napoleonem I. r. 1805. Rakouský císař František I. jej převzal r. 1816. Řád byl rozdělen na tři číslované třídy a byl udílen všem mužům Rakouského císařství za všeobecné zásluhy (do r. 1848 byl udílen jen za zásluhy o Lombardsko-Benátsko).

¹⁰⁷ Podle Bráfa by měla česká politika přejít od politické a kulturní emancipace k ekonomické svébytnosti. Doporučoval, aby český spotřebitel přednostně nakupoval zboží od českých podnikatelů. Viz RATAJ, Jan a MARTÍNEK, Miloslav. *Česká politika 1848-1918*, 2015, s. 156–157.

akademii. Bráf vypracoval roku 1905 návrh stanov a s myšlenkou souhlasila i vláda. Působil zde jako hlavní referent při jednání s Českou akademií a pracoval i v užší komisi pro jmenování prvních členů. Císařským rozhodnutím ze dne 23. října 1906 byla instituce s jejími stanovami zřízena a schválena volba prvních členů. Roku 1907 se konalo ustavující sezení společně s nejvyšším maršálkem Jiřím Lobkowiczem,¹⁰⁸ kde byl prezidentem zvolen Josef Hlávka a Bráf náměstkem. Po Hlávkově smrti se sám stal jeho dalším prezidentem. Ten se zde staral o stipendijní akce, kde se zajímal o četné stipendisty a podporoval snaživé uchazeče.¹⁰⁹

Na sklonku života Albína dostihla další politická aktivita. V únoru roku 1909 byl povolán do Vídně za ministra orby.¹¹⁰ Byl vybrán pro své návrhy týkající se celní ochrany předlitavského zemědělství a zlepšení zemědělského družstevnictví.¹¹¹ Odcházel do Vídně nerad, chtěl se co nejdříve vrátit do Prahy ke své učitelské činnosti. Němcům z alpských zemí se nezdál být dosti agrárníkem a ani česká strana toto jmenování příznivě nevíkala. Zpočátku byly jeho styky s českými poslanci řídké, ale díky své diplomacii a nesčetným známostem se situace zlepšila, a byl vždy více v pozici považován za skutečného českého ministra. Bráf očekával, že nastane nová éra balkánské hospodářské politiky. Jeho ideou bylo díky domácím akcím pozvednout hospodářství. Přál si, aby Česká obchodní komora, hospodářský odbor Národní rady aj. založili a upevnili obchodní spojení v Srbsku, Bulharsku, Bosně atd.

Situace však probíhala jinak, české a slovanské záležitosti se vyvíjely nedostatečně příznivě. Bráf nesl ministrování těžce a rmoutila ho česká politika na říšské radě. Ještě téhož roku podal demisi. Její příčinou byly ochranné jazykové zákony, na kterých se usnesly sněmy některých alpských zemí o vyloučení českého vyučovacího jazyka ze škol vydržovaných zemí. Bylo to v rozporu s jeho vlasteneckým cítěním i tradicí rodiny Riegrovy. Jeho demise byla přijata a 1. listopadu 1909 byl úřadu ministra zproštěn. Za jeho vynikající činnost mu byla

---

¹⁰⁸ Jiří Kristián kníže Lobkowicz (1835–1908), šlechtic z rodu Lobkoviců a konzervativní politik, jeden z nejvýznamnějších představitelů zemské samosprávy Českého království, v období let 1871–1872 a 1883–1907 nejvyšší maršálek Českého království, člen poslanecké i panské sněmovny Říšské rady.

¹⁰⁹ Podrobnější výklad o Národohospodářském ústavu v pátém díle *Paměti v kapitole Bráf českonárodní buditel hospodářský*, s. 248–253.

¹¹⁰ Tj. ministr zemědělství. Do r. 1868 fungovalo jednotné ministerstvo orby, obchodu a živností. Poté došlo k jeho rozdělení a vzniklo samostatné ministerstvo orby. To získalo zemědělské agendy a záležitosti hornictví. Ze zemědělských záležitostí do jeho kompetencí patří např. lesnictví, vinařství, chov dobytka, správa zemědělského úvěru, správa státních hřebčinců aj.

¹¹¹ DVORÁK, Tomáš. *Albín Bráf a jeho pobyt v Rostokách u Prahy*, s. 54.

udělena hodnost tajného rady.¹¹² Poté se radostně vrátil zpět do Prahy k učitelské profesi.

Netrvalo však dlouho a v lednu 1911 byl Bienerthem¹¹³ povolán znovu do vlády jako ministr veřejných prací. Bylo to také přání císaře, který na Bráfovo členství v kabinetě kladl největší váhu. Ten odmítl pro svůj zdravotní stav. Začala se u něho projevovat choroba, se kterou si lékaři tehdy nevěděli ještě příliš rady, totiž tuberkulóza. Mezitím došlo k demisi Bienerthova kabinetu a počátkem listopadu byl do úřadu povolán Gautsch.¹¹⁴ Ten hledal ministra orby a oslovil Albína, který si vyžádal čas na rozmyšlenou. Povolán byl 19. listopadu 1911 v novém kabinetě Karla von Stürgkheho.¹¹⁵ Přijal ministerské křeslo po nátlaku shora a lékařským ubezpečení, že s jeho teď již zlepšeným zdravím zvládne úřad zastat. Hned příštího měsíce se ale jeho stav opět zhoršil a Bráf onemocněl. I přes tyto útrapy konal své povinnosti vytrvale a návštěvy přijímal z postele. Když přišla dočasná úleva, ujal se úřadování se všemi svými silami.

Z jeho iniciativy v době tohoto ministrování došlo k několika novým opatřením. Jednalo se zejména o aktivity k vybudování a zlepšení zemědělského vzdělání jako je příprava k zavedení komerčního vyučování na zemědělských školách, zřizování ústavů pro zemědělské účetnictví, nové kroky v problematice zemědělského zadlužení a mnoho jiných.

K jeho nemoci se přidala i duševní sklíčenost a litoval, že opustil své pražské působiště. Chystal se psát své velké teoretické vědecké dílo, ke kterému se již nedostal. Opět uvažoval o demisi, okolí však jeho stav podceňovalo, protože pracoval natolik, jako málokterý politik při plném zdraví. Ministerský předseda se Albína nechtěl díky jeho nemalým výkonům v ministrování vzdát. V červnu roku 1912 bylo rozhodnuto, že Bráf odjede do Roztok do své vily, kterou se svou ženou

---

¹¹² Původně císařský rádce a člen dvorského úřadu. Ten založil František I. Habsburský v r. 1527. Od 17. st. se začal proměňovat v čestný úřad a měl víceméně reprezentativní funkci. Titul tajného rady potvrzoval nositeli, že patří k císařskému dvoru a při různých slavnostech mu garantoval přednostní postavení.

¹¹³ Richard von Bienerth-Schmerling, hrabě (1863–1918), rakousko-uherský, resp. předlitavský politik, v letech 1908–1911 předseda vlády Předlitavska, předtím ministr kultu a vyučování a ministr vnitra.

¹¹⁴ Paul Gautsch von Frankenthurn (1851–1918), baron rakouský politik, opakovaně zastával funkci ministerského předsedy Předlitavska, v letech 1885–93 a 1895–97 byl ministrem kultu a vyučování v Taaffeho vládě.

¹¹⁵ Karl von Stürgkh, hrabě (1859–1916), rakousko-uherský šlechtic a politik, v letech 1911–1916 předseda předlitavské vlády, předtím ministr kultu a vyučování Předlitavska a poslanec Říšské rady.

koupili roku 1903.¹¹⁶ Tam mu byla zřízena kancelář s ministerským úředníkem, který vedl korespondenci. Pracovna s telefonní linkou fungovala na verandě. Albín tak mohl úřadovat ze svého domova.

Počáteční úleva z návratu do vlasti se však postupně opět měnila ve větší slabosti. Ve vile byla přítomna rodinná přítelkyně, lékařka Anna Bayerová, která o něj pečovala. I přes veškeré úsilí se jeho stav zhoršoval. Na konci července mu činilo potíže i pouhé podepsání.¹¹⁷ Dne 1. července zemřel.¹¹⁸ Tři dny nato byl konán jeho pohřeb ve vyšehradském chrámu a poté uložen do rodinné Riegrovy hrobky na Vyšehradě za účasti císařských zástupců a arciknížete Karla Františka Josefa, ministerstev, literárních a vědeckých kruhů. Právnická fakulta uspořádala ve velké aule Karolina smuteční schůzi na počest jeho památky. Tím odešel velký vlastenec, pracovitý politik, nadaný učitel.

---

¹¹⁶ DVOŘÁK Tomáš. *Albín Bráf a jeho pobyt v Roztokách u Prahy*, s. 54.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 59.

¹¹⁸ Ve fondu se nachází ohledací list z 1. července a úmrtní list z 9. července. ANM, f. Albín Bráf, kart. 1, inv. č. 16.

Libuše Bráfová

Narodila se 21. června 1860 v Praze jako třetí dítě Františkovi Ladislavovi Riegrovi a Marii Riegrové.¹¹⁹ Nejstarším ze sourozenců byl Bohuslav Rieger¹²⁰ a prostřední z nich byla Marie Červinková-Riegrová.¹²¹ Libuše pocházela z velmi vážené rodiny. Jejím dědem z matčiny strany byl významný historik a politik František Palacký, otec Rieger zase spoluzakladatel Národní strany.

Libuše vyrůstala na dvou místech. V zimních měsících se rodina nacházela v Praze, kde bydlela v Pasířské ulici¹²² čp. 719 v Mac-Nevenově paláci a pobývala zde většinou od října do dubna.¹²³ Na jarní a letní měsíce se přesouvali na své panství se zámekem v Malči u Chotěboře,¹²⁴ který otec koupil roku 1862 za 300 000 zlatých.¹²⁵ Na obou místech rodina trávila spoustu času, především venkov si Libuše se sourozenci oblíbila. Jejich otec sem za nimi jezdil, jak jen to bylo možné, pokud zrovna nebyl příliš pracovně zaměstnán. Zámek měl dvě poschodí, první bylo reprezentační, kde se nacházel červený salon určený pro společně

---

¹¹⁹ Marie Riegrová-Palacká (1833–1891), dcera Františka Palackého, pedagogická a kulturní pracovníce, filantropka, zaměřená zejména na pomoc chudým matkám a dětem. Z literatury: BAHENSKÁ, Marie. Ženy ve veřejném životě ve druhé polovině 19. století. Spolek svatě Ludmily a činnost Marie Riegrové-Palacké. Marie Bahenská. *Český časopis historický: The Czech Historical Review*. 2005, **103**(3), s. 549–571. BRABENCOVÁ, Jana. Marie Riegrová-Palacká a české vyšší dívčí vzdělávání. BRABENCOVÁ, Jana. In: *Studie k sociálním dějinám: Studien zur Sozialgeschichte*. 1999, **3**(10), s. 61–65. NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, Marie. Ženy rodiny F. L. Riegra a jejich účast ve veřejné sféře. In: *František Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století. Sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*, 2003, s. 146–157.

¹²⁰ Bohuslav „Bohuš“ Rieger, JUDr. (1857–1907), právník a profesor rakouských říšských dějin na české právnické fakultě v Praze. Z literatury: PEKAŘ, Josef. Bohuslav Rieger. *Český časopis historický*. Praha: Academia, 1907, **13**, s. 272–276. Prof. dr. Bohuš svob. pán Rieger. *Právník: časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze*, 1907, **46**, s. 369–375.

¹²¹ Marie Červinková-Riegrová (1854–1895), spisovatelka, autorka povídek, operních libret, životopisných portrétů a pojednání o sociálních otázkách mládeže, novinářka, překladatelka z němčiny a francouzštiny. Z literatury: AUGUSTINOVÁ, Božena. *Marie Červinková-Riegrová: životopisný nástin*, 1897. ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, Marie a VOJÁČEK, Milan, ed. *Zápisky I.*, 2009, ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, Marie a VOJÁČEK, Milan, ed. *Zápisky II.*, 2013. MALÍNSKÁ, Jana. Marie Červinková-Riegrová – bytost politická: o několika událostech, jež se dotýkaly historie českého národa. In: *Historička československé demokracie: k životnímu jubileu Evy Broklové*, 2014 s. 118–145.

¹²² Tj. dnešní Palackého ulice 7.

¹²³ Většina informací o Libuši Bráfové byla čerpána z práce: URBANOVÁ, Berenika. *Libuše Riegrová-Bráfová. Životní postoje v rodinných souvislostech*. Dále pak: BAHENSKÁ, Marie. *Obraz dívčího penzionátu v korespondenci Marie Riegrové-Palacké a její dcery Libuše*. Od zmínky o manželství s Albínem jsou pak informace citované z jiných pramenů uváděny v poznámce pod čarou.

¹²⁴ Od r. 2018 je zámek přístupný veřejnosti a nachází se v soukromém vlastnictví Václava Macháčka (prapravnuk F. L. Riegra a Marie Riegrové-Palacké).

¹²⁵ ŠTAIF, Jiří. *Palacký, Rieger, Bráf aneb česká národní elita mezi prestiží, rodinou a majetkem*, s. 109.

trávený čas s hosty. Matka Marie na zámku nechala dokonce zřídit rodinnou kapli zasvěcenou Nanebevzetí Panny Marie. Libuše tu prožila šťastné dětství. Na programu zde bylo učení, šití, pomoc matce v domácnosti, ale také výlety, plavba na lodi aj.

Libušino vzdělávání začíná v jejích šesti letech. Absolvovala s učitelem soukromé lekce doma v Praze, kromě toho se jí věnovala i sestra Marie, která učila Libuši psát a číst. Ve školním roce 1870/1871 nastoupila na Městskou vyšší dívčí školu,¹²⁶ kde absolvovala kvalitní výuku s moderním rozvrhem. Dívky zde navštěvovaly předměty jako český, německý a francouzský jazyk, náboženství, dějepis, počty, zpěv, ženské ruční práce ad.

Po absolvování vyšší dívčí školy¹²⁷ po čtyřech letech začíná Libuše studovat v zahraničí. Pobyt v penzionátu absolvovala dvakrát. Poprvé od října 1875 do dubna 1876, podruhé od března do července 1877. V obou případech šlo o švýcarské penzionáty ve frankofonních částech země. Ve svých patnácti letech tak poprvé odjíždí studovat do dívčího penzionátu sv. Havla ve Fellenbergu poblíž St. Gallen, podruhé v Morges u Ženevského jezera.¹²⁸ Ve druhé polovině 19. století bylo zvykem posílat mladé dívky z majetnějších rodin středních vrstev na zahraniční studia především do oblastí jazykové německých a francouzských k završení jejich vzdělání a výchovy. Libuše sem byla poslána hlavně proto, aby se stala více mluvnější a sdílnější.¹²⁹

Zde probíhala velmi kvalitní a rozmanitá výuka. Jako komunikační řeč se používala francouzština, německy mluvily dívky pouze mezi sebou. Děvčata navštěvovala hodiny němčiny, angličtiny i francouzštiny, počty, tělocvik, kreslení, ženské práce jako je pletení a vyšívání, žehlení, dějepis aj. Program probíhal od pondělí do soboty, pouze neděle byla volná. Zpočátku si oblíbila Libuše jen málokteré předměty. Chtěla se vyhnout hodinám kreslení, tělocviku a hře na piano.¹³⁰ V ústavu ji bavila francouzština, méně nadšená byla z angličtiny. I přes její stesk po vlasti se díky zahraničnímu pobytu v cizím jazykovém prostředí

---

¹²⁶ Vyšší dívčí škola byla založena r. 1863 v Praze na Novém Městě pražském jako učiliště. Jednalo se o první pokračovací školu. Byla založena z podnětu českých obrozenců kolem Marie Riegrové-Palacké a Vojty Náprstka.

¹²⁷ Všechna vysvědčení z této školy se nachází v Libušině pozůstalosti. Viz ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 1, inv. č. 1

¹²⁸ BAHENSKÁ, Marie. *Obraz dívčího penzionátu v korespondenci Marie Riegrové-Palacké a její dcery Libuše*, s. 559.

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ Tamtéž.

naučila samostatnosti. Svůj první pobyt však vnímala jako trest a často si stěžovala na učitelky i spolužačky.

Další pobyt absolvovala v roce 1877, kdy odcestovala do Morges, který na ní zanechal oproti první zkušenosti mnohem lepší dojem. Rychle se tu sžila, měla kladný vztah k vychovatelkám a považovala tento ústav za nejlepší školu západního Švýcarska.¹³¹ Navštěvovala zde hlavně předměty související s francouzštinou, tedy literaturu, konverzaci, sloh aj. Celkově se tu dokázala zdokonalit v jazycích a společenských způsobech.

Kromě francouzštiny, němčiny a angličtiny ovládala také ruštinu, výuku absolvovala od roku 1876 patrně v Praze. Z dalšího jejího vzdělávání můžeme jmenovat také hodiny kreslení, na které docházela k Amalii Mánesové.¹³² Ta v Praze vedla malířskou školu, kam docházela i starší dcera Riegrů. Libuše svůj malířský talent hodnotila průměrně, přesto se však i v pozdějších letech občas k malování vracela, třeba když si chtěla zvěčnit malečský zámek před chystanými rekonstrukcemi. Zvykem u dívek z lepších rodin bylo taktéž vzdělávání hudební. Sestra Marie učila ji i bratra Bohuše hře na klavír, a mimoto Libuše v letech 1877–1878 navštěvovala také Hudební vzdělávací ústav Julia Theodora Högera.¹³³

Slečna Riegrová se zajímala mimo jiné také o literaturu, divadlo a společenské akce. Za svého dětství a dospívání si vedla několik deníků, čtenářský deník psala dokonce až do devadesátých let. Četla beletrii, ale i odborné knihy, např. Dějiny národa českého v Čechách a v Moravě od jejího dědečka Palackého.¹³⁴ Z klasických děl jmenujme autory jako je např. Honoré de Balzac, Emil Zola, Charles Dickens, Victor Hugo a mnoho dalších. V oblibě měla především ruskou literaturu, četla díla Alexandra Sergejeviče Puškina, Nikolaje Vasilijeviče Gogola a mnoho dalších. V 80. letech měla snahu přeložit některé z děl Ivana Sergejeviče Turgeněva, jak se dozvídáme z jednoho dopisu Albína Bráfa.¹³⁵

Rodina často chodívala do divadla, proto není divu, že o tuto aktivitu měla Libuše zájem i v dospělém věku. Návštěva divadla pro ni byla naprostou

---

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Amalie Mánesová (1817–1883), česká malířka se specializací na krajinomalbu. Byla sestrou významných malířů Josefa a Quida Mánesových.

¹³³ Z výkazu pokroku, pilnosti a mravů byla hodnocena za všechna cvičení výborně. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 1, inv. č. 3.

¹³⁴ Životní historické dílo Františka Palackého česky publikované v letech 1848–1872. Celkem pět svazků mapuje české dějiny od dob mýtických do roku 1526, tedy do nástupu Habsburků na český trůn.

¹³⁵ Dopis Albína Bráfa ze 17. července 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

samozřejmostí. Riegrovi byli navíc svázáni s Národním divadlem díky dědečkovi Palackému a otci Františku Ladislavovi, kteří se na jeho stavbě svou činností podíleli. Z představení měla mladší Riegrova dcera ráda především realistické drama *Naši furianti* od rodinného přítele Ladislava Stroupežnického. Kromě divadla bývalo v měšťanských rodinách zvykem domácí hraní divadla, proto se na Malči konaly výstupy sourozenců společně s dětmi dalších přátel. Tato tradice se udržela i poté, co děti dospěly, a na zámku za pomoci přátel zkoušely hrát i dramatické pokusy Marie Červinkové-Riegrové.

Libuše milovala společenský život. V Mac-Nevenově paláci měla rodina i svůj vlastní salon,¹³⁶ a tak bylo u Riegrů často živo. Konaly se zde společenské taneční večery, různé plesy (např. novoroční), probíhaly zde politické a kulturní debaty. Role hostitelky patřila sestře Marii, která tyto večery vedla. Přicházela sem spousta významných hostů, ať už se jednalo o známé osobnosti z oblasti kultury, umění, politiky, vědy či literatury. Jmenujme zde známosti jako např. Josef Durdík, Jaroslav Vrchlický, Julius Zeyer, Ladislav Stroupežnický, Josef Kaizl a v neposlední řadě také Albín Bráf, který se na plesech o Libuši vždy velice zajímal.

O své budoucnosti slečna Riegrová mnoho rozmýšlela. Sama si nebyla jistá, zda se usadit a založit rodinu nebo si najít povolání a být tak nezávislou. V dospívajícím věku se chtěla stát spisovatelkou, bylo to však spíše jen chvilkové nadšení a sama se této činnosti nevěnovala. Až po smrti svého manžela tuto roli částečně splnila. Pak začala s uspořádáváním rodinných materiálů a materiálů známých osobností, o nichž si vedla rukopisné poznámky.¹³⁷ Sama vydala své jediné dílo, ve kterém se snažila vyvrátit tvrzení o nepřátelském chování jejího otce vůči Bedřichu Smetanovi.¹³⁸ Učitelské povolání odmítala a částečně uvažovala o možnosti malířské kariéry, která ale také zůstala pouze soukromou zálibou.

Nakonec se rozhodla pro manželství a založení rodiny. O vztahu a sňatku s Albínem Bráfem a jejich synovi Václavovi pojednává následující kapitola. Postupem času se pak Libuše začala věnovat i jiným činnostem. Po boku své matky se starala o chod a organizaci veřejných opatoven, které později přešly do správy města Prahy. V průběhu 90. let začala pracovat v Komitétu dam pro městské

---

¹³⁶ O vývoji salonu z dob Palackých, Riegrů i Bráfů viz SRŠEŇ, Lubomír. *Pražský salon u Palackých a Riegrových*, s. 93–107.

¹³⁷ V její pozůstalosti můžeme nalézt poznámky o J. Nerudovi, K. Světlé, V. Náprstkovi.

¹³⁸ BRÁFOVÁ, Libuše. *Rieger, Smetana, Dvořák*.

opatrovny, školy mateřské a jesle.¹³⁹ Zde byla v roce 1901 zvolena členkou dozorčí komise, kterou jmenovala rada královského hlavního města Prahy.¹⁴⁰ Komitét dohlížel na městské opatrovny a mateřské školky, opatroval chudým dětem stravu a ošacení, staral se o městské jesle a oddělení pro kojence a všemožně podporoval děti školou dosud nepovinné.¹⁴¹

Již roku 1895 propadla Libuše nadšení pro lidové umění a shromáždila kolekci lidového malovaného nábytku, výšivek, krojů a keramiky.¹⁴² Zřejmě z této její záliby pak vznikla instituce Družstvo pro svéráz krojový i bytový v Praze v roce 1916. Libuše byla jeho předsedkyní. Účelem družstva bylo pěstovat a podporovat svéráz krojový a bytový a podporovat zejména domácí průmysl. Za tímto účelem provádělo návrhy a náčrty oděvů, prádla a bytového zařízení. Zprostředkovávalo výrobu takových předmětů, se kterými poté obchodovalo, vedlo dozor nad uměleckou stránkou svérázu, pořádalo výstavy a přednášky aj. Družstvo mělo neuzavřený počet členů, každý se však musel upsat jistou částkou, aby se zde mohl na činnosti podílet. V stanovách stojí: „*Účelem společenstva jest napomáhati hospodářskému prospěchu svých členů tím, že bude svým členům opatrovati veškeré předměty, jakož i vzory a návrhy předmětů z oboru našeho českého svérázu krojového, bytového apod. a že bude veškeru činnost a výrobu svých členů v oboru českého svérázu podporovati a cílevědomě pěstiti.*“¹⁴³ Spolek se snažil tvořit moderní obleky s využitím lidových motivů a krojů.

Libuše se také mnoho věnovala charitativní činnosti. Finančně přispívala do Československé ochrany matek a kojenců,¹⁴⁴ kde působila v jejím kuratoriu.¹⁴⁵ Jehož účelem bylo vykonávat soustavnou a účelnou péči o matky v těhotenství, při

---

¹³⁹ Komitét byl založen 1. ledna 1869 v místnostech kláštera u sv. Jakuba, kde byla zbudována mateřská školka. Zde došlo k utvoření prvního komitétu a pedagogickým dozorcem byl stanoven farář Václav Nykles. Po celou dobu se jednalo pouze o výpomocný výbor, který neměl žádné svéprávnosti a záruky svého trvání. Marie Riegrová-Palacká vypracovala jeho stanovy a instrukce, čímž se měl komitét spravovat sám ve svém působení. Byla zde stanovena práva a povinnosti. Komitét přesto zůstal nadále pomocným odborem městské rady, avšak přijatými stanovami městskou radou bylo dokončeno hlavní dílo Riegrové.

¹⁴⁰ Archivní inventář Libuše Bráfové, s. 4.

¹⁴¹ Stanovy z 28. prosince 1899 se nachází v Libušině pozůstalosti. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 35, inv. č. 1088.

¹⁴² SRŠEŇ, Lubomír. *Pražský salon u Palackých a Riegrových*, s. 103.

¹⁴³ ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 34, inv. č. 1065.

¹⁴⁴ Pod dřívějším názvem Ochrana matek a kojenců v Království českém vznikl roku 1915.

¹⁴⁵ *Zpráva o činnosti spolku Ochrana matek a kojenců od jeho založení až do konce roku 1917*, s. 10. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 35, inv. č. 1104.

porodu a po něm, a starat se o výchovu kojenců, kteří jsou odkázáni na pomoc a ochranu. Jako členka přispívala do Spolku sv. Ludmily,¹⁴⁶ Záštiny¹⁴⁷ aj.

Bráfová se starala o historický odkaz rodiny Riegrovy. Roku 1911 nechala na Vyšehradě na rodinné hrobce vsadit bronzovou desku s vydutým medailonem a hlavou otce Františka Ladislava z mladších dob, která je vymodelovaná od Myslbeka. Jedná se o prostý náhrobek, který však působí monumentálně.¹⁴⁸ Dále pečovala o otcovu politickou památku a rodinný archiv Riegrů, jelikož byla posledním přímým potomkem svého otce. Písemnosti měla u sebe až do své smrti, poté je její synovec dr. Bohuslav Rieger ml.¹⁴⁹ předal v úplnosti Národnímu muzeu v Praze.¹⁵⁰

V neposlední řadě jmenujme její snahu o zbudování muzea, které by bylo věnované jejímu dědečkovi a otci. To měla v úmyslu zřídit v Mac-Nevenově paláci. Libuše si uvědomovala mimořádnou hodnotu autentického prostředí bytu, ve kterém vznikalo dědečkově první vědecké zpracování starších dějin Čech a Moravy. Proto si přála, aby po její smrti byl byt zachován ve své tehdejší podobě a zřídilo se zde vysněné muzeum. Po Libušině smrti se tak skutečně stalo a vzniklo Muzeum Františka Palackého a Františka Ladislava Riegra,¹⁵¹ veřejnosti zpřístupněno 17. prosince 1931. Zřídil jej Bohuslav Rieger mladší a roku 1961 ho věnoval státu.¹⁵²

Libuše Bráfová zemřela dne 27. března 1930¹⁵³ v Praze a je pochována na Vyšehradě v rodinné hrobce Riegrových.

---

¹⁴⁶ Vznikl r. 1851 a jeho prvotním posláním bylo starat se o vdovy, později začal pořádat kurzy šití pro nemajetné dívky. R. 1864 do spolku vstoupila Marie Riegrová-Palacká, která jej reorganizovala a vytvořila školu ženských povolání.

¹⁴⁷ Spolek založila r. 1893 Marie Červinková-Riegrová. Jeho posláním bylo chránit hmotně i mravně pracující dívky.

¹⁴⁸ *Světovzor: světová kronika současná slovem i obrazem: časopis pro zábavu i poučení* ze 4. srpna 1911, Praha, roč. 11, č. 4, s. 1177–1178.

¹⁴⁹ Bohuslav Rieger, JUDr. (1895-1976), úředník ministerstva zahraničních věcí, odborníkem a soudním znalcem v oboru filatelie, syn Bohuslava Riegra st.

¹⁵⁰ Inventář Libuše Bráfové, s. 2.

¹⁵¹ Dnes nese jméno Památník Františka Palackého a Františka Ladislava Riegra a spadá pod správu Národního muzea. I dnes zachovává původní prostředí a k návštěvě je veřejnosti přístupné.

¹⁵² SRŠEŇ, Lubomír. *Pražský salon u Palackých a Riegrových*, s. 104.

¹⁵³ Obřad po zesnulé vdově univerzitního profesora a českého národohospodáře se konal 31. března v 11 hodin v kapitulním chrámu sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. Viz úmrtní oznámení. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 1, inv. č. 14.

O vývoji vztahu Libuše a Albína z obsahu dopisů

Na Malči, rodinném panství rodiny Riegrovy, pobýval Albín Bráf často díky dobrým vztahům s oběma rodiči Libuše Riegrové, Františkem Ladislavem i Marií. Na základě seznámení s Riegreem vstoupil Bráf do politického života a stal se tak jeho cenným spolupracovníkem Národní strany staročeské, znamenitým řečníkem a uznaným odborníkem. Díky dobrým vztahům s oběma rodiči a vzestupu jeho prestiže ve společnosti se Albín jevil Riegrovým jako vhodná partie pro jejich mladší dceru.¹⁵⁴ Je možné, že návštěvy na Malči byly organizovány za tímto účelem, aby se Albín a Libuše více seznámili a nastala tak potenciální příležitost k jejich budoucímu sňatku.

Bráf se poprvé setkal se slečnou roku 1878 na domácím plese u Riegrů. Tehdy byl již univerzitním a technickým docentem a profesorem obchodní akademie.¹⁵⁵ Věnoval již od počátku tehdy osmnáctileté Libuši mnoho pozornosti. Ta jej však soustavně ignorovala, spíše se mu vyhýbala. V jejích očích šlo pouze o dobrého přítele rodiny a otcova spolupracovníka. Albín měl kladný vztah nejenom s F. L. Riegerem, ale taktéž s Libušinými sourozenci, Marií Červinkovou-Riegrovou, se kterou si často dopisoval o politice a různých společenských událostech,¹⁵⁶ a Bohušem Riegerem st.,¹⁵⁷ jehož znal z právnické fakulty, a se kterým rozebíral především univerzitní záležitosti.

Se stále častějším kontaktem se Albínův interes prohluboval a patrně se domníval, že u slečny nachází odezvu. O jednom z plesů vzpomíná Libušina sestra Marie takto: „*Libuše bavila se dobře (...). Měla šaty bledě žluté s červenými plizy s míchanými světlejšími i temnějšími barvami. Nejvíce měl se k ní dr. Bráf a dr.*

---

¹⁵⁴ Slavná rodina uznávaného státníka F. L. Riegera byla považována ve společnosti za vysoce ceněnou a reprezentativní, a tak i výběr vhodného partnera byl důležitý především v záležitosti sňatkové politiky. Taková osoba musela odpovídat patřičným společenským kritériím a konvencím. Jak moc tato otázka byla pro oba rodiče důležitá, můžeme vidět na příkladu vztahu jejich syna Bohuše Riegera s Marií Červinkovou, nemajetnou učitelkou bez společenského postavení. Tomuto vztahu a následnému sňatku Riegrovi nikdy nepřáli a také jej nikdy neakceptovali. Naproti tomu byl Bráf vhodným ženichem pro jejich dceru. Viz VOJÁČEK Milan. Vhodná partie pro syna vůdce národa. Nežádoucí sňatek Bohuše Riegra a Marie Červinkové aneb "rodinná tragédie". *Kuděj: časopis pro kulturní dějiny* 4(1), 2002, 47–56.

¹⁵⁵ GRUBER, Josef. *Dr. Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý*, s. 234.

¹⁵⁶ Marie ve svých zápiscích vzpomíná na první návštěvu Bráfovu u Riegrů, se kterým hovořila o dělnické otázce a přístupu novin Národní listy. Viz ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, Marie a VOJÁČEK, Milan *Zápisky I.*, s. 404.

¹⁵⁷ Bohuslav Rieger st. (1857–1907) - právní historik, profesor rakouských říšských dějin na české právnické fakultě v Praze, poslanec.

Růžička, velmi se o nás starali."¹⁵⁸ Albín se chtěl ucházet o její ruku, ale nejprve si chtěl zajistit svolení pana Riegra, a tak mu v této záležitosti píše 27. března 1882. Zmiňuje se o tom, že od chvíle, kdy překročil Riegrův pohostinný práh, chová ke slečně Libuši upřímnou oddanost a úctu, nedokáže si svůj šťastný život představit bez ní jako milované ženy a přítelkyně, chce se starat o její spokojenost apod. Dále vypisuje své hmotné a rodinné poměry, aby ukázal, že je schopen se postarat o rodinu.¹⁵⁹ Rieger jej však odkázal na souhlas své dcery.

Na konci léta roku 1882 přijel Albín do Malče a učinil Libuši náhlé a nečekané doznání lásky. Dočkal se však prvního z několika zklamání a odmítnutí. I z jeho prvního dopisu, které Libuši odeslal, je patrné, že se pokusil o milostné vyznání a náklonnost. To patrně dvaceti dvou letou dívku polekalo, a tak nabídku vztahu nepřijala. Rieger Bráfovi vytkl, že šel na věc příliš rychle a jeho dcera neměla dostatek času jej poznat.¹⁶⁰ Albín se ze situace cítil sklíčený, bál se, že o slečnu přijde jako o přítelkyni, proto se za své chování omluvil: „*Promiňte mně, ranilo-li Vás, co jsem včera k Vám pronesl. Já ve své k smrti zraněné duši celou svou horoucí lásku k Vám odnáším. Však ani větvička naděje mi docela neschází, naděje, že nadále jako přítel zase smím s Vámi se setkat, že Vy mně zachováte upomínku přátelskou. Já jiné ženy hledat nebudu. Buďte zdráva a šťastna.*“¹⁶¹ Jiné ženy opravdu nehledal a zůstal tomuto tvrzení věrný.

Libuše nedala Albínovi žádnou odpověď, a ačkoliv se na Malči vídávali i nadále, chovala se k němu zdrženlivě, to stejné učinil i on. Ten se ve společnosti více bavil s Libušinou sestrou Marií, které byl stále více sympatičtější.¹⁶² Svůj smutek však nedokázal skrýt, jak si všimla Marie při jednom z plesů, konaných Riegrovy: „*Šubert a Bráf hlídali se navzájem, kdy který se blížil k Libuši. Bráf byl jaksi velmi smuten. (...) Šubert konal mistrovské kousky, kořil se Libuši, tančil nápadně mnoho.*“¹⁶³ Nadějí se však nevzdával, trpělivě vyčkával a roku 1883 ji poslal milostnou báseň s názvem Fehlenberg, ve které líčí zklamání z odmítnutí, ale popisuje také city vzplanutí: „*Já teprv vřele dobro miloval a krásu poznal, pravdy váhu cítil, když v mého nitra hloubi nejhlubší se lásky k Tobě svatý oheň vznítit. Co*

---

¹⁵⁸ ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, Marie a VOJÁČEK, Milan, *Zápisky I.*, s. 122.

¹⁵⁹ GRUBER, Josef. *Dr. Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý*, s. 235.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Dopis Albína Bráfa z 1. září 1882. ANM, f., Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

¹⁶² ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, Marie a VOJÁČEK, Milan, *Zápisky I.*, s. 448.

¹⁶³ ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, Marie a VOJÁČEK, Milan, *Zápisky I.*, s. 555.

na dně mojí duše dřímalo, Tys v rozkvet probudila vánkem vesny, Tvá setba to, nad kterou vznesla se má láska jako skřivana zpěv plesný.“¹⁶⁴

Nejenom F. L. Rieger, ale i jeho žena Marie byla Bráfovi nakloněna. I ta si přála užší spojení Albína k rodině. Stejně přání měl i jejich syn Bohuš, kterému by sňatek sestry s Bráfem pravděpodobně ulehčil jeho osobní život a vztah s Marií Červinkovou, kterou si hodlal vzít. V jednom ze svých dopisů se Bohuš své milé svěřuje o Libuši takto: „*Nedávno pravila Marie, že Libuše ani neví, jak by nám všem život ulehčila, kdyby si Bráfa vzala (...). Ovšem myslel jsem si to už sám delší dobu, neboť kdyby aspoň Libuše si vzala Bráfa, rodiče spíše smířili by se se svazkem naším.*“¹⁶⁵

Přestože mladší dcera Riegrů nejevila k Bráfovi žádné sympatie, měla jistý strach o svou budoucnost a samotu, jak lze vyčíst z jejího deníkového záznamu. Již ve svých 23 letech byla vyspělou, uvědomovala si, že by pro ni sňatek a potomci byly dobrou volbou i přes složitosti své prudké povahy. Navíc neprovdané ženy měly v prostředí středních vrstev malou cenu.¹⁶⁶ „*Bojím se budoucnosti, zmizela má myšlenka, již jsem se kdysi před léty oddávala: Až přijde čas, objeví se Ti to, co vlastně je tvým povoláním. Léta za léty mizí, nestojím ani o krok dále, naopak, nejsem tak ohebnou jako před léty (...). Vidím sice jasně, že by pro mě nejlépe bylo se vdáti, i tu zajisté při povaze mé prudké na sta svízela i utrpení by mě čekalo. Však nešťastnější bych snad přece byla. (...) vím, že bych se lásce k muži naučila, kdybych však dítky měla, to snad by mě zaujalo*“.¹⁶⁷

Během té doby Albín zůstával v kontaktu s F. L. Riegreem, kterého potkával pracovně v Praze i v divadle. Jezdával dále na Maleč a ze vzpomínek Marie Červinkové-Riegrové je patrné, že spolu Bráf a Libuše, i přes její odmítnutí, dál zůstávali v kontaktu a bavili se. Při jednom ze svých pobytů dne 4. září 1886 si Marie zaznamenává, že všichni tři společně podnikli velký výlet do lesů.¹⁶⁸

Následuje odmlka dlouhá celé tři roky, po které se v pozůstalosti fondu Libuše neobjevuje od Bráfa jediný dopis. Změna nastává teprve 1. září 1886, kdy Albín píše obsáhlý dopis po dalším jejím odmítnutí. Té opět vyznává svou lásku, ale tentokrát cítí, že odmítnutí je definitivní a v budoucnosti se již nehodlá snažit,

¹⁶⁴ Dopis Albína Bráfa z roku 1883. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

¹⁶⁵ Dopis Bohuše Riegra z 2. ledna 1886. ANM, f. Bohuš Rieger st., kart. 4, inv. č. 97.

¹⁶⁶ LENDEROVÁ, Milena. *A ptá se, knížko má...: ženské deníky 19. století*, Praha, 2008, s. 148.

¹⁶⁷ Zápis v Kapesním kalendáři z 11. října 1883. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 1, inv. č. 8.

¹⁶⁸ ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, Marie a VOJÁČEK, Milan, *Zápisky II*. Národní archiv, s. 509.

protože se právě dozvěděl, že Libuše se interesuje o jiného nápadníka:¹⁶⁹ „*Píšu Vám, protože mi leží na duši smutek a tesknota, o kterých jsem myslel, že jen ve chvíli smrti přicházejí. Cítím, že musím mluvit s Vámi, aby bylo v mé duši tišeji. Nehoršete se, nesuďte k vině. Je to tentýž egoismus, který mne dnes hnál a proudil, abych Vám ještě jednou v životě nabídl, co pro mne je půl života, a pro Vás nemůže přece ničím být. Ale já vidím, že se dnes loučím doopravdy, že se loučím pro celý život s tím, co mi pro celý život bylo nejdražším, nejsladším, první a poslední myšlenkou ze dne a snem v noci. Procházím v mysli každé Vaše slovo, a ta mně nejvíc tanou na mysli, že milujete jiného.*“.¹⁷⁰ Je patrné, že celá situace Albína zasáhla, do té doby stále nadějně doufal v kladnou odpověď. Nyní byla bolest v srdci z dalšího odmítnutí příliš velká, a tak oznamuje, že se do Malče již nevrátí, přilne o to více ke svému povolání a bude se Libuši vyhýbat: „*Jsem tentokráte a naposledy na Malči, mám zde tolik pochováno, že se sem nikdy více nevrátím (...). Nehoršete se, jestli se Vám budu vyhýbat. Ta neblahá vášeň ohlodala kořeny mé povahy, nesmí to jít tak dále. Já musím sám se sebou bojovat, musím získat si ztracenou sebedůvěru a klid.*“.¹⁷¹ Z jeho řádků jasně vyplývá, že k Libuši necítí žádnou zlobu a zášť, naopak vysvětluje, že se žádným způsobem nechce stavět mezi ni a jejího vyvoleného a na závěr dopisu jí píše, ať je v životě šťastná a spokojená.

Další dopis však na sebe nenechal dlouho čekat a již za dva měsíce píše Albín Libuši znovu. Té se, jak je z řádků patrné, dotklo Bráfovo chování při jejím příjezdu do Prahy, kdy se choval vůči ní odtažitě a ona si to patrně vyložila špatně. Jeho chování plynulo z obav, že přijde o svou milou přítelkyni úplně. Na základě Libušiných domněnek v listu vysvětluje věci na pravou míru s tím, že si vůči ní zachovává někdy jistou zdrženlivost, ale že mu bývá smutno a nadevše ji miluje. Albín s jistou dávkou naděje dodává, že touží po Libuši jako své družce po zbytek života, ale zároveň již stojí nohama pevně na zemi a počítá s tím, že její city se nemusí nikdy probudit: „*A mohla byste se horšit, že v nejhlubší duši po tom toužím, abyste Vy, drahá, jediná, stala se mou přítelkyní a rádkyní nade všechno ceněnou, a shovívavou družkou pro celý můj další život? Já vím, že se to nestane, neprobudí-li*

---

¹⁶⁹ Milan Vojáček se domnívá, že by se mohlo jednat o Vladimíra Červinku, bratra Václava Červinky, který si nakonec r. 1887 vzal svou sestřenicí Marii Vojáčkovou. Viz korespondence Marie Riegrové roz. Červinkové. ANM, f. Bohuš Rieger st., kart. 37, inv. č. 1186, 1192 a Zápisky Marie Červinkové-Riegrové z ledna roku 1887. ANM, f. Marie Červinková-Riegrová, kart. 13, inv. č. 292.

¹⁷⁰ Dopis Albína Bráfa z 1. září 1886. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

¹⁷¹ Tamtéž.

se ve Vás, co sama jste jednou nazvala „více než přátelství“.¹⁷² Pravděpodobně se jejich vzájemný vztah prohloubil o něco více poté, co Libuše prodělala zklamání z nevydařeného vztahu a zůstala tak sama, jak je patrné z dalších Bráfových řádků tohoto dopisu.

Situace se od té doby zřejmě dobře vyvíjela. Další odstavce sice přicházejí až v červnu následujícího roku, kdy Albín píše Libuši k jejím narozeninám, ale z dopisu lze vyčíst, že jejich vztah již o něco více pookřál, což vidíme na základě oslovení, které použil. Do této chvíle se v předchozích dopisech žádné oslovení neobjevilo, nyní Bráf píše: *“Ctěná a velmi milá přítelkyně!”* a loučí se s ní: *„Váš přítel oddaný A. Bráf“*. Psaní se nese v přívětivém duchu, je uvolněné a bez napjatých emocí. Albín popisuje události z Prahy, o lidech, se kterými se setkal, o umění a kdy plánuje opět přijet do Malče. Příští dopisy vyzařují stále více a více vřelosti a náklonnosti, jako psaní z července 1887: *„A teď, má duše drahá, ještě jednou Vám díky za všechny Ty milé okamžiky, jež jsem u Vás strávil, a za každé vlídné slovo. Zdá se mi po tom posledním rozloučení, jako bych to teprve, jak náleží, cítil, jak velice jste mi drahá a jak hluboce s mou celou bytostí srostla má láska k Vám“*,¹⁷³ nebo dopis ze srpna téhož roku: *„Nevím, jak Vám jsou milé ty hodiny, jež trávíme spolu. Mně přinesly přece, ponejprv v mém životě a v letech již pozdějších, štěstí, při kterém duše měkne. Jsem proto při Vás tak zcela Váš, nevidím nic jiného a nemohu myslit na nic jiného (...). Má drahá milovaná duše, vzpomínej a měj mne trochu ráda. Já vzpomínám a miluju a nepřestávám býti zcela Váš!“*¹⁷⁴ A podle Libušiných slov, jak je zmíněno v psaní, si na Albína již zvykla, a tak lze předpokládat, že i z její strany se dostavila jistá náklonnost a hlubší přátelství.

Několik dní nato odesílá Libuše svůj vůbec první dopis Albínovi, který je sice strohý a uštěpačný, ale můžeme v něm vyčíst jistou přízeň k dané osobě, protože dává velmi emočně najevo netrpělivost a zklamání, že Bráf nepíše, jak slíbil, a kdy opět přijede za rodinou do Malče. Sice se o něm zmiňuje jako o praošklivém člověku: *„Vy jste praošklivý člověk, nic mně nepíšete, a přece jste slíbil, že budete po patnáctém psát, je to docela nehezké; myslela jsem, že lépe dovedete slova dostat“*¹⁷⁵ ale loučí se se slovy *„Vaše upřímná Libuše“*. Spatřujeme tak nyní i z její strany pozitivní pokrok v jejich sblížení.

---

¹⁷² Dopis Albína Bráfa z 19. listopadu 1886. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

¹⁷³ Dopis Albína Bráfa ze 17. července 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

¹⁷⁴ Dopis Albína Bráfa ze 7. srpna 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

¹⁷⁵ Dopis Libuše Bráfové z 19. srpna 1887. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

Zásadní zlom ve vztahu nastává v září roku 1887, kdy je z Albínova dopisu zřejmé, že slečnu Riegrovou požádal o ruku, a ta s nabídkou souhlasila. Jeho trpělivost a vytrvalá oddanost se tedy vyplatila a nakonec zvítězila. Bráf opět vyznává svou lásku, popisuje, že Libuši do budoucna učiní šťastnou a bude se snažit vyhovět zvláštnostem její povahy. S termínem svatby byl trpělivý a přál si, aby učinila Libuše rozhodnutí v této záležitosti sama: „*Kdy má být svazek duší našich zpečetěn, abychom vejít mohli spolu v nový vlastní domov, v „náš“ domov a k „našemu“ krbu, to, má duše milá, buď přenecháno Vašemu rozhodnutí*“.¹⁷⁶ Riegrovi samozřejmě souhlasili, ti již od začátku spatřovali v právníkovi vhodného ženicha pro svou dceru, a Bráf se dokonce zmiňuje, že tatínek při této novince zaslzel.¹⁷⁷

V listopadu 1887 se v rodině konaly tiché zasnuby, pár se o nich prozatím nikomu nezmínil, stejně tak i Libušini rodiče, a rozhodnutí o svatbě padlo patrně až v prosinci. Toho měsíce si totiž sestra Marie ve svých Zápiscích poznamenala, že jí rodiče oznámili sestřino zasnoubení, které se konalo již před svátky, ale sama měla o události mlčet. Stejně poklidně a zticha se měla odehrát i celá svatba.¹⁷⁸

I po tomto zásadním kroku ze září 1887 a přistoupení k nabídce sňatku si Libuše zachovávala ke svému nastávajícímu jistý distanc a cítila nejistotu z budoucnosti. Lásku k Albínovi nepocítovala, a tak její krok k manželství byl spíše veden rozumem nežli citem, jakož i přáním a rozhodnutím rodičů, kterému se neprotivila a byla ukázněná.¹⁷⁹ Často býval v této době předmanželský citový vztah běžný, až na výjimky, kdy byla dívka provdána svými rodiči bez ohledu na své city.¹⁸⁰ Takový byl i případ Libuše, která již pár let před tím pomýšlela na sňatek s někým jiným, jak se zmiňuje ve svém deníkovém zápisu z 11. října 1888: „*Však takto těžko mě cokoliv dělat - vždyť nemohu se vdát - nesmím tak, jak bych chtěla - jinak však mohu. Měla bych tedy být rozumnou.*“¹⁸¹

I přes chladný vztah ke svému snoubenci ji Albín v pozdějších dopisech opět přesvědčoval, že život s ní myslí vážně, nemá v úmyslu si sňatek znovu rozmýšlet a prosí ji, aby i ona přestala pochybovat o své budoucí spokojenosti:

---

¹⁷⁶ Dopis Albína Bráfa ze 13. září 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ Zápisky Marie Červinkové-Riegrové z prosince 1887. ANM, f. Marie Červinková-Riegrová, kart. 13, inv. č. 292.

¹⁷⁹ LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena devatenáctého století*, Praha²⁰¹⁶, s. 80.

¹⁸⁰ LENDEROVÁ, Milena. *A ptáš se, knížko má*, s. 169.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 188.

„Vzpomínám na Vás srdečně a s láskou nejsrdečnější a činím si výčitky pro chování své z minulé neděle, které Vám způsobilo bolest. Jestli jsem Vám vyčítavě řekl, že jen proto nedoufáte v budoucí svou spokojenost, protože spokojenou být nechcete, znělo to snad příkře, ale nemělo to jiný smysl nežli ten, že Vy v samu sebe a dobré, mně tak zřejmé a milé stránky povahy své, tak málo důvěřujete. (...) Já proto nedopustím pochybnosti, aby mi kalila naději v budoucnost a důvěru i lásku k Vám. Učiňte Vy, má přemilá, také tak“.¹⁸²

Jaká následovala odpověď na veškeré Bráfovy řádky, zůstává zahaleno tajemstvím, neboť Libuše mu na všechny z nich zůstávala dlužna, dopisy pouze přijímala a sama žádné neodesílala. Bráfa to samozřejmě mrzelo a cítil se neklidným, že o Libuši nemá žádné zprávy a chtěl zvědět, zdali je v pořádku: *„Víte, že to je nehezké, chtít od někoho dopisy a odepsat na ně přece odpovědi? (...) Přemýšlím, co asi děláte, jak trávíte poslední dny svého pobytu na Malči před odjezdem, ale cožpak se to dozvím? Taková jste vy ukrutnice. A takový já jsem dítě, že Vám to v každém psaní vyčítám!“¹⁸³*

Teprve na poslední Bráfovo psaní Libuše odepisuje, ovšem ani teď si neodpustila značně kousavý a vzdorovitý tón: *„Víte, že je to nehezké, pořád a pořád jen o tom mluvit a na tom si zakládat, že píšete a odpověď nedostáváte? (...). Vypadá to, jako byste mně hrozně nerad psal a už mně napřed ohlašujete, že nebudete do Malče psát, a do Veselí také ne? Počkejte, hněvám se na Vás, chtěla jsem Vám z Malče psát, ale že jste takový nehodný, nic se o mně nedozvíte, pranic Vám nebudu o sobě povídat.“¹⁸⁴* A vzápětí si své chování uvědomuje a omlouvá svou drzost: *„Je pravda sice, že jste mně napsal dlouhé psaníčko, to je hezké od Vás, ale hrozně nerada to uznávám, zlobím se na Vás a tu nedovedu být spravedlivě uznalou, promiňte mně to prosím Vás, že stále jen hubuji, nedovedu dnes nic jiného.“* Vřelejšího slova se Albín zatím od své nastávající nedočkal a stále jí dál trpělivě psal, aniž by dostával odpovědi. Dalšího Libušina psaní se dočká až po svatbě, které se již nese ve velmi přívětivém duchu.

Jednou se Libuše své přítelkyni v dopise svěřila, že k Albínovi žádné city nejevila a láska se dostavila až po svatbě: *„Co se týče lásky, dívám se na to strážlivě - sama jsem měla interes pro jiného - jen maminka tomu zabránila, že jsem si ho*

---

¹⁸² Dopis Albína Bráfa ze 17. září 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28

¹⁸³ Dopis Albína Bráfa z 28. září 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

¹⁸⁴ Dopis Libuše Bráfové z 30. září 1887. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

nevzala, a Albína jsem neměla ráda, teprve když jsem si ho vzala, měla jsem ho upřímně ráda - a nemohu říci, že bych snad byla šťastnější, kdybych dle svého volila, a nemám mamince pranic za zlé, že zasáhla do mého osudu rozhodným způsobem.“¹⁸⁵ A že si Libuše našla ke svému manželovi cestu a měla ho upřímně ráda, lze vyčíst právě až z dopisů poslaných během jejich manželství.

V říjnových psaních roku 1887 se Albín své budoucí manželce svěruje se svým pracovním shonem a politickými událostmi nastávajících dní. Jakožto profesor na univerzitě začal od října vyučovat na právnické fakultě, a do toho byly aktuálním tématem volby do říšské rady. Bráť jako aktivní člen staročeské strany, za kterou značně bojoval a byl jedním z jejích předáků, a také přisedícím na zemském sněmu, měl potřebu se Libuši se svými pocity a volebními záležitostmi svěřit.

Libuši politika, na rozdíl od její sestry Marie, příliš nezajímala, což Bráť věděl, ale přesto se tomuto tématu ve svých dopisech nemohl vyhýbat, neboť se jednalo o jeho každodenní náplň pracovního života: „*A teď zatím o politice konec. Vy ji nemáte ráda, ale já mám Vás velice rád a musím tedy i Vám o ní povídat, pokud se do ní vrhat musím. Jinak bych nebyl tak Vaším, jak jsem a chci být.*“¹⁸⁶

Na konci roku 1887 začínali snoubenci diskutovat otázku budoucího bydlení. S veškerými úpravami a jeho vybavením jim pomáhal, jak je patrné z několika dopisů, Albínův bratr Antonín, který byl architektem. V jednom dopise Bráť píše „*Přijdu co nejdříve a přinesu s sebou zatím malou skizzu bytu. Bratr Antonín mi upraví pěkný přehledný plán.*“¹⁸⁷ Albín zařizoval vše potřebné, aby se k němu mohla Libuše co nejdříve nastěhovat, a všechny možné varianty úprav se svou budoucí chotí konzultoval: „*V Chrudimi jsem hlavní věci vyjednal, vezu s sebou vzorek látky pro nábytek do jídelny (...) Zatím na uváženou: Prádelník s šuplaty by mohli udělat, ale je prý pro složení většího množství prádla nepraktický, vypadal by asi jako připojený výkres, dali by nad něj zrcadlo. Jako praktičtější věc radil arci ředitel skříň dvoukřídlovou s příhradami. K jídelně odporoučí záclony z téže látky, jaká bude na nábytku.*“¹⁸⁸ Mimo jiné si domů najali

---

¹⁸⁵ Dopis z 1. prosince 1895. Literární archiv Památníku národního písemnictví, f. Barbora Buvová, in: LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena devatenáctého století*, s. 80.

¹⁸⁶ Dopis Albína Bráťa z 28. září 1887. ANM, f. Libuše Bráťová, kart. 3., inv. č. 28.

¹⁸⁷ Dopis Albína Bráťa z 29. prosince. 1887. ANM, f. Libuše Bráťová, kart. 3., inv. č. 28.

¹⁸⁸ Dopis Albína Bráťa z 21. ledna 1888. ANM, f. Libuše Bráťová, kart. 3., inv. č. 28.

také dívku na posluhu. Byt se nacházel v Ostrovní ulici¹⁸⁹ č. 2 v Praze na Novém Městě a oplýval překrásným výhledem na Tylovo náměstí a na Vltavu.¹⁹⁰ Libuše se sem nastěhovala hned den po sňatku, tedy 14. února.¹⁹¹

Z následujícího psaní seznáváme, že se Libuše již po svatbě v jejich společném domově začala zabydlovat: „*Jsem právě po obědě a za chvíli se vypravíme do našeho bytu. Tvá maminka, má maminka i oba Tvoji bratři (...) Budu snad přece spát v našem bytu, nestojí to za to, abych se k mamince vrátila. Těším se, že až se vrátíš, bude u nás již trochu lepší pořádek. Dnes jsem arci mnoho nesrovnala, jen některé krámy uklidila, aby to trochu slušněji vypadalo, až Tvá maminka přijde. Zítřka budu pořádat, jde mi tak lépe ta doba, kde tu nebudeš.*“.¹⁹² Byt byl ale po svatbě ještě nějakou dobu poloprázdný a všeliké zařizování přicházelo postupně. Sestra Marie se Libuši v dopise dotazuje, jak se jí daří v novém hospodářství. Ráda by ji viděla, jak se v domácnosti stará a předpokládá, že to Libuši bude zpočátku působit starosti. Dodává, že pro ni vše bude snadnější, až se vše zajede do svých kolejí.¹⁹³

Svatba se měla uskutečnit v únoru, oba snoubenci ale ještě na začátku tohoto měsíce nevěděli, kdy přesně se vše bude odehrávat. V plánu bylo pondělí 13. nebo úterý 14. Ceremonie však měla proběhnout v tajnosti pouze v úzkém kruhu rodinném, jak Libuše píše své sestře: „*Posud není určen den a nevím, zdali to bude v pondělí neb až v úterý masopustní. Až bude něco ustanoveno, sdělím ti to. Maminka má s tím mnoho starostí i výdajů. Zařídít se vše přece nedá, když to má zůstat v tajnosti.*“.¹⁹⁴ Dále svou sestru nabádá, aby se zatím o sňatku nezmiňovala příbuzným ani rodinným přátelům, že tak učiní sama, až bude vše ujednáno. Marie Libuši naopak na začátku února prosí, aby zprávu o svatbě dala co nejdříve vědět jejich sestřenici Bohumile, nejpozději ale den předtím, aby mohla čerstvě vdané Bráfové telegrafovat. V psaní pak dodává: „*Můžeš jí napsat, aby to svým známým*

---

¹⁸⁹ Ulice se nachází mezi Spálenou a Divadelní ulicí přímo naproti provozní budově Národního divadla.

¹⁹⁰ GRUBER, Josef. *Dr. Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý s. 236.*

¹⁹¹ Manželé v tomto bytě bydleli do r. 1891, poté se po smrti Libušiny matky přestěhovali do Mac-Nevenova paláce.

¹⁹² Dopis Libuše Bráfové z 26. února 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

¹⁹³ Dopis Marie Červinkové-Riegrové z 27. února 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 6, inv. č. 40.

¹⁹³ Dopis Albína Bráfa z 5. února 1888. ANM, f. F. L. Rieger, kart. 13, inv. č. 13.

¹⁹⁴ Dopis Libuše Bráfové z 5. února 1888. ANM, f. Marie Červinková-Riegrová, kart. 3, inv. č. 23.

v Římě neříkala, až v den svatby. (...) Ona se bude horšit, tak musíš napsat, že jsem byla slibem vázána nic neříci.“¹⁹⁵

Aby byla zachována diskrétnost, měli mít snoubenci od oddávajícího kněze povolen dispenz od dvou ohlášek, aby tak nikdo nemohl být předem informován.¹⁹⁶ Nakonec však proběhly, a to den před obřadem třikrát za sebou ve františkánském kostele při německém kázání. Tehdy byl kostel prázdný, takže se zpráva příliš neroznesla.¹⁹⁷

Svatba se nakonec uskutečnila 13. února 1888¹⁹⁸ v půl deváté ráno v kostele sv. Štěpána v Praze 2 s oddávajícím knězem farářem Václavem Nyklesem.¹⁹⁹ Oba vstupovali do svazku svobodní a s katolickým vyznáním. Albínovi šel za svědka jeho přítel probošt Vincenc Náhlovský²⁰⁰ a Libuši její strýc Jan Palacký.²⁰¹

Svatební oznámení byla rozeslána příbuzným, přátelům a známým až v den sňatku, nikoliv předem. Právě proto, aby obřad proběhl v tajnosti. V oznámení stojí: „*Dr. Frant. Lad. Rieger s chotí Marií a Marie Bráfová uctivě oznamují sňatek svých dětí Dr. Albína Bráfa a Libuše Riegrovoy, jenž byl dnešního dne církevním obřadem posvěcen. V Praze, 13. února 1888.*“²⁰²

Trvalo tedy dlouhé roky, než si Libuše našla k Albínovi cestu. Ten trpělivě vyčkával pět let, a i přes značné překážky a vzdorovitou povahu slečny Riegrovoy se nakonec svého štěstí dočkal. Ta si jej brala hlavně z rozumu a na základě přání svých rodičů. Často se stávalo, že si muž bral dceru svého spolupracovníka nebo nadřízeného. Tak to bylo u F. L. Riegra s Marií. Ten si bral dceru svého nejbližšího spolupracovníka Františka Palackého. A takto tradice pokračovala i u Bráfa. Sami Riegrovi měli před svatbou obavu, zda bude manželství harmonické právě z toho důvodu, že Libuše k Albínovi nejeví žádné city a bere si jej hlavně kvůli rodičům.

---

¹⁹⁵ Dopis Marie Červinkové-Riegrové z 6. února 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 6, inv. č. 40.

¹⁹⁶ Dopis Albína Bráfa z 5. února 1888. ANM, f. F. L. Rieger, kart. 13, inv. č. 13.

¹⁹⁷ Zápisky z února 1888. ANM, f. Marie Červinková-Riegrová, kart. 13, inv. č. 293.

¹⁹⁸ Oddací list byl vystavený až 8. července 1912 při farním úřadě Panny Marii Sněžné v Praze, tedy sedm dní po Bráfově smrti. Je psán česky i latinsky a obsahuje veškeré informace o ženichovi a nevěstě, náboženství, stavu, věku, svědcích, ale i údaje o okresním hejtmanství, arcidiecéze, vikariátu apod. Viz ANM, f. Albín Bráf, kart. 1, inv. č. 12. Oddací list z roku, kdy se pár bral, se ve fondu nenachází.

¹⁹⁹ Václav Nykles (1821–1896), katolický kněz, pedagogický pracovník. Oddavky měl původně mít probošt Náhlovský. Ten se té funkce obával, proto byl požádán farář Nykles. Zápisky z února 1888. ANM, f. Marie Červinková-Riegrová, kart. 13, inv. č. 293.

²⁰⁰ Vincenc Náhlovský, ThDr. (1816–1891), profesor dogmatiky, probošt.

²⁰¹ Jan Křtitel Kašpar Palacký (1830 Praha–1908), geograf, biogeograf, univerzitní profesor, politik a mecenáš, syn Františka Palackého, bratr Marie Riegrové-Palacké. Ten se o svatbě dozvěděl až v neděli ráno den předem.

²⁰² ANM, f. Albín Bráf, kart. 1, inv. č. 11.

Po svatbě se však tato situace obrátila k dobrému, z čehož měla matka Marie radost, a svému muži se s nadšením svěřuje, že je vše na dobré cestě: „*Zdá se, že mladomanželé dobře se shodují a že se mají rádi! Tím velká starost odpadá a doufejme v dobrou budoucnost!*“.²⁰³

Zde můžeme poznamenat několik okolností, které při ženitbách Palackého, Riegra i Bráfa hrály jistou roli. Nešlo totiž o pouhou kalkulaci z rozumu, ale jednalo se o citový vztah, který mezi budoucími manželi byl trpělivě a s jistými komplikacemi před svatbou budován. To je nejvíce vidět právě na příkladu vztahu mezi Libuší a Albínem. Dále šlo o okolnost, že snoubenky vstupovaly do manželství jako potenciální dědičky majetku, který býval značně velký. A v neposlední řadě tu byla skutečnost, že sňatek jako takový nestačil k zařazení manžela do české národní elity. Tuto výhodnou pozici bylo třeba prokázat nadprůměrnými osobními výkony a oddaností, ve kterých Bráf nezklamal.²⁰⁴ Vztah mezi nimi vzkvétal a Libuše hodlala být především partnerkou svého životního druha, ne pouhou matkou jeho dětí a zdatnou hospodyní.²⁰⁵

Po sňatku samozřejmě přicházela novomanželům spousta gratulací od přátel, známých i Bráfových kolegů.²⁰⁶ K jejich obšírnému počtu uveďme zde jen některá z nich. Rodinná přítelkyně Riegrových Babetty Buvová²⁰⁷ píše své drahé a milované Libuše milé řádky, kde se raduje ze štěstí novomanželů a přeje jí poznání krásného rodinného života: „*A Vy jste tak dobrá a ušlechtilá, též i pan manžel Váš, že otevřena bude pro Vás brána štěstí dokořán, a Vy plnými doušky užívati budete dobrodiní souhlasů a srozumění dvou se milujících duší! A já Vám toto vše tak z celé duše přeji, má drahocenná milá Libuško, a raduji se z Vašeho štěstí, neb vím, že bude úplné!*“.²⁰⁸ Další upřímné a radostné řádky píše známá Jindřiška Čechová, kde Libuši přeje, aby byla vždy spokojená a požehnaná, a že i Albín vedle sebe nalezne správnou manželku: „*Účel mého psaní však je dnes ten, duše moje drahá, abych Tobě zplna srdce gratulovala, co mladé paní profesorové. Bůh přidejž milost k milosti, dejž Tobě hojné požehnání, aby jsi po boku manžela Svého vždy šťastna*

---

²⁰³ Dopis Marie Riegrové-Palacké z 18. února 1888. ANM, f. F. L. Rieger, kart. 9, inv. č. 9.

²⁰⁴ ŠTAIF, Jiří. *Palacký, Rieger, Bráf aneb česká národní elita mezi prestiží, rodinou a majetkem*, s. 105.

²⁰⁵ *Tamtéž*, s. 113.

²⁰⁶ V Albínově pozůstalosti se nachází korespondence s blahopřáními ke sňatku od jednotlivců i institucí. Viz ANM, f. Albín Bráf, kart. 22, inv. č. 2106–2108.

²⁰⁷ Barbora Buvová, roz. Formánková, též Babetta (1849–1932), kulturní pracovnice, mecenáška, vzdálená příbuzná F. L. Riegra.

²⁰⁸ Dopis Babetty Buvové z 13. února 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 10, inv. č. 98.

a spokojena byla. Víím, že Tvůj pan manžel v Tobě nalezne roztomilou a při svém povolání vhodně vzdělanou ženušku, a proto budete i musíte být šťastní.“²⁰⁹

Náhly a tajný sňatek byl pro spoustu lidí velkým překvapením a podivením. Dozvídali se vše až zpětně ze zasláního snubního oznámení nebo z článků v novinách. Událost se roznesla velice rychle, ještě ten den o tom zpravil politický katolický týdeník *Čech*, který informuje o tiché mši. Tím radostná zpráva na sebe nenechala dlouho čekat: „*Dnes ráno oddáni byli ve chrámu Páně u sv. Štěpána p. dr. Albín Bráf, profesor na právnické fakultě české university, zemský poslanec a slovatný spisovatel, se sl. Libuší Riegrovou, dcerou dra. Františka Ladislava Riegra. Oddáni byli při tiché mši od dp. faráře Nyklesa.*“²¹⁰ O sňatku pak napsal o dva dny později ještě časopis *Našinec*: „*V pondělí ráno slavil se ve chrámu u sv. Štěpána v Praze sňatek slečny Libuše Riegrové, dcery dr. Fr. Ladislava Riegra, s p. profesorem drem. Al. Bráfem, poslancem a přisedicím výboru zemského.*“²¹¹ Článek v novinách takto překvapil Albínova přítele a bývalého spolužáka Jaroslava Machačku. Ten se z události velice těšil, tušil, že v povětrí něco visí, ale přeci ho novinka náležitě ohromila: „*Přijměte proto nejen ode mne, ale i mé, Tobě ještě neznámé choti, přání, abyste tu manželskou pouť konali vždy čilí, zdraví a spokojení, s myslí veselou, a aby se brzy tichá Vaše domácnost oživila stříbrným hlaholem dětským...*“²¹²

Bráf získal přiřazením do významné rodiny Riegrový na prestiži především v politických kruzích. F. L. Rieger píše své ženě, že přijal mnoho blahopřání od přátel a významných politiků ve Vídni, i šlechticů včetně hraběte Lva Thuna²¹³ : „*Těším se, že mladí novomanželé naši jsou tak šťastní a spokojeni. (...). Já jsem dostal mnoho gratulace dílem písemné, dílem oustní, je vidět, že přátelé moji se z toho těší, a že Bráf požívá vážnosti a oblíby. Zejména také u šlechticů. Co mne ale překvapilo, bylo to, že včera hr. Lev Thun přijel schválně ke mně, a že mně gratuloval.*“²¹⁴

---

²⁰⁹ Dopis Jindřišky Čechové z 16. února 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 11, inv. č. 113.

²¹⁰ *Čech* z 13. února 1888, Praha, roč. 20, č. 35, s. 3.

²¹¹ *Našinec* z 15. února 1888, Olomouc, roč. 20, č. 20, s. 3.

²¹² Dopis Jaroslava Machačky ze 17. února 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 11, inv. č. 593.

²¹³ František de Paula Antonín hrabě Thun-Hohenstein (1847–1916), právník a politik, reprezentoval velkostatkářskou kurii, říšský poslanec, dlouholetý místopředseda v Čechách, ministerský předseda Předlitavska.

²¹⁴ Dopis F. L. Riegra z 19. února 1888. ANM, f. F. L. Rieger, k. 6, inv. č. 6.

V posledním týdnu měsíce března podnikli novomanželé třítýdenní svatební cestu do Itálie. Díky zaslaným dopisům Libušině matce a sestře Marii můžeme stručně popsat, jak tato cesta probíhala. Novomanželé vyjeli 23. března vlakem z Prahy do Vídně, kde se sešli s Libušinými rodiči. V plánu měli výjezd už předchozího dne, ale Libuši trápily zdravotní obtíže, zřejmě těhotenské, neboť již byla v tomto období v očekávání.²¹⁵ Na programu byla města Benátky, Florenc a Řím.²¹⁶ Dne 25. března dojeli Bráfovi do Benátek, kde se ubytovali v hotelu Sandwirth. Prohlédli si město, navštívili zde kostel sv. Marka, Dóžecí palác,²¹⁷ místní galerii a nechali se svézt gondolou po Canal Grande. Byli místem tak okouzleni, že se rozmýšleli, zda si pobyt neprodlouží.²¹⁸ Pro pobyt v metropoli se manželé nakonec definitivně rozhodli právě až v Benátkách. Neměli domluvené žádné ubytování. Proto po Libušině naléhání prosil Albín svou švagrovou, která tou dobou právě absolvovala poznávací cestu po Itálii a pobývala v Římě,²¹⁹ zda by jim mohla zajistit nějaký byt. Albín Marii s vtípem píše: „*Sice ne leže a na bubnu, jak udatní vojáci z vojny, ale stoje na jakémsi prádelníku a také ne za nepřátelské kanonády, nýbrž za drobné střelby výčitek své ženy, že jsem louda a že jsem Vám dosud odtud nepsal, píšu tento lístek. Jsme v krásných Benátkách a já si to béřu jako omluvu, že jsem na odložené svatební cestě. (...) Telegraficky Vás žádáme za vyhledání bytu. Snad ale přece i tento list dojde do Vašich rukou dřív, nežli my se dostaneme do Říma.*“²²⁰ Také se zmiňuje, že se hodlají zdržet nejvýše osm dní a poté se vydají na cestu zpět. Nakonec si zde pobyt prodloužili o dva dny déle. Libuše v dopise připisuje své sestře ve stejně veselém duchu následující: „*Pan prof. Bráf je neobyčejný lenoch, vstal o půl hodiny dřív než já a já ho pořád pobízím, aby psal do Říma, on ale se pořád loudá a kouká oknem!*“²²¹

Na cestu se vypravili dne 28. března, neboť v období Velikonoc chtěli být v Římě již na Velký pátek. Z Benátek se nejprve dostali do Boloně, kde přespali, a

---

²¹⁵ Manželům se narodil 6. listopadu 1888 syn Václav.

²¹⁶ Dopis Albína Bráfa z 22. března 1888. ANM, f. Marie Červinková-Riegrová, kart. 3, inv. č. 22.

²¹⁷ Dopis Albína Bráfa z 26. března 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. č. 27

²¹⁸ Dopis Libuše Bráfové z 28. března 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. 28.

²¹⁹ Cestu Marie Červinkové-Riegrové do Itálie v r. 1888 popisuje Martina Maříková ve sborníku in: VOJÁČEK, Milan. *Reflexe a sebereflexe ženy v české národní elitě 2. poloviny 19. století*, Praha, s. 175–187.

²²⁰ Dopis Albína Bráfa z 27. března 1888. ANM, f. Marie Červinková-Riegrová, kart. 3, inv. č. 22.

²²¹ Tamtéž.

odtamtud odjeli do hlavního města.²²² Vlak z Boloně je odvezl do Pistoie, další pak do Pisy, kde čekali přes dvě hodiny na rychlovlak, a poté konečně dorazili do cíle.

Do Říma dojeli 30. března a byli ubytováni v penzionu Française Lavigne, který jim společně s penzí smluvila paní Lauermannová.²²³ S tou zde také manželé strávili několik milých chvil.²²⁴ Pár v hlavním městě navštívil mnoho míst: „*V sobotu dopoledne byly jsme ve Vatikánu v bibliotéce, odpoledne ve sv. Petru, dnes, v neděli, je dopoledne na program zase sv. Petr (sl. boží) a Farnesina, odpoledne snad Palatin. Přejeme Vám v duchu Buona Pasqua!*“.²²⁵ Dále navštívili galerii Doria Pamphilj, Villa Medici, vatikánské muzeum Chiaramonti aj.²²⁶ V Římě byli tou dobou kromě Libušiny sestry Marie i její manžel Václav²²⁷ a paní Vávrová,²²⁸ Všichni tak společně pobýly nějaký čas.²²⁹ V hlavním městě se Bráfovi zdrželi po deset dní, až do 8. dubna a Libuše své matce v psaní popisuje itinerář zpáteční cesty domů: „*My hodláme v neděli v poledne odtud vyjeti a dorazíme večer do Florence, tam zůstaneme tři dny. Odtamtud musíme přes Veronu, tam přenocujeme. Pak na Terst, kde snad též přenocujeme. Odtamtud pojedeme v noci do Vídně, dorazili tam asi v sobotu ráno a téhož dne odpoledne jeli by jsme domu do Prahy.*“.²³⁰

Ve Florencii navštívili rozsáhlé sbírky a kostely, ale čas jim nedovolil si vše pořádně prohlédnout. Počasí jim také nepřálo a Libuše popisuje, jak šeredně tam mají, že stále prší, je chladno, a dokonce padají kroupy. Ve svém psaní se své matce svěřuje o Albínově nevázaném chování, které se jí patrně příliš nelíbilo: „*Zdrávi jsme oba. Albín je hrozně bujný i rozpustilý, je s ním někdy kříž, takové věci vyvádí.*“²³¹ Následně navštívili ještě Veronu, jeden den strávili v Terstu, odkud jeli rychlíkem do Vídně, kde přisedli na vlak odjíždějící do Prahy.²³² Domů se vraceli

²²² Dopis Libuše Bráfové z 28. března 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. č. 28.

²²³ Anna Lauermannová-Mikschová (1852-1932), pseud. Felix Téver, spisovatelka, prozaička, dramatička. Vedla první český literární salon, kam docházela mj. i rodina Riegrová. Literární schůzky na nějaký čas přerušila pro svou nemoc a neshody v manželství. Bydlela dočasně v Římě, odkud se vrátila v průběhu roku 1888. Po jejím návratu salon opět otevřela. LENDEROVÁ, *K hříchu i k modlitbě*, s. 189.

²²⁴ Dopis Libuše Bráfové z 30. března 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. č. 28.

²²⁵ Dopis Albína Bráfa z 1. dubna 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. č. 27

²²⁶ Dopis Albína Bráfa z 6. dubna 1888. f. F. L. Rieger, kart. 13, inv. č. 13.

²²⁷ Václav Červinka (1844–1929), manžel Libušiny sestry Marie, prozaik, autor memoárů a hudebních skladeb, správce rodinného velkostatku na Malči, jednatel Hospodářského spolku v Chotěboři, delegát Zemědělské rady.

²²⁸ Bohumila Vávrová, roz. Macháčková, Libušina a Mariina sestřenice.

²²⁹ Dopis Libuše Bráfové z 4. dubna 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. č. 28.

²³⁰ Tamtéž.

²³¹ Dopis Libuše Bráfové z 10. dubna 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. č. 28.

²³² Dopis Albína Bráfa z 12. dubna 1888. f. F. L. Rieger, kart. 13, inv. č. 13.

v neděli 15. dubna, svůj pobyt si prodloužit nemohli, protože Albín již nahlásil na následující pondělí svou účast na universitě i v zemském výboru.²³³ Novomanželé měli v plánu navštívit i Neapol a Pompeje, ty však museli z neznámých příčin vynechat.²³⁴ Pravděpodobně z důvodu zmíněných pracovních povinností nebo dlouhého desetidenního pobytu v Římě.

Během jejich zahraniční dovolené se v jejich bytě organizovaly další úpravy a opravy, truhlářské a lakýrnické práce. Na vyřizování všech formalit ohledně rekonstrukce bytu se přičiňoval Albínův bratr Viktor i Antonín. Libušina matka chodila byt i služku často kontrolovat. S touto služebnou měli manželé Bráfovi velmi vřelý vztah vzhledem k jejich benevolentnosti vodit si v jejich přítomnosti svého milého do bytu. Během jejich pobytu v Itálii ji však Marie Riegrová-Palacká napomenula, aby tak nečinila.²³⁵ Marie novomanželům napsala do ciziny několik dopisů o stavu jejich bytu, o rodinných příslušnících a zemědělských činnostech na Malči. Nezapomněla dát ani cenné rady na cesty: „*Poroučím Vás do ochrany Boží. Dvoji napomenutí. Libuši, aby dbala zkušeností a pozorná byla tomu, co jí škodí, a co ne. A Albín, aby nemyslel, že čím více peněz vydá, tím více lásky prokazuje.*“²³⁶ Z dopisů je patrna Mariina náklonnost a velmi vřelý vztah nejen ke své dceři, ale také ke svému novému zeti, jehož si cenila a měla upřímně ráda: „*Albína pozdrav srdečně. Těším se srdečně na Vás oba. Vzpomínám na Vás pilně každou chvíli.*“²³⁷ Dobré vztahy fungovaly i mezi ostatními příslušníky obou rodin. V době nepřítomnosti manželů Bráfových se rodiny i tak navzájem navštěvovaly. Bráfova matka Marie byla se synem u Libušiných rodičů na obědě, jak se v jednom ze svých psaní zmiňuje Albínův bratr Antonín: „*Zítřka na Velikonoční pondělí jsme zváni k obědu u pana dr. Riegera. Budeme si mnoho o Vás povídat. Těším se už na to, až přijedete a budete o cestě vypravovat.*“²³⁸ Kromě nich se u Riegrů scházeli i další rodinní přátelé. Např. paní Vaňourková,²³⁹ Buvová nebo pan probošt Náhlovský, kteří Albínovi a Libuši vzkazovali na svatební cestě mnoho srdečných pozdravů.²⁴⁰

---

²³³ Tamtéž.

²³⁴ GRUBER, Josef. *Dr. Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý*, s. 236.

²³⁵ Dopis Marie Riegrové-Palacké z 25. března 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 8, inv. č. 56.

²³⁶ Tamtéž.

²³⁷ Dopis Marie Riegrové-Palacké z 13. května 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 6, inv. č. 56.

²³⁸ Dopis Antonína Bráfa z 1. dubna 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 41.

²³⁹ Gabriela Vaňourková, ředitelka Ženské průmyslové školy.

²⁴⁰ Dopis Marie Riegrové-Palacké z 3. dubna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 6, inv. č. 56.

Další manželská korespondence přichází až v druhé polovině června. Do té doby spolu pobývali Bráfovi v jejich pražském bytě. Albín byl však často zaprážen svými pracovními povinnostmi, že na svou ženu neměl mnohdy příliš času a vracel se domů vytížen, jak líčí Libuše své matce: „*Bráf má mimo to tolik práce, že by to nebylo možné. Je to pravý div, že se do Malče vypraví, počítá to stále, co zmešká. Je opravdu přetížen (večer přichází často až po deváté k večeři).*“.²⁴¹ Marie své dceři zase píše, aby byla vůči manželovu povolání shovívavou a zpříjemňovala mu rodinné chvíle doma co nejvíce, aby aspoň tam zapomněl na strasti každodenního života. Ta si byla vědoma, že její zeť má velmi náročné povolání a zastával mnoho významných funkcí. Libuši proto píše: „*Bud' pozorná, a když přijde unaven domu, hled', aby si odpočinul a nečin žádných nároků k jeho dalšímu unavení a namáhání. Jest mu asi snášeti a polykati mnoho mrzutostí a nepříjemností ve veřejném životě a zápasu, o čem doma ze šetrnosti se nezmiňuje. Hled' kdy být doma milou, aby zase okřál a na trampoty pozapomněl.*“.²⁴²

Když však přeci jen došlo na volné chvíle, chodili se manželé společně procházet na Žofín, do Stromovky, navštěvovali divadlo, scházeli se s Albínovou matkou a jeho bratry a v neposlední řadě přijímali v jejich bytě velké množství návštěv, mezi nimi také rodinnou přítelkyni Katynu.²⁴³ Někdy byli naopak zváni oni do společnosti. Udržovali styky s Náprstkovými,²⁴⁴ Braunerovými,²⁴⁵ či jejich rodinným přítelem proboštem Náhlovským. Probošt byl velice zvědavý a vždy potřeboval mít přehledný obraz o všech členech rodiny, takže manželé museli často vyprávět: „*U pana probošta jsem musela vše důkladně vyložit, kdy jste kdo jel, kde jste se sešli, vrtalo mu to moc mozkiem.*“.²⁴⁶ Dále navštívili manželé Fomanovy,²⁴⁷ kde se diskutovalo mj. o divadle a různých představeních. Ne vždy však chodili na takové návštěvy rádi, byla to někdy spíše otázka společenské konvence účastnit se setkání s významnými osobnostmi. „*Nás to arci příliš radostně nenaladilo, není to*

---

²⁴¹ Dopis Libuše Bráfové z 16. května 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. č. 28.

²⁴² Dopis Marie Rigerové-Palacké z 20. března 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 6, inv. č. 56.

²⁴³ Kateřina Hebdová, též Katyna (*1852), soukromá učitelka, klavíristka, přítelkyně rodiny Riegrových.

²⁴⁴ Josefa Náprstková, roz. Křížková (1838–1907), zakladatelka rozsáhlé sbírky lidové výšivky, členka mnoha spolků a zakládající členka Amerického klubu dam. Vojtěch Náprstek (1826–1894), vlastenec, národopisec, mecenáš.

²⁴⁵ Salon založený r. 1858 Augusta Braunerová, roz. Neumanová (1817–1890), matka malířky Zdenky Braunerové.

²⁴⁶ Dopis Libuše Bráfové z 1. června 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. č. 28.

²⁴⁷ Antonie Fomanová, roz. Formánková (*1862), Ignác Foman, též Fomann (1851–1907), ředitel Hospodářské úvěrní banky v Praze.

zrovna společnost nám blízká, ale nebylo vyhnutí možné. Já se dosti dobře bavila hudbou i fotografiemi, ale Bráf se tam znamenitě nudil. Páni byli totiž většinu času sami.“²⁴⁸ jak se v psaní svěřuje Libuše své sestře. Dále také doposud zařizovali drobnější úpravy v domácnosti, jako rámy na obrazy nebo skříně na knihy,²⁴⁹ Libuše měla doma švadleny, které jí šily šaty a blůzu.

Během pobytu v Praze udržovala Marie kontakt se svou dcerou, která jí vyprávěla o průběhu hospodářských pracích na malečském panství, o počasí a stavu úrody, o synovi Bohušovi a jiných událostech. Taktéž nabízela dceři, že by místo ní mohla chodit konat inspekce do újezdské školky.²⁵⁰ V neposlední řadě si činila také starosti o zdraví své dcery, která byla v očekávání, a nabádala ji, aby byla stále opatrná: „*Z Tvého listu soudím, že se Tvé zdraví nezhoršilo. Jen buď stále na sebe bedlivou, opatrnou. Máš toho již povinnost, a to svatou povinnost. Již nepatříš jen sobě, již patří Tvůj život jiným a pro jiné. Jak se trochu oteplí, nezapomeň sedat na Žofíně, teď se aspoň denně trochu procházej, třebaš na Střeleckém ostrově.*“²⁵¹ Marie dceři v jednom ze svých psaní přiznává, že se jí bude po ní a zeťovi v Malči stýskat, a proto potřebuje mít o obou dostatek informací, aby si nemusela činit starosti, jak se jim oběma vede.²⁵² Přála manželům, aby spolu byli v životě šťastní a spokojení: „*Abyste vždy více se poznali a jeden učinil co druhého tiší a ve spokojenosti jeho nalézal spokojenost svou.*“²⁵³

Když se naskytl příhodnější čas, jeli spolu manželé do Malče za Libušinými rodiči, kteří zde v jarních a letních měsících často pobývali. V druhé polovině května spolu na pár dní odjeli a Libuše se toho již nemohla dočkat: „*Doufám, že budeme moci přijet v pátek 18., a sice ranním vlakem. Jen kdyby bylo sezené zemského výboru ještě v pátek dopoledne, přijeli by jsme až večer téhož dne. (...) Těším se již na Vás i na Maleč.*“²⁵⁴ Albín ve svém dopise tchánu dodává, že vyjedou o 10. hodině, dříve nemohou učinit kvůli jeho přednáškám na univerzitě. Na konci se loučí se slovy „*Vaše děti Albín a Libuše.*“²⁵⁵

²⁴⁸ Dopis Libuše Bráfové z 26. dubna 1888. ANM, f. Marie Červinková-Riegrová, kart. 3, inv. č. 23.

²⁴⁹ Dopis Albína Bráfa z 27. dubna 1888. ANM, f. Marie Červinková-Riegrová, kart. 3, inv. č. 22.

²⁵⁰ Výbor dam pod vrchním vedením Marie Riegrové-Palacké zřizoval a provozoval mateřské školy a jesle pro děti z nejchudších pražských rodin.

²⁵¹ Dopis Marie Riegrové-Palacké z 13. května 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 8, inv. č. 56.

²⁵² Dopis Marie Riegrové-Palacké z 15. března 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 8, inv. č. 56.

²⁵³ Dopis Marie Riegrové-Palacké ze 17. března 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 8, inv. č. 56.

²⁵⁴ Dopis Libuše Bráfové z 16. května 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. č. 28.

²⁵⁵ Dopis Albína Bráfa z 6. května 1888. ANM, f. F. L. Rieger, kart. 13, inv. č. 13.

Naopak Riegrovi se snažili za manželi jezdit do Prahy a udržovat s nimi stálejší styk. Bráfovi rodinu rádi zvali k sobě na oběd a na strávení společných chvil: „*Těším se již, že k nám přijdete všichni k obědu. Budeme Vás čekat. (...) Nemusíš se obávat, že nám tím způsobilš nepohodlí. Bylo by nám to líto, kdyžby jstě nepřišli.*“²⁵⁶ Někdy Libušina matka jezdila do Prahy za manželi sama bez svého chotě, který byl zaneprázdněn politickými povinnostmi a jezdil často do Vídně. Manželé spolu s Libušinou matkou a sestrou např. absolvovali na konci května slavnost v Lobkovicích, prohlídku ve Staré Boleslavi a Bráfovi pak ještě navštívili lázně Houšťka a procházeli se spolu po lesích, což Libuši zdravotně prospívalo.²⁵⁷

Manželé měli v Praze často příležitost navštěvovat Bráfovu rodinu. Bydlela zde Albínova matka Marie, bratr Antonín i Viktor se svou chotí Karolinou. Tudiž měli možnost chodit k matce na oběd, často tu také pobývala teta Lenertová, která rodině často vypravovala s obvyklou horlivostí své vdovské útrapy a lakotu dědiců. Bráfovi nejednou řešili také zdravotní stav Viktorovy dcerky, která trpěla potížemi s průduškami.²⁵⁸

Albín udržoval kontakty se členy rodiny Riegrovoy i během doby, kdy měl svou ženu doma v Praze. Často si psával s Marií Červinkovou-Riegrovou, a to již dříve předtím, než se stal členem rodiny. Ta jej ve svých psaních oslovovala jako velectěného pána, ale s blížícím se sňatkem s Libuší sama uznala, že toto titulování již není úplně vhodné: „*Velectěný příteli! Ted' jsem přemýšlela, jak Vás mám vlastně oslovit a titulovat, neboť s „pane“ to uznáte, že to již nejde. Snad je to dobře tak, či máte proti tomu nějakou námitku?*“²⁵⁹ Po svatbě ho oslovovala jako „*Milého Albína*“ a Albín svou švagrovou jako „*Drahá Márinko*“ nebo „*Marie*“. Starší dcera Riegrů se o politické záležitosti zajímala více než mladší Libuše, proto bylo toto téma v dopisech s Albínem častou diskuzí. Všeobecně se jednalo hlavně o záležitosti stran Staročechů a Mladočechů, dále např. o zahraniční politice a ministroví Gautschovi²⁶⁰ aj. Marie se též zmiňuje, že si bude muset po delší době koupit Národní listy, aby zjistila, co proti jejímu otci píšou, a svěřila se i o rozmluvě

---

²⁵⁶ Dopis Libuše Bráfové z 23. května 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. č. 28.

²⁵⁷ Dopis Albína Bráfa z 28. května 1888. ANM, f. F. L. Rieger, kart. 13, inv. č. 13.

²⁵⁸ Dopis Libuše Bráfové z 29. května 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. č. 28.

²⁵⁹ Dopis Marie Riegrové-Červinkové z 9. ledna 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 5, inv. č. 58.

²⁶⁰ Paul Gautsch von Frankenthurn (1851–1918) - baron rakouský politik, opakovaně zastával funkci ministerského předsedy Předlitavska, v letech 1885–93 a 1895–97 byl ministrem kultu a vyučování v Taaffeho vládě.

s Englem,²⁶¹ že pokud bude proti jejímu tatínkovi něco hovořit, že mu hodí rukavici a vyzve ho na souboj.²⁶² Často tak šlo o rozhořčené dopisy obsahující nespokojenost se současnou politickou situací, hlavně pokud šlo o Františka Ladislava Riegra, kterého dcera nejednou bránila. Albín byl horlivý staročeský politik a Marie mu v jednom ze svých dopisů upřímně píše, že je někdy příliš zaujatý vůči mladočechům: „*Zdá se mi, že opovržení Vaše proti druhé straně v národě přesahuje někdy míru.*“²⁶³ Albín se zase kupř. zmiňuje o povolené sekvenci národnímu divadlu, o záležitostech v městské radě, jako právník radil Marii, jak postupovat se zřízením privátního ústavu pro dívky apod.²⁶⁴

Korespondenční styky obsahující témata o politickém dění samozřejmě udržoval Albín také se svým tchánem, jakožto kolegou ve staročeské Národní straně. Psal mu velice hojně o všech možných záležitostech. Zde jmenujeme jen některé z nich, protože jejich detailnější popis spolu s kontextem by vydal na samostatnou diplomovou práci. Častými tématy byly otázky Národní strany a jejího komitétu, jednání říšské rady, činnost Českého klubu, poměry v zemském výboru, svolání říšského sněmu, a v neposlední řadě pak záležitosti o jednotlivých politických aktérech. Kromě politických otázek se často zmiňoval o Libušině zdraví a činnostech, které manželé společně podnikali. Albín chtěl svého tchána navštívit ve Vídni za účelem politických věcí: „*(...) přijedu rád do Vídně (ač moje žena na to nemálo bručí), počkám jenom přes úterek, kde máme míti u arcivévodý Karla Ludvíka korporativně audienci. (...) Doufám tedy, že ještě Vašnost ve Vídni zastanu.*“²⁶⁵ Bráf měl na žádost Taaffeho přijet za účelem záležitostí zemské banky a jejích změn, které s ním chtěl předseda předlitavské vlády probrat ústně.²⁶⁶

Libuše nebyla vždy nadšená z přílišné Albínovy politické angažovanosti a nejednou si na tuto otázku ve svých psaních ztěžovala. Během manželovy nepřítomnosti nechtěla zůstat v Praze sama, a tak se radši vydala za matkou do Malče.²⁶⁷ Libuši trápila Albínova zaneprázdněnost a málo společně stráveného

---

²⁶¹ Josef Engel (1830–1900), rakouský podnikatel a politik německé národnosti z Moravy, na Moravský zemský sněm za kurii obchodních a živnostenských komor, na konci 19. století poslanec Říšské rady a starosta Olomouce.

²⁶² Dopis Marie Riegrové-Červinkové z 30. dubna 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 5, inv. č. 58.

²⁶³ Dopis Marie Riegrové-Červinkové z 31. srpna 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 5, inv. č. 58.

²⁶⁴ Dopis Albína Bráfa z 27. dubna 1888. f. Marie Červinková-Riegrová, kart. 3, inv. č. 22.

²⁶⁵ Dopis Albína Bráfa z 3. června 1888. ANM, f. F. L. Rieger, kart. 13, inv. č. 13.

²⁶⁶ Zda do Vídně Albín opravdu odjel, není jasné. V jednom ze svých dopisů se Libuše matce svěřuje, že nic není dohodnuto.

²⁶⁷ Dopis Libuše Bráfové z 4. června 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. č. 28.

času: „Bráf by sotva mohl pro mne zajet, má velmi mnoho práce, je to věru hrozné. (...) Jen v sobotu jsme k večeru byli ve Stromovce, kde bylo hezky. Jinak se k procházce společně nedostaneme.“²⁶⁸ A dále dodává, že díky zářijovému zemskému sněmu, s jehož přípravou měl mnoho práce, nebude moci Albín přijet na delší dobu ani do Malče: „Nechce ani slyšet o tom, že by na delší dobu než asi na tři dny, mohl zajet do Malče. V září prý bude sněm i tu je množství práce, je to hrozné.“²⁶⁹ Že z manželovy práce byla Libuše zoufalá, můžeme spatřit v jiném z jejích listů adresovaných matce, kterou prosí, aby ho sama přemluvila k přijezdu na zámek: „Domluv, prosím Tě, Albínovi, aby si aspoň jednou na týden udělal prázdniny, byla bych tomu velmi ráda.“²⁷⁰

Libušiny narozeniny 21. června oslavili manželé spolu v Praze, což mrzelo především její matku Marii. O pár dní později však Bráfovi odjeli do Malče, kde byli Riegrovými srdečně vítáni. Albín se však dlouho nezdržel, byl v Praze svými povinnostmi příliš zaměstnán. Libuše tu hodlala strávit dlouhé letní dny, neboť na zámku bylo v parných dnech příjemněji než v Praze: „Za to mně poslední dny nebylo dobře od žaludku i myslím, že by mně změna vzduchu byla prospěšnou. (...) Nastala-li by velká horka, možná, že bych přijela brzo do Malče. Bylo by osvěžení kvůli zdraví prospěšné.“²⁷¹ Libuše tak chtěla na panství prospět svému zdraví, užít venkova a přírody, a prožít nějaký čas se svými nejbližšími. Od této chvíle již začíná častější manželská korespondence. V těch Libuše líčí svému manželovi hlavně o svých aktivitách na panství. Většinu času trávila v zámecké zahradě, procházením se s rodinou a blízkými přáteli, či krmením hospodářského zvířectva. Ve volných chvílích se ráda věnovala kreslení. Na Malči se plánovaly rekonstrukce, a tak si svůj milovaný zámek chtěla na památku zvěčnit.²⁷²

Libuše chtěla mít vždy přehledný obraz o všech událostech a činnostech svého manžela, a tím jej nabádala, aby jí nezapomněl mnoho psát: „Jsem již žádostiva na zprávy o Tobě, jak jsi se dostal do Prahy i jsi-li zdrav. Nezapomeň mně hodně mnoho psát! (...) Těším se, že mně budeš psát. Zdali pak si na mne vzpomínáš? Co jsi vše udělal po příjezdu?“²⁷³ Často se vyptávala na počasí, na jejich byt, služebnou Marii a na Bráfovy aktivity. Ten se snažil své ženě vyhovět a

---

²⁶⁸ Tamtéž.

²⁶⁹ Tamtéž.

²⁷⁰ Dopis Libuše Bráfové z 18. června 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. č. 28.

²⁷¹ Tamtéž.

²⁷² Dopis Libuše Bráfové z 18. června 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

²⁷³ Tamtéž.

psával rozsáhlé dopisy. Někdy býval ale tak zaneprázdněn, že nemohl Libuši obšírně informovat o všech aktivitách, a tím byla některá psaní hubenější, což ji nemálo trápilo: „*Jseš sice nesmírně hodný, že mě nenecháš žádný den bez listu, stýskalo by se mně hodně, kdybych zcela nic nedostala, pozoruji však, že bohužel psaníčka Tvoje se stávají pořád a pořád kratší a hubenější. To mě nesmírně trápí a souží.*“.

Bráfova zaneprázdněnost je ovšem vzhledem k jeho rozmanitým pracovním aktivitám pochopitelná. Kromě vyučování na univerzitě zasedal také ještě v zemském sněmu a výboru a na starosti měl i záležitosti některých pražských bank. Mimo jiné řešil s Josefem Hlávkou statuta České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. Díky odeslaným dopisům manželce v době jejich odloučení můžeme zjistit, jaký byl Bráfův pracovní program a co vše měl v Praze na starosti.

Albín byl svému profesorskému povolání náležitě oddán a patřil mezi nadané učitele, kteří dokáží nesnadnou látku podat jasně a přesvědčivě. Přednášky pak prokládal poznámkami o současném hospodářském a politickém životě i o nových publikacích z národohospodářského odvětví.²⁷⁴ Byl výborným řečníkem, poctivě se na hodiny dopředu připravoval a snažil se o to, aby jeho hodiny byly, živé a barvité. Snažil se posluchače zaujmout, aby měli o daný obor interes.²⁷⁵ Tak to také líčí v jednom ze svých dopisů Libuši: „*Dnes jsem začal přednášet třetímu ročníku a měl svou úvodní řeč, která měla být některým alespoň pobídkou ke studiu a vznítiti jejich interes pro předmět. Viděl jsem, že celkem nepůsobila špatně.*“²⁷⁶ Z jiného psaní zase zjišťujeme, že i přes jeho starosti, týkající se politických událostí, se mu po přednášení na fakultě zlepšila nálada: „*Dnes už jsem pravidelně přednášel a vrací se mi zase, přese všechn ten nepřijemný dojem z politických událostí, trochu lepší nálady.*“²⁷⁷ Je tedy patrné, že jeho práce na univerzitě mu dělala radost.

Kromě výkladů v hodinách a zkoušení studentů po absolvování předmětů Bráf zasedal také u rigorózních zkoušek, které probíhaly na závěr semestrů po ukončení přednášek v červenci. Ani o prázdniny tedy neměl profesor příliš mnoho času, a tak o tom zpravuje i svou ženu v jednom ze svých dopisů. Když se však

---

²⁷⁴ GRUBER, Josef. *Dr. Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý*, s. 228.

²⁷⁵ Tamtéž.

²⁷⁶ Dopis Albína Bráfa z 11. října 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

²⁷⁷ Dopis Albína Bráfa z 13 října 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

našla jen trochu příhodná chvíle, rád se na pár dní na malečské panství vypravil: „*Lépe ale snad bude, když přijedeš nyní s maminkou a já Tě zase za čas dovezu do Malče. Ne? Tak např. se domnívám, že buď 21. nebo 28. července mohl bych zase asi na dva dny se odklidit. Neboť 21. skončíme přednášky a 28. budou asi poslední rigorosa. Vidiš tedy, že pomyslím na to vážně.*“²⁷⁸ Jindy byl zase k rigorózním zkouškám pozván náhle a nečekaně a musel si dle toho svůj již tak nabitý program přeorganizovat.²⁷⁹

V neposlední řadě zasedal Albín na fakultě v profesorském sboru, kde se řešily různé organizační záležitosti chodu školy a mj. zde probíhala volba různých hodností. Za děkana byl na školní rok 1888/1889 zvolen profesor práva Jiří Pražák,²⁸⁰ jak o tom v korespondenci informuje Bráf svou choť.²⁸¹ Na tomto samém sezení z 25. června byli zvoleni i volitelé k volbě rektora, a mezi nimi byl i Albín: „*Včera byla vykonána volba hodností a zvoleni (...) za volitele k volbě rektora magnifika pp. prof. dři.: Pražák, Stupecký, Zucker²⁸² a Bráf, za senátora dvorní rada prof. dr. Randa,²⁸³ do komise biblioteční prof. dři. Haněl²⁸⁴ a Pražák a za referenta nadačního profesor dr. Talíř.²⁸⁵“²⁸⁶*

S některými kolegy z právnické fakulty udržoval Albín kontakty nejen profesní, ale také přátelské. Často se vídal se Stupeckým a Zuckerem, s nimiž chodíval do divadla,²⁸⁷ na procházky, nebo je Bráf uvítal u sebe doma, kde mohli v klidu hovořit nejen o právnické a politické problematice.²⁸⁸ Se Stupeckým se rád bavíval o kultuře a umění. Oba pánové byli také kolegy a přáteli Libušina bratra Bohuše, který též působil na právnické fakultě.

---

²⁷⁸ Dopis Albína Bráfa z 29. června 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

²⁷⁹ Dopis Albína Bráfa bez data, roku 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

²⁸⁰ Jiří Pražák, JUDr. (1846–1905), profesor práva, děkan a rektor právnické fakulty.

²⁸¹ Dopis Albína Bráfa z 25. června 1888, ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

²⁸² Alois Zucker, JUDr. (1842–1906), profesor trestního práva, vysokoškolský profesor, v r. 1885 a 1897 děkanem právnické fakulty, politik, poslanec Říšské rady.

²⁸³ Antonín Randa, JUDr. (1834–1914), profesor občanského, obchodního a směnečného práva na univerzitě v Praze, děkan právnické fakulty v l. 1872 a 1885, zakladatel moderní české civilistiky, prezident České akademie věd a umění.

²⁸⁴ Jan Jaromír Hanel, též. Haněl, JUDr. (1847–1910), český právník, profesor právnické fakulty, děkan právnické fakulty, r. 1896 rektor Univerzity Karlovy, právní historik.

²⁸⁵ Matouš Talíř, JUDr. (1835–1902), profesor finančního práva a statistiky, národohospodář, poslanec Českého zemského sněmu a Říšské rady, děkan právnické fakulty, v r. 1889–1890 rektor Univerzity Karlovy.

²⁸⁶ *Čech* z 26. června 1888, Praha, roč. 20, č. 145, s. 2.

²⁸⁷ Dopis Albína Bráfa z 28. září 1887, ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

²⁸⁸ Dopis Albína Bráfa z 27. srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

V záležitosti právnických otázek si kolegové navzájem vypomáhali, především Bráf svému švagrovi, který mu s pomocí Stupeckého zasílal různé tematické články k jeho práci,²⁸⁹ nebo mu pomáhal s překladem některých latinských termínů.²⁹⁰ Když bylo třeba, vypomáhali si učitelé na fakultě i v případě onemocnění, kdy si Albín vzal na starost Randův seminář v době jeho nepřítomnosti.²⁹¹ Zucker i Randa bývali hosty Riegrovy rodiny, F. L. Rieger je nechával zvat také na malečské panství.

Jak ale víme, nebyla to jediná Bráfova profesní dráha. Byl také politikem, který působil jako zemský poslanec a přisedící zemského sněmu. Svou odbornou znalostí národohospodářské problematiky přispíval v hospodářských poradních sborech a odborných spolcích k prospěchu národa v tomto vědním odvětví.²⁹² Českých národohospodářů bylo dosud poskrovnu, a tak na ně bylo naléháno, aby se staly ve svém oboru teoretickými politiky, působícími v agrární, živnostenské, obchodní, živnostenské a jiné politice. A tak i Bráf se vedle vědecké a učitelské působnosti začal angažovat tímto směrem.²⁹³

Díky svým rozsáhlým všeobecným i odborným vzděláním, řečnické obratnosti a v neposlední řadě jazykovým znalostem byl vhodným kandidátem pro politickou dráhu. Stejně jako jeho tchán se usadil v Národní straně u staročechů, ve které byl do věci přímo zapálen. Jeho antipatie se vždy více a ostřeji obracely proti mladočechům, jak popisuje v nejednom ze svých dopisů svým příbuzným.²⁹⁴

Jako poslanec zemského sněmu se osvědčil ve svých tematických referátech, které mu byly přiděleny. V oblasti hospodářské a sociální hovořil o otázkách domovského práva, chudinských statistikách, reformě cukerní daně, organizaci pracoven donucovacích aj.²⁹⁵ Marie Červinková-Riegrová ve svých Zápiscích vzpomíná na sněm, kde poprvé slyšela Bráfa hovořit. Dle jejích slov mluvil jasně a věcně: „*Toho dne přišly jsme do sněmu, poněvadž se jednalo o donucovacích pracovnách a otec chtěl učiniti opravný návrh. Referentem v té otázce byl dr. Bráf (...). Slyšela jsem poprvé na sněmu mluvit dr. Bráfa. Mluví*

---

²⁸⁹ Dopis Albína Bráfa ze 7. srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

²⁹⁰ Dopis Libuše Bráfové z 30. června 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

²⁹¹ Dopis Albína Bráfa z 30. června 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

²⁹² GRUBER, Josef. *Dr. Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý*, s. 230.

²⁹³ Tamtéž.

²⁹⁴ Např. dopis strýci Otakarovi Trávníčkovi z r. 1876. Viz GRUBER, Josef. *Dr. Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý*, s. 232.

²⁹⁵ Tamtéž.

velmi jasně, věcně, koncizně, přednes je živý a markantní a povzbuzuje sněmovnu k pozornosti a účastenství.“²⁹⁶

Ve stručnosti nastiňme nyní základní informace o Českém zemském sněmu. Sněm fungoval na podkladě únorové ústavy ze dne 26. února 1861. Jeho působnost se dělila na zákonodárnou a správní. V otázkách zákonodárných se projednávaly výhradně zemské záležitosti jako je zemědělství, veřejné stavby, zemský rozpočet apod. Ze správních otázek to byly např. otázky zemského hospodářství, systematizace a platy zemského úřednictva, dohlížení na zemské výkonné orgány apod. V čele stál zemský maršálek, který zahajoval sněm a předsedal jeho shromážděním, jeho svolání příslušelo císaři. Jako své výkonné orgány si sněmy volily zemské výbory. Sněm byl jednokomorový, v němž bylo velké zastoupení velkostatkářů, inteligence a velkoburžoazie a skládalo se z několika kurií. Český zemský sněm se skládal z 242 poslanců a působili zde virilisté, pražský arcibiskup, biskup litoměřický, českobudějovický a litoměřický a rektor pražské univerzity.²⁹⁷

Bráf se před zahájením sněmů poctivě připravoval a tyto úkoly ho nemálo zaneprázdnovaly. O jejich přípravě roku 1887 se tak v dopisu Libuši svěřuje: „*Ostatně, abych Vám to řekl, já jsem veliký egoista a už nyní mne mrzí, že bude v prosinci sněm, a že mne asi často oloupí o milou chvíli, kterou bych strávil s Vámi.*“²⁹⁸ A stejně tak ho o chvíli s Libuší připravil i sněm následujícího roku: „*Sezení bude arci ve čtvrtek, ale není jisté, že budu já také po sezení hotov se svými věcmi, jež musí býti pro sněm vyřízeny. A ostatně napsal jsem, že Ti to dávám jen na uvážení, ale že přijedu rád, jestli se do neděle zdržíte. Já vskutku jinak nemohu. Přispíším si, abych mohl v pátek dopoledne odejet. Jinak to nepůjde, budu rád, půjde-li to v pátek dopoledne. Jsem nyní náramně zaměstnán.*“²⁹⁹

V prosinci roku 1887 probíhalo zasedání českého zemského sněmu několikrát. Nevíme tak, který konkrétní sněm měl Albín na mysli. Pro představu zde ve stručnosti vylíčíme, co měl Bráf v některých prosincových sněmech na pořadu jednání a s jakými návrhy přicházel. Sněmů však probíhalo tolik, že zde není možné se věnovat každému jednotlivému zvlášť.

---

²⁹⁶ ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, Marie a VOJÁČEK, Milan, *Zápisky II.*, s. 399–400.

²⁹⁷ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jan JANÁK a Jan DOBEŠ. *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*, s. 255–257.

²⁹⁸ Dopis Albína Bráfa z 28. září 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

²⁹⁹ Dopis Albína Bráfa z 3. září 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

První z nich proběhl hned 1. prosince. Na něm zpravodaj Bráf čte zprávu zemského výboru o provedení sněmovních usnesení v příčině upravení chorobnictví v Čechách. Jménem výboru zde navrhuje, aby sněm vzal zprávu na vědomí a schválil. Dále, aby se usnesl ve věci tak, že zemský výbor udílí chorobincům právo veřejnosti a určuje výši ošetrovací taxy. Bráf navrhuje, aby tato zpráva byla přikázána komisi 9 členů zvolených kuriemi po třech z celého sněmu. Proti tomu vystoupil Mattuš, který navrhuje, aby se zvolila patnáctičlenná komise z celého sněmu pro záležitosti zemského zdravotnictví a jí se tato zpráva odkázala. Návrh sněm podpořil, a i Bráf se za něj přimluvil.³⁰⁰

Dále Albín čte zprávu zemského výboru o záležitostech donucovacích pracoven. Již v lednu se zemský sněm vyslovil pro reorganizaci zemské káznice s tím, aby se zřídila alespoň jedna větší donucovací pracovna pro 300–400 mužských dorostlých kárenců a jeden polepšovací ústav pro 100 mladistvých kárenců na venkově. Za tímto účelem Bráf se zemským výborem navrhuje, aby se zřídila velká káznice v Pardubicích, která by stála přibližně 380 tisíc zlatých, přičemž obec pro tento případ nabídla bezplatně pozemek. Dále navrhuje, aby se pro mladé kárance najal kostomlatský zámek u Bíliny. Biskupská konzistoř v Litoměřicích svolila, aby se kárenci mohli účastnit bohoslužeb ve farním chrámu Páně. V této příčině navrhuje, aby se zpráva odevzdala komisi 9 členů zvolené po třech členech z každé kurie z celého sněmu a zároveň komisi rozpočtové. Návrh byl tímto takto přijat.³⁰¹

Další sněm proběhl dne 9. prosince a schůze byla věnována ministru Gautschovi a jeho zásahům do českého školství a rušení některých reálných škol. Hlavním řečníkem tu byl mladoček Eduard Grégr, který navrhoval, aby školská komise prozkoumala, jaké účinky by mělo zrušení některých reálných škol v Čechách na národní a kulturní vývoj. Noviny píší, že dr. Rieger odešel ze sněmu hned, jakmile začal Grégr mluvit a Bráf odešel před hlasováním. Pravděpodobně v tom hrály roli antipatie vůči Grégrovi jako mladočekovi, který se rozcházel s Riegerem v důležitých otázkách české politiky. Z denního pořádku zde Albín četl zprávu zemského výboru o zřízení nového ústavu pro choré pomatence v Opořanech. Zpráva byla odkázána rozpočtové komisi.³⁰²

---

³⁰⁰ O průběhu sněmu a návrzích všech zpravodajů viz *Čech: politický týdeník katolický* z 1. prosince 1887, Praha, roč. 19, č. 273, s. 3.

³⁰¹ Tamtéž.

³⁰² O schůzi sněmu velmi detailně viz *Národní listy* z 10. prosince 1887, Praha, roč. 27, č. 339,

Z dalších sněmů to byl Bráfov návrh týkající se zřízení zemské banky a odkázání záležitosti rozpočtové komisi³⁰³ či zpráva zemského výboru o výsledcích stravování ve vlastní režii v zemských ústavech pro choromyslné v Praze a Dobřanech.³⁰⁴

Po zvolení přisedícím zemského výboru roku 1887 od poslanců městské kurie měl Bráf přiděleny humanitní ústavy, jako jsou chorobince, blázince, veřejné nemocnice, dále káznice, polepšovny a donucovací pracovny,³⁰⁵ jak je patrné již z výše popsaných jednání zemského sněmu.

Alespoň ve stručnosti se zmiňme, jak takový zemský výbor fungoval a z kolika členů se skládal. Zemské výbory byly zvoleny r. 1861 na základě únorové ústavy.³⁰⁶ Volbu zemských výborů měly na starosti zemské sněmy z řad poslanců. V Čechách³⁰⁷ byl výbor devítičlenný, skládal se z předsedy a osmi přisedících. Předsedou byl nejvyšší zemský maršálek,³⁰⁸ kterého volil panovník. Přisedící byli voleni tak, že každá sněmovní kurie volila dva přisedící a zbylí dva byli voleni sněmovním plénem.³⁰⁹ Jejich povinností bylo bydlet v zemském hlavním městě po dobu výkonu své funkce. O vyřizování záležitostí se jednalo na schůzích, kde rozhodovala většina hlasů. Činnost a agenda se dělily do odborů, kde v každém z nich stál jeden z přisedících. Zemský výbor byl výkonným orgánem zemského sněmu, připravoval sněmovní jednání, radil se o návrzích sněmu, prováděl jeho usnesení, spravoval zemský majetek, řídil službu zemských úředníků aj.³¹⁰ Zemský výbor byl také nejvyšší instancí územní samosprávy, kde rozhodoval o chudinské problematice, záležitostech silničních, stavebních, honebních, vrchně dohlížel nad samosprávným hospodařením okresů a obcí, schvaloval výši jejich přírůžek, půjček, dluhů, dávek a kontroloval hospodaření s jejich majetkem. A konečně měl v nejnútnejších záležitostech oprávnění jednat přímo namísto zemského sněmu, pokud to bylo dodatečně sněmovně schválené. Činnost výborů se postupem času rozšiřovala. Z jejich prostředků byly udržovány některé instituce, např. Národní

---

s. 1-2.

³⁰³ *Národní listy* z 20. prosince 1887, Praha, roč. 27, č. 349, s. 5.

³⁰⁴ *Národní listy* z 22. prosince 1887, roč. 27, č. 351, s. 6.

³⁰⁵ GRUBER, Josef. *Dr. Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý*, s. 233.

³⁰⁶ Předchůdci zemských výborů byly stavovské zemské výbory.

³⁰⁷ Existoval též moravský a slezský zemský výbor.

³⁰⁸ Nejvyšším maršálkem Českého království byl v l. 1883–1907 Jiří Kristián kníže Lobkowitz (1835–1908).

³⁰⁹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jan JANÁK a Jan DOBEŠ. *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*, s. 306.

³¹⁰ Tamtéž, s. 307.

muzeum v Praze, zemské archivy, pojišťovny, zemské hypoteční banky aj. Český zemský výbor fungoval do r. 1913, kdy byl panovníkem rozpuštěn a nahrazen zemskou správní komisí.³¹¹

Agenda zemského výboru byla tedy velice rozsáhlá, a i Bráfova úřední činnost v této instituci se rozšiřovala podle potřeby bez ohledu na logickou souvislost. A právě zemský výbor je tématem, které se v dopisech objevuje na mnoha místech. Bráf tu pobýval mnoho času. Libuše mu sem adresovala několik svých dopisů a Albín jí odtud často odepisoval. Nejčastěji se v dopisech setkáme pouze s informací, kdy do výboru přišel, jak dlouho se zdržel nebo kdy z něho odešel domů: „*Odtud šel jsem do zemského výboru, kdež jsem až do ¼ 3 hodiny odpoledne pobyl, načež jsem obrátil kroky své k domovu*“³¹² a dále např.: „*Posnídav, odebral jsem se do zemského výboru, kdež jsem pobyl při sezení do ¾ 5.*“³¹³

Ačkoliv Bráf své ženě o činnostech v zemském výboru nepsal příliš zevrubně, někdy se přece jen svých psaních trochu rozepsal, a tak se z jeho činnosti můžeme dozvědět více. Víme tak např., koho chtěl zemský výbor volit do zemské školní rady³¹⁴: „*Řekni, dítě, tatínkovi, že zemský výbor bude nejspíše voliti do zemské školní rady Schlesingera,³¹⁵ Werunského³¹⁶ (advokáta) a Schneedorfera.³¹⁷ Ty si přeje maršálek.*“³¹⁸, nebo že Albín odbýval ve výboru spoustu návštěv, se kterými řešil i osobní záležitosti: „*(...) sám jsem šel přímo do zemského výboru. Tam byla řada návštěv. Nejprve dr. Růžička ptáti se, nevíme-li nějaký slušný dům, kam by se mohla dáti dívka z venkova na byt.*“³¹⁹ Že byl Bráf schopným politikem

---

³¹¹ Tamtéž.

³¹² Dopis Albína Bráfa z 25. června 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³¹³ Dopis Albína Bráfa z 1. srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³¹⁴ Zemské školní rady byly podřízeny ministerstvu školství a vyučování, zřizovány vždy pro příslušnou zemi. V čele stál místopředseda, dalšími členy byli referenti a zemští školní inspektoři. Samosprávný prvek představovali mj. členové vysílání zemským výborem. Tedy zemský výbor si sám volil své členy, kteří ve školní radě působili. Viz HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jan JANÁK a Jan DOBEŠ. *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*, s. 284.

³¹⁵ Ludwig Schlesinger (1838–1899), rakouský a český historik a politik, poslanec Českého zemského sněmu, předseda klubu německých poslanců na zemském sněmu, zakladatel a předseda Spolku pro dějiny Němců v Čechách, ředitele německého dívčího lycea v Praze.

³¹⁶ Albert Werunsky (1843–1915) - rakouský a český advokát a politik německé národnosti, poslanec Českého zemského sněmu, člen zemské školní rady a zemského výboru, náměstka Nejvyššího maršálka Království českého.

³¹⁷ Leo Schneedorfer (1839-1914), katolický kněz, cisterciák, doktor teologie, profesor biblistiky, děkan teologické fakulty, člen zemské školní rady.

³¹⁸ Dopis Albína Bráfa z července 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³¹⁹ Dopis Albína Bráfa z 27. srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

s širokým přehledem, můžeme vidět i na tom, že se ohledně politických záležitostí za ním přišel radit o některých kandidátech sám místodržitel a politik za velkostatkářskou kurii František Thun-Hohenstein:³²⁰ „*Na to kromě několika úředních návštěv přišel hrabě František Thun. Potřebuji kandidáta do říšské rady³²¹ a 3 kandidáty do sněmu, přišel se mne ptáti v radu stran některých osobností mj. stran Milana Nevole³²² (on má podíl na Svobodných Hamrech) a stran Gustava Jahna.³²³ Dal jsem o obou informaci, jakou jsem mohl.*“³²⁴

Libuši politické záležitosti nezajímaly nikterak detailně. O činnostech v zemském výboru, které jí Albín ve svých psaních líčil, sama v dopisech neodpovídala. Občas se svého muže zeptala, zda na něj čekalo ve výboru mnoho spisů, ale více se o těchto věcech nevyjadřuje. Naopak pokud měl její manžel příliš napilno, že nemohl za svou ženou přijet na zámek, nabádala ho Libuše k tomu, aby pro jednou zvolnil a přijel se za ní podívat: „*Nemyslíš ale snad, že bys 22. na sezení byl zase v Praze? To si nemysli, že by mohlo být, to jen nech zemský výbor zemským výborem. Já tady nadarmo nechci čekat, abych z toho pak nic neměla a s Tebou zde nepobyla. Hled' jen co možná dlouho zde zůstat!*“³²⁵

Z Albínovy práce v zemském výboru lze za velmi významný počín považovat zřízení Zemské banky. Již na začátku roku 1887 byl podán zemskému výboru návrh, aby byla zřízena banka, která by mohla být podporou úvěrním ústavům. Měla přihlížet k národohospodářským zájmům, zemědělským melioracím, veřejné komunikaci apod. Na základě usnesení sněmu zřídil zemský výbor anketu odborníků, v níž Albín Bráf působil jako předseda.³²⁶ Ve svých dopisech Libuši často píše o svém zpracovávání bankovních stanov, které ho v srpnu tak zaměstnávaly, že neměl mnoho příležitostí přijet za svou ženou do

---

³²⁰ František de Paula Antonín hrabě Thun-Hohenstein (1847–1916), právník a politik, reprezentoval velkostatkářskou kurii, říšský poslanec, dlouholetý místodržitel v Čechách, ministerský předseda Předlitavska

³²¹ Nejvyšší zákonodárný sbor Rakouského císařství, fungující v l. 1861–1918. Měla komoru panskou a poslaneckou. Členy panské sněmovny volil císař. V poslanecké sněmovně byli poslanci rozvrženi mezi jednotlivé sněmovní volební kurie, tj. velkostatkáři a virilisti, města a obchodní a živnostenské komory a mezi venkovské obce. Více o říšské radě viz HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jan JANÁK a Jan DOBEŠ. *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*, s. 253-254.

³²² Milan Nevole, doc. PhDr. (1846–1907), chemik, cukrovarský odborník, podnikatel a odborný spisovatel.

³²³ Gustav Jahn, JUDr. (1856–1929), ředitel Jednoty zemědělské, redaktor Českých listů hospodářských.

³²⁴ Dopis Albína Bráfa z 27. srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³²⁵ Dopis Libuše Bráfové z 12. srpna 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

³²⁶ *Zemská banka království českého*, Praha, s. 1.

Malče: „Bylo by hezké, kdybych mohl s ním jeti, ale musil bych tu ve čtvrtek ráno býti, přijel bych rozespálý k sezení a neměl bych hotovo, co bych rád přes středu dokončil, statut pro banku“.³²⁷ Z přemíry činností někdy nechával statut diktovat, aby šla práce rychleji.³²⁸ Byl horlivým pracovníkem a již o čtyři dny později píše, že je s prací téměř hotov: „Jsem s bankou z hruba hotov, až na oddělení meliorační.“³²⁹. Na konci měsíce nechává statut tisknout a korigovat, a na začátku září o něm diskutují v bankovním komitétu: „Večer musím být doma, protože ráno zítra máme pokračování komitétní porady o statutu zemské banky. Dosud mi nic zásadního nezměnili.“³³⁰ Stanovy byly sněmem přijaty v lednu 1889, do zemského zákoníku se dostaly 30. května a 29. října podal zemský výbor zpravodajem Albínem Bráfem návrh v příčině aktivování Zemské banky.³³¹ Kromě toho se Bráf také podílel na činnosti Hypoteční a Pozemkové banky.

Jako jeden z předních odborníků na téma donucovacích pracoven se podílel na jejich zřízení a následných prohlídkách. Řeč o nich nechybí ani v dopisech poslaných Libuši: „V pátek a v sobotu byl jsem ve Vídni a v Korneuburku, prohlídl jsem si novou donucovací pracovnu korneuburskou, před dvěma měsíci otevřenou.“³³² A pro jejich správné fungování sestavoval stanovy: „Zatím v zemském výboru začínám revidovati návrh stanov pro donucovací pracovny.“³³³ Jednalo se o stanovy donucovacích pracoven v Kostomlatech, Praze a Pardubicích. Ty pak byly zemským sněmem schváleny a jejich znění bylo uveřejněno v novinách.³³⁴ Bráf na toto téma napsal jednu ze svých studií.³³⁵

Další Albínův významný počín se týká založení České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění.³³⁶ Bráf do svého referátu dostal tuto záležitost od maršálka dne 8. června 1888 poté, co Josef Hlávka oznámil svůj úmysl věnovat českému sněmu dvě stě tisíc zlatých k oslavě 40. výročí panování císaře jakožto základní fond ke zřízení české akademie věd a umění.³³⁷ Ohledně této

---

³²⁷ Dopis Albína Bráfa z 10. srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³²⁸ Tamtéž.

³²⁹ Dopis Albína Bráfa ze 14. srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³³⁰ Dopis Albína Bráfa z 2. září 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³³¹ *Zemská banka království českého*, s. 2.

³³² Dopis Albína Bráfa z 29. srpna 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³³³ Dopis Albína Bráfa z 10. srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³³⁴ *Národní listy* z 10. října 1888, Praha, roč. 28, č. 282, s. 6.

³³⁵ BRÁF, Albín. *Dvě nutné opravy: Právo domovské. Pracovny donucovací*, 1884.

³³⁶ Tj. dnešní Česká akademie věd a umění.

³³⁷ BRÁF, Albín. *Albín Bráf, život a dílo. Díl první, Paměti*, s. 186. V těchto Pamětech Bráf líčí celou záležitost se vznikem České akademie

instituce prošlo Bráfovými rukami vše, co spadalo do agend zemského výboru, až do příprav k prvním volbám členů.³³⁸ Pro zřízení akademie spolupracoval na statutu, který často konzultoval s mecenášem a prvním prezidentem akademie Josefem Hlávkou.³³⁹

Že však práce na takových stanovách byla zdlouhavá a vůbec ne jednoduchá, se můžeme dočíst v korespondenci. V té své ženě popisuje, jak Hlávka není s Bráfovou prací a jeho návrhem stanov spokojen. Albín měl naopak námitky vůči Hlávkovým výhradám, o čemž se ustaraně Libuši svěřuje. Jednání tak mnohdy nenašla konce a nedobrala se k žádným uspokojivým výsledkům: „*Pan Hlávka nebyl s mým návrhem spokojen, celý ho hrozně důkladně přepracoval, já zase měl mnoho námitek. On byl děsně unaven.*“³⁴⁰ Bráf ve svých Pamětech vypráví, jak nebylo snadné s Hlávkou jednat, byl v myšlení a v konceptu těžkopádný a k lidem nedůvěřivý.³⁴¹ Práce na stanovách a hledání kompromisu s Hlávkovými návrhy Albína nadmíru zaneprázdnňovaly. Ten měl spoustu práce s přípravami sněmovních věcí, a přesto musel vložit energii i do této nezbytné záležitosti, která musela být projednána v zemském sněmu: „*Ale příčinou mé tísně jsou sněmovní věci a nyní pan Hlávka. Už zase mi poslal nějakou změnu, všechno zbytečné věci. Kdyby byl přijal můj návrh, jen trochu ho změnil, kde si přál, ve věci, bylo by to šlo právě tak. Ale ono mu nic nebylo dost jasně a důkladně řečeno a teď máme dlouhé stanovy, musím to dát do češtiny teprve překládat. To je zlá věc, a přece to musí přijít na pořádku sezení do sněmu.*“³⁴²

Tyto záležitosti nebyly řešeny jen v Praze, ale Hlávka zval Bráfa i do Lužan,³⁴³ aby tam spolu vše projednali. Hlávka byl netrpělivý a posílal za Bráfem osoby, aby od něho zjistily, zda skutečně přijede. Albínovi tedy nezbývalo nic jiného, než jet řešit pracovní záležitosti o své volné dny. Dokonce se na Hlávku zlobil ohledně jeho návrhu, že Bráfovi zaplatí výlohy spojené s cestou: „*Doma nalezl jsem včera večer též telegram Hlávkův. Dává mi vědět, že jest s prací hotov, že ale nezbytné jest potřebí, aby se se mnou dorozuměl, a že tudíž si mě žádá, abych přijel na rozmluvu do Lužan, že výlohy s tím spojené zapraví! Ačkoliv mám na ten*

---

³³⁸ GRUBER, Josef. *Dr. Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý*, s. 233.

³³⁹ Josef Hlávka (1831–1908), architekt, mecenáš, politik, stavitel, zakladatel České akademie pro vědy, slovesnost a umění a Spolku studentské koleje, budovatel Hlávkovy mostu.

³⁴⁰ Dopis Albína Bráfa z 3. září 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³⁴¹ BRÁF, Albín, Josef GRUBER. *Albín Bráf, život a dílo. Díl první, Paměti*, s. 101.

³⁴² Dopis Albína Bráfa ze 4. září 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³⁴³ Zde měl Hlávka své novorenesanční sídlo.

dodatek velikou zlost', přece musím mu v zájmu věci dobré vyhověti. Ale je mi to krušné, mámť plné ruce práce. Pojedu tedy v neděli ráno o 7 hodině tam, snad již večer se vrátím, v nejhorším případě v pondělí v poledne budu zpět."³⁴⁴ V jednom z psaní mu zakladatel akademie skutečně poslal 15 zlatých za cestu, které mu Albín poslal zpět s tím, že to zajisté myslel dobře, ale je to hloupé.³⁴⁵

Albínovy dopisy ohledně tohoto tématu nezůstávají bez odpovědi. Libuši Hlávko jednáni velice znepokojilo, a tak to dává ve svých psaních náležitě najevo. Nelíbilo se jí, že přitěžuje záležitostmi ohledně akademie lidem, kteří jsou již tak zaneprázdnění. Líčí, že si Hlávka pohodlně sedí v Lužanech, a sám se do Prahy nevydá i přes to, že má tolik důležitých věcí k vyjednávání. Bylo jí líto svého muže, který měl zase více práce, a navíc to znamenalo opět delší manželské odloučení. O celé situaci se vyjadřuje takto: „*Je to věru hrozné, jak si každý na takového dobráka troufá, jako jsi Ty. Pojedeš-li do Lužan, tedy prosím Tě, panu Hlávkoví hodně namluv, aby lidi, jež mají co dělat, nesoužil. Vyřid' mu ode mne, že se na něho horším, že je to šeredné.*“³⁴⁶ a v závěru ještě dodává, že Hlávku nenávidí.

I přes všechny strasti, které vedly ke vzniku akademie, bylo již 9. října 1888 schváleno její založení zemským sněmem.³⁴⁷ Zřízení a stanovy schválil František Josef I. dne 23. ledna 1890. Tímto dnem vznikla akademie, na jejímž zrodu se Bráf mnoho zasloužil. Roku 1891 se stal pouze jejím mimořádným členem. Na zvolení řádným členem si Albín musel od založení akademie počkat přes deset let, a to až do roku 1903.³⁴⁸

Dalším z jeho velice významných a důležitých počinů v zemském výboru bylo zřízení zemského pojišťovacího fondu roku 1888, který vyšel z jeho vlastního nápadu. Při tomto fondu mohli být dělníci a čeled' pojištěni pro případ stáří, smrti, invalidity, a to buď sami, nebo svým zaměstnavatelem.³⁴⁹ Fond zřídil sněm království Českého na památku čtyřicetiletého panování císaře.³⁵⁰

---

³⁴⁴ Dopis Albína Bráfa z 30. srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³⁴⁵ Dopis Albína Bráfa ze 4. září 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³⁴⁶ Dopis Libuše Bráfové z 31. srpna 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

³⁴⁷ *Národní politika* z 11. října 1888, Praha, roč. 6, č. 283, s. 1.

³⁴⁸ GRUBER, Josef. *Dr. Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý*, s. 233.

³⁴⁹ POK PODĚBRADSKÝ, Václav a Jan SCHNEIDER. *Památní kniha: vydaná na oslavu jubilea čtyřicetiletého panování jeho c.k. apoštolského veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. dne 2. prosince 1888*, 1888, s. 18.

³⁵⁰ František Josef I. nastoupil na trůn 2. prosince 1848.

Bráf se své ženě v jednom z dopisů o činnosti v zemském výboru svěřuje takto: „*Považuji to za jistou věc, že se s výborem zemským po nových volbách rozloučím.*“³⁵¹ což se však nestalo. Roku 1889 byl zvolen podruhé za poslance do sněmu a v listopadu povolán opět i do zemského výboru.³⁵²

Jak již bylo zmíněno, patřil Bráf politicky k Národní straně staročechů. Účelem práce není podrobně vykládat o Bráfově působení ve straně. Tak píše i Gruber v Životopisu Albína Bráfa, že líčit jeho politické působení kolem 80. a 90. let by znamenalo psát dějiny staročeské politiky za jejích posledních let.³⁵³ Zmíníme se tak stručně o nejpodstatnějších záležitostech, hlavně v souvislosti s líčením politických událostí, které popisuje své ženě Libuši.

Bráf se o politiku zajímal již jako student na univerzitě. Názorově mu vždy byla blízká činnost staročechů a stále více se myšlenkově odvracel od protichůdné Národní strany svobodomyšlné. Po seznámení se s Riegrem, se kterým měl vždy přátelštější styky, s dalšími osobnostmi strany a s příslušníky české konzervativní šlechty, byl stále více připoutáván k staročeské straně. A Rieger v něm našel politický talent a vhodného kandidáta pro poslanecký mandát.³⁵⁴

Když se tak událo, začal se z Bráfa postupně stávat horlivý a neúnavný pracovník. Kaizl píše, že díky němu stoupá politický význam strany. Bráf byl ten, který vedl sněmovní volby r. 1887, je Riegrovým miláčkem a důvěrníkem a nabývá ve straně velmi váženého místa.³⁵⁵ Postupně se tak stal jedním z jejích nejvýznamnějších členů a k němu směřovala mladočeská strana nejvíce útoků. Byl sice výtečným politikem a věrným zastáncem staročeské strany, často se ale od mladočechů odvracel, nevážil si je a považoval je za liberální kvas.³⁵⁶ V takových chvílích jej krotil jeho tchán F. L. Rieger, který si na rozdíl od svého zetě vážil kvalitních politiků, nehledě na to, z jaké strany jsou. Bráf ho za svou nestrannost a přízeň, kterou projevoval i nepřítelům, velice obdivoval. Někdy Albína opravil a řekl: „*Toho nepodceňujte, to jest schopný člověk. Mně je to jedno, jestli je mladočech nebo není.*“³⁵⁷

---

³⁵¹ Dopis Albína Bráfa z 10. srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³⁵² GRUBER, Josef. *Dr. Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý*, s. 233.

³⁵³ Tamtéž, s. 234.

³⁵⁴ Tamtéž, s. 232.

³⁵⁵ Tamtéž, s. 234.

³⁵⁶ GRUBER, Josef. *Dr. Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý*, s. 231.

³⁵⁷ ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, Marie a VOJÁČEK, Milan, *Zápisky II.*, s. 513.

O Bráfově energii vložené do záležitostí Národní strany svědčí jeho líčení o politických událostech, které Libuši v dopisech vypisuje. Albín za svou stranu mnoho bojoval a byl si vědom pasivity mnohých členů. Měl v úmyslu uspořádat velkou kampaň proti mladočechům, ale díky nedostatku organizovanosti ve straně to byl pro něho nelehký úkol. Nebál se ani osobně některým kolegům upřímně vyčíst jejich nedostatečnou spolupráci. Tak je vidět v dopise ze září roku 1887: *„Nám nastává povinnost, abychom hleděli zachovati, co se zachovati dá, abychom hleděli proti mladočeské agitaci vystoupit s jistou organizací. (...) Rozmrzen tím nedostatkem organizace u nás, zašel jsem si dnes na jednoho z hlavních spoluviníků, na Zeithammera, a řekl jsem mu upřímně, že my (totiž veliká část poslanců naší strany) jsme s ním nespokojeni, že on sám zbytečně se připravuje o všecku půdu svou netečnou resignací“*.³⁵⁸

V říjnu roku 1887 se konaly v Hořovicích a Rokycanech volby za účelem kandidatury poslance do říšské rady za příbramskou volební skupinu. Boj o politický mandát probíhal mezi Františkem Tilšerem³⁵⁹ za mladočechy a Josefem Stejskalem³⁶⁰ za staročechy. Bráf viděl, že protivníci energicky jednají, a tak se vydal na svou první výzvědní a agitační cestu, aby zjistil, jak předvolební kampaň probíhá. Nadšený ze situace nebyl, jelikož zde probíhající schůze měla pouze mladočeský ráz. Albín se tak domluvil na jednání s politiky, že svolají schůzi, ve které budou mít možnost promluvit oba kandidáti: *„Umluveno ve schůzi s nejspolehlivějšími lidmi, že necháme té schůzi ráz mladočeský, že „staří“ do ní nepůjdou, nýbrž svolají schůzi novou, do níž pozvou i kandidáta druhé, tj. naší strany“*.³⁶¹

V jeho snaze, aby staročeská strana tuto volbu vyhrála, sám energicky vyjednával s obecní radou v Radnicích a přemluvil je, aby volili jejich kandidáta: *„Sám jsem v neděli ráno jel do Radnic, kdež jsem si dal pozvat celou obecní radu, a tak jsem je získal, že do Tilšerovy schůze, do které večer před tím potají přijev Tůma od Národních listů je zva, ani nešli a slíbili volit našeho kandidáta.“*³⁶² I přes jeho úsilí viděl výsledek volby málo nadějně, protože si byl vědom příliš velké

---

³⁵⁸ Dopis Albína Bráfa z 28. září 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³⁵⁹ František Tilšer (1825–1913), vysokoškolský profesor deskriptivní geometrie, filozof, mladočeský politik.

³⁶⁰ Josef Stejskal (1847–1923), poslanec, prozaik, humorista, autor cestopisu a pamětní zprávy o Berouně.

³⁶¹ Dopis Albína Bráfa z 3. října 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³⁶² Dopis ze 3. října 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

pasivity mnohých členů strany, jak s politováním pokračuje ve svém psaní: „*Pro mne jest výsledek té cesty hlavně v tom, že sám si nebudu vyčítati, že bych něco byl opomenul a že jsem dále nabyl přesvědčení, jak snadno bychom mohli vítězit, kdyby tak, jak jsem vyjel já, vyjeli lidé častěji a v čas!*“.³⁶³

Staročeská strana se postupně začala více zapojovat a tiskla volební plakáty. Podle Bráfa se věc začala vyvíjet dobře, až do doby, než přišla zpráva, že se Kaizl právě před novou volbou vzdává mandátu, což nahrávalo Mladočechům: „*(...) telegraficky obsah dopisu, který pan Kaizl poslal všem purkmistrům měst, kde byl zvolen. Vzdává se mandátu dokládaje to tvrzením, že se rozchází s českým klubem na radě říšské. Klub prý většinou jest proti rozhodné politice, kterou Kaizl schvaluje atd. Je to neskonale bídácký kousek od toho člověka, který provedl zrovna ve chvíli před novou volbou, v níž běží o Tilšera.*“.³⁶⁴ Jeho rozchod s českým klubem byl především na základě jeho rozporujících názorů ohledně vyjednávání s vládou a nečinným vyčkáváním mimo interpelaci.³⁶⁵ V interpelaci českých politiků vídeňské vládě šlo především o akce ministra kultu a vyučování Gautscheho,³⁶⁶ který svými razantními kroky zasahoval do českého školství, jako např. zvyšováním školného, zákazem zřizování nebo rozšiřování některých gymnázií,³⁶⁷ rušení tříd vyšších reálek na kombinovaných státních středních školách některých českých měst, odejmutí finanční podpory apod.³⁶⁸

Libušinu sestru tato záležitost velice rozrušila, ale Albín dodává, že je třeba bojovat dál a nevzdávat se: „*Vaše sestra dnes rozčilením jest celá rozrušena, uplakána. Mají věru dobře lidé, kteří se o politiku mnoho nestarají, ale, pohříchu, není možno vydati toto pole činnosti v plen pouze takovým, kteří jdou slepě za ctižádostivými cíli svými.*“.³⁶⁹ Volební záležitost nakonec dopadla dobře pro staročechy. Vyhrál kandidát Josef Stejskal se svými 1 174 hlasy.³⁷⁰

I v roce následujícím byl Bráf aktivní a v politickém zápasu se podílel např. na přípravě sjezdu Národní strany v Praze, který se konal 16. září 1888. Společně

---

³⁶³ Tamtéž.

³⁶⁴ Dopis Albína Bráfa ze 13. října 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³⁶⁵ *Našinec* ze dne 14. října 1887, Olomouc, roč. 19, č. 121, s. 1.

³⁶⁶ Paul Gautsch von Frankenthurn (1851–1918) - baron rakouský politik, opakovaně zastával funkci ministerského předsedy Předlitavska, v letech 1885–93 a 1895–97 byl ministrem kultu a vyučování v Taaffeho vládě.

³⁶⁷ *Plzeňské listy* z 11. října 1887, Plzeň, roč. 23, č. 122, s. 1.

³⁶⁸ *Plzeňské listy* z 13. října 1887, Plzeň, roč. 23, č. 123, s. 1.

³⁶⁹ Dopis Albína Bráfa z 13. října 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³⁷⁰ Viz *Plzeňské listy* z 18. října 1887, Plzeň, roč. 23, č. 125, s. 2.

s dalšími politiky připravoval pozvánky okresním a městským starostům. K pozvánkám přikládali legitimační lístky a psali adresy. Podle dopisu odeslaného své ženě spatřujeme, že ho práce těšila: „*Včera psali Zucker, Toužimský,³⁷¹ Trakal,³⁷² profesor Drozd,³⁷³ dr. Eduard, Kaizl a já adresy, lepili známky, vkládali legitimační lístky atd., až byla radost se dívat. Pan tajemník klubovní Turnovský³⁷⁴ přišel se milostivě na nás podívat. Hlavní věc je hotova, už zbývají jen maličkosti.*“ Znění pozvánek dal Albín také do tisku a staral se o to, aby členové staročeské strany byli více aktivní a postarali se o co nejhojnější účast svých přívrženců: „*Tatínkovi oznam, že včera dal jsem do tisku to svolání³⁷⁵ ještě zvláště. V pondělí dostane s tím svoláním každý okresní a městský starosta pro sebe a pro ostatní osoby pozvané. Zároveň se budou expedovati dopisy poslancům a jiným důvěrníkům, aby se starali o slušné (hojné) účastenství našich lidí.*“³⁷⁶

Je tedy patrné, že Bráf patřil k předním a aktivním politikům Národní strany a o její povznesení se energicky zasazoval. O říšský mandát se však nikdy neucházel, ačkoliv mu byl za venkovské mladoboleslavské okresy nabídnut již v roce 1884. Mimoto to bylo přání i jeho tchána Riegra. Albín ale odmítal kvůli svému učitelskému povolání a vědeckým pracím.³⁷⁷ O tom se zmiňuje i jeho švagrová Marie ve svých Zápiscích: „*Otec, rovněž tak Clam-Martinic, velmi si přáli v říšské radě Bráfa, že jej tam nevyhnutelně potřebují. On nemá k tomu chuti, aby nezmařil si kariéru vědeckou.*“³⁷⁸ Dodává také, že by Bráf šel do této funkce nerad, dokud nebude řádným profesorem, proto se Martinic zasazoval o jeho jmenování, aby mohl být kandidován.³⁷⁹ I po tomto jmenování k tomu však nikdy nedošlo.

Albín nebyl jen národohospodářem a politikem. Zajímal se také o kulturu, umění, architekturu a krásnou literaturu. Měl rozhled a rád s Libuší na toto téma

---

³⁷¹ Jan Toužimský (1851–1918), knihařský podnikatel a politik české národnosti, poslanec Českého zemského sněmu.

³⁷² Josef Trakal, prof. JUDr. (1860–1913) - profesor právní filozofie, poslanec.

³⁷³ Jan Drozd (1837–1910), katolický kněz, středoškolský profesor a finančník, starosta v čele Svatováclavské záložny, členem správní rady Živnostenské banky. Založil časopisy Čech a Pražský týdeník.

³⁷⁴ Josef Ladislav Turnovský (1838–1901), herec, novinář, spisovatel, překladatel a veřejný činitel, ředitel kanceláře Ústřední matice školské, pracoval jako tajemník staročeského Českého klubu.

³⁷⁵ Celé znění svolání viz *Národní politika* z 5. září 1888, roč. 6, č. 247, s. 2.

³⁷⁶ Dopis Albína Bráfa z 2. září 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³⁷⁷ GRUBER, Josef. *Dr. Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý*, s. 234.

³⁷⁸ ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, Marie a VOJÁČEK, Milan, *Zápisky II.*, s. 91.

³⁷⁹ Tamtéž.

diskutoval. Líčí o sochařských pracích pro novou budovu Národního muzea, na kterých se podíleli známí sochaři jako je Myslbek nebo Mauder,³⁸⁰ a popisuje, jaké sochy budou kde umístěny.³⁸¹ Dále se zmiňuje o Myslbekově získaném diplomu čestného uznání, který získal v Paříži za svou sochu sv. Josefa s Ježíškem. Na této výstavě také získal uznání akademický malíř Václav Brožík³⁸² za své fotografie modelů sousoší pro Palackého most.³⁸³

Chodíval rád za kulturou do Národního divadla a Rudolfinu. Po zasnubách si Albín již troufl pozvat Libuši na koncert komorní hudby, ačkoliv v dopisu se o události zmiňuje jen tak mimochodem: „*Jenom příliš dlouho svůj pobyt neprodlužujte. Dne 23. jest populární koncert „Umělecké besedy“ v Rudolfinum, tentokrát s hudbou komorní (Smetana: „Z mého života, pak Mozart a Rubinstein).*“³⁸⁴ Riegrovi i Bráfovi měli do Národního divadla zaplacené předplatné se svojí vlastní lóží, takže tam manželé často chodívali. Navštívili tak spolu např. představení *Démon*: „*Zítřka ve středu jsou ti tři Rusové (Démon).*“³⁸⁵ *Kdyby Ti na tom záleželo, telegrafuj mně zítra a vezmu lístky, budoucně vystoupí oni ve „Faustu“.*“³⁸⁶ Libuše se ovšem matce svěřuje s tím, že na představení nemají tolik času: „*Budoucí abonnement nejspíše teprve by jsme nechodili, je to arci velký luxus, málo se toho užije.*“³⁸⁷ Ta tak chodívala někdy do divadla s rodinnými přáteli, a když měl Bráf volnější chvíle, přišel také: „*Půjdu dnes do divadla. Těším se již, Bráf půjde za mnou. Půjdu též říct paní Vaňourkové, aby šla se mnou.*“³⁸⁸ Někdy se jejímu muži však podařilo celé představení zmeškat a přišel až na samý konec.³⁸⁹

Když byla Libuše na Malči, chodíval Albín do divadla se svými bratry Antonínem, Viktorem a švagrovou Karolinou, nebo se svými univerzitními a politickými kolegy. Z dopisů zaslaných své ženě tak víme, jaká představení roku 1888 navštívil. Jmenovat můžeme např. operu *Otello* od Giuseppe Verdiho, operetu

---

³⁸⁰ Josef Mauder (1854–1920), sochař, malíř, profesor na c. k. Státní průmyslové škole v Praze.

³⁸¹ Dopis Albína Bráfa ze 17. července 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³⁸² Václav Brožík (1851–1901), akademický malíř a pedagog.

³⁸³ Dopis Albína Bráfa z 20. června 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³⁸⁴ Dopis Albína Bráfa z 13. října 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³⁸⁵ Báseň ruského básníka, prozaika a dramatika Michaila Jurjeviče Lermontova, z níž Anton Rubinstein, klavírní virtuos, vytvořil operu.

³⁸⁶ Dopis Albína Bráfa z 3. července 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³⁸⁷ Dopis Libuše Bráfové z 8. června 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. č. 28.

³⁸⁸ Tamtéž.

³⁸⁹ Dopis Libuše Bráfové z 18. června 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. č. 28.

Orfeus z podsvětí od Jacquese Offenbacha, a v neposlední řadě operu Don Juan od Wolfganga Amadea Mozarta.

Bráf se mimoto také snažil zabývat literární prací, ale díky učitelským a politickým povinnostem mu na to nezbývalo příliš času. Za celou dobu se mu nepodařilo ve své dlouhé učitelské působnosti vydat vlastní učebnice svých předmětů a velké teoretické práce. Jeho přílišná autokritika mu zabránila vydat dílo o finanční vědě, se kterým ho pak předběhl jeho kolega Kaizl.³⁹⁰ Jeho největším vědeckým dílem byla studie o dělnických poměrech severočeských z roku 1881. Další odborné práce jsou příležitostného rázu, vyvolané především aktuálními potřebami doby, které souvisely s praktickou hospodářsky-politickou činností.³⁹¹

Albín si byl tohoto problému vědom. I přes všechny své povinnosti se snažil najít volnou chvíli na svou tvorbu: „*Dám se do některých větších věcí v úřadě, jež zatím zůstaly ležet, a snad zbude času na nějakou malou literární práci.*“³⁹² Jenže práce v politických záležitostech neubývala a Albín nesl velice těžce zanedbání v odborném vzdělání a publikační činnosti. Se svým smutkem se svěřuje Libuši, kde je patrné, že se ještě více musel ponořit do záležitostí Národní strany, za kterou cítil povinnost bojovat.: „*Vám, která jste mé mysli a mému srdci nejbližší a s kterou chci sdílet všecku budoucnost' svou, vyznávám upřímně, kterak mne dnes přece jenom velikou lítostí naplňuje, co jsem dosud zanedbal ve svém odborném vzdělání a ve své literární práci. Kdybych stál v těch věcech dnes pevněji, ujal bych se rád práce organisovat naši stranu a naše listy. Přes to musím tu pilulku spolknout, smířiti se s nutností a vrhnouti se více do politické práce nežli jest ve shodě s dosavadními mými intervencemi.*“³⁹³

Bráf měl jinak velmi rozsáhlou vědeckou a literární tvorbu, ale ryze teoretické práce jsou nečetné, a takové dílo přichází až na konci 90. let s názvem Listy o studium národohospodářském. Další pak vydává až po roce 1900. Daleko větší díl z jeho literární činnosti pojednává o problematice národohospodářské politiky. Mimo to přispíval svými statěmi i do některých časopisů jako je např. Právník, Osvěta či Pražská lidová revue.³⁹⁴

---

³⁹⁰ GRUBER, Josef. *Dr. Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý*, s. 244.

³⁹¹ Tamtéž.

³⁹² Dopis Albína Bráfa ze 17. července 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³⁹³ Dopis Albína Bráfa z 28. září 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³⁹⁴ O jeho literární tvorbě viz GRUBER, Josef. *Dr. Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý*, s. 244–248.

Kromě své literární tvorby se snažil být nápomocen i Libuši. Ta byla čtenářkou a obdivovatelkou ruské tvorby. Chtěla přeložit nějaké ruské dílo od spisovatele Turgeněva. Pro Bráfa byla jeho pomoc maličností, jak se v dopise zmiňuje, a sám se nabídl, že zajde za některými známými ruskými překladateli a zeptá se, co ještě nebylo přeloženo: „*Ale chtěl jsem Vám to napřed vyzvědět, co je z Turgeněva přeloženo. (...) A protože, kdybych Vám to ústně povídal, jistě by někdo řekl: „Nedělejte to!“ Tedy odpovídám hned: Nebraňte mi. Mně to bude nad míru milé, že se mohu aspoň v takové maličkosti starati za Vás. (...) Abyste nemusila se snad přece zbytečně namáhat, sdělte mi, chcete-li, co byste přeložila, a já se zeptám Durdíka,³⁹⁵ Jelínka³⁹⁶ neb Řežábka³⁹⁷, není-li to přeloženo.“³⁹⁸ Není však známo, že by vyšel jakýkoliv Libušin překlad Turgeněvova díla.³⁹⁹*

Od druhé poloviny června téměř do poloviny července pobývala Libuše na Malči. Přijel sem za ní i manžel a pobýli tu společně delší čas, což bylo potěšením především pro paní Riegrovou: „*Děkuji Tobě, milá Libuše, a milému Albínu, že jste nám tak dlouhou pohostinnost prokázali, a za radost, kterou jste nám způsobili.“⁴⁰⁰ Poté se opět vrátili do Prahy a další řádky poslané jejím muži přicházejí až 1. srpna. Nemáme však z této doby mnoho zpráv, které by manželé poslali svým příbuzným, a tak nevíme, jak vypadal program Bráfových. Libuše píše své matce až ke konci července a sama přiznává svou lenost, díky které tak dlouho nepsala: „*Jsem v posledních dnech strašně líná na psaní (...). Chtěla jsem již několikrát psát, vždy jsem to odložila.“⁴⁰¹ Manželé opět odbývali několik návštěv, přišel se za nimi podívat kněz pan Nykles, který pár při svatbě oddával. Jak je vidno z dopisu, nebylo příliš mnoho času navštěvovat Bráfovou matku. Albín odbýval přes letní měsíce zkoušky na univerzitě a odpoledne většinou chodil na sezení výboru: „*Bráf je nyní víc než kdy zapřažen, má denně dvě až tři zkoušky na univerzitě. Mimo to mnoho práce ve výboru. Dnes výminkou přišel v 1 hodinu k obědu.“⁴⁰² Libuše tak***

---

³⁹⁵ Pavel Durdík MUDr. (1843–1903), fejetonista, autor cestopisů, překladatel z ruštiny.

³⁹⁶ Edvard Jelínek (1855–1897), publicista a prozaik, organizátor všeslovanských, hl. česko-polských vztahů.

³⁹⁷ Jan Řežábek PhDr. (1852–1925), středoškolský profesor, cestovatel, zeměpisec, překlady z ruštiny a do ruštiny.

³⁹⁸ Dopis Albína Bráfa ze 17. července 1887. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

³⁹⁹ V Libušině pozůstalosti nalezneme pouze dvě ruské literární práce bez konkrétního data. Nejedná se však o díla spisovatele Turgeněva. Není také jisté, zda jde o překlady nebo její vlastní literární tvorbu. Viz ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 31.

⁴⁰⁰ Dopis Marie Riegrové-Palacké z 15. července 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 8, inv. č. 56.

⁴⁰¹ Dopis Libuše Bráfové z 23. července 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. 28.

⁴⁰² Tamtéž.

popisuje Albínův den, kdy ráno odchází k sezení, někdy se dostaví k obědu, po něm jde do zemského výboru a večer v sedm má opět sezení. Na závěr dodává, že to tak jde stále dokola.

Manželé odjeli spolu za Riegrovými na zámek opět až 29. července. Libuše prosí svou matku, aby poslali koně k nádraží do Jeníkova, odkud pak kočárem pojedou do Malče. Albín se však zdržel pouhé dva dny, protože již 1. srpna odesílá své ženě své psaní: *„Šťastně jsme přijeli s maminkou ráno o ½ 9. Šel jsem přímo domů. Zastal jsem vše v obvyklém stavu, nic zvláštního se nepříhodilo.“*, a již se pustil do svých obvyklých záležitostí. Ještě ten den zašel do zemského výboru, poté zaplatit nájem a Libuši informuje o tom, že by za ní mohl pravděpodobně přijet opět 13. – 15. srpna. Není si však jistý, jak na tom bude s prací, které má mnoho, ale rád užije každé možné příležitosti se za rodinou opět vypravit: *„Prozatím nevím arci, jak to půjde s pracemi, kterých mám hrozně mnoho před sebou, ale to jest jisté, že užiju rád, velmi rád té možnosti, která se naskytne, a jak se naskytne, abych se za Tebou přišel podívat.“*⁴⁰³ Libuše Albínovi ten samý den také dopisuje. Po jeho odjezdu se mnohé nezměnilo, a tak nemá mnoho co psát. Náplň jejího dne nebyla tak hektická, jako u jejího manžela. Dny prožívala mnohem uvolněněji, měla více času na odpočinek. Zúčastnila se ranní mše, chodila se procházet s paní Vaňourkovou a Katynou, a často celé dny prozahálela.⁴⁰⁴ Matka Marie si přála, aby dcera užila venkova, což mohlo být jedině v srpnu, protože v září se opět celá rodina vracela do Prahy. Tak se také stalo a Libuše tu zůstala celý srpen až do první poloviny září.

Již o dva dny později chtěla Libuše opět vědět, kdy za ní její muž přijede, často bývala v dopisech netrpělivou: *„Co máte nového v zemském výboru? Kdy sem přijedeš? Piš o tom, Ty zlý mrňafounku.“*⁴⁰⁵ Když nepřišel dle jejího přání, dokázala se na něho nejednou rozzlobit: *„Doufám, že Ty také přijedeš. Zůstal-li jsi v Praze, jsi hanebný, zlý člověk, rozumíš, a nezasloužíš, abych Ti více psala.“*⁴⁰⁶ Albín své slovo dodržel a přijel na Maleč opět za tři dny, tedy 4. srpna, a zdržel se pouhé dva dny. Libuše od něho další řádky dostává již 6. srpna.

Albínův program byl stále stejný. Chodíval do zemského výboru, za maminkou a bratry, s kolegy do divadla, přijímal doma různé návštěvy apod.

---

⁴⁰³ Dopis Albína Bráfa z 1. srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

⁴⁰⁴ Dopis Libuše Bráfové z 1. srpna 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

⁴⁰⁵ Dopis Libuše Bráfové ze 3. srpna 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

⁴⁰⁶ Dopis Libuše Bráfové ze 4. srpna 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

Manželské odloučení trvalo teď celých třináct dní a do Malče se vypravil opět až 19. srpna. Do té doby se mu nenaskytla žádná příležitost a Libuše se za celý ten čas zpět do Prahy nevrátila. Bylo to tedy vlastně jejich dosud nejdelší odloučení od svatby.

Samotné panství Maleč je samozřejmě častým tématem v Libušiných dopisech. Zde bylo v letních měsících velice rušno, a tak je třeba se o něm krátce zmínit. Jednalo se celkem o rozsáhlý komplex. K zámku patřil i malečský velkostatek společně s Modletínem a Rušínovem. Václav Červinka se roku 1872 stal ředitelem velkostatku a více než 30 let mu věnoval své fyzické i duševní síly. Rieger tak získal v Červinkovi zodpovědného správce, který se staral o modernizaci a efektivní správu panství.⁴⁰⁷ Václav zachytil dějiny Malče a nejdůležitější události ve svém rukopisu *Pamětní kniha Malče*.⁴⁰⁸ My se však zmíníme pouze o těch z léta 1888, které popisuje Libuše Bráfovi.

Na zámku se toho roku konaly zednické práce, kdy se v místním parku bouralo klenutí, vyklízela se spíž a kumbály, zedníci vše přestavovali, bílili, odklízeli cihly, stavěla se nová koupelna apod. Zahradníci opravovali cesty a vše se uklízelo na připravovanou malečskou pouť. Velikou novinkou a chloubou velkostatku se stala sýrárna, na které se pilně pracovalo. S nápadem přišel Červinka a o zavedení jejího provozu se staral jeho tchán. Na počátku července již začala fungovat: „*Tatínek dobře vypadá i je dosti dobré mysle, stará se o stavbu. Dnes přijel z Chotěboře pan Liška (stavitel) i budou mít velkou poradu. Vzali též více zedníků i pracuje se dole pilně na sýrárně. Má být dnes hotova. Mají však starosti, jak to bude s vyráběním tak na rychlo.*“⁴⁰⁹ Podle Libušiných slov se výroba sýra zpočátku příliš nedařila, rychleji se kazil, a tak jej museli Riegrovi prodávat pod cenou. Zajímavá je část dopisu, ve kterém se Albínovi zmiňuje, jak jistá osoba výrobcům poradila postup, aby se sýr tak rychle nekazil: „*K večeru tu byla handlířka . (...) Vzala hodně sýra, ale lacino, a pravila, že jej mají více umejvat v slané vodě, že tam mají mít kamínka. Teplo, že pak se jim udělá lepší kůra i nebude se tak kazit sýr starší. Že se mají všeho staršího zbavit. Prodávají jej tedy pod cenou a všechno pryč.*“⁴¹⁰ Nakonec se však toto podnikání rychle uchytilo a začalo

---

⁴⁰⁷ Bibliografický slovník [online]. © Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i. [cit. 25.4.2020]. Dostupné z: http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/Hlavn%C3%AD_strana.

⁴⁰⁸ Viz VOJÁČEK, Milan. *Na velkostatku F. L. Riegra, vůdce národa*.

⁴⁰⁹ Dopis Libuše Bráfové z 30. června 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

⁴¹⁰ Dopis Libuše Bráfové z 8. srpna 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

naplno prosperovat. V novinách byl uveřejněn inzerát s prodejem, který patrně přispěl k tomu, že se objevil obchodník, který chtěl začít odkupovat veškerý sýr, který se vyrobí. Libuše pak dodává, že se s tímto podnikáním mělo začít dříve.⁴¹¹

Z menších rekonstrukcí se pak Libuše zmiňuje o zavedení vodovodu do koupelny, z jehož provedení měl největší radost pan Rieger: „*Dnes k veliké radosti otcově jde voda do koupele ze zdola. Nemůže si to otec dost vynachválit, jak to vše lacino i šikovně zařídil. (...) tak je zaujat tou vodou.*“⁴¹² Kromě toho se zde konaly i zemědělské práce, které s sebou často přinášely mnohé trable při nepřízni počasí, a to hlavně při sklizni obilí. Zemědělci i Riegrovi byli ze situace nešťastní, protože jim mnohá úroda začala po dešti hnit: „*Nebylo možno ani to nejmenší sklidit, leží arci dosti obilí a zdá se, že deště ještě potvrzují, bude to velmi zlé pro obilí i pro brambory, jež budou hnit. Dnes není ani možno vyjít, tak je namoklo i prší stále.*“⁴¹³ Kromě obilí a brambor pěstovali také ovoce a Libuše jej pro Albína sama sklízela, aby mu je mohla zasílat do Prahy, když byli manželé odloučení. Matka Marie tloukala máslo, sušila houby, zavařovala ovoce, a spoustu potravin posílala manželům do Prahy.

Velkou událostí srpnových dní byla již zmíněná chystaná malečská pouť, která se konala 15. srpna. Libuše svému manželovi líčí všechny přípravy, strasti i radosti toho dne. Na panství se kvůli pohoštění střílela zvěř a největší přípravy se konaly v kuchyni. Bylo třeba napéct cukroví a koláče, uvařit sulc, upéct pečeně apod. S přípravami pomáhaly nejenom služky, ale také matka Marie, která byla dosti pilná a Libuše o ni měla starost, aby se příliš neunavila prací: „*Maminka sama vaří na pouť i nenechá mě ani v kuchyni být. Celá se chudák unaví (mimo to ještě šije) ve všední den, dnes arci ne.*“⁴¹⁴ Měli zde tolik příprav, že do Malče musela přijet pomáhat i služka Bráfových, Mařenka, o níž měla Libuše pochybnosti, zda tak velké přípravy zvládne. Ta sháněla pro pouť mnohé suroviny a Bráfová jí pak před poutí sama upravila šaty, aby vypadala reprezentativně.

Albín ve svém psaní den před poutí přeje, aby všichni slavný den příjemně strávili. Toho dne (myšleno 15. srpna) také slavili 35. výročí svého sňatku F. L. Rieger se svou ženou Marií, kterým Albín přeje, aby své šťastné manželství oslavili v rostoucí radosti a spokojenosti. Že měl svého tchána a tchýni Bráf v upřímné lásce

---

⁴¹¹ Dopis Libuše Bráfové z 16. srpna 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

⁴¹² Dopis Libuše Bráfové z 12. srpna 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

⁴¹³ Dopis Libuše Bráfové ze 3. září 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

⁴¹⁴ Dopis Libuše Bráfové z 12. srpna 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

je patrné z jeho dodatku „*Tvých mně drahých a synovsky milovaných rodičů.*“⁴¹⁵ Ten ve svém dopise připomíná také pro něho slavný a významný den, tedy 14. srpna. Bylo totiž přesně půl roku, co se k němu Libuše nastěhovala, den po jejich svatbě, a tak Libuši nabádá, aby si na ten den také vzpomněla. Z dopisu je jasně vidět oddaná láska, kterou ke své ženě chová: „*A pak ještě něco! Dnes jest tomu půl roku, co jsi se přistěhovala ke mně, sem do toho pokoje, ve kterém píšu svůj list, u toho stolku, na němž píšu, upravila nám maminka večeri, tady jsme byli ponejprv pospolu v lásce manželské. Vzpomínám a budu na to vzpomínat, má přehezka ženo, a Ty si také vzpomeň.*“⁴¹⁶ S tímto přáním souvisí i jeho dopis z předchozího dne, tedy z 13. srpna. Toto datum neslo pro Albína dosti významné výročí. Toho dne totiž bylo přesně půl roku po jejich svatebním dni. Albín si ve svém psaní přeje, aby i oni s Libuší slavili po mnoha letech svůj slavný den ve stejné lásce jako její rodiče: „*Dnes je tomu půl roku, co jsme touto dobou společně konali svou první svatební cestu ve Stromovce. Vzpomněla jsi na to, má ženo milá? Ve středu bude půl roku, co jsi ponejprv přišla ke mně. Kéž my slavíme po tolika létech výroční svůj den svatební v také lásce a v takovém souladu, jako rodiče Tvoji.*“⁴¹⁷ Libuše si však patrně příčinou pouťových příprav na půlroční výročí nevzpomněla, jelikož se o tom ve svém dopise z téhož dne vůbec nezmiňuje.

Svému muži píše Bráfová opět až v den pouti. O průběhu slavnosti se však nerozepisuje nikterak obsírně, a tak z jejích řádků můžeme průběh komentovat pouze krátce. Ráno probíhala mše a po konci pobožnosti se střílelo na znamení jejího konce. V Malči se pak sešly davy lidí i vážení pánové. Celý den se sedělo u stolu, kde se jedlo a popíjela se káva, Libuše s Marií pak na závěr dělaly výsluhy. Libuše věděla, že by na svého chotě ten den neměla čas, i tak jej zde ale postrádala: „*Je dnes velmi veselá pouť, živá. Jenom že Ty chybíš.*“⁴¹⁸ Další den pak dodává, že jsou všechny ženy rády, že je již po celé akci, která je příliš unavila.

Manželé si byli zvyklí dopisovat téměř každý den a Albína znepokojilo, když nedostal od Libuše před poutí list, který očekával. Stalo se tak následkem pozdějšího doručení, jak Bráf později vysvětluje. Ten si začal dělat starosti, zda je jeho žena v pořádku a zdravá: „*Dnes ponejprv zůstal jsem bez lístku od Tebe. Doufám, že zaměstnání pouťové nese toho vinu, nikoliv pak nějaká churavost nebo*

---

⁴¹⁵ Dopis Albína Bráfa z 14. srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

⁴¹⁶ Tamtéž.

⁴¹⁷ Dopis Albína Bráfa z 13. srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

⁴¹⁸ Dopis Libuše Bráfové z 15. srpna 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

cos jiného závažného. Zítřa bohďá budu už informován.“.⁴¹⁹ Bráf se strachoval o Libušino zdraví, nabádal ji a prosil, aby na sebe byla opatrná a zachovala se pro něho. Byla to věc, na kterou se v dopisech mnohokrát vyptával. Následujícího dne ještě dodává, že musí zůstat vždy zdráva: „*Dle všeho soudím, že jsi zdráva, a to je hlavní věc, napadalo mi chvílemi, jestli snad nejsi churavá. Ty můj miláčku! Musíš mi zůstat zdráva a pořád.*“.⁴²⁰ Obavy o fyzický stav své ženy si také dělal v souvislosti s jejich očekávaným synem Václavem: „*Dbej svého zdraví, ať to šťastně odbudeš.*“.⁴²¹, a několikrát ji také uklidňoval, aby se nebála toho dne, kdy jejich dítě přijde na svět: „*A brzo budeme, dá-li pán bůh, tři. Neboj se toho. Porod jest přece přirozený process, žádná nemoc, organismus ženský jest pro to utvořen (...).*“.⁴²² V neposlední řadě si také přál, aby se Libuše příliš zbytečně nerozčilovala, že tím jejich dítě trpí.

Libuše se však ve svých psaních rozčilovala na svého muže často. Především v té souvislosti, když si přála, aby přijel na Maleč, ale ten následkem pracovních povinností nemohl své ženě vždy vyjít vstříc. Pokud se Albín nevyjadřoval, na jak dlouho se hodlá zdržet, měla ho v podezření, že se ukáže jen na krátkou chvíli. Když se zmínil o variantě zůstat doma, začala se Bráfová trápit a litovala, že na něho na zámku čeká zbytečně. Nesla delší odloučení velmi špatně: „*Je to věru ohyzdné, že mě tak soužíš. Piš, jak to myslíš. Přijedeš-li čili nic. Nepřijedeš-li, je to zrada jako noc černá, rozumíš?*“.⁴²³ Byla si vědoma, že v Praze jí Albín žádný okamžik nevěnuje, proto s ním chtěla trávit volné chvíle zde, kde by na sebe měli více času. V takových dopisech ho nazývala zlým, hanebným či nehodným mužem, vzápětí se však často za své chování omlouvala a loučí se s ním přátelštějším tónem. Bráf se ji snažil uklidnit a vysvětloval, jak by s Libuší rád pobýval častěji, ale že v životě nejde vždy vše tak hladce a podle představ, jak si přejeme: „*V životě to nejde vždy tak hladce všechno, jak si přejem. Což pak si Ty myslíš, že já také bych nebyl radši u Tebe v zahradě a v pokoji, který se mi stal milým nežli zde?*“.⁴²⁴ Svou ženu ovšem chápal a nedokázal se na ni hněvat kvůli jejímu stesku. Vždy odepisoval přívětivě, klidně, s rozumem. A ačkoliv se rozmýšlel, zda nemá začít psát taktéž ráznějším tónem, nikdy tak neučinil a byl

---

⁴¹⁹ Dopis Albína Bráfa z 16. srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

⁴²⁰ Dopis Albína Bráfa ze 17. srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

⁴²¹ Dopis Albína Bráfa ze 7. srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

⁴²² Dopis Albína Bráfa z 1. září 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

⁴²³ Dopis Libuše Bráfové z 2. září 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

⁴²⁴ Dopis Albína Bráfa z 5. září 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

trpělivé a mírné povahy: „*Měl bych jednou také začít psát ostřejším tónem, že se tak dovedeš rozčilit, ale málo by to asi pomohlo, vid’? A konečně, těžko je se zlobit, když se někdo rozčiluje proto, že mne chce vidět.*“⁴²⁵

Příčinou Libušiny mrzutosti se stala také Bráfova rodina, která byla Riegrovými často na Maleč zvána, ale toho roku se za nimi nevypravila. Libuše se Albína v dopisech často vyptávala, zda její rodina hodlá přijet. Bráfovou matku zvali několikrát, aby užila trochu přírody a neseseděla jen v Praze. Její syn se ji snažil k cestě přemluvit, když ta měla v plánu jet do Třebíče. Ze zdravotních důvodů se tak nestalo, Marie Bráfová se necítila dobře a bála se, že by mohla být na zámku rodině na obtíž. Ani po Libušiných otázkách, zda by s ní nemohl jet Antonín, se tak nestalo. Neméně často takto zvali i druhého Bráfova bratra Viktora, který pravděpodobně návštěvu zamýšlel. Ten se v srpnu se svou rodinou stěhoval a byl mnoho zaneprázdňen. Do bytu mu měli přijít malíři a z té příčiny nakonec na zámek nepřišel. Libuše i její matka to braly jako výmluvu a dosti je mrzelo, že se za nimi nikdo z Bráfů nechce přijet podívat: „*Maminka povídá, že je to jeho výmluva, že nechce do Malče. Proč si malíře neobjedná až na následující týden 10.?, kdy naši již budou v Praze. Nyní by mohl být v Malči a užít trochu venkova.*“⁴²⁶ A v jiném psaní po pozvání Albínovy matky, která nepřišla, píše Libuše: „*Mamince je to líto, že k nám nechce. Povídala, že to není hezké, že nikdo z Vašich se k nám nechce podívat.*“⁴²⁷ Ať již byly důvody jakékoliv, mezi oběma rodinami panovala oboustranná přízeň a kladné vztahy. V Praze se rodiny scházely pravidelněji.

Neméně častým tématem v korespondenci manželů je jejich služka Mařenka. Po odchodu první služky přešla do bytu k Bráfovým v průběhu května či června. Bráfová s ní byla za její činnost s vařením spokojená, stěžuje si však, že není dostatečně šetrná a musí ji napomínat.⁴²⁸ Když Libuše hodlala odjet s Albínem do Malče, měla starosti nechat ji v bytě na delší dobu samotnou bez dohledu.⁴²⁹ V dopisech odeslaných manželovi se může zdát, že má Libuše k služce tvrdší a ráznější chování, že se o ní vyjadřuje s jistým opovržením. Bylo však zvykem, aby pán či paní domu byli přísní, jak radí Libušina matka Marie v jednom svém dopise. Nabádá Libuši, aby se naučila poroučet. Služka podle ní má časně vstávat, aby stihla

---

⁴²⁵ Dopis Albína Bráfa z 3 září 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

⁴²⁶ Dopis Libuše Bráfové z 31. srpna 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

⁴²⁷ Dopis Libuše Bráfové z 15. srpna 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

⁴²⁸ Dopis Libuše Bráfové z 1. června 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. 28.

⁴²⁹ Dopis Libuše Bráfové z 18. června 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. 28.

vše zastat, a nemá se toulat. Takové dívky potřebují vedení, jinak se naučí marnivosti, a svou dobrotou by ji Libuše akorát zkazila: „*Ona je bezstarostná, a když ví, že nikdy hubována není, tak to nedělá dobrotu. (...) A naučíš se zkušeností, že to i holku učiní lepší a spokojenější, když má paní jakousi autoritu*“.⁴³⁰ Marie věděla, že má dcera dobrou povahu a je citlivá, potřebovala jí však tuto radu dát. Když se Bráfovi chystali do Malče, měla Libuše od matky za úkol, aby Mařenku napomenula, že se nemá nikde toulat, a má jí zadat nějakou práci.⁴³¹ Libuše však svou matku vyvrátila z omylu. Té píše, že služku napomíná a musí si jí více všímat, protože nezvládne tolik práce jako minulá služebná.⁴³²

Z manželské korespondence můžeme vyčíst, jaké všechny práce u Bráňů dělala. Měla hlavně za úkol vařit, uklízet, chodit na nákupy a nosívala Albínovi Libušiny dopisy do zemského výboru. Když paní domácí přijela ze zámku do Prahy, měla na ní čekat před domem, aby odnesla kufry domů. Z dopisů je patrná Libušina starost o služku i její práce v době, kdy pobývala na Malči. Snažila se řídit domácnost na dálku. Albínovi píše, jaké práce má Mařenka zastat a často se vyptávala, co dělá a zda se netoulá: „*Co pak dělá Mařenka? Má-li vše v pořádku i netoulá se? Řekni jí, že ji vzkazuji, aby mně vyprala tu háčkovanou deku, kterou se nyní přikrývám, aby byla čistá i suchá, až přijedu. Též, ať mně vyžehlí mou červenou bluzu, abych měla co nosit, až přijedu. Řekni jí též, ať šetří se smolcem, že tak brzo žádný nedostanu od maminky, že sama ještě nový nemá i starý jí dochází, ať je tedy šetrná*“.⁴³³ Albín své ženě však podotýkal, že se služka dost činí, často uklízela a obstojně též vařila. Nedržel nad ní tak pevnou ruku, jako jeho žena, a když v domácnosti něco popletla, bral to s humorem: „*Mařenka vypoklizela v jídelně, ale pověsila talíře nad kredencem tak převráceně, že jsem se tomu od srdce smál. Ty podlouhlé od matky na horu, kde byly čínské, ty zase dolů, ten prostřední (od Marie) na křivo atd. Hrozně směšně*“.⁴³⁴

Po posledním odloučení dne 6. srpna se manželé znovu setkávají 19. srpna. Bráf odjíždí opět na panství, a jelikož další korespondenční řádky přichází až o deset dní později, je velice pravděpodobné, že si Albín udělal dovolenou, kterou zde se svojí chotí strávil. Jak tyto dny spolu prožívali, není jasné, neboť rodinná

---

⁴³⁰ Dopis Marie Riegrové-Palacké z 15. června 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 8, inv. č. 56.

⁴³¹ Dopis Marie Riegrové-Palacké ze 17. června 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 8, inv. č. 56.

⁴³² Dopis Libuše Bráfové z 18. června 1888. ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. 28.

⁴³³ Dopis Libuše Bráfové z 26. června 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

⁴³⁴ Dopis Albína Bráfa z 9. srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

korrespondence z této doby neexistuje. Bráf se do Prahy vrací 27. srpna, aby se po delší pauze opět mohl pustit do práce především v zemském výboru. Dále řešil záležitosti ohledně statutu České akademie a příprav pražského sjezdu Národní strany. Libuše zůstala na Malči, většinu času odpočívala, chodila se procházet, přijímala s rodiči různé návštěvy apod. Manželé se spolu setkali znovu po jedenácti dnech, do té doby si aktivně psali. Libuše chotě nabádá k poslednímu příjezdu na zámek, neboť přes podzimní a zimní měsíce z Malče všichni odjíždějí a pobývají společně opět v Praze: „*Co Tě zdržuje v Praze, snad ne ten hloupý sjezd? Měl by jsi povážít, že již letos do Malče nepřijdeme.*“⁴³⁵ Albín tedy své ženě vychází vstříc a přijíždí za ní 7. září, z čehož se Libuše velice radovala: „*Těším se, že je to snad již můj poslední list, nebo aspoň předposlední! Jsem ráda, že přece přijedeš, je tu nyní tak hezky! Takový příjemný vzduch.*“⁴³⁶

Poté již manželská korespondence toho roku končí⁴³⁷ a do narození syna Václava pobývali Bráfovi v Praze. Z Albínovy poznámky v jednom z dopisů můžeme zjistit, jaká jména s Libuší vybrali pro případ narození chlapce či dívky: „*Vašíčka nebo Libušinku pozdravuji otcovsky.*“⁴³⁸ a bylo patrné, že se na potomka velice těší. Představoval si, jak se společně všichni tři procházejí po zámecké zahradě: „*Pomysli, jaké by to bylo hezké ode dneška za rok, kdybychom společně chodili po malečské zahradě: Ty, já a Baby. Děťátko už by se smálo a houkalo.*“⁴³⁹ Na začátku září se Bráf zmiňuje, že jsou právě v polovině sedmého měsíce a za čtrnáct dní bude jejich dítě již schopné života. Albín byl zkrátka pyšný a dodává, že je Libuše hezkou maminkou. Ve svém dopisu z 14. srpna připomíná půlroční výročí začátku jejich společného bydlení a v souvislosti s jejich synem vzpomíná takto: „*Vzpomínám a budu na to vzpomínat, má přehezka ženo, a Ty si také vzpomeň. Snad od toho dne nosíš pod srdcem toho tvora, jehož tvář spatříme teprve po měsících. Já Tebe, Tvůj milý obraz, pln vzpomínek na Tebe, nosím stále vřeleji ve svém srdci.*“⁴⁴⁰

---

⁴³⁵ Dopis Libuše Bráfové z 3. září 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

⁴³⁶ Dopis Libuše Bráfové z 5. září 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

⁴³⁷ Kromě jednoho Albínova dopisu z 15. prosince a tři nedatované dopisy.

⁴³⁸ Dopis Albína Bráfa z 10 srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

⁴³⁹ Dopis Albína Bráfa z 12. srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

⁴⁴⁰ Dopis Albína Bráfa z 14. srpna 1888. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 3, inv. č. 28.

Syn Václav se narodil dne 6. listopadu 1888. Následujícího roku dne 20. ledna byl pokřtěn v kostele u sv. Štěpána.⁴⁴¹ Křtícím byl tentýž farář, který manžele Bráfovy oddával, Václav Nykles. Syn byl pokřtěn na jméno Václav Ladislav Antonín s katolickým vyznáním, které měli oba jeho rodiče. Kmotrem byl F. L. Rieger, jeho manželka Marie a Albínova matka Marie Bráfová. Tomu zdraví příliš nesloužilo a již po narození trpěl častými nemocemi. Jeho rodiče si dělali mnoho starostí, Libuše s ním proto jezdila do Malče, aby tam užil čerstvého vzduchu a přírody. Odtud Bráfová svému muži píše, který byl pracovně mnoho vytížen, o stavu jejich syna, který trpěl vyrážkou a chudokrevností.⁴⁴² Mimoto s ním rodiče jezdili také často do Františkových Lázní, Bechyně, Roztok u Prahy atd.

Z důvodu špatného Václavova zdraví nebyl poslán do školy.⁴⁴³ Celou obecnou školu až do šesté třídy gymnázia absolvoval pouze domácí vyučování. Pouze na konci školního roku vždy skládal zkoušky na c. k. vzorné a cvičné škole při učitelském ústavě v Praze a jako gymnazista na akademickém gymnáziu. Albín jej učil reálie a němčinu, Libuše kreslení a francouzštinu. Ve vyšších třídách gymnázia studoval s vyznamenáním. Po maturitě pokračoval v otcových stopách a nastoupil na právnickou fakultu.⁴⁴⁴ Ve svých necelých dvaceti letech však předčasně umírá na tuberkulózu. Poté začalo být manželství zakládáno na mnohem větší míře partnerství mezi mužem a ženou, než tomu bylo například v manželstvích Libušiných rodičů, její sestry i bratra.⁴⁴⁵

Po narození syna s jeho nelehkým zdravotním stavem se Bráfovým zásadně změnil svět. Drželi však při sobě, byli silní a snažili se ho zahrnout svou láskou a péčí. Zůstali si věrně oddáni v upřímné manželské lásce.

---

⁴⁴¹ Křestní list se nachází v Bráfově pozůstalosti. Vydán byl 27. května 1898 od duchovního úřadu u sv. Vojtěcha v Praze. Je veden dvojjazyčně, česky a německy. Kromě zmíněného se v něm nachází údaje o obou rodičích, zda je dítě manželské či nemanželské lože, jméno porodní báby, okresní hejtmanství aj. ANM, f. Albín Bráf, kart. 51, inv. č. 1898.

⁴⁴² Dopis Libuše Bráfově z 24. května 1889. ANM, f. Albín Bráf, kart. 3, inv. č. 56.

⁴⁴³ Ve své poslední vůli Bráf zmiňuje, že kdyby syn ze zdravotních důvodů nemohl chodit do školy, má být opatřen učitelem či vychovatelem. Viz Koncept poslední vůle ze 17. října 1900. ANM, f. Albín Bráf, kart. 1, inv. č. 14.

⁴⁴⁴ GRUBER, Josef. *Dr. Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý*, s. 236–237.

⁴⁴⁵ ŠTAIF, Jiří. *Palacký, Rieger, Bráf: vůdčí rodina v české národní elitě 19. století*, s. 43.

Ediční poznámka

Hlavní studovaný pramenný materiál, vzájemná korespondence Albína Bráfa a Libuše Bráfové, se nachází v Archivu Národního muzea, stejně tak i fondy rodinných příslušníků, které jsou velmi bohaté nejen na korespondenci rodinnou, osobní a oficiální s veřejnými korporacemi, ale i na prameny biografické povahy, osobní zápisky či rodinné fotografie, jež posloužily k doplnění tématu.

Dopisování v letech 1882–1888 představuje soubor 95 dopisů. Ačkoliv se jedná o poměrně dlouhé období 6 let, nachází se mezi nimi značné časové prodlevy, kdy mezi roky 1884–1885 nebyl odeslán jediný dopis. Na vině bylo několikeré Libušino odmítnutí Albínova milostného vyznání, kdy s ní korespondenční styky na nějakou dobu utnul.

Korespondence v obou fondech je uspořádána chronologicky podle data vzniku, a tak je převzatá i do edice. Oba autoři píší na dopisním papíře plynule za sebou, paginy dopisů jsou v pořadí 1, 2, 3, 4.

V Edici je záhlaví každého dokumentu opatřeno číslem konkrétního dopisu, datací a místem vzniku, sjednoceného v pořadí den, měsíc, rok a místo. V případě chybějící datace či místa vzniku dopisů se provedlo jejich doplnění na základě kritiky věcných souvislostí či jiných dokumentů. V takovém případě je doplnění chybějícího místa či datace vždy uváděno ve formě hranatých závorek, např. [Praha], [7. srpna] a další různé varianty. Pokud místo vzniku nešlo zjistit na základě historické kritiky, uvádí se místo vzniku monarchie v hranatých závorkách, tedy [Rakousko-Uhersko]. V případě dopisů, u nichž se nepodařilo dataci určit, uvádíme v záhlaví latinský pojem *Sine dato* (bez data). Datování v textu zůstalo ponecháno na stejném místě jako v dopisech, tedy vpravo nahoře před oslovením nebo vlevo dole na úplném konci. Došlo ke sjednocení různé formy psaní datace, např. 19. XI. 1886 na 19. listopadu 1886.

Součástí záhlaví tvoří i zkrácená citace jmen vždy v pořadí autora a adresáta a dále údaje o uložení dokumentů, tedy citace pramene vždy ve zkrácené podobě v pořadí: archiv (ANM) archivní fond (f.), karton (kart.), inventární číslo (inv. č.) a signatura (sign.). Pod těmito údaji se dále uvádí stručný popis vnějších znaků pramenů: druh písemnosti (dopis, vizitka), informace o formě dochování (originál), způsob vyhotovení (rukopis), použitá psací potřeba (pero), údaje o rozsahu (strany, archy, dvojarchy), rozměry (vždy uváděny v centimetrech v poměru šířka x výška),

u dochovaných obálek se uvádí rozměr obálky, adresa příjemce, text na poštovní známce s jejím rozměrem, poštovní razítka s průměrem (vše opět v centimetrech v poměru šířka x výška), případně další informace o dopisním papíru s filigránem.¹

Řada dopisů je psána na ručních papírech, které se liší rozměry a jsou opatřeny filigrány. Nacházíme tu tři druhy filigránů s celkově šesti rozměry dopisního papíru. Jednotlivé typy uvádíme v záhlaví dokumentů, kde je vždy označeno pouze číslo příslušného (např. filigrán č. 1), aby nedocházelo k přehušnění záhlavního textu. Vzhledem k tomu, že tyto průsvitky neslouží k dataci, tak zde jednotlivé z nich pouze popisujeme: Filigrán č. 1: na heraldicky levé straně dvojarchu uprostřed nápis „ORIGINAL MARGARET MILL“ (rozměry písmen 8 x 10 mm), na heraldicky pravé straně dvojarchu uprostřed květinový motiv ve tvaru čtyřoblouku (60 x 60 mm). S tímto filigránem se vyráběl šedobílý papír s prosvítajícím linkováním a dvěma různými rozměry: 11,5 x 17,9 cm a 12,9 x 20,5 cm. Tento dopisní papír se v korespondenci nachází nejčastěji, nalezneme ho u celkem 38 dopisů (26 od Bráfa, 12 od Bráfové).

Filigrán č. 2: uprostřed dvojarchu psáno „MARGARET MILL IVORY PAPER“ (rozměry písmen 5 x 10 mm), v ozdobném rámu se šnekovitými zakončeními a nahoře se třemi květinami. Ivory značí konkrétní druh papíru. Hlazený papír šedobílé barvy bez viditelného linkování s rozměry: 11,1 x 16,7 cm, 11,6 x 17,9 cm a 12,9 x 20,5 cm. Papír s tímto filigránem se vyskytuje již méně často. Celkově jej nalezneme u sedmi dopisů odeslaných Bráfem.

U těchto dvou vodoznaků se jedná o vídeňskou papírnu Margaret Mill Theyer & Hardtmuth² založenou roku 1863, která sídlila v ulici Kleine Neugasse 15/19, v 5. okrsku zvaném Margareten, po kterém je firma pojmenována. Pro dopisní papíry používala známku „MARGARET MILL“, chránící před bezcennými padělkami. Papírna byla uznávaná na světovém trhu pro vysokou kvalitu svých výrobků, zabírala první místo v této branži po celém Rakousku-Uhersku.

---

¹ Filigrán (též průsvitka, vodotisk nebo vodoznak) je průsvitná drobná kresba či text, proveden vtlačeními do papíru nebo papírenského výrobku (dopisní papír, poštovní známka, bankovka apod.) při jejich výrobě. Každá papírna užívala svůj vlastní filigrán

² Firma byla založena již v r. 1733. R. 1763 ji převzala rodina Theyer. Zázemí měl podnik ve Vídni, v ul. Kärntner Strasse 9 a také v Kremži. Theodor Theyer začal r. 1864 spolupracovat s nejznámějším výrobcem tužek v monarchii, s rodinou Hardtmuth z Čech, kteří společně založili papírnu pod značkou Margaret Mill. Ta získala řadu cen na některých světových výstavách. Papír distribuovali po celé Evropě.

Vyráběla luxusní dopisní papíry, papíry s monogramy a erby, vizitky, svatební a zásnubní oznámení, pozvánky ad.³

Filigrán č. 3: uprostřed dvojarchu psáno „Český národní papír“ (rozměry písmen 3 x 9 mm), v ozdobném rámu se šnekovitými zakončeními, po stranách květinový motiv, nad rámem uprostřed heraldicky vpravo hledící český korunovaný dvouocasý lev se zbrojí (26 x 35 mm). S touto průsvitkou se vyráběl šedobílý hlazený papír o rozměru 11,6 x 17,5 cm.⁴ Nalezneme jej u osmi Bráfových psaní. Zbývajících 43 dopisů nedisponují žádným vodoznakem, jedná se o papíry různých šedobílých barevných odstínů, s viditelným prosvítajícím linkováním i bez něj. Mají různé rozměry, které se v edici nachází v záhlaví jednotlivých dokumentů.

Edice obsahuje následující ediční značky. Pro nejisté čtení [?], pro chybný text, věcnou chybu, kdy jsme si jisti slovem, ale nedává smysl či zkomoleninu, kterou nelze blíže identifikovat značkou [!]. Značka <...> pro slova, která se nepodařila vůbec rozluštit. Lomítka / / použita pro dodatečně umístěné přípisky autorem, lomené špičaté závorky < > označují škrtnutý text autorem. V případě, že se v dopisech vyskytuje škrtnuté slovo a nad ním nadepsané slovo, postupujeme v edici takto: škrtnuté slovo zůstává v lomených špičatých závorkách < >, vložená vsuvka se vyskytuje bez lomítek, ale je opatřena ediční poznámkou v znění „Nadepsáno nad škrtnutým slovem.“ (např. u dopisu č. 3 s ediční poznámkou pod písmenem -b). Kulaté závorky ( ) jsou ponechány pro vlastní text autora tam, kde je sám použil. Mezi dvěma hvězdičkami * text * se nachází vsuvka autora, která je v dopise dopsána na jiném místě. Jelikož ale patří za konkrétní větu, uvádíme ji v edici ihned za větou, ke které vsuvka patří. V originále ji autoři psali buď hvězdičkou, křížkem či jiným symbolem. U symbolu hvězdičky přidáváme v ediční poznámce i vysvětlení, v jaké části dopisu se původně vsuvka nachází.

Pisatelem podtržená slova zůstávají v edici podle originálu a nejsou dále komentována v edičních poznámkách (výjimkou je jeden jediný případ, kdy bylo slovo podtržené dvakrát, zde výskyt v poznámce komentujeme). Marginální poznámky jsou vždy vysvětleny v ediční poznámce. Píšeme u nich, od jaké věty a na jakém místě se v dopise nachází, v kolika řádcích, zda jde text shora dolů nebo zdola nahoru, a jestli je psán směrem k hlavnímu textu nebo obráceně. Hranatých závorek je použito pro rozvedení slov (kupř. *mno[ho]kráte*), doplnění zkrácených

---

³ BÜRGER, Hugo. *Kaiser-Jubiläum's-Führer durch Wien*, 1898. s. 102.

⁴ Papírnu se nepodařilo dohledat.

jmen (např. *Zeitham[m]er*), nebo pro doplnění chybějících slov ve větách tam, kde chybí, a kde jejich použití dává smysl pro souvislejší čtení (např. *A co mi koupí [na] pouti?*). Tento zásah je vždy komentován v ediční poznámce. Pro plynulejší čtení, srozumitelnost a nepřetěžování textu jsou tituly a oslovení plně rozepsány bez užití hranatých závorek (např. *poslanec, profesor, pan, slečna, kolega* aj.), nerozepsaný zůstal titul *dr.*, dále byly rozvedeny měnové jednotky *zl. na zlatý* a *kr. na krejcar*, a také instituce jako je *zemský výbor*.

Korespondence byla přepsána metodou transkripce dle platné pravopisné normy a zásad pro vydávání novověkých pramenů s vědeckoinformačním a vědeckokritickým aparátem,⁵ avšak s minimálními úpravami v textu. Vlastní jazyk pisatelů byl v co největší míře zachován, ale s přihlédnutím k tomu, aby edice byla přístupná i dnešnímu čtenáři. V originálním znění byl jazyk ponechán tam, kde by jinak odstranil charakter samotného autora. Jde především o zachování autenticity příslušné osoby, neboť korespondence je osobní výpověď o daném člověku, což reflektuje především samotný jazyk, jakým se vyjadřoval.

Bylo nutné podívat se do dobových českých gramatik a mluvnic z té doby, kdy Albín i Libuše studovali,⁶ abychom byli schopni zjistit, co se ve škole naučili, a používali tak ve svých psaních gramaticky správně nebo naopak jaké výrazy užívali nespisovně. Za tímto účelem jsme nahlédli do České mluvnice Jana Slavomíra Tomíčka⁷ a do Mluvnice a pravopisu Josefa Kliky.⁸

U Bráfových dopisů jsme ponechali pro něho typicky používanou koncovku *-ost'* a *-est'* u substantiv ženského rodu (např. *minulost', šetrnost', radost', oddannost', bytosť, bolest'* aj.), tak jak se ji učil a byl zvyklý psát.⁹ Často se tak psalo ve více krajích Čech a jedná se i o třebíčské nářečí, odkud Albín pocházel. U mužských podstatných jmen se měkčení nevyskytuje (např. *probošť*). V některých případech, kdy napsal tato slova bez konečného *-ť* (*povinnost, radost*), jsme je ponechali dle

---

⁵ ŠŤOVÍČEK, Ivan a kol. *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti: příprava vědeckých edic dokumentů ze 16. - 20. století pro potřeby historiografie*. 1. vyd. Praha 2002.

⁶ Albín studoval od r. 1958, Libuše od r. 1871.

⁷ TOMÍČEK, Jan Slavomír. *Česká mluvnice: nově vzdělaná*, 1853.

⁸ KLIKA, Josef. *Mluvnice a pravopis pro obor národních škol*, 1868.

⁹ Tomíček ve své mluvnici píše: „Velký počet statných jmen na *ost, ast est*, jako: *milost, vlast* (...) vyslovují se v některých krajinách Čech úzkými hláskami, tedy: *milosť, vlast'* (...), a tak jsou o v této knize psána, docela v duchu slovanského jazyka, neboť jména ta jsou pohlaví ženského.“, s. 12.

originálu. Tato koncovka byla typická i v pozdějších učebnicích české mluvnice,¹⁰ ale u Libušiných psaní se s ní nesetkáme ani jednou.

Ponechány byly archaické tvary infinitivu sloves s koncovkou *-ti*, které jsou pro toto období typické.¹¹ U Libuše se s nimi setkáme jen v několika málo případech u prvních pár dopisů, mnohem více je používal Albín (kupř. *setkati*, *pověděti*, *rozloučiti* apod.). Ponechali jsme dle originálu použití infinitivní koncovky se samotným *-t* tam, kde ji Bráf sám použil.

Podle původního znění zůstaly v edici příslovce, které byly dříve standardně psány odděleně ve dvou slovech¹² (např. *do opravdy*, *na krátko*, *kdo ví*, *přes to*, *v čas*, *pravdě podobno*, *k vůli*, *v levo*, *na pravo*, *nad míru* aj.). Sjednotili jsme pouze slova podle dnešních pravidel tam, kde docházelo k jejich kolísání půl na půl (např. *do dnes* a *dodnes* sjednoceno na *dodnes*).

Spojovník *-li* u sloves je v tomto období již běžný, ačkoliv pravopis kolísá i ve studované mluvnici.¹³ V dopisech se s ním setkáme ve většině případů (např. *nedoufám-li*, *přijedu-li*, *chci-li*). V originálním znění se objevily i výrazy bez spojovníku, kdy slova byla psána dohromady nebo s mezerou (např. *mohuliž*, *chceteli*, *je li*). Vzhledem k řídkému použití tvarů bez spojovníku jsme všechny výrazy sjednotili s koncovým *-li*.

Byla ponechána zdvojená písmena *-f*, *-l*, *-m*, *-r*, *-s*, *-t* a *-z* u slov cizího původu¹⁴ (*offektace*, *illuse*, *kollega*, *rekomandovat*, *monogramm*, *korrespondence*, *passivní*, *adresa*, *libretto*, *skizza* apod.). V případě výskytu cizích slov byly výrazy ponechány v původním znění a v ediční poznámce se uvádí jejich význam (např. *credo*). Písmeno *-w*, které se v této době psalo již jen u cizích slov, zůstalo v edici zachováno (např. *tramway*). Písmeno *-q* u cizích slov, která již zdomácněla, se obvykle již psala s *-kv* místo *-qu*,¹⁵ u Bráfa se však setkáváme stále se starší variantou, kterou v edici ponecháváme podle originálu (*qualifikace*).

U dublet *-s* a *-z* přejatých cizích slov se v písemnostech setkáváme pouze s variantou

---

¹⁰ V mluvnici Josefa Kliky např. slova *radost* a *bolest* na s. 11.

¹¹ TOMÍČEK, s. 107–113.

¹² Tamtéž, s. 185.

¹³ V Tomíčkově učebnici se setkáváme u spojky *-li* s výrazy „*mášli*, *dostanuli*, *chčešli*“, ale zároveň i s výrazy „*přijíme-li*, *nepochodí-li*“ aj., s 8, 198.

¹⁴ Tomíček ve svých pravidlech vysvětluje, že cizí slova se píšou původním pravopisem, s. 8.

¹⁵ V Klikově gramatice se vysvětlení nachází na s. 2.

-s, která tak byla v edici ponechána (*fantasie, konkurs, museum, risalit, organisovat, presentovat, krise* ad.). V původním znění zůstalo protetické *-h* (např. *thema, nesympathické*).

V Libušiných dopisech se vyskytovala u osobních zájmen malá i velká počáteční písmena, proto se provedlo sjednocení pouze na velká písmena, jakožto projevu vyjádření společenské úcty (např. *Vy, Vás, Tebe*). U Bráfových listů byla velká písmena u osobních zájmen použita ve všech případech.

Dodnes používané zkratky zůstaly nerozepsány, ale je třeba upozornit na jejich odlišné psaní v dopisech oproti dnešnímu úzu. Některé zkratky byly do edice převzaty podle originálního znění, v případě jejich kolísání jsme je sjednotili podle dnešního úzu. Bráf psal v korespondenci zkratku „a tak dále“ třemi různými způsoby: *a t. d., a td., atd.*¹⁶ Nejčastěji však psal dnešní variantu *atd.*, proto jsme ji v edici na všech místech sjednotili. Zkratka *např.* se u Bráfa objevuje jako *n. př.* Zkratka *-tj.* se dříve psala zvlášť, tedy jako *t. j.* Libuše píše zkratku slov „ku příkladu“ dvěma způsoby, *k. př.* a *kupř.*,¹⁷ zde jsme ji sjednotili na dnešní používanou variantu *kupř.* Dále se v edici objevuje dnes již nepoužívaná zkratka slov „u příkladu“ ve tvaru *u. př.*

V korespondenci se nalézají značné množství přechodníků přítomných (*nemohouce, vraceje, chtěje, řka, přečtouc* atd.) i minulých¹⁸ (*zbaviv, doprovodiv, byv* aj.) které se v této době vyskytovaly mnohem častěji než v dnešní češtině.

Často se v dopisech obou pisatelů vyskytují adjektiva s krátkými koncovkami, která končí v mužském rodě na souhlásku, v ženském na *-a* středním na *-o*. Ty se v minulosti běžně užívala hlavně v nominativu.¹⁹ Jedná se dnes již o knižní tvary a naprostá většina z nich se v dnešních pravidlech českého pravopisu nenachází.²⁰ V edici zůstala ponechána bez oprav tak, jak se dříve používala. Jde o slova: *klidna, šťastna, zdráva, rozumna, pochopitelno, příjemno, bohato, určito*,

---

¹⁶ U Tomička se můžeme setkat také s dvěma variantami psaní této zkratky, „*atd.*“ i „*a t. d.*“, na s. 14, 16.

¹⁷ V Klikově mluvnici nalezneme variantu „*k. př.*“, s. 9.

¹⁸ O jejich užívání v této době v Tomíčkově gramatice na s. 118–120, 151.

¹⁹ O přídavných jménech s neurčitými koncovkami a pravidla pro jejich užití v Tomíčkově mluvnici na s. 48–52.

²⁰ Krátké tvary přídavných jmen, která nejsou odvozena od sloves, jsou dnes již omezené slovotvorně i tvarově a jejich užívání je knižní. Viz *Internetová jazyková příručka* ve výkladové části Krátké tvary přídavných jmen [online]. Ústav pro jazyk český, © 2008–2020 Jazyková poradna ÚJČ AV ČR [cit. 20.4.2020]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/>.

slušno, nemožno, chladnavo, nápadno, pochybno, pravděpodobno, příznivo, šťasten, dobrotiv, netrpěliv, platen, churav.

V edici se setkáváme i s dalšími výrazy, které patřily do spisovné češtiny, dnes se jedná o zastaralá nespisovná slova. Pro autenticitu jazyka zůstaly zachovány podle originálu. Jmenujeme některé z nich: *obmezit, výminečně, obé, úřední, všickni, myšlénka, teprv, teprvé, předce* aj.²¹ Některé termíny spadaly do třebíčského nářečí, kde Bráf vyrůstal, např. *dvěře*, nebo *dolek* (tj. vdolek). Zastaralý výraz *běře* byl v této době gramaticky správný, Albín používá i variantu *běru*, která byla podle mluvnice nesprávná. Správný výraz pro 1. os. j. č. byl *beru*,²² který tak používala jen Libuše. Ponechali jsme obě alternativy tak, jak je pisatelé použili.

Libuše píše gramaticky nekorektně tvar slovesa *být* v genitivu, tedy místo *jsi* píše *jseš* a dále nesprávně používá tvary podmiňovacího způsobu slovesa *být*, kdy píše *by jsi, aby jsi, kdyby jsi, by jsme, aby jsme*, ačkoliv gramatiky té doby popisují, jak správně sloveso skloňovat.²³ Pro původnost Libušina vyjadřování necháváme v edici výrazy podle originálu. U Bráfových listů jsou všechny tyto výrazy gramaticky správně napsané.

Albín píše ve svých dopisech jméno Václav jako *Vácslav*. Jedná se o alternativu, která se běžně používala a je pravděpodobné, že se takto učila i na školách.²⁴ Libuše používá pouze jméno Václav. Jméno *Buvovi/Buvová* kolísalo s nesprávně psaným *Bůvovi/Bůvová*, zde došlo ke sjednocení na správně užívanou variantu. Dnešní nespisovné sklonění jména Klíma na *Klímovic*, jak jej píše Bráf v jednom ze svých dopisů, bylo dříve v genitivu považováno za spisovné, proto je tak zachováno i v přepise.²⁵ V jednom dopise Bráf použije v 6. pádě skloněné jméno *ve sv. Vítě*. Tato dnes již nespisovná varianta byla v 19. století gramaticky používána, pokud byla řeč o čase, proto ji v přepisu necháváme podle dobových pravidel.²⁶

---

²¹ Se všemi těmito výrazy se můžeme setkat v mluvnici Tomíčkově i Klikově.

²² KLIKA, s. 73, TOMÍČEK, s. 147.

²³ KLIKA, s. 61.

²⁴ KLIKA, s. 30.

²⁵ „*Jest ale též pravidelní, že jenom jména rodin: Novák - Novákovíc, Jodas - Jodasovic atd., a řemesla provozující rodiny: kovář - kovářovic, švec - ševcovíc atd., tuto formu míti mohou.*“ TOMÍČEK, s. 56.

²⁶ „*Je-li řeč o čase, kdy se něco děje, užívá se následních jmen vlastních takto: přijdu k vám o svatém Jane, Jabubě, Havla (...), t. j. musí se jich jako neživých používat, ježto se jimi jenom čas udává.*“ TOMÍČEK, s. 26.

Podle současných pravidel českého pravopisu jsme v edici opravili a sjednotili nesprávné používání zájmena *ji/jí* v Libušiných dopisech, kdy u akuzativu psala obě možnosti. Stejně tak bylo opraveno nesprávně gramaticky používané zájmeno *mě/mně*, kdy Libuše zejména u 3. pádu na více místech použila chybně možnost *-mě*. Dále bylo zkorigováno psaní *s/z* podle dnešního pravopisu (např. slovo *spůsobilo* na *způsobilo*), *-s* ponecháno pouze u přejatých cizích slov, jak bylo řečeno výše.

Občas používané pomlčky ve větách, sloužící jako interpunkce dělicí věty, byly odstraněny a místo nich použity čárky (např. Pomocí slečny Klárky – která bude už příští měsíc paní Baušovou... na Pomocí slečny Klárky, která bude už příští měsíc paní Banoušovou...) a celkově podle dnešních pravidel byla doplněna chybějící interpunkce.

Rukopis obou pisatelů je dobře čitelný. U Bráfa si lze všimnout již značně vypsané písařské ruky. Zpočátku se v jeho dopisech setkáváme s mnoha škrty a přípisky, způsobených na základě jeho citového rozrušení a negativních zkušeností ve vztahu s Libuší, později, kdy se kontakt mezi oběma zlepšil, si naopak můžeme všimnout minima těchto chyb.

Oba původci psali česky, humanistickým písmem a inkoustem černé barvy (až na pár Bráfových dopisů psaných obyčejnou tužkou, což je zmíněno u záhlaví dopisů). Bráfovo písmo je úhledné, drobnějšího modulu, psané rovně na řádcích s minimálním sklonem doprava. Typické je dvojí použití písmena *-z*, která nemají žádná pravidla pro to, kde jsou použita. Obě varianty se nachází na začátku, uprostřed i na konci slov nebo tam, kde písmeno stojí samostatně. První možností

je použití písmene se smyčkou v dolním prostoru pro psaní , druhá varianta je

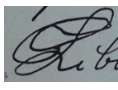
bez smyčky . U písmene *-t* ve většině případech používá čárku, kterou písmeno

v horní linii pro psaní proškrtně , v ojedinělých případech čárku vynechává.

Stejně tak se můžeme setkat s několikerým psáním písmene *-d*, někdy udělá v horní

linii smyčku nebo poloviční smyčku , v jiných případech ji vůbec nenapíše .

U Libuše si můžeme povšimnout u prvních dvou dopisů nevypsané písařské ruky. Ty jsou psány velmi pečlivě, úhledným psacím písmem, široce rozevlátým, takže se na řádek vejde jen několik málo slov. Typicky používá velké smyčky u písmene

-d , a dále u velkých počátečních písmen, jako je -C nebo -L .

Celkově u prvních dopisů používá rozevlátá velká písmena s mohutnými kličkami. Vzhledem k rozevlátému písmu je na konci druhého dopisu nucena použít marginálie po okrajích papíru, čímž se dokument stává méně přehlednějším. Další zajímavostí je Libušino psaní otazníku, kdy jej píše jako klasické velké -S s tečkou

pod ním . Obálky dopisů nejsou psány Libuší, ale její matkou, písmo disponuje větším sklonem doprava, písmena jsou více vlasovitá a celkově vizuálně vypadají odlišně. U dalších odeslaných dopisů již spatřujeme vypsanou ruku, častější vsuvky a škrty a mnoho použitých marginálních poznámek. Některé dopisy

se tak stávají méně přehlednými. U písmene -y na konci slova vynechává počáteční vlnovku na základní lince a rovnou z předchozího písmene napojuje smyčku v dolním prostoru pro psaní. Někdy může v dopisech snadno dojít k záměně písmen

-r a -z , když neudělá u -z kličku na základní lince, mnohdy ji však použije .

Edice obsahuje dva druhy poznámek. Prvé jsou ediční a textové poznámky, které jsou označeny malými písmeny latinské abecedy. Ediční poznámky přinášejí doplňující informace k datacím, místům vzniku a zdůvodňují určení těchto údajů. Textové nás upozorňují na poškozená a nečitelná místa, na jazykové zvláštnosti, na zásahy autora do textu a jeho marginální poznámky, informují o chybách v časových údajích, upozorňují na chybné psaní osobních jmen a místních názvů a uvádějí současné geografické názvy. Dále objasňují neznámé termíny, překládají cizí slova a věty a vysvětlují celkové zásahy autora.

Druhé jsou poznámky věcné, ty se označují arabskými číslicemi. Osvětlují a rozvádí do širších souvislostí historická fakta obsažená v korespondenci. Doplňují části textu, které se zmiňují o osobách, místech, institucích, událostech ad., které nejsou v dopisech dostatečně objasněny. Odkazujeme na zdroje informací. V případě poznámek, které přinášejí všeobecné vysvětlující informace, zpracované

na základě odborné literatury, neodkazujeme na použitou literaturu, ale citujeme ji v seznamu použité literatury.²⁷

Ve věcných poznámkách (značeny malými arabskými číslicemi) je literatura uváděna ve zkrácené citaci vždy ve formě příjmení, jména, názvu díla a příslušné strany (např. LENDEROVÁ M. *K hříchu i k modlitbě*, s. 80.) Pokud se odkazuje na celé dílo, uvádí se citace bez konkrétních stran. Plné citace knih jsou k dispozici v seznamu literatury na konci edice. Dále se v poznámkách objevují charakteristiky zmiňovaných osob, doplňují se politické, historické a kulturní události, jež vytvářejí širší rozsah k daným tématům v dopisech, a dále poznámky ke geografickým názvům míst. Doplňující informace k určitým událostem byly často čerpány z dobových tisků, jejich citace se uvádí v pořadí: název periodika, datum vydání, místo vydání, ročník, číslo a strana (např. *Národní listy* z 16. 7. 1887, Praha, roč. 27, č. 193, s. 2).

Na závěr je edice doplněna seznamem zkratk, obrazovou přílohou, osobním a místním rejstříkem. Informace o geografických místech se v edici nachází v textových poznámkách a jsou opatřeny GPS souřadnicemi.

Vzhledem k technickým potížím začíná každý dopis na samostatné straně a každý z nich má své vlastní číslování poznámek pod čarou, neboť při provedení jednotného číslování věcných poznámek pro celou edici bohužel došlo i ke sloučení všech edičních a textových poznámek. Ty se pak všechny objevily u prvního dopisu edice. To však není přípustné vzhledem k tomu, že ediční a textové poznámky musí být vždy uvedeny u konkrétního dopisu. V době virové epidemie nebylo možno tento problém řešit osobně, a tak došlo k řešení, kdy máme každý dopis se svými poznámkami zvlášť.

---

²⁷ Provedeno na základě edičních zásad, ŠŤOVÍČEK, s. 85–87.

Edice dopisů

1

1. září 1882, [Rakousko-Uhersko]^a

A. Bráf L. Riegrové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-2, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

Slečno Libuše!

Nemám odvahy rozloučiti se s Vámi osobně, a přece cítím neodolatelnou potřebu, abych k tomu, co mně v širém světě je nejdražší, pronesl slovo přátelské. Promiňte mně, ranilo-li Vás, co jsem včera k Vám pronesl. Já ve své k smrti zraněné duši celou svou horoucí lásku k Vám odnáším.¹ Však ani větvička naděje mi docela neschází, naděje, že nadál jako přítel zase smím s Vámi se setkat, že Vy mně zachováte upomínku přátelskou. Já jiné ženy hledat nebudu. Buďte zdráva a šťastna.

1. září 1882

A. B.

---

^a Není známo, kde přesně Bráf v této době pobýval.

---

¹ Z dopisu je patrné, že Bráf učinil Libuši milostné vyznání, které jí zaskočilo, a ve svých 22 letech jej odmítla.

2

[1883, Rakousko-Uhersko]^a

A. Bráf L. Riegrové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

Fehlenberg (1883)¹

I.

Dům poblíž cesty v zahrad zelení,
rez rudý branky úzké zámek zžírání,
podrostlo travou práhu kamení
a okna snad jen vítr otevírá.

Tich stojím, hledím vrátek mřížemi
v blednoucí nápis domu, v šero sadu,
sním ve bdění, že slyším, zdá se mi,
znít ohlas lehkých kroků kdesi vzadu.

Nekmit' tam za keři je temný vlas
vroubíci drahé tváře rysy klidné?

Jen chvilku ještě! Měkký, sladký hlas
Tak známý dá mi pozdravení vlídné.

Klam neblahý! Po stopě kroků Tvých
zde marně pátrám dávno vymizelé.

Zdaž tušíš Ty v hor stínu dalekých
stesk mojí vzpomínky i tužby vřelé?

Hlas vnitřní dí mně: ne. Jsem sám, jsem sám.

II.

To bylo v čas, kdy snů mých letorost',
ta nejkvětnější, náhlým mrazem zpráhla,
to tyto v čas, kdy bledá zoufalost'
lakotnou ruku po mé duši vztáhla.

My s vrchu šli a západ nachem plál,
já matnou nohou kráčel po Tvém boku,

---

¹ Milostná báseň líčící Bráfovy pocity a zklamání z odmítnutí jeho vyznání.

zda vzpomeneš, jsem tichou prosbou ždál

Tys bolně řekla tajíc slzu v oku:

Ó jistě!

Ó jistě vím, v Tvém oku zroseném,
že stejná, jako v mém, se bolest' chvěla,
že stejná rána, jako v srdci mém,
i v duši Tvoji tajně krvácela.

A věř, mně v myslí na vždy utkvěla
Tvých něha slov, Tvé bolný výraz tváře,
vždyť zřel jsem v čistou duši anděla
a v srdce mé pad zásvit její tváře.

Ó jistě!

III.

Červánkům lásky letěl jsem vstříc
naděje vírným tělem,
patřil jsem štěstí v růžovou líc
plamenné touhy vznětem.
Bolesti pohár plný až v kraj
nyní když ke rtům zvedám,
klíč, jímž bych v srdce lidského taj
pronikl, marně hledám.

IV.

Já teprv vřele dobro miloval
a krásu poznal, pravdy váhu cítil,
když v mého nitra hloubi nejhlubší
se lásky k Tobě svatý oheň vznítíl.
Co na dně mojí duše dřímalo,
Tys v rozkvet probudila vánkem vesny,
Tvá setba to, nad kterou vznesla se
má láska jako skřivana zpěv plesný.
A jestli musí zpěv ten oněmět
nezvadnou květy, kterých s vílou byla,
já budu střežit sladké dílo Tvé
a tomu žít, cos ve mně probudila.

I budeš přec, čím chtěl jsem Tebe mít:
mé duše světlem, práce požehnáním.
Však nejdu sám. Tvůj obraz se mnou jest
provázen věrným vroucím vzpomínáním.

---

^a Doplnění datace na základě roku nacházejícího se v závorce u názvu básně.

3

1. září 1886, [Maleč]¹

A. Bráf L. Riegrové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 12,9 x 20,5 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

Píšu Vám, protože mi leží na duši smutek a tesknota, o kterých jsem myslel, že jen ve chvíli smrti přicházejí. Cítím, že musím mluvit s Vámi, aby bylo v mé duši tišeji. Nehoršete se, nesudíte k vině. Je to tentýž egoismus, který mne dnes hnal a prudil, abych Vám ještě jednou v životě nabídl, co pro mne je půl života, a pro Vás nemůže přece ničím být. Ale já vidím, že se dnes loučím doopravdy, že se loučím pro celý život s tím, co mi pro celý život bylo nejdražším, nejsladším, první a poslední myšlenkou ze dne a snem v noci. Procházím v mysli každé Vaše slovo, a ta mně nejvíc tanou na mysli, že milujete jiného.² A zde začíná pro mne potichu omluva. Vyslechněte ji tak mile a laskavě, jako jste slýchávala, co jsem Vám v tísní citu svěřoval. Nebyl bych Vám svou lásku bezcennou a /nevítanou/ vnucoval, kdybych byl měl o této věci vědomosti. Před dvěma léty přinesl mi člen Vaší rodiny, s nímž jsem nikdy o svých citech k Vám /ani slova/ nemluvil, zprávu, že jste se rozhodla pro jiného, že mi to sama chcete říct. A já jsem Vás dal prosit, abyste /ode/ mne těžkou tu chvíli odvrátila, kde bych to měl slyšet z Vašich úst. <A> snad si vzpomenete, že jsem se dle toho hleděl zachovat, že jsem se Vám vyhýbal, abych tu bolest v duši svojí neobnovoval. Jak se <to> dál dělo, Vy sama víte, a přece sotva víte a tušíte, co se mi v duši dalo, když jsem býval zase a pořád častěji Vám blíž, když jsem slýchal Váš hlas a Vaši drahou, drahou tvář vídal. Myslíte, že by to vskutku bylo bývalo tak snadné pro mne vpraviti se v chladnou úlohu přítele zapomínajícího na minulost? A tak jsem při každém Vašem vlídném slově upadal z kruté pochybnosti v blouznivou blaženou naději. Víím nyní, že to bylo blouznivé. Měli v tom patrně ruku jiní, kteří přáli Vám i mně z vůle <a> myslí nejlepší, ti sváděli nás dohromady a byli příčinou, že jsem přestal věřiti na to, co jste mi tehdy sama pověděti chtěla. Dnes to mám z Vašich úst, a prosím Vás pro svou horoucí,

---

¹ Maleč je Ves u Chotěboře (nyní kraj Vysočina, okres Havlíčkův Brod), leží 25 km severovýchodně od H. Brodu. 49.7720272N, 15.6768128E.

² Není patrné, o jakého muže se jedná. Nepřímo lze uvažovat o zájmu Libuše k Vladimírovi, bratrovi Václava Červinky. Viz VOJÁČEK M., *V zájmu národa*, s. 141–149 a ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, Marie, *Zápisky z ledna roku 1887*. ANM, f. Marie Červinková-Riegrová, kart. 13, inv. č. 292.

vášnivou, všecku mou bytost' ovládající lásku k Vám, buďte přesvědčena, že nechci se stavět mezi Vás a toho, kterého srdce Vaše volilo (volila jste zajisté lepšího), třeba Vaši rodičové mu nepřáli.³ Moje láska byla by Vám malou zárukou štěstí, kdybyste nemilujíc mne navzájem, podala mi ruku svou snad jen /proto/, pro/to/že by to bylo přáním Vašich rodičů. Sám si toho nepřeji a nemohu přát, třeba já bych každou chvíli rád za Vaše štěstí život dal. Ale Vy potřebujete toho štěstí, které ze vzájemné lásky muže a ženy vzkvétá, víc než já. Mně ještě zbývá moje povolání, a snad k němu tím více přilnu, čím více mne naděje klamala ve všecko jiné štěstí života, které leželo jen ve Vaší drahé, zlaté ruce. A já bych Vám to štěstí potřebné přál tak veliké, jako bývala, Libušinko, přítelkyně drahá, zbožňovaná, /velikou/ blaženost', kterou každé Vaše vlídné slovo a každý Váš milý pohled ve mně vzbudil. A proto se dnes s Vámi loučím. To, proti čemu jsem se dosud vždy vzpíral, nechtěl /to/ dopustiti, dnes mně projelo duší jako blesk: jistota, že není naděje, že je konce se vším mým vášnivým doufáním. Porušil jsem Váš klid dnešním svým vyznáním. Jsem <dnes> tentokrát^b a naposledy na Malči, mám zde tolik pochováno, že se sem nikdy více nevrátím. Ale jsem Vám tím zavázán, abych nikdy více neučinil, co jsem učinil dnes. A já Vám slibuji, že nikdy více k Vám nepronesu slova, která by Vám mou vášeň připomněla, přispějte i Vy mně k tomu, abych svou tesknou bolest', já nevím, jestli kdy se zhojí, nesl snáze. Nehoršete se, <že> jestli se Vám budu vyhýbat. Ta neblahá vášeň ohlodala kořeny mé povahy, nesmí to jíti tak dále. Já musím sám se sebou bojovat, musím získati si ztracenou sebedůvěru a klid. A nyní se s Vámi žehnám s hořem^c nevýslovným. Kdykoli jsem s Vámi o své lásce mluvil, nikdy jsem Vám ji nenaznačil ani bleďý stín. Od mnohých let je jí má duše plna, a dnes snad více než kdy jindy. Nezapomenu nikdy! Vložíteli někdy ruku svou do té, po níž toužíte, nalezněte ono veliké štěstí, o kterém já jsem snil. Vy máte srdce měkké, jako dítě, a přece duši silnou, co mne k Vám tak ždezně [!] připoutalo, nebyly vlastnosti fantasií mou ve Vás snad vložené, já je u Vás našel skutečné a ctil jsem dříve, nežli jsem Vás miloval. A já jsem sám nikdy nebyl duše čistší, nikdy k dobru a k pravdě náchylnější nežli v těch chvílích, když jsem doufal v lásku Vaši. Doufal pošetile a marně, ale nezapomenu nikdy na Vás, Vy drahá, horoucně

---

³ Rodiče Libuše spatřovali v Bráfovi vhodnou partii pro svou dceru díky jeho postavení ve společnosti, působil jako profesorem národního hospodářství na právnické fakultě, a navíc se stal velmi cenným spolupracovníkem Františka Ladislava Riegra.

milovaná, na širém světě jediná a nejsladší. Libuše zlatá, má královno zbožňovaná,
buďte šťastná, velice a neskonale šťastna.

A. B.

V noci na 1. září 1886.

---

^a Místo vzniku na základě obsahu dopisu.

^b Nadepsáno nad škrtnutým slovem.

^c *Hoře* (kniž.) = zármutek, žal, bol.

19. listopadu 1886, [Rakousko-Uhersko]

A. Bráf L. Riegrové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-7, dva dvojarchy, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

Podnět snad trochu dětinsky diktuje mi tento list, a ještě dětinštější jsou mé dnešní rozpaky o nadpis, protože váhám napsati ten, který by mi ze srdce šel, a nechci Vás osloviti jiným, jenž by byl chladným a obřadným. Mně tanou na mysli Vaše slova v domněnce Vaší, kterou ve Vás vzbudilo moje chování po Vašem příjezdu do Prahy. Pudí mne to neodolatelně, abych Vás ještě jednou prosil: nemějte takových domněnek. Ze šetrnosti k Vám ukládám si někdy jistou zdrženlivost^a, a při tom arci^a byste mi nevěřila, jak toužívám po setkání s Vámi, jak smutno mi bývá po Vás, a jak mi každý paprsek vlídnějšího Vašeho smýšlení hluboko do duše padá. Stokrát víc, nežli Vám dovedu napsati neb ústně pověděti, povídám Vám v těch tichých hovorech, které s Vámi sám ve svém nitru vedu, které obraz Váš naplňuje zcela. Po léta, jež lnu k Vám oddaností nejvřelejší, a ačkoliv jsem byl v tom svém citu nejhlubším raněn tolikrát, miluji Vás dnes, ne-li více, jistě ne méně nežli tenkrát, když jsem Vám to ponejprv pověděl. Jestli jsem někdy pro dlouhé doby ani slovem toho se nedotekl, co mi stále mysl naplňovalo, bylo to přece pochopitelné, nemocno. Jak jsem měl nabízet něco, o čem jsem tolikrát od Vás i jiných slyšel, že není vítáno, jak <nabízet> žádati^b něco, o čem se tolikráte řeklo: Nemožno! Byly chvíle, kde se ve mně ozýval jakýsi hlas hrdosti (přece jen tiché a neodůvodněné), ale hněvu jsem nikdy neměl. Nebylo příčiny. Což jste nejednala se mnou opravdově, a právě proto správně? Jestli o které stránce Vaší povahy mám přesvědčení pevné, jest to o Vaší opravdovosti. Když před dvěma roky, po dlouhém marném toužení, sdělení Vašeho bratra mi jednou potvrdila, že moje naděje jsou rozbity, určitěji než kdy jindy, umínil jsem si straniti se a hledati zapomenutí. Poznal jsem brzo, jak by to bylo těžké. Nevím, co od těch dob se v duši Vaší dělo. Znamý, starý přítel Vaší rodiny mi sice /tenkrát/ dopověděl (aniž jsem se já na to ptal), co Váš bratr o své újmě mi nesdělil, a teprve z úst Vašich v Malči jsem poznal, že Vy jste od toho času prodělala také zkoušku bolesti a zklamání.¹ A ještě tam

¹ Není jasné, zda se i v tomto případě může jednat o Vladimíra Červinku. Pokud ano, tak Libušino zklamání pravděpodobně pramenilo z chystaného sňatku Vladimíra se svojí sestřenicí Marií

jsem od Vás uslyšel, že vzpomínáte na někoho jiného. A jak bych se neměl obávat, že budete souditi nepřívětivě o muži, který, jako by nechtěl ctítí Vaše vzpomínky, stavěl by se stále nedočkavě a vtíravě mezi ně a Vás. To činívá mi těžším každé slovo k Vám a jestli se dovedete vmyslet v moje postavení, tedy prosím snažně, nevykládejte si moje <postave> chování nesprávně. Zdává se mi někdy beztoho, že překračuji spíše ony hranice, které mi ukládá šetrnost k Vám, k níž se cítím povinovaný. Chtěl bych upřímně, abyste byla šťastna. Zdáli bych já <se> nedokonalostmi své povahy dovedl Vám způsobiti aspoň jistou míru životní spokojenosti, o tom mi často přišla pochybnost, zvláště, když se mi řeklo, že Vy sama v povahách našich nespátřujete záruku shody. I nejvřelejší oddanost a důvěra jedné strany sama o sobě k tomu arci nestačí. O tom ovšem jsem /ale/ také přesvědčen, že jediné vřelá oddanost dovede zabezpečiti úctu a šetrnost ke zvláštnostem povahy bytosti milované. A což jsem právě já nepoznal ty hlubší stránky ve zvláštnostech Vaší povahy, a nebyl právě jimi k Vám tak váben a připoután? To je moje credo,^c když unikaje pochybnostem a steskům srdečnosti, oddáván se chvílemi svému snu ve štěstí. Divíte se, že mi právě v takových chvílích tanou na mysli v celé životní pravdě ty poslední dny malečské, že si opakuju dětinsky každé Vaše vlídné slovo, že znova a znova prožiju zas v duchu ty poslední hodiny svého pobytu u Vás pln pohnutí nad tou zvláštní krásou ducha i zjevu, v jaké jste se mně v těch chvílích zjevila nesmazatelně a nezapomenutelně? A mohla byste se horšit, že v nejhlubší duši po tom toužím, abyste Vy, drahá, jediná, stala se mou přítelkyní a rádkyní nade všechno ceněnou, a shovívavou družkou pro celý můj další život? Já vím, že se to nestane, neprobudí-li se /ve/ Vás, co sama jste jednou nazvala „víc než přátelství“. A vy mně věřte jen tolik: Jestli se to kdy probudí (nevím, nedoufám-li směle), já podám Vám ruku svou s pevným, dávno zkouškou času utvrzeným úmyslem, být Vám po celý život, ať přinese i protivensství, soudruhem a přítelem věrným a milujícím. Sám jsem se někdy sebe tázal, jestli snad nerostla má vášeň jen Vaším odporem, jestli by cit můj neochabl, kdyby ten odpor přestal, ale jsem přesvědčen, že ne. Byl jsem vždycky nejvíc Váš, kdykoliv jsem se v pochopitelné, ač neoprávněné, illusi domýšlel, že Váš cit s mým se sblíží. Nevím, s jakým dojmem, přečtouc jej, odložíte list, který ze zamýšleného krátkého vysvětlení vzrostl tak velice. Ale chvíle, ve kterých mohu upřímně, jak to na srdci

---

Vojáčkovou. Viz korespondence Marie Riegrové roz. Červinkové, ANM, f. Bohuslav Rieger st., kart. 37, inv. č. 1186.

mám, k Vám promluví, jsou řídké, a já chci jen, abyste i tenkrát, když musím pohybovat se v obyčejných formách společenského hovoru, byla přesvědčena, že neustávám být celou duší, celou myslí, celým srdcem, celým svým životem.

19. listopadu. 1886.

Váš, Váš, Váš

---

^a *Arci* (kniž. zast.) = ovšem.

^b Nadepsáno nad škrtnutým slovem.

^c *Credo* (lat.) = věřím, vyznání víry i životního přesvědčení.

5

20. června 1887, [Praha]^a

A. Bráf L. Riegrové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, rozměry 12,9 x 20,5 cm, dopisní papír filigrán č. 2

Ctěná a velmi milá přítelkyně!

Přijměte k tomu „nejdelšímu dni v roce“, na který slavíte svoje narozeniny,¹ krátké a vřelé ubezpečení svého oddaného přítele, že má on na všem osudu Vašem účastenství nejpřímnější, a že Vám z plné duše přeje, aby v celém Vašem životě budoucím těch, v žití každého člověka nezbytných, dní a hodin smutných bylo co nejméně, ale měsíců a let klidné spokojenosti co nejvíc. A jestli nad takovým přáním, jak bývá obyčejem Vaším, v pochybnosti vrtíte hlavou, tedy Vám především přeji, aby tahle ta mrazivá skepse brzo roztála na plném svitu slunečním, ve kterém teď tone celá příroda kolem Vás, pro niž Vy máte tolik smyslu a citu. Provázím Vás dnes a zítra a stále vřelým přátelským vzpomínáním. V Praze je teď plno ruchu a šumu, a bylo tu ku přivítání zámořských hostů a dosti lidí z venkova. Jsem toho všeho jen passivním účastníkem, a měl jsem jenom první den, když Američané přijeli, a domy byly ozdobeny prapory, starost', jestli nezůstal následkem Vašeho odjezdu neozdoben Váš dům.² Bylo by se to snadno mohlo vykládati zlomyslně. Šel jsem se tedy podvečer podívat a znamenal ke své radosti, že vlály tam ze střechy dva červenobílé prápory.³ Sláva! Pana probošta Náhlovského⁴ jsem již navštívil a odevzdal mu štěpánovskou fotografii. Zprvu si nemohl již dobře vzpomenout, pak ale se rozpomenul, vzal brejle a pečlivě prohlížel osobu za osobou. Nejprve mu padl do oka pan farář z Libice^{b5} a „tuhle je Libuška“.

---

¹ Libuše se narodila 21. července 1860 v Praze.

² Dům č. 719/7 v Palackého ulici (do r. 1876 ulice Pasířská). Nacházel se zde salón Palackých a Riegrových, kde se scházela společnost vlastenců a obrozenců. Libuše Bráfová tu založila soukromé muzeum svého děda F. Palackého a otce F. L. Riegra. Veřejnosti bylo zpřístupněno v r. 1931, od r. 1961 jej spravuje Národní muzeum.

³ Česká obec sokolská pořádala roku 1887 v Praze svůj druhý slet, na který přijeli také Američtí Sokolové. Určen byl na dny 24.–28. června. Slet byl zamýšlen jako oslava jubilea 25. trvání Sokola. Vídeňská vláda však nakonec slet v Praze zakázala a náhradním místem konání se stal Český Brod. Viz KÝR K., *Zaváté stopy české historie*.

⁴ Vincenc Náhlovský, ThDr. (1816–1891), profesor dogmatiky, probošt.

⁵ Obec ležící v okrese Nymburk 5 km jihovýchodně od Poděbrad ve Středočeském kraji. 50.1267736N, 15.1782006E.

„Kdopak je to vedle?“ (slečna Lamblová).⁶ „A tady jsem já, nu vida, dost dobře“. Jenom tu holčičku Bellotovu nemohl nalézt. Pak si zavolal jednu z obou svých neteří a důkladně jí vše pověděl a okázal.^c Měl zkrátka z obrazu radost, a bezpochyby Vám ji vypíše neb vypoví sám. Okolí Vysokého Veselí⁷ až k Jičínu,⁸ pak Turnova^{d9} s Hrubou Skálou¹⁰ dal jsem Vám napjati na plátno a příležitostně Vám odevzdám. Baudrillart¹¹ mně byl dnes přinesen. Ke konkurzu na plastické práce pro muzeum docházejí již modely, a to i od některých umělců, kteří známé prohlášení podepsali. Včera se mnou sdělil Stupecký,¹² že Myslbek¹³ obdržel v Paříži za svého sv. Josefa,¹⁴ vystaveného v salonu, diplom čestného uznání. Brožík¹⁵ ukazoval prý tamním umělcům známé Vám fotografie modelů sousoší pro most Palackého, a oni je nad míru chválili, zvláště Lumíra s písní.¹⁶ Vyřídíte všem v Malči mé uctivé a srdečné pozdravy? Teď u Vás brzo pokvetou již růže. Chod'te hodně mezi nimi. Ať Vám dýchají do duše mír a veselí.

Váš

přítel oddaný

20. června 1887

A. Bráf.

---

^a Místo vzniku na základně obsahu dopisu

^b Libice nad Cidlinou.

^c *Okázat* (zast.) = ukázat.

^d Původně napsáno jako „Turnovy“.

---

⁶ Tři ze čtyř bratrů Lamblových, František Sudimír, Vilém Dušan, Jan Baptista, měli dcery, není proto jisté, o kterou dceru se z této početné rodiny jedná.

⁷ Město v okrese Jičín v Královéhradeckém kraji asi 13 km jihovýchodně od okresního města Jičín. 50.3309561N, 15.4363147E.

⁸ Okresní město v Královéhradeckém kraji v severovýchodních Čechách. Město leží v Jičínské pahorkatině na řece Cidlině. 50.4372261N, 15.3516250E

⁹ Město v okrese Semily v Libereckém kraji. Nachází se v Jičínské pahorkatině při jihozápadním úpatí Ještědsko-kozákovského hřbetu, na okraji CHKO Český ráj. 50.5872847N, 15.1568011E.

¹⁰ Obec Hrubá Skála leží v Českém ráji nedaleko Turnova v okrese Semily v Libereckém kraji. Nachází se v bezprostřední blízkosti zámku Hrubá Skála. 50.5410394N, 15.2029478E.

¹¹ Henri Baudrillart (1821–1894), francouzský ekonom a novinář, profesor politické ekonomie, předseda hospodářské historie.

¹² Josef Stupecký JUDr. (1848–1907), profesor práva, rektor Univerzity Karlovy, mezi r. 1889–1890 a 1898–1899 děkan právnické fakulty, v l. 1900–1901 rektorem.

¹³ Josef Václav Myslbek (1848–1922), sochař a pedagog, zakladatel novodobého českého sochařství.

¹⁴ Socha sv. Josefa s Ježíškem.

¹⁵ Václav Brožík (1851–1901), akademický malíř a pedagog.

¹⁶ Palackého most byl osazen čtyřmi sousošími postav ze starých českých pověstí: Ctirad a Šárka, Libuše a Přemysl, Lumír a Píseň, Záboj a Slavoj.

17. července 1887, [Praha]^a

A. Bráf L. Riegrové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-8, dva dvojarchy, druhý dvojarch označen číslem 2), 12,9 x 20,5 cm, dopisní papír, filigrán č. 2, obálka 13,4 x 10,7 cm, adresa: Velectěné slečně, slečně Libuši Riegrové v Malči u Chotěboře, známka: Kais. Königl. Oesterr. Post. 5 kr., 2,2 x 2,6 cm, razítko: Chotěboř (2,5 cm), Maleč (2,1 cm).

Vy milá!

Mezi bratrem a mnou byl tento dialog: „Viktore,¹ já jsem lehkovážník. Já s Tebou jdu do hospody a zatím jsem si přivezl z Malče kytku a svoje věci, a nevím, kde jsem je nechal. Kteroupak drahou jsem přijel?“ On: „Nestarej se, já už telegrafoval inšpektorovi Hatlákovi na františko-josefské nádraží,² aby Tvá zavazadla dal hledat. Pojd' jen se mnou“. „Nu, já půjdu, ale prosím Tě podívej se, v jakém jsem tam byl kabátě. Byl až tak špinavý, když jsem jel, nebo jsem jej teprve tak usmolil?“ Prohlížím s hrůzou kabát, v tom se klepe na dvěře a někdo volá: „Milost pane, je půl třetí.“ Byla to Vaše Julie,³ která mne přišla budit před odjezdem, a ze snu právě vypověděného mne vzbudila. Kytka růží, které pro mne utrhal někdo, víc, než mohu povědít, milý, a kterou jsem si /hned večer/ ve vodě postavil na okno, nezůstala nikde na nádraží, nýbrž naplňovala mi můj pokoj až do čtvrtka vůní, která byla jako živým poselstvím malečské zahrady, Ostatně pan Hatlák⁴ je sekundární lékař v blázinci dobřanském, a nikoliv inspektor dráhy. Je tomu tedy už skoro týden, co jsem od Vás pryč. Věru že mi to uletělo, jako rychlý sen. Vracel jsem se jednou z Malče s velikým smutkem v duši. Tentokráte s duší ještě plnou těch dojmů, těch vřelých citů, toho blaženého rozechvění, na které bylo těch několik hodin mého pobytu u Vás tak bohato. Není místa, má Libuško jediná, kde jsem s Vámi ruku v ruce, zapomínaje na celý ostatní svět, prodlíval, abych si je nebyl nesčíslněkrátě zas a zase v mysli zobrazil. Děkuji Vám, Vy drahá, milá duše, za to všecko. Slyším v duši také někdy: „Nemýlíte se?“. „Nemáte mne méně rád.“ Má zlatá pochybovatelko, nemýlím se, a že „nemám méně rád“, to cítím nejlépe na tom, jak vzpomínám, a jak se mi stýská. Pořád si to kalkuluji, kdy zase budu moci k Vám

¹ Viktor Bráf (†1925), bratr Albína Bráfa, profesor státní průmyslové školy.

² Dnešní pražské hlavní nádraží se v l. 1871–1919 jmenovalo nádraží císaře Františka Josefa I.

³ Julie, služebná Riegerových.

⁴ Jan Hatlák, MUDr. (1846–1890), lékař.

přijeti, kdy zase Vás uvidím. A já jsem se pevně rozhodl, že už nebudu si tak nepřitelem, abych přišel příliš na krátko. Zařídím si to, abych mohl přijeti na více dní. Je Libušinka s tím srozuměna? Nevím ještě, bude-li to v první nebo v druhé polovici srpna. To vám ještě oznámím. Přijel bych arci zase rád v čas, kdy u Vás nebude mnoho cizích lidí. Jsem dokonalý sobec a chci užít co nejvíc času s Vámi. Nám sice někdy rozmluva vážne, ale přece mně ten čas u Vás, Vy milá, tak hrozně utíká, že bych ho rád někdy trochu v letu zastavil. Myslím teď pořád, co asi děláte, kam chodíte, kde malujete a někdy bych za to mnoho dal, kdybych tak mohl najednou stanout u toho bílého velkého slunečníku nepozorován, až by někdo se obrátil a uleknut vykřikl „nebesa!“, jako minule v Blatnici.⁵ Byl bych už dříve psal. Ale chtěl jsem Vám to napřed vyzvědět, co je z Turgeněva⁶ přeloženo. Pomocí slečny Klárky, která bude už příští měsíc paní Baušovou⁷ (on je inženýr u městské plynárny), jsem alespoň něco mohl zvědět, a příkládám Vám sestavení překladů až do r. 1882 ve „Věstníku bibliografickém“.⁸ Od té doby samostatně vyšly jen překlady tam připsané. Bezpochyby ale i menší věci v časopisech. Co vyšlo v „Květech“,⁹ ač vyšlo-li to od r. 1882, seznáte doma. Do Lumíra,¹⁰ Světozoru,¹¹ Zlaté Prahy,¹² a snad i jiných, podívám se sám příležitostně u Náprstků.¹³ A protože, kdybych Vám to ústně povídal, jistě by někdo řekl: „Nedělejte to!“. Tedy odpovídám hned: Nebraňte mi. Mně to bude nad míru milé, že se mohu aspoň v takové maličkosti starati za Vás. Ostatně mi pravila slečna Klárka, že prý některé ze starších věcí dříve přeložených, jsou tlumočeny velmi chatrně, takže prý u. př. Dým¹⁴ je již nyní po třetí přeložen od Řežábka¹⁵ (snad dosud v rukopisu). Abyste

---

⁵ Malá vesnice, část obce Maleč v okrese Havlíčkův Brod. Nachází se asi 2 km na jihovýchod od Malče. 49.7631681N, 15.6986094E.

⁶ Ivan Sergejevič Turgeněv (1818–1883), ruský spisovatel, prozaik, básník, dramatik a překladatel.

⁷ Klára Špecingrová-Baušová (1860–1918), knihovnice, překladatelka z angličtiny a ruštiny.

⁸ *Urbánkův věstník bibliografický: měsíčník pro rozhled v literatuře, hudbě a umění* vydávaný Františkem Augustinem Urbánkem v Praze.

⁹ *Květy* v l. 1879–1915 byly založeny Svatoplukem Čechem a Servácem B. Hellerem.

¹⁰ *Lumír* se snažil povznést českou literaturu na světovou úroveň, publikoval překlady i původní tvorbu inspirovanou zahraničními vzory. Tehdy v čele časopisu stál Josef Václav Sládek a přispívali do něj spisovatelé-lumírovci.

¹¹ Obrázkový časopis, v této době vydávaný Františkem Skrejšovským jako týdeník.

¹² V letech 1884–1929 vedený Janem Ottou jako týdeník. Přinášel literární práce jako básně a povídky, články z oblasti kultury i politiky. Otiskoval portréty osobností a reprodukce výtvarných děl.

¹³ Manželé Josefa a Vojtěch Náprstkovi.

¹⁴ *Dým* je román I. S. Turgeněva poprvé vydaný v roce 1867.

¹⁵ Jan Řežábek PhDr. (1852–1925), středoškolský profesor, cestovatel, zeměpisec, překlady z ruštiny a do ruštiny.

nemusila se snad přece zbytečně namáhat, sdělte mi, chcete-li, co byste přeložila, a já se zeptám Durdíka,¹⁶ Jelínka¹⁷ neb Řežábka, není-li to přeloženo.¹⁸ Zejména Řežábek poslouží mi rád, on je mi trochu zavázán. Měl jsem minulý týden mnoho co dělat. Bylo více zkoušek a jiných úředních věcí. Pak jsem též šťastně svého poručenice přihluchlého a těžce mluvícího¹⁹ provedl přijímací zkouškou na reálku.²⁰ Přijat bude arci jen jako privatista,^b ale mně se přece ulehčilo, protože jsem myslel, že ani to nepůjde. S mluvnicí to nešlo, jen počty, a zvláště kreslení, šlo dobře. Budoucí týden bude již snáze. Přednášky²¹ přestanou v úterý, zbude pak jen několik zkoušek. Dám se do některých větších věcí v úřadě, jež zatím zůstaly ležet, a snad zbude času na nějakou malou literární práci. Dostanu-li se z Prahy v první nebo v druhé polovici srpna, závisí na tom, kolik členů zemského výboru v ten čas bude zde.²² Nesmí nás odejeti víc, než co je potřebí, aby zůstal zemský výbor způsobilým k usnášení.²³ Rámeček na Vrchlického²⁴ pro paní sestru pošlu s knihami pro Vašeho bratra, jehož dopis mne dnes došel.²⁵ U pana probošta Náhlovského byl jsem teprve dnes, abych mu vyřídil vzkaz Vaší maminky. Privil mi, že jste mu již také jednou z Malče psala. Pozvání Vaší maminky ho velmi těšilo, a zvláště vzkázání, že sama chce pro něho přijeti do Jeníkova.²⁶ Vykládal mi sice dopodrobna všechny příčiny, proč pro „veliké své stáří“ už se nemůže odvážiti na takovou výpravu, ale na konec přece pravil, že vidí, kterak o něho stojíte, a že tedy si to přece musí ještě rozmyslit. Ostatně mi chtěl namluviti, že je mně 42 let, slyšel prý to od Vašich.²⁷ O výsledku

---

¹⁶ Pavel Durdík MUDr. (1843–1903), fejetonista, autor cestopisů, překladatel z ruštiny.

¹⁷ Edvard Jelínek (1855–1897), publicista a prozaik, organizátor všeslovanských, hlavně česko-polských vztahů.

¹⁸ Kromě francouzštiny, němčiny a angličtiny ovládala Libuše také ruštinu.

¹⁹ Bráf byl několikanásobným poručníkem, nejen v příbuzenském kruhu, ale i u osob cizích, GRAUBER, s. 237.

²⁰ Bývalá střední sedmiletá škola bez klasických jazyků soustředěná na vzdělání matematické a přírodovědné.

²¹ Přednášky na právnické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity. Zde byl Bráf roku 1882 jmenován mimořádným profesorem národního hospodářství o tři roky později byl v této funkci definitivně potvrzen a roku 1890 byl jmenován řádným profesorem politické ekonomie. Stal se tak historicky prvním česky přednášejícím profesorem ekonomie na obnovené české větvi univerzit. Viz HOLMAN, Robert a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*, s. 500–501.

²² Roku 1887 byl Bráf zvolen do zemského výboru, kde jako přisedící zasedal po následující čtyři roky a odpovídal za problematiku zemědělství.

²³ Tj. alespoň čtyři členové, neboť výbor se skládal z osmi členů (devátým byl předseda).

²⁴ Jaroslav Vrchlický (1853-1912), profesor srovnávací literatury, básník, prozaik, dramatik, překladatel.

²⁵ Dopis se ve fondu nenachází.

²⁶ Město v okrese Havlíčkův Brod v Kraji Vysočina, 25 km severozápadně od Havlíčkova Brodu, 18 km severozápadně od Malče. 49.8162606N, 15.4768622E.

²⁷ V té době bylo Bráfovi 36 let.

konkursu na sochařské práce pro museum dočetli jste se v novinách.²⁸ Vy /sama/ je arci málo nyní čítáte. Veliká sousoší na pylony^d při kopuli obdržel Schnirch²⁹ přes odpor Myslbekův. Maud[e]r³⁰ má dvě velmi zdařilé sochy (sedící) ke vchodu. Skoro všickni^e umělci jsou poděleni sochami do výklenků a na balustrádu.^f Jenom pro tři reliefy (doba Přemyslovců, Lucemburků a Habsburská) na střední risalit,^g a pak pro tympanon^h nad sloupy toho risalitu, nedošla žádná nabídka, a bude požádán o provedení reliefů Myslbek, tympanonu Wagner,³¹ Myslbek arci se rozmýšlí, mrzí se, že mu nenabídlí tympanon. Co dělá obrázek z Blatnice? Bez tam ještě byl, když jste dokončovala? Mám nějaký obrázek slíbený! Ale víte co, nyní se s kopírováním nesužte. Chcete-li malovat, jděte radš ven něco nového si zachytit, pro mne učiníte kopii, až se vrátíte do Prahy. Avšak, když půjdete ven, vzpomeňte si na někoho, kdo Vás stále provází vzpomínkou vřelou a oddanou. Napsal jsem Vám dlouhou epištolu.ⁱ Ale mně samotnému to učinilo dobře, že jsem si s Vámi déle promluvil. Napíšete-li mi nějaké slovo, potěší mne to velmi, ale nechci Vás k tomu vyzývat. Mně to, že Vy nebudete psát, nebude překážkou, abych zase psal. A čas letí. Několik neděl rychle mine a budu zase u Vás. Pořád na to myslím a počítám čas. Zůstaňte mi zdráva, veselá, spokojená, abych byl dvojnásobně potěšen, až přijdu. Budete tak tuze dobrá a povíte svým rodičům, že jim děkuji za přátelské přijetí a pohostinství na Malči? A teď, má duše drahá, ještě jednou Vám díky za všechny Ty milé okamžiky, jež jsem u Vás strávil, a za každé vlídné slovo. Zdá se mi po tom posledním rozloučení, jako bych^j to teprve, jak náleží, cítil, jak velice jste mi drahá a jak hluboce s mou celou bytostí srostla má láska k Vám. Moje dítě milované, nemýlím se a mám Tě stále věrně, upřímně, nade všechno pomýšlení rád. Drahá Libuško, s bohem a na milé, sladké shledání!

Starý, věrný přítel.

17. července 1887.

---

^a Místo odeslání dle poštovního razítka.

^b *Privatista* = žák střední školy studující soukromě.

^c Golčův Jeníkov.

^d Pylon = Mohutná věžovitá stavba tvaru komolého jehlanu s obdélníkovou základnou.

^e *Všickni* (zast. kniž.) = všichni.

---

²⁸ O pracích se lze dočíst viz *Národní listy* z 16. 7. 1887, Praha, roč. 27, č. 193, s. 2., v článku *Sochařské práce pro novou budovu musejní*.

²⁹ Bohuslav Schnirch (1845–1901), výtvarník, sochař předseda výtvarného odboru Umělecké besedy.

³⁰ Josef Mauder (1854–1920), sochař, malíř, profesor na c. k. Státní průmyslové škole v Praze.

³¹ Antonín Pavel Wagner (1834–1895), sochař.

---

^f *Balustráda* (z franc. balustrade – zábradlí) = individuálně tvarované, ozdobné zábradlí, vytvořené pomocí nízkých sloupů, tzv. baluster.

^g *Risalit* (ital. risalto – výstupek) = označuje středovou nebo postranní část průčelí stavby, která z jeho líce vystupuje po celé výšce, a to až o hloubku jedné okenní osy.

^h Tympanon = Původně svislá plocha ve štítu antického chrámu mezi hlavní římsou a střešou, v pozdější architektuře plocha nad dveřmi portálu nebo nad oknem.

ⁱ *Epištola* = Žánrové označení listu (dopisu) jako takového.

^j Původně napsáno dohromady „*jakobych*“.

7

7. srpna 1887, [Praha]^a

A. Bráf L. Riegrové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-8, dva dvojarchy, rozměry 12,9 x 20,5 cm, dopisní papír, filigrán č. 2

7. srpna 1887.

Má duše drahá!

Zdá-li se Vám, že i tentokráte dlouho nepíšu, tedy se Vám přiznávám, že i tenkrát jest mi nedělní klid odpolední nejmilejší chvílí, ve které zbaviv se všeho ostatního, mohu oddati se plně myšlénkám a vzpomínkám na Vás. Oddávám se jim rád. Tane mi na mysl, jak jsme minulou neděli chodili ruku v ruce po starých známých a milých místech malečské zahrady, a jak jsem večer někomu pomáhal víti věnec. Neuvadl už? Zelenou dekoraci, kterou jsem přivezl s sebou, mám na obrazu, koupeném kdysi od Libuše Riegrové^b, koupeném před pěti skoro lety. Jak velice se vše změnilo od těch dob. Má drahá, milá Libuško! Nevím, jak Vám jsou milé ty hodiny, jež trávíme spolu. Mně přinesly přece, ponejprv v mém životě a v letech již pozdějších, štěstí, při kterém duše měkne. Jsem proto při Vás tak zcela Váš, nevidím nic jiného a nemohu myslit na nic jiného. Vy tomu říkáte, že jsem k Vám dobrým, ptáte se sama sebe v pochybnosti, budu-li Vás stále moci míti tak rád, a já sám se tážu, může-li to tak být stále? Ale proč by nezbyl v každodenním klopotu^c života vždycky tichý okamžik štěstí, ve kterém dvě duše věrně sobě oddané zas a zase potvrdí si onu shodu, která sahá až ke hrobu. Jsme my si tak oddáni? Já Vám jsem. Mohu-liž to chtít na Vás, které ještě do nedávna byl jsem, dle vlastních Vašich slov, cizím,¹ abyste byla už všech pochybností se zhostila? Ale vy pravíváte, že jste si na mne zvykla. Nechte ten zvyk se utvrzovat. Já nepřestanu toužit po Vás a milovat Vás. A nepochybujete-li o mně, o sobě si pochybnosti nečiňte. Abyste mně byla drahou, k tomu nemáte potřebí, abyste byla jinou, nežli jste. Rozumí mně, má Libušinka? Vidíte, jak se mi s Vámi daří! Ani v listu nejde to s vypravováním líp,

---

¹ Po Bráfově vyznání lásky z r. 1882 se k němu Libuše chovala spíše chladně a odtažitě. Jak je patrné, neodepisovala mu ani na dopisy, které jí v průběhu let poslal a v korespondenci s rodinnými příslušníky se o něm vždy vyjadřovala jako o „Bráfovi“. Viz např. dopis z 2. listopadu 1883, ANM, f. Bohuš Rieger, karton č. 7.

než když jsem s Vámi. Chtěl jsem začít vypravovat o svém příjezdu, o tom, co zatím se sběhlo atd., a vracím se přece jen stále k tomu, čím mi srdce bývá plno, když jsem u Vás. „Vypravujte něco“, říká mi někdo. Já tedy budu vypravovat. Ale nežli budu v mysli z Malče v Praze, je úterý 2. srpna časně ráno, zastavím se přece ještě na chvilinku malou u těch dveří, u kterých jsem dával mé drahé, zlaté Libuši „dobré jitro“ a „s Bohem“ před odjezdem. Kdybych byl mohl ty dveře otevřít a k ní přistoupit, jak bych Ji byl políbil! Ale už jedeme s Vaší maminkou. Dojeli jsme do Prahy a já doprovodiv Vaši matku² k opatrovně u sv. Petra,³ šla přímo tam, šel jsem ihned na nádraží františko-josefské rozloučiti se se svou matkou,⁴ která odjela do V[elké] Bystřice.⁵ Pak jsem byl celý ten den, jak někdo říkává, k ničemu. Ve středu jsem si v sezení odbyl svůj veliký „kus“, pro který jsem minule do Malče mohl přijeti až v sobotu a večer jsme pochovali Krejčího.⁶ Z jeho posledních dní vypravováno mi, že si pořáde přál, aby se dožil 1. srpna, by jeho rodina dostala ještě celé jeho služné za srpen. A vskutku se toho ještě dočkal; s velikou radostí prý ještě peníze přinesené začal počítat, ale ani dopočítati nemohl. Byl už příliš sláb. Několik hodin na to zemřel.⁷ Příteli svému, jistému kanovníku, jenž přišel jej vyzvati, aby přijal poslední pomazání, pravil, že umírá jako křesťan, ale odmítl všechn obřad. Ve čtvrtek odpoledne odejel jsem do Tábora, odkud jsem v pátek ráno jel napřed do Opořan^{d8}, a na to jsem si vylítl do Bechyně.⁹ Teprve tentokráte jsem si prohlédl Tábor, má mnoho velice zajímavého a v městě i v okolí mnoho malebné látky. Ale zvláště zajímavá je Bechyně. Tam by má milá malířka malečská měla asi hojně látky, bezpočtuku ráte jsem si na ni vzpomněl; na cestě zpáteční viděl jsem v lese dub s Mariánským obrazem, tak asi ověnceným, jako jsme ověncili dnes týden obraz na

---

² Marie Riegrová, roz. Palacká (1833–1891), Libušina matka.

³ Jesle u sv. Petra byly otevřeny v dubnu r. 1887. Jesle vznikaly v Praze jako pobočky k opatrovnám a mateřským školám na popud Marie Riegrové-Palacké. Byly dvojího druhu, první sloužily pro kojence, druhé pro děti do 3 let. Viz ČIHÁK V., *Školské oddělení na Národopisné výstavě československé v Praze 1895*, s. 79–80.

⁴ Marie Bráfová, roz. Trávníčková (1826–1895), Bráfova matka.

⁵ Město ležící 3 km východně od Olomouce v Olomouckém kraji, okrese Olomouc. 49.5942361N, 17.3640111E.

⁶ Jan Krejčí (1825–1887) - geolog, pedagog, publicista a politik, doktor filosofie, profesor mineralogie a geologie.

⁷ Zemřel. 1. srpna., pohřeb se konal 3. srpna na vyšehradském hřbitově. Informace o jeho osobnosti a úmrtí viz *Národní listy* z 3. srpna. 1887, Praha, roč. 27, č. 211, s. 6. a *Národní listy* z 4. srpna. 1887, Praha, roč. 27, č. 212, s. 2.

⁸ Obec v okrese Tábor v Jihočeském kraji, leží na prodloužené vyvýšenině Středočeské pahorkatiny. 49.3967792N, 14.4813736E.

⁹ Město v okrese Tábor v Jihočeském kraji, 19 km jihozápadně od Tábora na soutoku Smutné a Lužnice. 49.2952314N, 14.4680989E.

dubu u Vás. Byl to velmi příjemný výlet. Že máte v Malči pana probošta, zvěděl jsem od Vaší maminky. Chtěl jsem přijít na nádraží pro případ, kdyby byla odejela až večer, zatím vrací se z pohřbu Krejčího, našel jsem od ní list, ve kterém mi oznámila, že už odpoledne odejela s panem proboštem.¹⁰ Byli-li Vrchličtí¹¹ u Vás, nevím, jenom z poznámky v listu¹² Vašeho bratra seznávám, že Vás navštívil Zucker.¹³ Ptal bych se Vás rád, jak se Vám daří, co děláte, ale vždyť nedostanu odpovědi. Čekáte asi slečnu Hebdovou¹⁴ k narozeninám paní Červinkové.¹⁵ Vy ji zajisté ode mne pozdravíte, že ano? Ještě něco Vám napíšu. Rozpakoval jsem se, ale Vy jste v té věci se mnou upřímně mluvila! Včera na Žofině při obědě před Schreyerem¹⁶ povídal Vladimír Brauner¹⁷ (oni se o Vás všechny vždycky interesovali!), že prý se v Berouně¹⁸ povídá, že je slečna M[arie] Červinková¹⁹ nevěstou Vašeho bratra, a že v listopadu bude svatba. Ona prý naproti svým bližším známým z toho žádná tajemství nečiní. Lekám se toho a bojím se, aby přece jenom Váš bratr, odporem rodičů popuzen, neodhodlal se k něčemu dobrodružnému. Myslím, že mu to musím sdělit, avšak velmi nerad. Vy se nikomu nezmíníte o tom, to vím a bude dobře. Nedá se to zamezit. Nepůjde-li to prosbou a domluvou přátelskou, aby věc odložil, až bude sám s to se o ni starati, nátlakem nějakým se jenom věc zhorší.²⁰ Vaše maminka sama minule na cestě začala o tom poměru řeč

---

¹⁰ „Velectěný milý pane! Odjíždím v 3.50 s panem proboštem. Bylo by mi líto, kdybyste nadarmo vážil sobě cestu na nádraží! Přeji Vám ze srdce zdar a všeho dobra!...“ list z 3. srpna. 1887, ANM, f. Albín Bráf, kart. 5, inv. č. 72.

¹¹ Ludmila Vrchlická, roz. Podlipská (1861-1915) a Jaroslav Vrchlický, vl. jm. Emil Jakub Frida (1853–1912), spisovatel, básník, dramatik a překladatel, profesor evropské literatury na Univerzitě Karlově, člen České akademie věd a umění.

¹² Dopis se ve fondu nenachází.

¹³ Alois Zucker, JUDr. (1842–1906), profesor trestního práva, vysokoškolský profesor a politik, poslanec Říšské rady.

¹⁴ Kateřina Hebdová, též Katyna (*1852), soukromá učitelka, klavíristka, přítelkyně rodiny Riegrových.

¹⁵ Marie Červinková-Riegrová (1854–1895), sestra Libuše Bráfové, autorka povídek, operních libret, životopisných portrétů a pojednání o sociálních otázkách mládeže, novinářka, překladatelka z němčiny a francouzštiny. Narozena 9. srpna.

¹⁶ Josef Schreyer (1841–1923), český ekonom, průkopník záloženských úřadů, úředník v Živnostenské bance, tajemníka Jednoty založen v Čechách.

¹⁷ Vladimír Brauner (1853–1924), advokát, syn Františka Augusta Braunera.

¹⁸ Město ve stejnojmenném okrese ve Středočeském kraji, leží na soutoku Berounky a Litavky. 49.9638233N, 14.0719964E.

¹⁹ Marie Červinková (1855–1895), budoucí manželka Bohuslava Riegra st., učitelka.

²⁰ Prvním zvažovaným termínem sňatku byl srpen 1887, pár si ale musel počkat ještě další dva roky. Bohušovi rodiče nebyli manželství syna s Marií Červinkovou nakloněni. Nespatřovali v jeho nastávající vhodnou partnerku do společensky významné rodiny, proto se obřad stále odkládal. Bráf situaci s Bohušem řešil a radil počkat hlavně z finančních důvodů a s ohledem na Bohušovu kariéru, kdy si měl nejprve dodělat profesuru. Milenci se nakonec nechali tajně oddat 19. srpna 1889 v Berouně. S jeho rodiči neudržovali příbuzenské vztahy. Viz VOJÁČEK M., *Vhodná partie pro*

a viděl jsem, jak je jí nad míru proti mysli.²¹ Budoucí sobotu, když u Vás budete dělati přípravy pro pouť, pojedu nejspíše s Růžičkou²² do Kydlinova.²³ Už od jeho svatby, nyní tomu budou tři léta, mu to slibuji, že pozvání jeho tchýně a strýce vyhovím. V pondělí pojedeme do Opatovic^{e24} a v úterý ráno se vrátíme. Ostatně ještě nevím, <kdy> zdali nic do toho nepřijde. Po návratu budu Vám zase psát a napíšu Vám, kdy asi zavítám příště do Malče. Těším se, že tentokráte bude to na dýl. Bylo by to buď poslední týden srpna, nebo první v září. Kéž jsou pěkné dny, budeme hodně chodit ven. Vy budete kreslit a já, jak obyčejně, horlivě a neúnavně „vypravovat“. Jen se nesmějte. Ještě něco. Vzpomněl jsem si na něčísi kritiku mých uší a hrozně jsem se smál. Škoda, že nedělám už verše, napsal bych na ně tklivou znělku, má ctižádost' je ukojena, vímť, že je na mně něco velikého! Ale za trest mi musí můj drahý kritik dovolit, abych políbil jeho ouško a pošeptal do něho: Má drahá milovaná duše, vzpomínej a měj mne trochu ráda. Já vzpomínám a miluju a nepřestávám býti zcela Váš!

A. B.

Poví, má přítelkyně zlatá, svým rodičům a „všem ostatním“ mé uctivé vzkazy? A co mi koupí [na]^f pouti?

---

^a Místo vzniku na základně obsahu dopisu.

^b Původně napsáno jako „od Libuše Riegrovny“

^c *Klopot, klopota* (zast.) = starost, robota.

^d Opařany, do r. 1923 Opořany.

^e Opatovice nad Labem.

^f Doplnění chybějící předložky.

---

syna vůdce národa. Nežádoucí sňatek Bohuše Riegra a Marie Červinkové aneb "rodinná tragédie", s. 47–56.

²¹ V jednom z dopisů se Bohuš své budoucí choti svěřuje, že jeho matka Marie má proti ní přímo averzi. Viz dopis z 28. května 1889, ANM, f. Bohuš Rieger st., kart. 4, inv. č. 97.

²² Karel Růžička (1851–1902), advokát.

²³ Lokalita, původně mlýn v královéhradecké čtvrti Plácky, nachází se na pravé straně řeky Labe. 50.2389339N, 15.8211769E.

²⁴ Obec v pardubickém okrese v Pardubickém kraji. 50.1454131N, 15.7904481E.

8

19. srpna 1887, Maleč

L. Riegrová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-3, dvojarch, rozměry 11,4 x 17,5 cm, obálka 12 x 9,2 cm, adresa: Velectěný pán pan Dr. Albín Bráf, poslanec zemský, člen zemského výboru, profesor atd., Vinohrady, Škrétova ulice 45., známka: Kais. Königl. Oesterr. Post. 5 kr. (2,2 x 2,6 cm), razítko: Maleč (2 cm), Chotěboř (2,3 cm), Král. Vinohrady Königl. Weinberge (2,8 cm), pečeť: červený vosk, obdélníkovitá (1,6 x 1,3 cm), iniciála „MR“

V Malči, dne 19. srpna 1887

Vy jste praošklivý člověk, nic mně nepíšete, a přece jste slíbil, že budete po patnáctém psát, je to docela nehezké, myslela jsem, že lépe dovedete slova dostat. Očekávala jsem tyto dny, že nám již určitě příjezd svůj oznámíte, dnes však došel nás telegram z Tachova, že dvě sestřenice naše¹ zítra k nám přijedou na 10 dní, nevím, zdali by Vám bylo příjemno na delší dobu se zde s nimi setkat, proto Vám to raději včas oznamuji, aby jste příjezd svůj dle vlastního uznání zařídil. Co děláte? Proč nepíšete? Není to hezké, že na nás tak zapomináte, pište, kdy k nám přijedete a jak se Vám daří. Na brzkou odpověď se těší

Vaše upřímná

Libuše

Katyna Vás pozdravuje a těší se, že Vás uvidí. Maminka Vás srdečně pozdravuje.

---

¹ Libuše s Marií měly šest sestřenic: Albínu, Bohumilu a Bohuslavu z manželství Václava Machačky a Terezie Riegerové Machačkové (sestra F. L. Riegera) a dále Olgu, Adelinu a Eugonii z manželství Jana Palackého (bratr Marie Riegrové-Palacké) a Adeliny Palacké.

9

19. srpna 1887, [Praha]^a

A. Bráf L. Riegrové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-2, dvojarch, 11,6 x 17,5 cm, dopisní papír, filigrán č. 3

19. srpna 1887.

Má zlatá, drahá venkovanko!

Zítří budou tři neděle, co jsem posledně jel do Malče. Tak to rychle utíká, a přece mezi tím časem zdálo se mi často, že ty dny velmi líně utíkají, a že je ještě dlouho, nežli Vás uvidím opět. A přece ještě uplyne skoro 14 dní, nežli zase octnu se u Vás. Smluvili jsme si to tak, že nyní, až do konce srpna, odjede Kvíčala,¹ na to 1. září já a po mém návratu Schoenborn.² Bude to tedy trvat ještě pro mne dosti dlouho.³ A ačkoliv se to trochu těžce píše někomu, kdo chce býti v korespondenci stále jenom věřitelem a nikdy dlužníkem, tedy přece rád se cítím dlužníkem a píšu. Měl jsem starost, zdali jste dostala můj poslední list.⁴ Chtěje jej ještě v tu neděli, kde byl psán, dáti na poštu, nemohl jsem jej rekommandovati^b a pak mne to přece mrzelo, protože obsahoval věci, které byly určeny jen pro Vás. Snad Vás došel dobře. Vzpomínám mnoho, co asi děláte, jste-li dobré mysli a nálady, je-li u Vás ještě slečna Katyna a pan probošt.^c

---

^a Místo vzniku na základě historické kritiky.

^b *Rekomandovat* (z fr.) = poslat doporučeně.

^c Dopis není kompletní, v pozůstalosti se jeho zbytek nenachází.

---

¹ Jan Kvíčala, PhDr.h.c., (1834–1908), klasický filolog, pedagog a politik, zasedal za staročechy na Českém zemském sněmu

² Vojtěch Josef Maria hrabě Schönborn-Buchheim-Wolfstal (1854–1924), šlechtic, právník a politik, poslanec Českého zemského sněmu, působil i v zemském výboru.

³ Kvíčala, Schoenborn a Bráf spolu v této době zasedali v zemském výboru.

⁴ Myšlen dopis ze 7. srpna 1887.

10

20. srpna 1887, Praha

A. Bráf L. Riegrové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-8, dva dvojarchy, druhý dvojarch označen číslem 2., 11,6 x 17,5 cm, dopisní papír, filigrán č. 3

V Praze, 20. srpna 1887 zrovna v
6. odpoledne, když došel dopis z Malče.

Drahá, zlatá, dobrá Libušinko!

Děkuju za list a za kázání, první milé a přátelské řádky Vaše. Víte, že jsem tomu nyní skoro trochu rád, že jsem hned po 15. nepsal? To je vskutku „praošklivé“, ale řekněte: Kdybych byl psal, byl bych dostal řádky, jediné rádečky od Vás? Adressa nebyla psána Vaší rukou, nýbrž od Vaší maminky. Otevřu, trochu přece rozčilen, a už jsem vyletěl do výše, jako uštknutý, ale pln radosti. Má dobrá, drahá duše, děkuji za tu radost, v té chvíli vskutku nevím, jak Vám to vypsati, kterak jste mne překvapila mile a příjemně. A přece, vidíte, už včera jsem měl kus listu napsáno. Nepsal jsem hned v úterý jen proto, že jsem chtěl vyčkati maršálkova¹ příchodu, abych mohl na určito udati, kdy přijedu k Vám. Musili jsme se o tom domluviti, ježto^a nás jistý počet musí býti přítomen při sezeních. Smluveno bylo, že odjede Kvíčala nyní, já 1. září, a po mém návratu Schoenborn. To jsem Vám ve včerejším listu právě sděloval, když mne v psaní jeho přerušila návštěva bývalého kollegy, jemuž k vůli jsem strávil pak večer mimo dům. Přikládám ten nedokončený list ke svému dnešnímu. Z poznámky /Vaší/ o mém slibu, že budu po 15. psáti, poznávám, že můj dopis Vás došel a jsem tomu rád. Ode dneška za 14 dní budu zcela jistě již u Vás a pak se Vám ještě jednou vřele poděkuju za dnešní lístek. Víte-li pak, že já, staré dítě, jsem celý zmatený a rozechvělý z Vašich několika řádků? Ale co! Vy to bezpochyby již z toho pozorujete, jak píšu páté přes deváté. Přijedu tedy nejspíše hned 1. září večer. 31. srpna musím tu ještě býti za příčinou sezení. Než to Vám ještě oznámím. A těším se na to, v této chvíli snad mnohem více ještě než kdy před tím. Tolik je ve mně radosti, čilosti, veselé mysli. A nyní budu trochu vypravovat.

---

¹ Jiří Kristián kníže Lobkowitz (1835–1908), v letech 1883–1907 byl nejvyšším maršálkem Českého království, politik, představitel zemské samosprávy a člen poslanecké i panské sněmovny Říšské rady.

V sobotu odejel jsem přes Pardubice² do Kydlinova, kde jsem již zastal Růžičku. Dosti se mi u nich líbilo. Růžička jest arci takřka výhradně zaměstnán svým synem, který je důkladně rozmazlen, zlostné, prchlé dítě. Chodí, tančí, hraje s ním celý den, je otrokem každé jeho choutky. Než to Vy všecko vlastně dobře znáte. V neděli byli jsme nejprve v Hradci Králové.³ I tam by bylo pro „někoho“ leccos malebného, více ještě v těch dubech, olších a jiných stromech vroubíc Labe v té rozsáhlé, ale přece jenom dosti svérázné rovině. Pak jsme jeli do Opatovic k poslanci Morávkovi⁴ (strýci paní Růžičkové)⁵ na posvícení. To bylo pravé venkovské posvícení. Musím říci volně dle Heine⁶ (ale beze všeho zlomyslného záměru!)

„všecko to jsem sice snesl,
ale netażte se jak“.

Přes tři hodiny trval oběd, mísa za mísou, a pořád sedět! To byla největší radost onoho dne, když jsme se zvedli k odjezdu a s těmi vskutku dobrými lidmi se loučili. Ale opakování bylo druhý den. Jel jsem s paní Růžičkovou a s ním zase do Kydlinova, jenomže jsme jeli přes Plotiště^{b7} a Kukleny⁸ za překrásného dne, a to mne zase s tím světem i s jeho posvíceními smířilo. Mnoho jsem ten den na Vás vzpomínal, jak u Vás je, kterak se vydařila pout', a co Vy děláte. Ve středu po sezení byl jsem oficielně, za příčinou narozenin císařových,⁹ ve slavnostním představení v německém divadle.¹⁰ Ponejprv zase asi po 13 letech. Byl Lohengrin,¹¹ tak tuze unesen jsem nebyl, ač byl tenor výborný, a jinak představení ne špatné, jisto jest, že se „Aida“¹² druhý den na to v Národním divadle presentovala skvěleji s tím celým leskem výpravy a s provedením opravdu dobrým, takže jsem už proto, že

---

² Univerzitní a statutární město na východě Čech, metropole Pardubického kraje ve stejnojmenném okrese. 50.0378047N, 15.7772939E.

³ Statutární město na východě Čech a metropole Královéhradeckého kraje ve stejnojmenném okrese, leží na soutoku Labe s Orlicí. 50.2092283N, 15.8327683E.

⁴ František Morávek (1834–1918), mlynář a politik, poslanec Českého zemského sněmu. Profesí byl majitelem mlýna v Opatovicích nad Labem, po dvě volební období byl okresním starostou v Pardubicích.

⁵ Manželka Karla Růžičky.

⁶ Heinrich Heine (1797–1856), německý prozaik, básník, publicista a esejista.

⁷ Místní část a současně katastrální území statutárního města Hradce Králové, nachází se na severozápadě města. 50.2299992N, 15.8030758E.

⁸ Místní částí statutárního města Hradec Králové, nachází se na západním okraji města. 50.2040417N, 15.7933406E.

⁹ Císař František Josef I. slavil tohoto roku své 57. narozeniny. Narodil se 18. srpna 1830.

¹⁰ Jedná se o pražské Stavovské divadlo, které se v roce 1862 stalo Královským zemským německým divadlem s německým souborem.

¹¹ Lohengrin je romantická opera o třech dějstvích německého skladatele Richarda Wagnera, který je i autorem libreta.

¹² Aida je název opery italského skladatele Giuseppe Verdiho z roku 1871.

často bývám zlým kritikem, cítil se puzeným gratulovati výboru a myslí, na žádný papír, jen vřelým citem se dají v srdce zachytit a pít žíznivým zrakem, s jakým je piju já. Má duše! Milovaná, zbožňovaná, Libuško moje. Mám dnes takový příjemný večer, takové slunečno v mysli a takové pohnutí v srdci, jakého jsem od posledních dní malečských neměl. Takové věci dovede vyvést kus papíru popsany rukou nejdražší. Ale co Vám to teprve povídám. Vy to víte sama dobře /jaký jsem/. A víte co? Chcete-li mně budoucně zase takovým způsobem vyhubovati, jako dnes, já se nebudu pranic, pranic, pranic rmoutit. Moje slunce, děkuji Ti za Tvůj dnešní teplý paprsek!

Váš

věrný, oddaný přítel A. B.

Povíte Vaším a slečně Katyně mé uctivé pozdravy?

---

^a *Ježto* (zast. kniž.) = protože, jelikož.

^b Plotiště nad Labem.

11

29. srpna 1887, [Praha]^a

A. Bráf L. Riegrové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,6 x 17,5 cm, dopisní papír, filigrán č. 3, obálka 11,9 x 9,3 cm, adresa: Velectěná slečna slečna Libuše Riegrova, známka: Kais. Königl. Oesterr. Post. 5 kr. (2,2 x 2,6 cm), razítko: Královské Vinohrady (2,9 cm), Smirady (2,6 cm), Vysoké Veselí (2,3 cm), Praha (3 cm).

Má duše drahá!

Počítám netrpělivě dny a těším se, že jich ubývá. Brzo budu u Vás. Toužím po tom a těším se na shledání, a na to, že s Vámi strávím několik šťastných dní na místech plných upomínek. Touto dobou před rokem byl jsem již na Malči. Byli jsme si mnohem cizejší než nyní. A budou to zase ty dny, ve kterých před lety přijel jsem si na Maleč pro veliký smutek. Jak jinak, s jinou myslí, s duší plnou naděje a radostné touhy přijíždím tentokrát. A ačkoliv nevím, co budoucnost přinese, já doufám, že nás nemůže více rozdvajit, spíše sblížit a spojit pevně a věrně. A nepovažuji ta léta za ztracená. Když jste mi řekla tenkrát, že Vás neznám, zlobil jsem se na to, a přece to byla pravda. Znáám Vás dnes jinak, mnohem jasněji mám obraz Vaší duše před sebou a snad Vás mám i více ještě rád. Proč Vám to píšu, když Vám to přece za několik dní mohu říct, a už jsem často řekl, vlastně nevím. Ale nemohl jsem na dnešek vzpomínat na Vás, dlouho usnout a mám v sobě takovou touhu promluvit si s Vámi, že píšu věci, jež dávno víte. A vy mi teď budete taky psávat, já to vím. Ten první lístek stál Vás více přemáhání, další půjdou snáze. A něco Vám ještě povím: Už toho zanechte, dělati se přede mnou horší, nežli jste. Vy to beztoho činíte jen z bázně, že Vás přeceňuji. To je bezdůvodná bázeň. Ba kdo ví, zdali Vy mne nepřeceňujete více nežli já Vás, ale já Vás miluju mnohem víc. A je-li někdy u Vás pod mrakem, já znám z jiných dnů a hodin, jak mi bylo blaze, když bylo a bývá u Vás slunečno, i vím, že bude zas. A bude teď hodně slunečno, že ano? Přijedu tedy na jisto ve čtvrtek, avšak nemohu ráno odejeti, přibudu^b tedy do Jeníkova až po 7. hodině večerní. Je mi toho líto, že přijedu tak večerem a že Vás všecky musím večer znepokojovat, než mohl bych jinak až v pátek v poledne^c přijeti a ztratil bych tak skoro den. Kdyby ale bylo to jakkoliv nepříhodným, dejte mi maličkou zprávu, třeba telegrafickou. V pátek a v sobotu byl jsem ve Vídni a

v Korneuburku,^{1d} prohlídl jsem si novou donucovací pracovnu² korneuburskou, před dvěma měsíci otevřenou. Nežli odjedu, podívám se ještě do „Rushu“ [?], jsou prý tam nové práce Mařákovy,³ a budu Vám tedy o nich referovat. Těšil bych se velice, kdyby u Vás byla ještě slečna Katyna. Těším se velice na brzké shledání a jsem

Váš

věrně oddaný

29. srpna 1887.

A. B.

---

^a Místo odeslání dle poštovního razítka.

^b *Přibýt* (kniž.) = přicestovat, přijet, dostavit se.

^c Původně napsáno „poledně“.

^d Německý název Korneuburg.

---

¹ Okresní město okresu Korneuburg v rakouské spolkové zemi Dolní Rakousy, nachází se 19 km severně od Vídně. 48.3440606N, 16.3334319E.

² V Rakousku byly zemské donucovací pracovny stavěny podle říšského zákona ze dne 24. května 1885. Měly to být nápravné instituce, kde by byli lidé štítící se práce, tuláci, nevěstky apod. vedeni pravidelnou prací pod dozorem ke spořádanému životu. Bráf jako poslanec zemského sněmu se věnoval humanistickým činnostem. V referátu měl veřejné nemocnice, chudobince, blázince, káznice, polepšovny a donucovací pracovny. O situaci donucovacích pracoven se lze dočíst viz BRÁF, Albín. *Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý, Výbor statí z politiky a samosprávy*, s. 186–208, a viz BRÁF, Albín. *Dvě nutné opravy: Právo domovské. Pracovny donucovací*.

³ Julius Mařák (1832–1899), akademický malíř, grafik, ilustrátor, pedagog a odborný publicista.

12

13. září 1887, [Praha]^a

A. Bráf L. Riegrové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-5, dvojarch a jeden arch, 11,6 x 17,5 cm, dopisní, papír, filigrán č. 3

13. září 1887

Drahá jediná moje Libuše!

Jen několik málo řádek dnes. Poděkovat Vám za všechno to štěstí minulých dní, a především za to, co jste pro mne učinila včera před rozloučením a odjezdem, to zatím odkládám. Jsem dnes jako zmámen a nedovedu psát souvisle. Byl-li jsem k Vám vázán dosud tím citem hluboké oddanosti, který po léta mne naplňoval, přibyla k tomu vděčnost za to, co jste včera pro mne učinila. Ať přinese budoucnost cokoliv, chci Vám zůstat věrným milujícím soudruhem, chci upřímně v to pečovat <s to>, abyste našla onu spokojenost, již způsobiti může láska a úcta mužova. Vy poznáte teprve mnohé moje nedostatky, buďte k nim shovívavou. Já pak, má duše nade všechno milá, vynasnažím se rád, velmi rád, abych vyhověl zvláštnostem Vaší povahy, Vaší velmi určitě vyvinuté individuality. Vždyť mne právě ony poutaly tak mnoho a připoutaly k Vám. Jsem naplněn a povznesen citem té povinnosti, která je vážnou ale ne těžkou, protože je milou a rád ji béru na sebe. A žena, která se svěruje ruce mužově, podává mu veliký důkaz důvěry, veliký, neocenitelný dar. Přijímám jej z drahé Vaší ruky vděčně. Kdy má býti svazek duší našich /zpečetěn/, abychom vejíti mohli spolu v nový vlastní domov, v „naš“ domov a k „našemu“ krbu, to, má duše milá, buď přenecháno Vašemu rozhodnutí.¹ Nebudu na to netrpělivě naléhat, vždyť jsme nyní už svoji, a to „nyní“ jest pro mne plno štěstí. Až v duši Vaší po rozrušení dnů minulých vejde více klidu, pak si o tom upřímně pohovoříme. Jenom Vy nyní dbejte svého zdraví, prosím Vás o to, chci, abyste se pro mne zachovala, vždyť Vás chci míti dlouho, dlouho, pokud bude v nás dechu a života. S otcem

---

¹ Při poslední návštěvě v Malči požádal Albín Libuši o ruku, ta se sňatkem souhlasila. V dopise zmiňuje, že stanovení sňatku ponechává čistě na Libušině rozhodnutí. Zásnuby se uskutečnily v prosinci onoho roku, viz VOJÁČEK Milan, *V zájmu národa? Rodinný život vnuček otce národa*, s. 147.

Vaším jsem mluvil. Zaslzel a z toho, jak o Vás mluvil, poznal jsem nejlíp, jak velice Vás má rád a jak Vy jste neměla pravdu obávajíc se, že Vás nemiluje. A on je i dokonce trochu na to pyšný, že ve Vaší povaze nalézají jisté rysy rodinné povahy Riegrovské. A tak to všechno končí shodou a souhlasem!² I v tom Vám nejspíše vyhoví, že zůstanete v Malči, pokud tam budou Vaši rodiče, prosil jsem také tatínka Vašeho za Vás o to. Mám pořád obavy, jak se Vám daří, co dělá Vaše zdraví, spíte-li. Nenechte mne ve starosti a časem mi dejte zprávu. Vždyť Vy jste mi na světě nejmilejší a nemůže mi býti lhostejno, co se s Vámi děje. Nechci, abyste mi mnoho psala. Vy sama o sobě málo povídáte, tedy není Vám lze též mnoho psáti. Proto se ale přece aspoň nyní nevažte na svůj žertem daný slib, že za každý třetí list několik slůvek odpovíte. Dejte mi brzo zprávu nějakou jen řádku nebo dvě, já více nežádám. Já vlastně dnes nevzpomínám na minulé dny, jen na poslední večer. Jste stále přede mnou, tak jak jste byla se mnou ve Vašem salonku. A víte, ty vlasy se mi vinou kolem očí a kolem srdce. Jak bych je rád políbil, a Vaši ruku, oči, ústa. Nechci býti dlouho od Vás odloučen, budu hledati příležitost, abych Vás zase spatřil hodně brzo. Jen mi buďte zdráva a klidna a mějte důvěru, především v sebe. Mamince Vaší poděkuji co nejdříve. Chcete-li jí zatím za mne povědít, že jí za všechno dobré mně na Malči zase prokázané děkuji, bude mi to milé. Všem ostatním srdečný pozdrav. Své matce nemohu zatím nic sdělit. Ona dává dopisy čísti své sestře. Ale jen věřte, že Vás bude míti velice ráda, už proto, že mám já Vás tak nesmírně rád. Má milá, sladká, jediná Libuše. Žiju v tom, co bylo touto chvílí včera.^b

Váš

věrný, milující přítel

Albín Bráf

13. září večer.

---

^a Místo vzniku na základě historické kritiky. Další Bráfovy dopisy, u kterých chybí místo vyhotovení, ale na základě pramenné a historické kritiky se jedná o místo vzniku Praha, uvádíme v dalších dopisech již jen v hranatých závorkách bez ediční poznámky.

^b Od věty „Své matce nemohu nic sdělit.“ do věty „Žiju v tom, co bylo touto chvílí včera.“ se jedná o marginální poznámku dopsanou v horní části dopisu obráceně k hlavnímu textu ve třech řádcích.

---

² Libuše byla rodiči provdána za Albína, aniž by se jí někdo ptal na city. Ta se tomuto rozhodnutí nebránila, byla ukázněná a rodičům nezazlívala, že jí zasáhli do osudu rozhodným způsobem. Svatba se uskutečnila 13. února 1888. Viz LENDEROVÁ M. *K hříchu i k modlitbě*, s. 80, 91.

13

17. září 1887, [Praha]

A. Bráf L. Riegrové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-6, dvojarch a jeden arch, druhý dvojarch označen číslem 2), 11,6 x 17,5 cm, dopisní papír, filigrán č. 3

17. září 1887.

Má Libuško rozmilá!

Viděl jsem ve čtvrtek v divadle pana Stroupežnického¹ krátce po jeho příjezdu z Malče a uslyšev od něho, že jsou tam všickni zdraví, doufám, že to platí i o Vás a že jste zdráva a dobré mysli. Jak toho lituji, že právě nyní po tom, co se před mým odjezdem mezi námi událo, musím být od Vás vzdálen. Vy jste mi svým milým slovem souhlasu otevřela nový nadějný výhled v budoucnost'. Vzpomínám na Vás vděčně a s láskou nejmilejší a činím si výčitky pro chování své z minulé neděle, které Vám způsobilo bolest'. Jestli jsem Vám vyčítavě řekl, že jen proto nedoufáte v budoucí svou spokojenost', protože spokojenou býti nechcete, znělo to snad příkře, ale nemělo to jiný smysl nežli ten, že Vy v samu sebe a dobré, mně tak zřejmé a milé stránky povahy své, tak málo důvěřujete. To je chyba, mé dítě zlaté. Menší chyba sic nežli slepá, iluze se živící důvěřivost', ale chyba přece, protože Vám kalí všecku radost. Libušinko moje, jsem já vskutku tak slepý člověk, že bych já jediný viděl na Vás dobré stránky, kterých byste neměla? Vaše hloubka citová, kterou jsem znova poznal ten poslední večer, Vaše dobrota, již jsem teď sám na sobě tolik okusil, Vaše opravdovost', neschopnost' lži a falše, to všecko, Ty milé, pošetilé dítě, není nic? A jak to přijde, že zrovna já jsem tak nedohledaným, že pro to vše Vás mám tak vřele rád a že vidím v těch vlastnostech Vašich pramen své budoucí spokojenosti? Ano, já jsem přesvědčen, že ani ta jistá vznětlivost' Vaší letory^a nedovede mi ten pramen zakaliti. I tak tedy, Vy má milá pochybovačko, nedělejte si nadějí, že já si něco „rozmyslím“. Jaké to dlouhé cesty bylo potřebí, abychom my dva octli se tam, kde jsme se octli posledního večera před mým odjezdem! Obavy, zdali svou povahou podávám záruky ke shodě naší šťastné a

---

¹ Ladislav Stroupežnický (1850–1892), český dramatik, dramaturg Národního divadla, prozaik a básník.

trvalé, měl jsem já též a vracívají se mi někdy. Podobně pochybujete Vy o sobě. Ale právě proto myslím, že utvrdí v nás ty obavy jen ony ctnosti, kterých je potřebí, aby shoda věrlá a věrná byla mezi námi trvalou. Já proto nedopustím pochybnosti, aby mi kalila naději v budoucnost' a důvěru i lásku k Vám. Učiňte Vy, má přemilá, také tak. Mně už se se do opravdy stýská a počínám zase počítati, kdy Vás asi uvidím. Pojedete asi brzo s tatínkem svým do „hor“. Dejte mi něco vědět, co a jak bude. Do nějakého 8. října jsem ještě volným tou měrou, že mohu na více dní se uprázdnit, po 8. říjnu začnou přednášky, pak arci bude vždy^b možno podívati se za Vámi přes neděli. Tak n. př. budete-li do té doby zpět z hor, mohl bych přijíti na den neb dva před sv. Václavem anebo po něm. Vy pak pojedete brzo na to do Veselí, neboť říšská rada zahájí se okolo 10. října,² a pak Vás až do návratu do Prahy beztoho jen nejvýše na několik hodin spatřím. Až bude tedy něco ujednáno a až Vám bude možno, dejte mi nějakou zprávu. A dejte se vůbec uprosit a nenechávejte mne docela bez zpráv o sobě. Mám o Vás starost', jak se Vám daří, zdali spíte už, jste-li dobré mysli (já pořád mám obavy, že nejste!) a Vy mi odpovídáte krátké zprávy. To není ani trochu hezké, ano řekl bych, že je to „praošklivé“. A protože doufám, že Vás aspoň třetí list pohne, tedy Vám tímto hrozím, že bude následovati co nejdříve. Zatím ale, moje dítě milé, má Libuško předrahá, nemohu skončit, abych Vám neopakoval díky svoje za všechno dobro a štěstí těch minulých dní a za ten večer poslední. Vy nevíte, jakými vážnými hlubokými, a přece radostnými city mne ten večer naplnil. Má sladká, líbezná Libuše, buďte zdráva a vzpomeňte někdy na svého

věrného oddaného přítele

AB.

---

² Císařským listem byla říšská rada svolána na 11. října. Na programu bylo projednání změny zákona o poštovních spořitelních, rokování o osnově zákona týkajícího se falšování potravin, opravy soudního řádu civilního, zřízení zdravotního úřadu říšského apod., viz *Národní listy* z 25. září 1887, Praha roč. 27, č. 263, s. 5. Česká delegace přijela především za účelem interpelace vídeňské vlády, kde poslanci zahájili boj proti ministerské libovůli. Znění interpelace bylo následovné: „*Úřední „Wiener Zeitg.“ přinesla dne 10. srpna t. r. sdělení o nejvyšším rozhodnutí ze dne 29. července t. r., které ohlašovalo opatření daleko sahající v oboru správy školské, z nichž zvláště uvádíme zrušení tříd vyšších reálék na kombinovaných státních středních školách v Litomyšli, v Plzni, Táboře, Kutné Hoře a v Přerově. Již dříve pokusila se „Pol. Correspondenz“ v prohlášení patrně inspirovaném nejen tato nejvyšším rozhodnutím jednotlivě uvedená opatření ovšem zcela všeobecnými motivy odůvodniti, nýbrž i úmysl správy vyučování oznámiti, že odejme subvence, jež nejvyššími rozhodnutími jednotlivým obcím k snazšímu vydržování jich středních škol povoleny a usnesením říšské rady ústavně příznány byly a že podobné podpory jiným ústavům více neposkytne, že od přijímání soukromých středních do správy státní v budoucnosti upustí a tudíž že se chce opřítí dalšímu rozvoji středních škol v Rakousku všemi možnými prostředky, jež vláda má po ruce.“* Viz *Plzeňské listy* z 13. října 1887, Plzeň, roč. 23, č. 123, s. 1.

---

^a *Letora* = povaha, temperament.

^b V originálu je slovo napsané bez háčku nad písmenem -z.

14

[28. září 1887, Praha]^a

A. Bráf L. Riegrové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-9, dva dvojarchy a jeden arch, druhý dvojarch označen číslem 2), arch označen číslem 3), 11,6 x 17,5 cm, dopisní papír, filigrán č. 3

září 1887^b

Má duše drahá!

Víte, že to je nehezské, chtít od někoho dopisy a odpísati na ně přece odpovědi? Venku je dnes slunečno a teplo, jako v jarní nějaký den a já, vzpomínaje na Vás, vmýšlím se v milá místa malečské zahrady, kde jsem tolikrát s Vámi chodil a sedal. Přemýšlím, co asi děláte, jak trávíte poslední dny svého pobytu na Malči před odjezdem, ale což pak se to dozvím? Taková jste vy ukrutnice. A takový já jsem dítě, že Vám to v každém psaní vyčítám! Píšu dnes zároveň paní Červinkové, ale dal jsem psaní pro ni již dříve expedovati,¹ posílaje jí pro slečnu Pattovou² regulativ^c pro t. zr.^d školy hospodyňské³ a sděluje jí, že Váš tatínek dnes ráno zdrav a kliden odejel do hor. Hovořil jsem s ním ještě na nádraží. Jsem, upřímně řečeno, mnohem více pobouřen posledními událostmi volebními a těmi, jež nás ještě čekají nežli on. Bojím se, že naším životem /veřejným/ ještě více než dosud zavládne fráze, nepředložitě plané bouření a štvání, které nás konečně oslabí, učiní jiným spojencem málo váženým a konečně povede k těžkým krisím. V té náladě šel jsem dnes do „Politiky“⁴ na vyzvání Vašeho otce a písemné pozvání správy, abych se tam installoval jako spolučlen toho direktoria, jež, jak víte, má nyní vésti vrchní

---

¹ Dopis z 28. září 1887, ANM, f. Marie Červinková-Riegrová, kart. 3, inv. č. 22.

² Marie Pattová (*1849), učitelka, zakladatelka spolku Ochrana opuštěných a zanedbaných dívek.

³ Dopis Albína pro Marii Červinkovou-Riegrovou, ve kterém se zmiňuje o nejasnosti stanov a programu spolku Ochrany, který hodlá M. Pattová zříditi a radí, aby se se zřízením spolku obrátila s pomocí na kuratorium hospodyňské školy v Kuklenách. ANM, f. Marie Červinková-Riegrová, kart. 3, inv. č. 22.

⁴ *Politik* byl německy psaný deník, vydávaný v Praze v letech 1862-1907. Založila jej skupina českých politiků a nakladatelů (F. L. Rieger, E. Grégr, J. S. Skřejšovský aj.) s cílem propagovat české národní zájmy mezi Němci a cizinci.

dohled na redakci. Zatím totiž, nežli se uzdraví Milde,⁵ nežli se vrátí Kalousek,⁶ nežli se sejde vlastní direktorium před odjezdem do Vídně, a bůhvíkolik nežli, nežli, zatím tedy mám tam chodit já sám. Vám, která jste mé mysli a mému srdci nejbližší a s kterou chci sdílet všecku budoucnost' svou, vyznávám upřímně, kterak mne dnes přece jenom velikou lítostí naplňuje, co jsem dosud zanedbal ve svém odborném vzdělání a ve své literární práci. Kdybych stál v těch věcech dnes pevněji, ujal bych se rád práce organisovat naši stranu a naše listy. Přes to musím tu pilulku spolknout, smířiti se s nutností a vrhnouti se více do politické práce nežli jest ve shodě s dosavadními mými inter[ven]cemi.^e Nám nastává povinnost, abychom hleděli zachovati, co se zachovati dá, abychom hleděli proti mladočeské agitaci^f vystoupit s jistou organisací, která by nedopustila, aby lidé s rozvahou a politickým rozumem nebyli docela upozaděni těmi, kteří, aby se zmocnili vesla, apelují jen na vášně a vehnali by náš lid ještě bůh ví kam. Co jsem tedy ještě ani před čtvrt rokem netušil, nedochází nám. Nová kampaň, kde se budeme musit organisovat. Rozmrzen tím nedostatkem organisace u nás, zašel jsem si dnes na jednoho z hlavních spoluviníků, na Zeitham[m]era,⁷ a řekl jsem mu upřímně, že my (totiž veliká část poslanců naší strany) jsme s ním nespokojeni, že on sám zbytečně se připravuje o všecku půdu svou netečnou resignací, s jakou se na věci dívá, že ztrácí popularitu atd. Rozumí se, že jsem mu to řekl sice otevřeně, ale slušnou formou, a trefil jsem, jak se zdá, do živého. On uznal, co ještě nedávno popíral, že jsme všech těch neúspěchů mohli se uvarovat, kdybychom byli v čas pomýšleli na to, k čemu teď nás teprve nutnost' dohání: sebrati své lidi po celé zemi, utvořiti lokální komitét^g po všech městech, na venkově, býti s nimi ve spojení, působili skrze ně na lid, přivábili mladší schopné síly atd. A tak tedy doufám, až se vrátí sem Váš tatínek, že se domluvíme o dalších krocích. Zatím si zajedu do Boleslavi,⁸ abych si promluvil s Mattušem.⁹ A teď zatím o politice konec. Vy ji nemáte ráda, ale já mám Vás velice

---

⁵ Josef Milde, JUDr. (1839–1900), advokát, politik, poslanec Českého zemského sněmu a Říšské rady.

⁶ Josef Kalousek, PhDr. (1838–1915), profesor české historie, zemský poslanec, tajemník Královské české společnosti nauk, působil jako vychovatel Marie Červinkové-Riegrové.

⁷ Antonín Otakar Zeithammer (1832–1919), středoškolský profesor, poslanec, novinář, člen staročeské strany, poslanec Českého zemského sněmu, předlitavské Říšské rady a Panské sněmovny.

⁸ Statutární město ve Středočeském kraji, v okrese Mladá Boleslav, leží na levém břehu středního toku Jizery, na soutoku s říčkou Klenicí zhruba 50 km severovýchodně od Prahy. 50.4113514N, 14.9031850E.

⁹ Karel Mattuš, JUDr. (1836–1919), samosprávní a politický pracovník, staročeský politik, zasedal v Českém zemském sněmu, rovněž v Říšské radě.

rád a musím tedy i Vám o ní povídat, pokud se do ní vrhati musím. Jinak bych nebyl tak Vaším, jak jsem a chci býti. Jenom ještě tolik: Vyříd'te paní Červinkové, že Zeitham[m]er hodlá nyní do příbramské skupiny, když tam Tilšer¹⁰ o mandát se uchází, a /jestli/ berounský tajemník Stejskal¹¹ dosti přízně nenajde, poslati profesora Městeckého.¹² Ten totiž má „hubu jak meč“ a mohl by proti Tilšrovi snad snáze obstáti. Dnes týden právě touto chvílí šel jsem Vás, zavítavši do Prahy, pozdraviti k Vám a zítra budou čtyři neděle, co jsem jel k Vám na Maleč. Těším se na to, že Vás, než přijedete na dlouhý pobyt do Prahy, uvidím ve Veselí. Do Malče už snad ani psáti nebudu, leč pro případ, kdybyste vyjela teprve po neděli. Do Veselí ale, nebude-li jiných neodkladných překážek, ohlásím se najisto od neděle za týden. Včera byl jsem s Zuckerem a Stupeckým na „Lišce“. Bylo tak hezky odpoledne, že jsem byl stále v mysli u Vás ve Vaší zahradě a pod Vašimi horami. Kéž Vám ty poslední dny před odjezdem hodně jasně zjasví. Bratr Antonín¹³ psal poslední list z Vicenzy,¹⁴ kdež se celá výprava zdrží k podrobnějšímu prozkoumání a zpracování studie nějaké o „villa rotunda“¹⁵ od Palladia.¹⁶ Psal jsem mu do Benátek,¹⁷ aby hleděl o tom sám něco napsati a vykresliti pro uveřejnění v nějakém českém časopisu. Ale list ten ho patrně více nedošel. Byl zatím v Padue¹⁸ a pojedje nyní do Modeny,¹⁹ Verony²⁰ a Bologne,²¹ načež sám s dvěma soudruhy půjde do

---

¹⁰ František Tilšer (1825–1913), vysokoškolský profesor deskriptivní geometrie, filozof, mladočeský politik, poslanec Českého zemského sněmu a Říšské rady, v r. 1870–1871 rektor ČVUT.

¹¹ Josef Stejskal (1847–1923), poslanec, prozaik, humorista, autor cestopisu a pamětní zprávy o Berouně.

¹² Jan Městecký, PhDr. (1845–1917), středoškolský profesor, poslanec Českého zemského sněmu.

¹³ Antonín Bráf, Ing. arch (1860–1924), architekt a pedagog, profesor a později ředitel pražské Vyšší státní průmyslové školy stavební.

¹⁴ Italské město v oblasti Benátsko, hlavní město stejnojmenné provincie a sídlo biskupství, leží přibližně 70 km západně od Benátek. 45.5488306N, 11.5478825E.

¹⁵ Renesanční vila v blízkosti severoitalského města Vicenza, postavena v letech 1566–1571, patří k nejcitovanějším stavbám v dějinách architektury.

¹⁶ Andrea Palladio (1508–1580), italský pozdně renesanční architekt a teoretik architektury.

¹⁷ Hlavní město severoitalské oblasti Benátsko. 45.4371908N, 12.3345897E.

¹⁸ Padua (česky Padova) je severoitalské město v oblasti Benátsko, hlavním městem provincie Padova. 45.4077172N, 11.8734453E.

¹⁹ Město v severní Itálii, v oblasti Emilia-Romagna, hlavní město stejnojmenné provincie. 44.6458883N, 10.9255706E.

²⁰ Město v severní Itálii v oblasti Benátsko a hlavní město provincie Verona. Je to druhé největší město v Benátsku, hned po Benátkách. 45.4384958N, 10.9924122E.

²¹ Bologna (česky Boloňa) je hlavním městem regionu Emilia-Romagna a provincie Bologna. 44.4936714N, 11.3430347E.

Florence.²² Dr. Frant[išek] Jeřábek²³ nedávno <někde v hostinci> seděl u stolu <vedlejšího> v nějakém zdejší hostinci a vypravoval společnosti, s níž tam seděl, o Florenci a pravil mj.: „Kdo viděl Florenc, viděl Itálii“. Bratr Antonín, jenž seděl vedle a slyšel to, měl z toho velikou radost. Neboť také jeho výlet ve Florenci skončí. Pirnerova výstava byla již otevřena. Podívám se tam záhy a povím Vám ve Veselí, jak vypadá. Stupecký tam svůj obraz od Pirnera²⁴ nedal, bylť letos v Rudolfinum.²⁵ Zapomněl jsem se zeptati, zdali paní Lauerman[n]ová²⁶ přijímá návštěvy. Bylo by slušno, abych jí návštěvu učinil, ale dokud nevím, zdali vůbec přijímá koho, nemohu tam jíti.²⁷ Připravím pro Vás exemplář svých litografovaných přednášek. Jsou arci suché, jako školská věc, jejíž živý, svěžejší výklad musí se podati mluveným slovem. Budete-li chtít, budeme o těch věcech mnoho spolu hovořit. A z čeho se budeme učit rusky? A což, nedala byste mi časem francouzské konversatorium?²⁸ Vy jste můj malý, milý Mezzofanti²⁹ a já z Vás budu těžit. Vy se smějete? Jen počkejte! Má matka vrátí se v polovici října asi v ten čas, kdy Vy přijedete z Veselí. Teprve potom jí povím, co jsme pověděli Vašim rodičům. Bude to pro ni radostí. A pak prý Vy nikomu neuděláte nic dobrého! Ostatně, abych Vám to řekl, já jsem veliký egoista a už nyní mne mrzí, že bude v prosinci sněm,³⁰ a že mne asi často oloupí o milou chvíli, kterou bych strávil s Vámi. Proto jsem rád, že

---

²² Florencie je metropole italského regionu Toskánsko, ležící na řece Arno. 43.7698711N, 11.2555756E.

²³ František Věnceslav Jeřábek, PhDr. (1836–1893), novinář, politik, zasedal v Českém zemském sněmu a Říšské radě, středoškolský profesor, dramatik, básník.

²⁴ Maxmilián Pirner (1854–1924), malíř, profesor Akademie výtvarných umění, ilustrátor.

²⁵ Novorenesanční budova na náměstí Jana Palacha při pravém břehu řeky Vltavy na Starém Městě v Praze. V její Dvořákově síni se pořádají významné koncerty. Budova patří České filharmonii, která zde má zároveň své hlavní sídlo.

²⁶ Anna Lauermannová-Mikschová (1852–1932), prozaička, dramatička.

²⁷ Libuše i Albín navštěvovali salón paní Anny. Jednalo se o literární salón založený v 80. l. 19. st. a fungoval až do období Československé republiky. Anna pocházela z majetné měšťanské rodiny, zároveň byla literárně činná. Scházela se u ní převážně elita a mladí literáti. V létě se salón konal v Liboci, kde Anna koupila vilu od Zeyerovy rodiny a v zimě se hosté scházeli v jejím měšťanském bytě na Jungmannově náměstí. Viz LORENZOVÁ H. a PETRASOVÁ T., *Salony v české kultuře 19. století*, s. 174. Kromě rodiny Riegrovy se zde ze známých osobností vyskytovali např. J. Vrchlický, J. Zeyer, bratři Čapkové, národohospodář Josef Kaizl, profesor Antonín Randa, advokát Jan Růžička, divadelník Ladislav Stroupežnický aj. O návštěvách manželů Bráfových v tomto salonu též viz SAK, Robert. *Salon dvou století: Anna Lauermannová-Mikschová a její hosté*. Praha, s. 273.

²⁸ Jedná se o univerzitní formu učiva formou přednášek či seminářů, které dávají studentům příležitost klást učitelům otázky.

²⁹ Giuseppe Gasparo Mezzofanti (1774–1849), italský kardinál a slavný polyglot, údajně ovládající několik desítek jazyků.

³⁰ Není známo, jaký ze sněmů má Albín na mysli, v prosinci jich proběhlo několik. Např. 9. prosince 1887, kdy na programu bylo hlavně řešení zásahů ministra Gautsche v otázce českého školství a rušení některých reálných škol. Hlavního slova se ujal E. Grégr. Viz *Budivoj* ze dne 11. prosince 1887, Č. Budějovice, roč. 23, č. 99, s. 1.

tentokrát budete v Praze o něco dříve než v loni. Víte, že když Vám píšu, nerad končím list? Nechce se mi s Vámi se loučit. Proto Vám píšu všechno možné. Tak i dnes, mé dítě milované. Buďte mi zdráva, veselá, vzpomeňte někdy a buďte jista, že Vás stále vřele v srdci chová

Vám

věrně vřele oddaný

Albín Bráf.

Vyříd'te své mamince a bratrovi srdečné vzkazy ode mne. A dejte mi brzo nějaké znamení, že jste tohá [?] t. j. dobré mysli a spokojená.

---

^a Datum vzniku na základě odeslání dopisu Libušině sestře v tentýž den, který dataci obsahuje.

^b Dopsáno dodatečně modrou tužkou, nejedná se o autorův rukopis.

^c *Regulativ* = směrnice, předpis.

^d Zkratku se nepodařilo rozluštit.

^e *Intervence* (z lat.) = zásah, zákrok (např. úřední).

^f *Agitace* (z lat.) = přesvědčovat, získávat lidi pro jisté myšlenky, pro jistý program, pro účast na činnosti (např. *předvolební* agitace).

^g *Komité* (kniž.) = skupina osob vybraná z většího celku a pověřená nějakým úkolem, organizační výbor.

15

30. září 1887, Maleč

L. Riegrová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 10,1 x 15,4 cm, obálka 12 x 9,2 cm, adresa: Velečtý pán pan Dr. Albín Bráf, poslanec zemský, člen zemského výboru, profesor atd., Vinohrady, Škrétova ulice 45., známka: Kais. Königl. Oesterr. Post. 5 kr. (2,2 x 2,6 cm), razítko: Maleč (2 cm), Chotěboř (2,3 cm), Král. Vinohrady Königl. Weinberge (2,8 cm), pečeť: červený vosk, obdélníkovitá (1,6 x 1,3 cm), iniciála „MR“

V Malči, dne 30. září 1887

Víte, že je to nehezké, pořád a pořád jen o tom mluvit a na tom si zakládat, že píšete a odpověď nedostáváte? Víte, že je to nehezké, uděláme-li jednou něco dobrého, desetkrát to vyčíst? Vypadá to, jako by jste mně hrozně nerad psal a už mně napřed ohlašujete, že nebudete do Malče psát, a do Veselí také ne? Počkejte, hněvám se na Vás, chtěla jsem Vám z Malče psát, ale že jste takový nehodný, nic se o mně nedozvíte, pranic Vám nebudu o sobě povídat. Víte-li ostatně, že jsme v Malči umluvili, že teprve na třetí list Vám odpovím? A včerejší list Váš byl teprve třetí od Vašeho odjezdu z Malče a mezitím jsem já Vás v Praze navštívila, a to bylo přece hezké? A nebylo to umluveno, vidíte, že jsem o mnoho hodnější, než se zdám, a Vy zase máte příliš dobrou pověst, lepší, než zasluhujete. Je pravda sice, že jste mně napsal dlouhé psaníčko, to je hezké od Vás, ale hrozně nerada to uznávám, zlobím se na Vás a tu nedovedu být spravedlivě uznalou, promiňte mně to prosím Vás, že stále jen hubuji, nedovedu dnes nic jiného. V pondělí odpoledne neb v úterý ráno odjedeme z Malče, je mně to velmi líto. Nedovedete si představit, jak je tu nyní pěkně, k večeru bývá vždy překrásné osvětlení, vše má takový zvláštní podzimní ráz a zahrada je tak hezká, škoda, že již jedeme, líbí se mně tu snad lépe ještě než jiná léta, a pak je tu tak ticho. Budete-li pak mně psát, Vy ošklivý člověče? Četla jsem našim ty politické věci z Vašeho psaní a maminka měla z toho hroznou radost a chválila Vás, že se /tak/ Mladočechů ujímáte. Paní Červinková měla arci těž potěšení. Bivoj¹ je velmi melancholické nálady, dává se Vám poroučet. Jinak tu není nic nového. Bohuš² se na Vás těž nějak hněvá, jen maminka a Marie Vás

---

¹ Libušin pes, kterého si pořídila v r. 1881.

² Bohuslav Rieger, JUDr. (1857–1907), Libušin bratr, právní historik, profesor rakouských říšských dějin na české právnické fakultě v Praze, poslanec.

chválí. Chcete-li být hodný, má adresa je u paní B[arbory] Buvové,³ Vysoké Veselí u Smidar.⁴ Libuše Riegrova.^a

---

^a Věta „*Bohuš se na Vás též...*“ je marginální poznámkou dopsanou v pravé části dopisu zdola nahoru ve dvou řádcích. Od věty „*Chcete-li být tak hodný...*“ psáno v levé části dopisu zdola nahoru ve dvou řádcích.

---

³ Barbora Buvová, roz. Formánková, též Babetta (1849–1932), kulturní pracovnice, mecenáška, vzdálená příbuzná F. L. Riegra.

⁴ Obec, která leží na soutoku Cidliny a Javoruky asi 6 km severně od města Nový Bydžov v okrese Hradec Králové v Královéhradeckém kraji. 50.2914564N, 15.4772489E.

16

3. října 1887, [Praha]

A. Bráf L. Riegrové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 12,9 x 20,5 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

Drahé, zlaté dítě.

Pěkně vítám ve Veselí a děkuju, mnohokrát děkuju za milé řádky, třeba v nich někdo dělal, jako by se zlobil trošku. Však můj drahý „někdo“ ví, že toužím po zprávách o něm a že proto^a jenom vyjel mi z péra ten stesk. Do Malče jsem již nemohl psát, ačkoliv jsem v Boleslavi nebyl. Ve čtvrtek totiž došly nás zlé zprávy z volební skupiny příbramské, tam kandidují mladočeši Tilšera, nám po marných pokusech nalézt dobrého kandidáta zbyl jenom kandidát prostřední způsobilosti, kterému jest nesnadno zjednatí půdu. Psal jsem sice na všechny strany, ale dobře tuše, že naši protivníci nepíšíou, nýbrž jednají, a nedůvěřuje pranic, že postačí sladké domlouvání hlavního volebního pomocníka Zeitham[m]erova, d[okto]ra Jeřábka, odhodlal jsem se, že vydám se sám na výzvědní a agitační cestu, první to cestu toho způsobu, kterou jsem dosud podnikl. I tak jsem v <pátek> sobotu^b byl v Hořovicích,¹ kde pohříchu už nedá se nic neb aspoň ne mnoho zachrániti, na to jsem jel do Rokycan,² kdež byl hotový chaos. Na každém druhém domě barevný plakát, kterým se voličové zvali do voličské schůze, již svolávali „svobodomyšlní občané“³ a ve které představí se jim „věhlasný“ profesor Tilšer. Umluveno ve schůzi s nejspolehlivějšími lidmi, že necháme té schůzi ráz mladočeský, že „staří“ do ní nepůjdou, nýbrž svolají schůzi novou, do níž pozvou i kandidáta druhé, t. j. naší strany. Dlouhým telegramem zaslal jsem ještě večer příslušné svolání do novin,⁴ objednal 200 exemplářů novin s tím svoláním a zařídil to, aby druhý den, t. j. v neděli, v den té Tilšerovy schůze,⁵ voličům rokycanským byly zaslány. Sám

---

¹ Město v okrese Beroun ve Středočeském kraji, nacházejí se téměř přesně mezi Prahou a Plzní. 49.8359717N, 13.9026808E.

² Město v okrese Rokycany v Plzeňském kraji, 16 km východně od Plzně. 49.7426967N, 13.5945858E.

³ Národní strana svobodomyšlná, jejíž členové byli známí jako mladočeši, založena r. 1874.

⁴ Svolání se nepodařilo dohledat.

⁵ 2. října 1887 se konala v Hořovicích a Rokycanech schůze voličů, kam byl pozván F. Tilšer, předák mladočeské strany, za účelem kandidatury do říšského sněmu. K schůzím lákaly plakáty zelené barvy s informacemi, že se představí „věhlasný“ pan prof. Tilšer. V Hořovicích slovo nakonec získal

jsem v neděli ráno jel do Radnic,⁶ kdež jsem si dal pozvati celou obecní radu, a tak jsem je získal, že do Tilšerovy schůze, do které večer před tím potají přijedší Tůma⁷ od Nár[odních] listů je zva, ani nešli a slíbili voliti našeho kandidáta.⁸ Přes to stojí věci málo nadějně. Jenom napětím všech sil a obratnou agitací by se nám mohlo zdařiti. Pro mne jest výsledek té cesty hlavně v tom, že sám si nebudu vyčítati, že bych něco byl opomenul a že jsem dále nabyl přesvědčení, jak snadno bychom mohli vítězit, kdyby tak, jak jsem vyjel já, vyjeli lidé častěji a v čas! Nevadil mi ten shon a chvat, abych si vroucně na Vás nevzpomínal. Ba zdá se mi, že se právě v takových dobách s největší vřelostí vracím v duchu k Vám a kladu v duchu ústa svoje na něčí druhou sladkou tvář. Věřím Vám, že bylo krásně u Vás a že jedete odtud nerada. Ale jakkoliv jsem četl psaníčko Vaše několikrát, ani slůvka o tom, že jste zdráva, že spíte už dobře atd. Co pak to je pro mne lhostejno? Ve čtvrtek vrátila se moje švagrová⁹ s hošíkem. Když přijeli k domu, přiskočí náhle nějaký pražský „Pepík“, jeden z těch, co čekávají na ulicích a vnucují se lidem, že z vozu jim zavazadla donesou do bytu, otevřel náhle dvířka u vozu a malý hošík, kterého si švagrová zrovna chtěla vzít do náručí, vypadl ven a hlavičkou na dlážděný chodník. Na štěstí nejeví se do té chvíle na něm žádné známky pohromy, ale měli jsme všickni nemalou starost. Dva dny před tím měl dvouleté narozeniny. Nepřijdeli nějaká zvláštní překážka, tedy se těším, a věru velmi těším, že Vás uvidím v neděli.

---

i jeho protivník, berounský politik Josef Stejskal, který byl ve svazku s poslanci českého klubu a hájil kulturní zájmy národa, stavěl se taktéž proti ministru kultu a vyučování P. Gautschemu. Schůze v Rokycanech, která byla svolána malou frakcí, a která měla být jednostranná, se nakonec iniciativou místních vlastenců konala i za přítomnosti kandidátů Národní strany. Přístup zde měli mít jen voliči, došlo však k chaosu, kde nakonec ze všech lidí byla pouze polovina voličů, pořadatelé vstup nekontrolovali. Z Národní strany přišlo několik voličů, mezi nimi dr. Ottis a dr. Hořínek, kteří se postavili Tilšerovi. Ti proti němu vyrukovali s jeho záští proti českému klubu a dr. Riegrovi. Přítomen obou schůzí byl i Bráf. Viz *Národní politika* ze dne 4. října 1887, Praha, roč. 5, č. 273, s. 2. Výsledek volby do říšské rady ve skupině příbramsko-rokycanské nakonec ukázal ve prospěch kandidáta klubu důvěrníků Stejskala, který získal 1174 hlasů, kdežto jeho protivník Tilšer 966. Viz *Plzeňské listy* z 18. října 1887, Plzeň, roč. 23, č. 125, s. 2.

⁶ Nachází se v okrese Rokycany v Plzeňském kraji, 25 km severovýchodně od Plzně. 49.8567714N, 13.6057028E.

⁷ Karel Tůma (1843–1917), novinář, spisovatel, politik, redaktor Národních listů, Vstoupil na politickou dráhu, byl deset let poslancem strany mladočeské v období 1883–1893 a horlivě se účastnil politických bojů proti staročechům.

⁸ Tilšer poslal svého volebního agitátora Tůmu do Radnic den před voličskou schůzí, aby tam místní přiměl k návštěvě rokycanské schůze. Ti prohlásili, že by jej volili pouze tehdy, kdyby se zavázal vstoupit do českého klubu. Nakonec se však domluvili, že radniční vyšlou dva delegáty, jednoho z Mladočechů, druhého ze Staročechů, aby se o schůzi informovali. Viz *Národní politika* ze dne 4. října 1887, Praha, roč. 5, č. 273, s. 2. Bráf však místní navštívil také a docílil toho, že se delegáti shromáždění nezúčastní a slíbili volit kandidáta Národní strany.

⁹ Není jisté, o kterou švagrovou se jedná. S největší pravděpodobností to mohla být Karolina Justina Božena Bráfová roz. Kellnerová, manželka Viktora Bráfa.

Opíraje se o pozvání paní Buvové, nebudu více čekati na zvláštní vyzvání a sám se ohlásím jí listem, ač jestli s tím souhlasíte. Kdybyste soudila, že bych měl vyčkati zvláštního pozvání, tedy mi dejte malý pokyn. Počkám až do pátku. Nepřijde-li, předpokládám, že souhlasíte. Jak mně bude milé to setkání a chvilinka hovoru s Vámi. Váš přítel Vám přeje, abyste byla ve Veselí hodně veselá, hodně spokojená. Jsem celou duší ve věrné, vřelé oddanosti.

Váš.

3. října 1887.

---

^a Původně napsáno jako „protože“.

^b Nadepsáno nad škrtnutým slovem.

17

11. října 1887, [Praha]

A. Bráf L. Riegrové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

V úterý 11. října večer. 1887^a

Drahá Libuše!

Byl bych Vám rád už včera psal, ale nemůžete si ani představit, jak jsem byl včera i ovšem dnes štván. Přijel jsem v pondělí o 6. hodině ranní a prospav se dvě hodiny, podíval jsem se k Vaším a vyřídil Vaše vzkazy. Na to do redakcí v záležitosti voleb, pak do zemského výboru, odpoledne subkomité bankovní,¹ večer sbor důvěrníků² a volební komité. Dnes ráno začalo to podobně. Hlavní dílo dneška jsou ovšem velké plakáty volební, které se rozešlou do všech měst. „Složili“ jsme jejich text tak lapidárně,^b že se tomu Vaše sestra krutě smála. Dnes jsem začal přednášet třetímu ročníku a měl svou úvodní řeč, která měla býti některým alespoň pobídkou ke studiu a vznítiti jejich interes pro předmět. Viděl jsem, že celkem nepůsobila špatně. Tolik o mně. Jsem dnes neskromným, že píšu o sobě napřed. Jak jest to, když se dá člověk příliš na špatné, t. j. na politické cesty. „Politisch Lied – ein garstig Lied“^{3c} pěl nebožtík Herwegh.⁴ A „garstig“ znamená „ošklivý“! Víte? A já jsem vskutku zase vyvedl ošklivou věc. Četl jsem před odjezdem z Prahy, že se sirotčí peníze studují a měl jsem tedy za to, že je do provozování daleko /a tak jsem Vás informoval/. Zatím týž den, kdy jsem byl u Vás, stálo již v novinách, že budou tento týden v pátek.⁵ Vaše paní sestra přes ten pátek zde ostane. Na zítřek /(středu)/ pozvala ku počtě paní Lauerman[n]ové malou společnost, mezi níž ovšem bude i

---

¹ Bráf působil hned v několika bankách. S funkcí v zemském výboru souvisí jeho činnost v Hypoteční bance, kde působil jako člen ředitelství a dal podnět ke změnám stanov pro usnadnění půjček. Dále zastával funkci prvního komisaře v Zemské bance, pro kterou sepsal její stanovy a podílel se též na činnosti v Pozemkové bance.

² V případě Národní strany fungovala instituce jako vedoucí orgán klubu poslanců nazvaný Sbor důvěrníků poslanců Národní strany (SDPNS). Rozhodujícím způsobem určoval volební a programovou strategii strany.

³ Jedná se o výňatek ze scény Fausta od J. W. von Goethe.

⁴ Herwegh Georg (1817–1875), německý básník a překladatel.

⁵ Drama o jednom jednání Sirotčí peníze od L. Stroupežnického, premiéru mělo 14. října 1887 v Národním divadle. Viz *Národní listy* z 9. října 1887, Praha, roč. 27, č. 277, s. 5.

autor „sirotčích peněz“. Pana Touž[imského]⁶ jsem dnes jménem paní sestry též pozval. Ona prvotně chtěla čekat až do Vašeho návratu, ale slyšíc, že chcete přijet v sobotu, měla za to, že by to bylo už pozdě. Jsem rád, že jsem Vás viděl ve Vašem tichém útulku a strávil s Vámi několik milých hodin. Buvovi⁷ jsou tak tuze dobří, že mně nezazlili, že jsem se zdržel až do noci. Mám na Veselí příjemnou upomínku. Snad zítra bude u Vás slečna Katyna a budu jí moci povídati o všech jejích milých ve Veselí. Příkládám zde tu knihu. Řekněte laskavě slečně Márince, že není třeba, aby s ní spěchala. Můj bratr jí více nepotřebuje a ležela by doma nepoužita. Vzpomněl jsem si, že vyšly pro novější dějiny umění obrazy v podobě těch mnichovských „Bilderbogen“^d dosti pěkné, a k tomu velmi laciné. Podívám se na ně jednou u Náprstků a snad to potom slečně sdělíme. Byla by to také pomůcka. Pan Pan Královec⁸ psal Vaší sestře v záležitosti voleb, ale též o Dvořákovi,⁹ o kterého se paní Č[ervinková] nyní hlavně proto interesuje, jestli komponuje na její libretto^e čili nic.¹⁰ Až se vrátíte do Prahy, bude už po volbě,¹¹ a pro mne tedy po velikém neklidu. Budu pak přicházeti k Vám po všelijakém tom denním klopotu a hovořiti s Vámi o všem, co budu mít na srdci a na mysli. Vraťte se mi zdráva, klidná, spokojená. Zatím tisíckrát^f [?] vida Vás pozdravuje

Váš věrný přítel A.B.

---

^a Dopis datován jen dnem a měsícem, rok byl dopsán modrou tužkou a nejedná se u něho o autorův rukopis.

^b *Lapidárně* (z fr.) = 1. stručně a přitom výstižně, 2. výrazně, mohutně působící.

^c *Politisch Lied – ein garstig Lied* (něm.) = Politická píseň – ošklivá píseň.

^d *Bilderbogen* = (něm.) = obrazový jednolist (Bogen = arch), jehož textová složka je potlačena na minimum do pouhé popisky, anebo zcela chybí. Jednoslovný český ekvivalent neexistuje, tento typ jednolistu lze nejspíše označit málo vhodným termínem plakát.

^e *Libretto* (z it.) = text, slovesný podklad uměleckého díla (např. baletu).

^f Slovo je rozmazané.

---

⁶ Jan Toužimský (1851–1918), knihařský podnikatel a politik české národnosti, poslanec Českého zemského sněmu.

⁷ Manželé Barbora Buvová a František X. Buva (1834–1907), žijící ve Vysokém Veselí, kde vlastnili továrnu na cikorku.

⁸ Adam Královec (*1838), katolický kněz, katecheta pražské vyšší dívčí školy, domácí učitel Marie Červinkové-Riegrové, farář v TřebSKU.

⁹ Antonín Dvořák (1841–1904), hudební skladatel, aranžér, hudební pedagog a dirigent.

¹⁰ Marie Červinková-Riegrová napsala libreta k Dvořákovým operám *Dimitrij* a *Jakobín*.

¹¹ Volba v příbramské skupině se konala 15. října 1887. Viz *Světlozor* z 21. října 1887, Praha, roč. 21, č. 48, s. 768.

13. října 1887, [Praha]

A. Bráf L. Riegrové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-5, dvojarch a jeden arch, dvojarch označen číslem 2), 11,6 x 17,5 cm, dopisní papír, filigrán č. 3

Libušinko milá!

Vaše maminka mi včera vypravovala něco z obsahu Vašeho dopisu.¹ Mezi jiným též, že ještě hostitelé Vaši o ustanovené době Vašeho odjezdu nic nevědí a že se Vaší mamince zdá, jako byste Vy sama nebyla ještě rozhodnuta. Povídal jsem, co jsem slyšel od Vás, když jsem sám Vám domlouval, abyste se zdržela déle, bude-li počasí příznivo. Řekla jste, že to máte s maminkou na 15. smluveno, a že tedy přijedete na ten den. Poněvadž by Vám snad napadlo, že jste se ke mně tak vyjádřila, a snad byste se tím dala též zdržeti od prodloužení svého pobytu, tedy Vám ještě v krátkosti chci slovíčko napsati. Prosím Vás, jestli se Vám líbí ve Veselí a myslíte-li, že Vám ten pobyt je ku prospěchu, tedy si přidejte několik dní. „Sirotčí peníze“ už jste zameškala beztoho. Jenom příliš dlouho svůj pobyt neprodlužujte. Dne 23. jest populární koncert „Uměl[ecké] besedy“² v Rudolfinum, tentokrát s hudbou komorní (Smetana:³ „Z mého života,⁴ pak Mozart⁵ a Rubinstein)⁶. Volební záležitost vyvíjela se dosti dobře až do dneška. Ještě včera jsem v dobré náladě a naději ukazoval Vaší sestře čestný výtisk volebního plakátu, vše šlo hezky, tu dnes ráno přinesou „Politik“ a „Hlas“⁷ telegraficky obsah dopisu, který pan Kaizl⁸ poslal všem purkmistrům měst, kde byl zvolen. Vzdává se mandátu, dokládaje to

¹ Dopis Libuše své matce ze 13. října 1887 o plánovaném příjezdu z Veselí do Prahy příštího dne, kde by ráda šla se svou sestrou Marií do divadla na představení Sirotčí peníze, ANM, f. Marie Riegrová-Palacká, kart. 2, inv. č. 28.

² Umělecká beseda je občanské sdružení, přesněji umělecký spolek sdružující mnohé české umělce od r. 1863 ve třech odborech: literárním, výtvarném a hudebním. U jejího zrodu stáli V. Hálek, J. Grégr, J. Jeřábek ad. Jednalo se o první český umělecký spolek. Prvními předsedy odborů byli: Josef Mánes pro výtvarnictví, Bedřich Smetana pro hudbu a Vincenc Vávra-Haštalský pro literaturu.

³ Bedřich Smetana (1824–1884), hudební skladatel.

⁴ Romantický smyčcový kvartet, napsaný v roce 1876.

⁵ Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791), rakouský klasicistní hudební skladatel a klavírní virtuos.

⁶ Joseph Rubinstein (1847–1884), německý klavírista a hudební skladatel.

⁷ *Hlas: časopis církevní* vydávaný v Brně v letech 1857-1918.

⁸ Josef Kaizl, JUDr. (1854–1901), profesor politické ekonomie na univerzitě v Praze, staročeský politik (od r. 1890 mladočeský) ministr financí.

tvrzením, že se rozchází s českým klubem na radě říšské. Klub⁹ prý většinou jest proti rozhodné politice, kterou Kaizl schvaluje atd. Je to neskonale bídácký kousek od toho člověka, který provedl zrovna ve chvíli /před novou/ volbou,^a v níž běží o Tilšera.¹⁰ Následkem toho jest i výsledek té volby velmi pochybným, neboť dnes řeknou, a vlastně už řekly, „Nár[odní] listy“: Vidíte, cheť^b staročeských časopisů už sám uznává, že Rieger¹¹ a jeho stoupenci jsou proti vládě příliš povolní. Vaše sestra dnes rozčilením jest celá rozrušena, uplakána. Mají věru dobře lidé, kteří se o politiku mnoho nestarají, ale, pohříchu, není možno vydati toto pole činnosti v plen pouze takovým, kteří jdou slepě za ctižádostivými cíli svými. Včera byli u Vás kromě paní Lauerman[n]ové a slečny Katyny ještě manželé Vrchličtí, pan Strou[pežnický] a pan Tou[žimský], pan Jelínek a já. Dnes už jsem pravidelně přednášel a vrací se mi zase, přese všechn ten nepříjemný dojem z politických událostí, trochu lepší nálady. Také v zemském výboru nyní před sněmem bude živěji. Konečně dočkáme se Vašeho příchodu a tím častějšího styku s milou přátelskou duší. Zůstanete-li do 20., jak Vám prý Vaše maminka psala, tedy byste ode dneška za týden přijela. Přivítá Vás radostně a s náručí otevřenou.

Váš

věrně oddaný

13. října 1887.

A. B.

Nejuctivější poručení všem Buvovým.

---

^a Původně napsáno slovo „volby“.

^b *Chef* (angl.) = šéf.

---

⁹ Český klub byl poslanecký klub na rakouské Říšské radě, který od r. 1879 sdružoval několik proudů české státoprávní politické reprezentace, tedy staročechy, mladočechy, moravské národní poslance a Stranu konzervativního velkostatku. Předsedou klubu byl František Ladislav Rieger.

¹⁰ Složení mandátu Kaizla překvapilo staročeskou stranu, která si na něm velice zakládala. Oznámil, že nesouhlasí s politikou českého klubu a své rozhodnutí zaslal purkmistrům Čáslavi, Kutné Hory, Chrudimi, Heřmanova Městce a Golčova Jeníkova: „*Hned při prvním sezení vyšlo najevo, že moje pojmání politické situace a praktické důslednosti jeho, známé Vám z mých výkladů při schůzích voličských, jsou v odporu s názory, kteréž převládají v českém klubu. Zejména nedovedu se přidati k mínění, že by nehledě k interpellaci bylo přiměřeno, aby zahájila se akce naše marným vyjednáváním s vládou a šetrným vyčkáváním...*“ . Viz *Národní listy* z 13. října 1887, Praha, roč. 27, č. 281, s. 2.

¹¹ František Ladislav Rieger, JUDr. (1818–1903), politik, právník, spoluzakladatel Národní (staročeské) strany, poslanec Českého zemského sněmu a Říšského sněmu, předseda parlamentního Českého klubu, člen Panské sněmovny, Libušin otec.

19

29. prosince. 1887, [Praha]

A. Bráf L. Riegrové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1, arch, 11,7 x 9,1 cm, čtvrtka

Přijedu co nejdříve a přinesu s sebou zatím malou skizzu bytu. Bratr Antonín mi upraví pěkný přehledný plán.¹

29. 12. 1887^a

Váš A. B.

---

^a Původně napsán rok 1888, rok dopsán modrou tužkou, nejedná se o autorův rukopis.

---

¹ Již před svatbou manželé plánovali uspořádání a vybavení bytu, kam se následujícího roku Libuše nastěhovala. Byt se nacházel v Praze v Ostrovní ulici č. 2. Bratr Antonín jakožto architekt pomáhal snoubencům s jeho zařizováním.

20

1887, [Praha]

A. Bráf L. Riegrové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a (orig.)

*Vizitka, originál rukopis, psáno perem, na s. 1, arch, 11 x 6,9 cm vizitka se jménem
Profesor Dr.: Albín Bráf*

1887^a

Drahá Libušinko!

Přikládám jeden z monogram[m]ů, které bratr Antonín sestavil druhý nemá ještě provedený, jsou při něm obě písmeny šikmo přes sebe. Zeptám se u Vás večer, zdali se Vám tento hodí a po příjezdu dali bychom si předložiti druhý.

Váš

---

^a Rok dopsán tužkou, nejedná se o autorův rukopis.

21

2. ledna 1888, Pardubice

A. Bráf L. Riegrové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-2, arch, 11,7 x 9,1 cm, čtvrtka

Drahá Libuško!

Vracím se právě z Chrudimi.¹ Domnívám se, že jste přece jeli, ačkoliv jsem ráno v 7 hodin jda na nádraží se obával, že bude na to přílišný mráz. Ale později bylo volněji a den byl velmi krásný, takže jsem vzpomínaje se těšil, že máte cestu dobrou. V Chrudimi jsem hlavní věci vyjednal, vezu s sebou vzorek látky pro nábytek do jídelny. Některé věci musíme arci teprve umluvit, přijdu k tomu cíli hned ve středu podvečer. Přeji Vám všem příjemný pobyt na Malči a návrat ve zdraví. Těším se na shledanou. Váš

A. B.

V Pardubicích na nádraží 2. ledna večer 1888^a

Zatím na uváženou: Prádelník s šuplaty by mohli udělat, ale je prý pro složení většího množství prádla nepraktický, vypadal by asi jako připojený výkres,^b dali by nad něj zrcadlo. Jako praktičtější věc radil arci ředitel skříň dvoukřídlovou s příhradami. K jídelně odporoučí záclony z téže látky, jaká bude na nábytku. Do Mariina pokoje eventuálně jiné. Mezi okna v ložnici (musil jsem mu totiž nakreslit plán) odporoučí malý toaletní stůl se zrcadlem (ač nebude-li volena kom[m]oda dle připojeného výkresu).

---

^a Rok dopsán tužkou, nejedná se o autorův rukopis.

^b Výkres se nachází uprostřed na levé straně dopisu.

---

¹ Okresní město ve východních Čechách v Pardubickém kraji. 49.9510922N, 15.7955758E.

22

22. února 1888 [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem, na s. 1, dvojarch, 14 x 21,7 cm

22. února 1888

Moje milovaná ženo!

Činím si starosti, jestli nejsi zbytečně rozčílena. Buď klidna, má zlatá, vždyť se nic zlého nestalo, pražádné neštěstí. To je jen malinká muška, která nám padla do oka, trochu nás zašimrá v oku, my je vytřeme a je zase dobře. Tvá maminka přijde domů veselá a Tvůj muž se těší, že bude už Tvé oko také veselé a usměvavé, jako jindy, až se vrátí zpět do Tvého milého náručí. Zatím Tě líbá, líbá, líbá a zůstává

stále Tvůj věrný a dobrý

V zemském výboru 22. února 1888.

přítel a manžel AB.

23

26. února 1888, Praha

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-2, dvojarch, 14,7 x 12,8 cm

V Praze dne 26. února 1888

Milý Albíne!

Jsme právě po obědě a za chvíli se vypravíme do našeho bytu. Tvá maminka, má maminka i oba Tvoji bratři. Viktor šel jen vyprovodit svou paní domu. Tvá maminka nechtěla ani slyšet o tom, aby se k nám podívala, když tam nejseš, maminka /má/ to však přece na ní vymohla. Vzpomínali jsme všichni na Tebe, jak se Ti asi daří na cestě a že mezi námi chybíš. Bude Ti asi smutno brzo, myslím stále na Tebe. Jen se nám brzo vrať, bude hrozně pusto bez Tebe. Budu snad přece spát v našem bytu, nestojí to za to, abych se k mamince vrátila. Těším se, že až se vrátíš, bude u nás již trochu lepší pořádek. Dnes jsem arci mnoho nesrovnala, jen některé krámy uklidila, aby to trochu slušněji vypadalo, až Tvá maminka přijde. Zítra budu pořádat, jde mi tak lépe ta doba, kde tu nebudeš. S Bohem, vrať se brzo.

Tvá věrná žena Libuše.

Vyřid' prosím mé poručení i soustrast Lehnertovým.^{1a} Od všech Tvých i našich srdečný pozdrav. Dostala jsem dnes hezké psaníčko od Václava.² Musíš si je přečíst.³ Jsem zcela zdráva, neměj žádnou starost o mě. Na shledanou, piš mně, kdy přijedeš.^b

---

^a Správné jméno je Lenertovi.

^b Od věty „Jsem zcela zdráva...“ se jedná o marginální poznámku v levé části dopisu shora dolů v dvou řádcích obráceně k hlavnímu textu.

---

¹ Příbuzní Albína. Rodinu se nepodařilo blíže dohledat.

² Václav Červinka (1844–1929), manžel Libušiny sestry Marie, prozaik, autor memoárů a hudebních skladeb, správce rodinného velkostatku na Malči, jednatel Hospodářského spolku v Chotěboři, delegát Zemědělské rady.

³ Dopis z 23. února 1888, kde Václav gratuluje novomanželům k svatbě nejen za sebe, ale i za lidi z Malče a okolí, kde podle jeho slov probíhaly na jejich počest bujaré oslavy, o úpravách a vybavování nové domácnosti a přání zdraví a štěstí v manželství. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 6, inv. č. 39.

24

27. února 1888, Strmilov

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Telegram, originál, rukopis, psáno perem na s. 1, arch, 25 x 23,2 cm, adresa: Paní Bráfová, Praha, Ostrovní ulice 2, odesláno z: Tremles (Strmilov)

Následkem závějí musil jsem z Hradce saněmi. Dojel zdráv. Telegrafuj hned, jak se Ti daří.

Adresa Česká Olešná¹ Strmilov. ² Albin.

---

¹ Vesnice, katastrální území a část města Strmilov v okrese Jindřichův Hradec v Jihočeském kraji, nachází se asi 4 km na severozápad od Strmilova. 49.1910561N, 15.1685258E.

² Strmilov (německy Tremles) se nachází v okrese Jindřichův Hradec v Jihočeském kraji. 49.1584642N, 15.1993375E.

25

28. února 1888, Jindřichův Hradec

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Telegram, originál, rukopis, psáno perem na s. 1, arch, 25 x 23,2 cm, adresa: Paní Bráfová. Praha, Ostrovní ulice 2, odesláno z: Neuhaus¹

Nebude-li opoždění pro sníh, jsem doma o sedmé.

Albín

---

¹ Jindřichův Hradec (německy Neuhaus) je město v Jihočeském kraji, 43 km severovýchodně od Českých Budějovic na řece Nežárka. 49.1440447N, 15.0030078E.

26

18. června 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,2 x 17,8 cm, obálka 11,7 x 7,9 cm, adresa: Velečtý pan dr. Albín Bráf, profesor na české univerzitě atd., Česká Volešná, Pošta Strmilov u Jindřichova Hradce“, známka: Kais. Königl. Oesterr. Post. 5 kr., 2,2 x 2,6 cm, razítko: Praha (3 cm)

V Malči, dne 18. června 1888^a

Milý Albíne!

Vzpomněla jsem si, že snad budeš marně hledat /v/ mém sekretáři. Zdá se mně, že mně ty dva klíče malečské překážely, a že jsem je dala do skřínky na klíče v jídelně, /na dno položila/ klíček skřínky jsem Ti ukazovala. Je stejně velký, jako klíček od hoření^b skřínky sekretáře, na stejné tkaničce, a najdeš jej (totiž klíček od skřínky na klíče) v šupletí sekretáře na pravé straně. Nehněvej se prosím, hledal-li jsi marně, napadlo mě to teprve dnes. Jsem již žádostiva na zprávy o Tobě, jak jsi se dostal do Prahy i jsi-li zdrav. Nezapomeň mně hodně mnoho psát! Po odjezdu Tvém jsem chtěla spát (ač to byl hřích neb bylo překrásně), nešlo to. Šla jsem tedy do zahrady i kreslila tam chvíli zámek ze zadu. Tatínek to chce prý celé přeměnit, i římsa půjde pryč. Chci to tedy mít na památku. Nekreslila jsem dlouho. Šla jsem si vyhledat nějakou starou práci sukni, i tu si upravím k černé blůze. Mamince se totiž zdá vše příliš nádherné po Malči. Po obědě jsem byla krmit, nyní píšu Tobě pár řádek a <odpole> po svačině půjdeme s paní Červinkovou do Jeníkova. Ona tam kupuje <tam> totiž starou truhlu vykládanou a čepce s vyšíváním. Zedníci bourají klenutí /v druhém parku/, i dělají všude hromadu prachu i runnu [?]. Před zámkem již olekají [!] cihly. Dole se vyklizují <k> velká spíž i ostatní kunbály, i budou tam zedníci přestavovat i bílit. Je velmi příjemno venku. Trochu větrno. V Praze asi bude parno, nezapomeň prosím Tě, aby se spouštěly u nás rolety odpoledne. Co je v bytu nového? Vyřídil-li jsi Mařence,¹ co jsem Ti uložila? Těším se, že mně budeš psát. Zdali pak si na mne vzpomínáš? Co jsi vše udělal po příjezdu? Tatínek psal, že přijede sem v pátek časně ráno. Pak psal o Vierzbickim², že je pozván na oběd

---

¹ Marie, služebná u Bráfů.

² Józef Stanisław Wierzbicki (*1853), polský básník, dramatik, právník, publicista.

k císaři atd.³ Mezi jiným též, že se zeptá T[a]afa,⁴ budeš-li m[us]jet jet do Vídně.
Jen aby to nebylo v době, kdy budu v Praze! S Bohem mrňafounku, líbá Tě Tvá

věrná žena

Libuše

Tvé mamince vyříd' srdečný pozdrav, až ji uvidíš, kdy tam pojeděš. Mám vyřídít pozdravení od maminky, která, zde^c [?] šije. Zapomněl jsi si tu knihu francouzskou, <...> Ti něco vypsat z ní, víš, že mám času dost k tomu!^d

---

^a Není jisté, zda je datum správné. Toho samého dne píše Libuše své matce dopis, ve kterém zmiňuje svůj nejistý příjezd do Malče.

^b *Hoření* = méně užívaná varianta slova *hořejší*

^c Slovo je rozmazané.

^d Věta „*Mám vyřídít od maminky...*“ je marginální poznámkou na první straně v pravé části dopisu zdola nahoru ve dvou řádcích obráceně k hlavnímu textu. Věta „*Zapomněl jsi si tu knihu...*“ je poznámkou dopsanou na poslední straně v levé části dopisu shora dolů ve dvou řádcích obráceně k hlavnímu textu.

---

³ Dopis se nepodařilo dohledat.

⁴ Eduard hrabě Taaffe (1833–1895), předlitavský státník, konzervativní sociální reformátor a zemský prezident Salcburska, Horních Rakous a Tyrolska. V l. 1868–1870 a 1879–1893 byl předsedou předlitavské vlády.

25. června 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 12,9 x 20,5 cm, dopisní papír, filigrán č. 2

Má drahá ženo!

Oznamuji Ti svůj šťastný příjezd do Prahy. Do Kolína¹ měl jsem milou společnost paní Vávrové,² od Nymburka³ přisedl ke mně tamní občan, pan Nebeský,⁴ hodný člověk mně z dřívějších dob známý. Z nádraží poslal jsem své věci po posluhovi domů a šel do sezení našeho sboru,⁵ kdež byl Pražák⁶ zvolen za děkana na budoucí rok.⁷ Odtud šel jsem do zemského výboru,⁸ kdež jsem až do ¼ 3 hodiny odpoledne pobyl, načež jsem obrátil kroky své k domovu. Pořád mně bylo, že na mne čekáš s obědem a že jdu pozdě. Když jsem vešel do domu, padl můj zrak nejprve na Klímovic posla, kterého jakási žena právě stříhala á la Fiesco,^a do hola. Mařenka byla doma, smažila mi dolečky, oběd byl slušný! Vyřídil jsem, co jsem si zapamatoval. V ložnici byly z oken vystrčeny na vyvětrání peřiny z kumbálu. Uklizeno bylo, ale horko moc. Scházíš mi, ale jsem rád, že jsi tam. Bude Ti to sloužit lépe, zde je teď silně vedro, pravé pražské vedro. Kromě několika lhostejnějších dopisů politických neb zcela soukromých, nabyl jsem dopis⁹ pana Hlávky,¹⁰ se kterým zároveň poslal mi stanovy „Institut de France“,¹¹ tedy mám po

¹ Město na východě Středočeského kraje v okrese Kolín ležící na řece Labi. 50.0281361N, 15.2005678E.

² Helena Vávrová (1851–1910), operní pěvkyně (sopranistka), věnovala se překladu z francouzštiny.

³ Město ve Středočeském kraji v okrese Nymburk ležící na řece Labi. 50.1860544N, 15.0416719E.

⁴ Jan Baptista Nebeský (1842–1920), významný nymburský měšťan, podnikatel a mecenáš.

⁵ Tj. sezení profesorského sboru na právnické fakultě.

⁶ Jiří Pražák, JUDr. (1846–1905), profesor práva, děkan a rektor právnické fakulty.

⁷ Kromě volby děkana se na fakultě konala i volba dalších hodností. Za volitele k volbě rektora byli zvoleni prof.: Pražák, Stupecký, Zucker a Bráf. Viz *Čech* z 26. června 1888, Praha roč. 20, č. 145, s. 2.

⁸ V těchto dnech bylo na programu např. vypracování osnovy zákona o řemeslnických školách, jednání s vládou o zřízení řemeslnických škol ve Volyni, Kutné Hoře a Chebu nebo rozdělení povolených dotací zemským sněmem na stavbu škol. Viz *Národní politika* z 24. června 1888, Praha, roč. 6, č. 174, s. 2–3.

⁹ Dopis se ve fondu nenachází.

¹⁰ Josef Hlávka (1831–1908), architekt, mecenáš, politik, stavitel, zakladatel České akademie výtvarných umění a studentské koleje, budovatel Hlávkova mostu.

¹¹ Institut de France je francouzská akademická instituce založená roku 1795 sídlící v Paříži, sdružující několik akademii, např. Akademie písemností a krásné literatury, Akademie umění aj.

starosti a netřeba další námahy Tvé. Píše pan Hlávka, že by noviny měly osobní otázku vůbec nechat stranou a pečovatí především o to, aby lidi jednotliví i korporace přiměli k příspěvkům, ježto fond Hlávkou věnovaný sám o sobě nestačí ani pro slušnou dotaci jedné sekce akademie, nad to pak pro celou. Promluví o tom v časopisech našich, po případu sám něco napíše. Klíčky Tvoje jsem našel; pro snadnější expedici posílám je bez kroužku. Mamince řekni, že už vím, která Waldsteinova¹² jí psala (jest to svobodná dcera hraběte Arnošta Waldsteina¹³ mnichovohradišťského) a zítra jí dám dopis dodati. Po Bohušovi ptal se mne dnes pan kollega Kaizl, rád by prý s ním o něčem mluvil. Neptal jsem se, o čem. Radovi Hoehmovi¹⁴ povídal včera pan Ruth,¹⁵ že slečna Pospíšilova¹⁶ už prý do Prahy nechce, má prý v Berlíně k obývání palác, služebnictvo atd., a je prý „enceinte“^b tak jako /nynější mladá/ německá císařovna¹⁷ a od téhož pána, od kterého mladá císařovna. Jest prý to již po Praze široce známo.¹⁸ Kratochvíl¹⁹ zase poslal dnes velikou kytku růží. Musím si to kategoricky vyprosit, aby mne tím ušetřili. A nyní jsem s novinkami u konce. Všecky malečské srdečně pozdravuji, a především Tebe, má milá hlavo, mno[ho]krátě líbám. Vidím, že mi tu bude bez Tebe smutno a že si budu mnoho na Tebe vzpomínat. Ale budu si vzpomínat rád, věda, že Ti to slouží a prospívá. Víím, že Ty, má věrná duše, jseš ve vzpomínkách mnoho se mnou, a tak nejsme žádný vlastně opravdu sám. Buď zdráva a piš svému milujícímu Tě muži

Albínu Bráfovi

25. června 1888.

---

^a *À la fiasco* (ital.) = po neúspěchu.

^b *Enceinte* (fr.) = těhotná.

---

¹² Není jasné, o kterou ze tří dcer A. z Valdštejna se jedná, dopis se ve fondu nenachází. Může se jednat o Gabrielu Idu, Kristianu Alžbetu nebo Marii.

¹³ Arnošt Antonín František z Valdštejna, hrabě (1821–1904), šlechtic z rodu Valdštejnů.

¹⁴ Antonín Höhm, rada zemského výboru.

¹⁵ František Ruth (1852–1903), spisovatel, dramatik, mecenáš Ústřední matice školské, místopředseda Družstva Národního divadla, povoláním podnikatel ve stavebnictví.

¹⁶ Marie Pospíšilová (1862–1943), herečka, působila na jevišti Národního divadla, pražského německého divadla a následně německého divadla v Berlíně.

¹⁷ Augusta Viktorie Šlesvicko-Holštýnská (1858–1921), poslední německá císařovna a pruská královna.

¹⁸ Dobové tisky se o této informaci nezmiňují, dočíst se můžeme pouze o profesním působení M. Pospíšilové v berlínském divadle. Např. viz *Národní listy* z 14. února 1889, Praha, roč. 29, č. 45. M. Lenderová se pouze zmiňuje, že Pospíšilová měla dvě nemanželské děti. V jaké době a s kým, není známo, viz LENDEROVÁ M. *K hříchu i k modlitbě*, s. 228.

¹⁹ Václav Kratochvíl (1820–1893), politik, poslanec zemského sněmu, statkář.

28

24. června 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,4 x 17,8 cm, obálka 12,1 x 9,5 cm, adresa: Velečtělý pan JUdr. Albín Bráf, profesor na české universitě, Praha II, Ostrovní ulice čís. 2, známka: Kais. Königl. Oesterr. Post. 5 kr. (2,2 x 2,6 cm), razítko: Maleč (2 cm), Prag Praha (2,8 cm)

V Malči v úterý 26. června 1888^a

Milý Albíne!

Dostala jsem již Tvůj list. Děkuji Ti, že jsi mě tak brzo zprávu o sobě podal, byla jsem žádostiva zvědět, jak jsi se dostal domů. Děkuji Ti též za odeslání klíčů. Je mně velmi milé, že je zase mám. Dovedu si představit jaké asi parno je v Praze. Vždyť i zde máme dnes velké horko, slunéčko praží nemilosrdně. Je to snad proto, abych nelitovala, že nejsem v Praze a pomyslíla si, že jsme dobře volili čas k mému zdejšímu pobytu. Včera po svačině jsme byli v Jeníkovu,¹ paní Č[ervinková] tam koupila několik překrásných starých čepců (vyšívaných) pro paní Náprstkovou.² Prošly jsme se ještě trochu. Když jsme se vrátily domů (za chvíli) přichystala mně maminka koupel /ve vaně/, jež mně byla velmi příjemná. Nato jsem večerela i šla brzo spát. Spala jsem jako kdyby mne do vody hodil, až do rána. Po snídani jsem zase chvílku kreslila na svém zámku, pak trochu šila. Po obědě šla krmit, nyní Ti píšu, aby Tě můj list stihl dříve, než pošta odejde (okolo třetí). Zítřa snad půjdeme na celý den do lesa. Dnes nevím ještě, půjdeme-li na procházku k večeru. Vzpomíná na Tebe, jak se Ti vede. Jen prosím Tě se jdi koupat na Žofín.³ Máš to tak blízko, je to hřích toho nepoužít. Budeš-li chtít, najdeš jistě chvíli příhodnou. Nejlépe by bylo, kdyby jsi tam šel každého rána a někdy i k večeru. Nejsi-li příliš pilný a chodíš-li brzo spát? Piš mně prosím Tě o tom. Co děláš? Jaké máš návštěvy? Co pak dělá Mařenka? Má-li vše v pořádku i netoulá se? Řekni jí, že jí vzkazují, aby mně vyprala tu háčkovanou deku, kterou se nyní přikrývám, aby byla čistá i suchá,

---

¹ Obec se nachází v okrese Pardubice, v Pardubickém kraji, 33 km severně od Malče.

² Josefa Náprstková, roz. Křížková (1838–1907), manželka a pomocnice Vojtěcha Náprstka, zakladatelka rozsáhlé sbírky lidové výšivky, členka mnoha spolků a zakládající členka Amerického klubu dam.

³ Slovanský ostrov či Žofín je vltavský ostrov v Praze, nachází se při pravém novoměstském břehu vedle Masarykova nábřeží, mezi Národním divadlem a Jiráskovým náměstím. 50.0789711N, 14.4128133E.

až přijedu. Těž, at' mně vyžehlí mou červenou bluzu, abych měla co nosit, až přijedu. Řekni jí též, at' šetří se smolcem,⁴ že tak brzo žádný nedostanu od maminky, že sama ještě nový nemá i starý jí dochází, at' je tedy šetrná. Zde v Malči se všem^b dobře daří, až na to, že střídavě stále někdo morousí!^c Marie se mě ptala na to, a /Ti/ psala M. Berounská.⁵ Řekla jsem jí to, pokud jsem dovedla správně. Velice ji to rozčílilo, že psala, že jakmile by zpozorovala, že by on ze své stravy v nejmenším se obětoval, že by mu vrátila slovo, to že prý je offektace^d atd., je velice rozhořčená na ní, <je> bude^e lépe, když list nebude čist. Bohuš se velice divil tomu Kaizlovi. Já mu arci nemohla více říct, než jsem věděla. Maminka se těší zase na otce. S Bohem milý mrňafounku. Piš mně brzo a hodně vzpomeň si často na svou upřímnou ženu Libuši! Ode všech pozdravení. Víš-li, že jsi tu zapomněl svůj kartáček? Používej klidně toho, co jsi koupil pro Marii. Václav jí objednal z Prahy dva kartáčky, má jich nyní na vybranou. Vyřid' můj pozdrav své mamince. Pošli ji prosím Tě ven. Domlouvej jí. Bude jí venku nejlépe.^f

---

^a Dopis datován jen rokem a dnem v týdnu. Den a měsíc „26. června“ byl dopsán obyčejnou tužkou, ale datum není správné, neboť úterý připadalo na 24. června. U dne a měsíce se nejedná o autorky rukopis.

^b Původně napsáno slovo „všichni“.

^c *Morousit* (expr.) = být mrzutý, mračit se.

^d *Afektace* = nepřirozenost, strojenost.

^e Vsuvka autorky.

^f Věta „*Ode všech pozdravení.*“ je marginální poznámkou dopsanou na první straně v pravé části dopisu shora dolů. Od věty „*Víš-li, že jsi tu zapomněl...*“ je poznámkou na první straně v levé části dopisu shora dolů obráceně k hlavnímu textu. Od věty „*Vyřid' můj pozdrav...*“ je poznámkou na poslední straně v levé části dopisu shora dolů obráceně k hlavnímu textu.

---

⁴ Pyskyřice (lidově smola, smůla) je výměšek, který produkuje řada rostlin, zejména jehličnatých stromů a obsahující zejména uhlovodíky.

⁵ Ve fondu se žádný dopis s tímto jménem nenachází.

29

26. června 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,4 x 17,8 cm

26. června 1888

Má milá Libuše!

Mám dnes odpoledne konferenci se správci ústavů a s úředníky účtárny strany^a nové instrukce pro zadávky do zemských ústavů.¹ Proto nevím, zdali bych k tomu /odpoledne/ přišel několik řádků Ti napsati, píšu raději ráno. Včera večerel jsem u maminky, kdež je zase teta Lenertová,² která se zdrží do středy a pak pojedje do Frant[iškových] Lázní,³ jako každý rok. Všickni jsou zdraví a mnoho se vyptávali, jak se Ti vede a přejí Ti, aby Ti ve všem dobře sloužilo. Nežli jsem k mamince přišel, potkal jsem se na tramwayi^b s paní Lamblovou⁴ a dcerou mladší, přijely nakupovat, jednat s krejčovou atd. Spal jsem pak ponejprv sám v našem bytě, k ránu jsem měl illusi, že ležíš na vedlejší, bílou pokrývkou kryté posteli. Ale kde nic tu nic. Ty jsi zatím ležela v náruči Morfeově⁵ na Malči. (Jednou jeden kupecký mládenec povídal své milé poeticky: o Vy jste už ležela v náruči Morfeově! Ona na to: Vy nestydo, jak můžete něco takového o mně tvrdit, já ani žádného člověka toho jména neznám. I dala mu kvinde!^c). * Povídal Noe Chámovi: Budeš-li mi takové staré anekdoty vypravovat, shodím Tě z archy do vody! *^d Ráno o ½ 6 (to se díváte, milost paní!) jsem vzal studenou sedací lázeň, o ¼ 8 jsem snídal a pořád mi tu něco scházelo, anebo lépe někdo. Večer dnes budu zase u maminky. Před chvíli přinesl mi sluha z hotelu veliký košík růží, který prý přivezl a posílá nějaký pán z Dobřan⁶. To jest správce, jenž přijel na tu výše zmíněnou konferenci. Krásné růže. Jsou sice zastrkány do mechu, ale cestou přece povadly, a tedy jsem je, ač jsem to zamýšlel,

---

¹ Mezi zemské ústavy patřily porodnice, nalezince, ústavy pro choromyslné, donucovací pracovny či polepšovny pro mladistvé kárance.

² Teta Albína Bráfa.

³ Město v okrese Cheb v Karlovarském kraji, 5 km severně od Chebu. 50.1203300N, 12.3517392E.

⁴ Není jasné, o kterou paní Lamblovou se jedná. Tři ze čtyř bratrů Lamblových měli z manželství dcery. Může se tak jednat o paní Marii, Eugonii nebo Henriettu.

⁵ Morfeus je v řecké mytologii bohem snů, syn boha spánku Hypna. Být v Morfeově náruči tak znamená spát.

⁶ Město v okrese Plzeň-jih v Plzeňském kraji, 12 km jihozápadně od Plzně. 49.6548233N, 13.2930681E.

nemohl Tobě poslati, byly by zvadly docela. Poslal jsem je mamince. Mařenka pořád naříkala: Škoda, že tu není milospaní, ta by měla radost! Paní Vaňo[u]rková⁷ zde včera večer byla ptáti se, půjdu-li do divadla. Nebyl jsem doma, holka jí řekla, že ne. Václavovy hodiny včera večer prohlížel Viktor, a vzal si je domů. Šly večer dobře a Viktor má za to, že asi jen ručičky se splétají. Vzal si je s sebou přes noc na průbu^e a /tedʔ/ sám je dá k hodináři, bude-li třeba. Velice je chválil, jako pěkný kus hodinářského umění. Zajisté prý jim mnoho nechybí. Paní Strobachová prý je jistě v naději, řekla to u Viktorů⁸ paní Králová, dvorní babička naší domácí paní. Jsi dnes asi právě v lesích na horách. Vzpomínaje vida na Tebe, provázím Tě tam v duchu a líbám Tvé milé oči, ústa a ruce. Všem upřímné pozdravy.

Tvůj

muž Albín.

26. června ráno.

---

^a *Stran* (předl. s 2. pádem zast. a kniž.) = kvůli, vzhledem k.

^b *Tramway* (angl.) = tramvajová linka.

^c *Kvinde* (z něm.) = odmítnutí, rozchod.

^d Vsuvka autora se nachází v dolní části na druhé straně dopisu ve dvou řádcích souběžně s hlavním textem.

^e *Průba* (též próba) = zkouška, pokus.

---

⁷ Gabriela Vaňourková, ředitelka Ženské průmyslové školy.

⁸ Myšlen bratr Viktor Bráf se svojí chotí.

30

27. června 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, rozměry 11,3 x 17,8 cm

Maleč dne 27. června 1888

Milý Albíne!

Dostala jsem již Tvůj včerejší lístek. Nemohu se ani vynadivit tomu, že jsi tak časně /vstal/ (koupal se!). Pak ještě, hanebný člověče, řekneš, že Ti překážím, a že k vůli mně nemůžeš ráno časně vstát. Tobě je to podobné! Jen se pravidelně koupej, bude Ti to jistě zdravé. Bylo by snad ještě prospěšnější na Žofín¹ jít. Až přijedu, bude/me/ doufám časněji vstávat než posud. Včera k večeru jsem byla s maminkou na louce i seděly jsme v seně. Bylo to velmi příjemné (ve dne bylo neobyčejně dusno, večer již příjemněji). Paní Červinková nešla s námi, překládala svého Oněgina.² Přišlo psaní od otce s množstvím všelikých úvah o stavbách malečských.³ Pak že snad přijede až v neděli.⁴ Zatím za chvíli přišel telegram, že přijede přece v pátek večer. Do lesa jsme nešli, maminka si usmyslila, že se mám dnes zase koupat /k večeru/. Půjdeme až zítra do lesa. Byl tu ráno pan farář Modlecký⁵ i četl mši sv[atou]. Pak jsem zase chvíli kreslila, nechce mně to ubývat. Ještě jednou odpoledne nejméně musím na tom kreslit. Dnes je zase velmi teplo, jak je asi teprvé v Praze, když i zde je dusno. Prosím Tě všimni si, jsou-li mé květiny dost zalívané, aby mně neuvadly. Spouštíte odpoledne rolety? Co máte jinak v bytu nového? Píšeš, že budeš zase u maminky večer, mám strach, aby si Mařenka nenavykla večer se toulat. Řekni jí, aby nikam nechodila /večer/, prosím Tě! Ať nezapomene na tu deku háčkovanou i na mou bluzu červenou. Buď tak dobrý. Nehněvej, že Ti pořád něco takového píšu, ale mně každou chvíli něco <takového> napadne. Kdypak mám přijet domů? Mám

---

¹ Od r. 1886 fungovala na ostrově Žofín veřejná plovárna, provozovaná pražským továrníkem Karlem Zellingerem.

² Opera Evžen Oněgin o třech jednáních je jedno z nejznámějších děl skladatele Petra Iljiče Čajkovského.

³ F. L. Rieger píše především o stavbě sýrárny, kde by mohla fungovat dílna, komora pro zrání sýra a pokoj pro jeho následné uložení nebo místnost pro uložení věcí dcery Marie. Dále o osazení oken či klempířských pracích apod. O práci se měl postarat zeť Václav. Dopis F. L. Riegra své ženě z 24. června 1888. ANM, f. F. L. Rieger, kart. 6, inv. č. 6/2.

⁴ Dopis z 25. června 1888. Tamtéž.

⁵ Modlecký, farář, nazýván podle vesnice Modletín, části obce Rušinov v okrese Havlíčkův Brod, 6 km od Malče. 49.7916800N, 15.7126014E.

tu zůstat přes neděli a přijet až ve středu? Není to příliš dlouho? Piš mně o tom prosím Tě. Nejsi-li příliš pilný, máš chuť k jídlu? Mně se daří dobře. V pondělí mně nebylo zcela dobře od žaludku (jak to mívám), za to včera i dnes je mně velmi hezky, ani jsem neměla obyčejnou ranní nepříjemnost. Piš mně zase hodně brzo. Jseš hodný, že držíš slovo. Myslela bych, že něco proti mně máš nebo že na mne zapomínáš, kdyby jsi mně nepsal. S Bohem. Vyříd' prosím mé pozdravení mamince i všem Vaším, též tetě Lenertové. Ať se jen maminka v tom horku příliš neunavuje vařením! Budoucně, až bude divadlo na nás, snad by zase mohl jít někdo z Vašich s tetou Lenertovou. Katynu jsi nev[i]děl, ani paní Buvovou? Prosím, přišlo-li oznámení z Kolína (sem ano), pošli naši společnou kartu. Od maminky i Bohuše pozdravení. Pan Čuhel⁶ se statně povaluje v trávě, zanechal již procházení!^a

---

^a Od věty „*Budoucně, až bude divadlo...*“ se jedná o marginální poznámku dopsanou na první straně v levé části dopisu shora dolů ve třech řádcích obráceně k hlavnímu textu. Věta „*Prosím, přišlo-li oznámení...*“ je poznámkou na poslední straně dopisu v pravé části shoda dolů ve třech řádcích. Od věty „*Od maminky o Bohuše...*“ je poznámkou na poslední straně v levé části dopisu shora dolů ve dvou řádcích obráceně k hlavnímu textu.

---

⁶ František Čuhel, JUDr. (1862–1914), moravský a rakouský ekonom.

27. června 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,6 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 2

V sezení, 27. června 1888.

Má milá ženo!

Tvůj lístek mne došel včera, když jsem se vrátil z výboru zemského¹ domů a psaní Tobě včera psané již bylo vypraveno. Jsi hodná, že jsi mi dala o sobě hned zprávy, děkuji Ti za to. Jest možná, že zatím přišel už nový dopis od Tebe, ale leží doma a já jsem v sezení, ze kterého sotva do 5. hodiny se vrátím. Především tedy: starosti Tvoje, že klíčky musil jsem mnoho hledat, byly bez příčiny. Klíčky byly tam, kde jsi původně udala, že jsou, totiž v Tvém psacím stole v horní skříňce. Nalezl jsem je okamžitě. Včera měl jsem mnoho práce. Randa² ochraptěl a já jsem si vzal i jeho hodinu, abych nahradil pondělní. Přednášel jsem /tedy/ od 9–11, šel pak do zemského výboru a odtud o ¼ 3 domů, obědval (maso s kopr[ovou] omáčkou a knedlíky), šel pak ve 3 do porodnice, kde byla porada se správci ústavu a úředníky účtárny. Odtud jsem šel /večer o ½ 8/ k matce, kterou jsem našel v posteli. Jak víš, nemají na dveřích z kuchyně na chodbu z venčí kliku, nýbrž jen knoflík, takže se musí z venčí otevírati klíčem. Matka /v pondělí odpoledne/ vyprovázela ven nějakou paní, která ji přišla navštívit, zapomenuvši se, přirazila dvěře za sebou, a protože <byl> klíček všel uvnitř, /ale nikdo nebyl právě v bytu doma,/ tedy nemohla se více dostat zpět do bytu, musila běžeti k domovníkovi, aby jí sehnal zámečníka a chodíc po domě v průvanu, rozčílila a nastudila se, když pak ještě neočekávaně Lenertka přišla a matka se trochu s vařením unavila, cítila se již v pondělí poněkud slabou, v noci nespala atd. Pravila večer, že už jí je dobře, ale ležela ještě. Lenertka byla na oběd i na večeri u Viktorů a já šel tedy tam. Jsou

¹ Z činnosti zemského výboru v těchto dnech např. věnování 10 stipendií po 40 zlatých chudým posluchačům pro lukařský běh konaný při střední hospodářské škole v Hracholuskách. Viz *Národní listy* z 27. 6. 1888, Praha, roč. 28, č. 177, s. 6. Nebo zvolení dr. Škardy jako zástupce do stavební komise pro vybudování státní průmyslově školy v Praze. Viz *Národní politika* z 21. června 1888, Praha, roč. 6, č. 171, s. 2.

² Antonín Randa, JUDr. (1834–1914), profesor občanského, obchodního a směněčného práva na univerzitě v Praze, zakladatel moderní české civilistiky, prezident České akademie věd a umění.

zdrávi a holčička má se k světu. Maminka a Karolina³ Ti vzkazují, že máš dobře, že jsi venku (samy tu moudrost' nepraktikují!), líbají Tě, všem se poroučejí, přejí Ti příjemné dny. Také Lenertka Tě vzkazuje pozdravovat. O 10. hodině jsem se vrátil domů, spal dobře, ráno o 7. snídal, o 9. šel přednášet (výjimečně, jet' Randa dosud churav), nyní jsem v sezení, právě referuje Jeřábek a bude společná schůze s ředitelstvím hypoteční banky.⁴ O 5. hodině přijdu k volbě rektora,⁵ večer k matce, odkudž doprovodím Lenertku na dráhu, pojedet' v noci do Frant[iškových] Lázní. To je důkladný výpis mých osudů za posledních 24 hodin. Jinému bych je arci tak podrobně nevypisoval, jako své milé ženě, která se o to zajímá. V domácnosti se nic zvláštního neudálo a je vše v pořádku. V pátek přijde na nás snad divadlo, jestli nedají poslední výstup Perottiho⁶ (Otello)⁷ „mimo“. Ví Katyna, že má přijít? Či mám vzkázat paní Vaňo[u]rkové? Ptala jsi se již maminky, jak to stojí? Piš mi o tom něco, má hlavo. Dostanu 1. července služné,^a vyrovnal bych to. Mnoho a srdečně na Tebe vzpomínám, ale nepřeji si, abys příliš spěchala z míst, na nichž je Ti pobyt tak prospěšný. Musíme myslet na „to hlavní“.⁸ Buď zdráva má zlatá, piš často. Líbám mamince ruku, pozdravuji všechny. Tebe vřele líbá

Tvůj muž Albín.

---

^a *Služné* (zast.) = plat (zpravidla úřednický).

---

³ Karolina Justina Božena Bráfová, roz. Kellnerová (*1863), manželka Viktora Bráfa

⁴ Hypoteční banka království Českého vznikla r. 1865. Byla první v řadě nevýdělečných, emisních, úvěrních ústavů zemských, zabývala se několika druhy úvěrů a zástavními listy. Viz ŽENÍŠEK, Bedřich. *Vznik a vývoj Hypoteční banky Království českého*. V Praze, 1915, s. 3–4.

⁵ Rektorem se pro šk. r. 1888–1889 stal František Studnička, doktor filozofie, profesor matematiky, který byl r. 1883 děkanem filozofické fakulty. Viz *Budivoj* z 1. července 1888, Č. Budějovice, roč. 24, č. 53, s. 3.

⁶ Giovanni Domenico Perotti (1761–1825), italský skladatel církevní a divadelní hudby, básník a spisovatel.

⁷ Italská opera o čtyřech jednáních od Giuseppe Verdiho.

⁸ Tím hlavním myslí Albín Libušino těhotenství, očekávali syna Václava, který se narodil 6. listopadu 1888.

28. června 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,5 x 17,8 cm

Milá Libuško!

Včera navrátiv se od volby rektora, kamž ze sezení přímo jsem se odebral, nalezl jsem doma lístek Tvůj a dnes v poledne další nový. Těším se, že píšeš pravidelně a že mi o sobě dávaš vědět zprávy příznivé. Bylo by mi ovšem velmi milé býti s Tebou pohromadě, ale za těch okolností, zejména vzhledem k horku panujícimu, jest zajisté lepší pro Tebe býti tam, kde se Ti dobře vede se zdravím. Proto odpovídám předem na Tvou dnešní otázku: Každým způsobem zdrž se přes neděli. Maminka Ti ostatně prorokovala, že budeš okolo 3.–4. července cosi nikdy nepocitěného ponejprv pociťovati. To by padlo tak na /úterý neb/ středu, vyčkej do té doby, nepřijde-li to. Protluku [?] se již nějak, jsem zvyklý býti sám a vědomí, že Ti to prospívá, upokojí mne. Rád bych Ti slíbil, že sám pro Tebe přijedu, ale je těžko se na 2–3 dny odstraniti, jelikož pak maminka tak jak tak chce přijet, vezme Tě s sebou. V bytu vše v pořádku. Květiny se zalévají, blůza červená je již od před včírka vyžehlena, pokrývku Marie vypere. Opony se /včera a před včírem/ nespouštěly, že bylo večerem pochmurno a byly také bouřky, ale budou se /zase/ spouštět, jakmile bude jasno. Maminka včera již chodila, Lenertka odejela večer včera s nějakou paní z Jindř[ichova] Hradce, která jí bude dělat společníci. Naříkání její na pány spoludědice bylo, jak se rozumí hlavním thematem rozmluv jejích. Odjíždějíc, vzkazovala Tě srdečně pozdravovat. Dnes ráno byl jsem zase ve fraku. Bylo requiem^a za císaře Ferdinanda.¹ Na dnešní večer zaranžoval Ott² slavnostní procházku (o ½ 7) mně na počest, ale nemohu jíti, maje v touž hodinu sezení domácí rady klubovní. Lituji toho, sám bych se rád trochu venku prošel. Ani Katynu, ani paní Buvovou jsem neviděl. Oznámení svatby z Kolína jsem obdržel a společnou naši kartu odeslal již včera. Na tramwayi jsem se sešel s panem inženýrem

¹ Ferdinand I. Dobrotivý (1793–1875), z habsbursko-lotrinské dynastie byl rakouský císař v letech 1835–1848, král uherský, (poslední korunovaný) český král, markrabě moravský atd. Jako uherský a český král byl Ferdinandem V.

² Emil Ott, JUDr. (1845–1924), český právník, profesor civilního řízení soudního, rektor Univerzity Karlovy v l. 1886–1887, člen panské sněmovny, soudce Říšského soudu.

Vojáčkem,³ pozdravuje Tě, velmi nadšeně o Tobě mluvil. Nelíbí-li se Ti „nadšeně“, tak řekněme s velice vřelou chválou. Z Kouřimi⁴ psal mi děkan Dlask⁵ (tázal jsem se ho na nějaké věci o poměrech stran v Kouřimsku), píše, že si na Vás a na Starý Kolín⁶ mnoho vzpomíná. Všem se poroučí. Dnes hodlám večereti doma. Zítřka, v pátek, budu většinou doma a něco dělat pro výbor zemský. Lázeň béru denně dvakrát, ráno i večer, myju se celý houbou, atd., je to pohodlné, a při tom to neběře mnoho času. Tatínka, který touto dobou již asi jest na cestě, srdečně vítám z Pešti.⁷ Líbám jemu a mamince ruku, Marii, Bohuše, Václava pozdravuji, Tebe vřele a mnohokrátě líbá

Tvůj

28. podvečer červen 1888^b

Albín

---

^a *Requiem* (lat.) = zádušní mše nebo mše za zemřelé.

^b Červen 1888 dopsán tužkou, nejedná se o autorův rukopis.

---

³ Ladislav Vojáček (1841–1921), inženýr v různých továrnách v Německu, Rusku a Švýcarsku, od r. 1876 vlastník patentové kanceláře v Praze, strýc Václava Červinky.

⁴ Město ležící ve Středočeském kraji v okrese Kolín asi 21 km západně od Kolína. 50.0030567N, 14.9770311E.

⁵ Antonín Ladislav Dlask (1818–1894), římskokatolický kněz, spisovatel, dramatik, děkan v Kouřimi, tajný komoří papeže Lva XIII.

⁶ Obec se nachází v okrese Kolín ve Středočeském kraji asi 8 km východně od Kolína. 50.0097714N, 15.2938803E.

⁷ Východní, levobřežní, převážně rovinatá část maďarského hlavního města Budapešti. Jednalo se původně o samostatné město, které bylo v r. 1873 sloučeno s Budínem a Starým Budínem v uherskou metropoli Budapešť. Shromáždění rakousko-uherských delegací bylo svoláno do Peště 9. června na základě možné budoucí války s východem. Delegace se zúčastnil i F. L. Rieger. Na programu bylo jednání o zvláštním úvěru pro vojenské potřeby, nová osnova zákona o rozmnožení branné moci a několik nových oprav o organizaci rakousko-uherské armády. Viz *Budivoj* ze 7. června 1888, Č. Budějovice, roč. 24, č. 46, s. 2. Dne 21. června přišel F. L. Riegrovi nečekaný telegram, že příští plenární schůze delegací se koná již 23. června, kam se narychlo vypravil. Viz dopis Marie Riegrové-Palacké z 21. června 1888. ANM ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 8, inv. č. 56. Práce skončily 28. června, kde byly všechny požadavky na vojenské potřeby ujednány a schválen řádný i mimořádný rozpočet vojenský. Situaci na východě líčí noviny, které píší o krvavém vzbouření rumunských sedláků, jež se postavili proti scelování pozemků, které se mělo vykonat pod úředním dozorem. Viz *Národní politika* z 30. června 1888, Praha, roč. 6, č. 180, s. 1.

29. června 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,4 x 17,8 cm

29. června 1888.

Má drahá Libuše!

Zálepka došla, z níž jsem se dozvěděl, že jsi byla včera v lese. Dobře tak! Jsem tomu nemálo rád, že se Ti dobře daří venku. Dnes, že je svátek,¹ cítím více, že tu nejsi a také večer nechťívá se mi býti doma. Včera jsem sice na procházku s Ottem a Stupeckým nešel, ale přišli za mnou do klubu s vyzváním, abych aspoň po schůzi klubovní rady sešel se s nimi u Choděry.² Nadal jsem tedy rostbrátl^a ve vsí velkomyslnosti Mařence a šel jsem za nimi. Dnes večer půjdu do divadla. Namáhal jsem se přemluvíti maminku, aby šla s Karolinou a mám od ní jakýsi takýsi slib, jehož splnění stalo se pochybným, protože od rána je venku chladno a nyní dokonce zvedá se krutý vítr a trochu zase hřmí. Maminka se tomu velice těší, že se Ti venku vede dobře a radí Ti, abys sobě pobyt v Malči prodloužila. Příliš ovšem ne, to já ze stanoviska svého egoismu dodávám. Mohlo by se mi na konec příliš mnoho stýskati po Tobě, moje dítě milé. Ale v nejhorším případě bych pro Tebe přijel, což by nemohlo býti před 8. červencem. * To by bylo buď, že by maminka odložila příjezd svůj až do 9., nebo že by přijela sem sama a zařídila si odjezd na 7. odpoledne, kdež pak bych jel s ní a v pondělí 9. si Tě přivezl zase sem. *^b Lépe ale snad bude, když přijedeš nyní s maminkou a já Tě zase za čas dovezu do Malče. Ne? Tak n. př. se domnívám, že buď 21. nebo 28. července mohl bych zase asi na dva dny se odkliditi. Neboť 21. skončíme přednášky a 28. budou asi poslední rigorosa. Vidíš tedy, že pomýšlím na to vážně. Nedej se ostatně ničím vyrušit v tom, co sama Ty a maminka za prospěšné Tobě uznáváte. Jsem jist, že zdravý vzduch a příjemný pobyt Tobě a tomu našemu „hlavnímu“ především svědčí, proto se tomu ochotně podrobuji. Tím dražší mně budeš, až se vrátíš. A já už po tom toužím, Tě zase jednou hodně upřímně obejmout a zlíbat celou! O domácnost neměj strachu, vše jde dobře a klidně, skoro tuze tiše. Mařenka, co já vidím, se dost činí. Naši všickni Tě

---

¹ Tj. svátek Petra a Pavla.

² Restaurace Josefa Choděry U Choděřů ve Ferdinandově ulici, stávala někde v místech dnešního domu Národní ulice č. 28, kde se konávala různá setkání, např. schůze správního výboru, Spolku českých akademiků židů, Jednoty žurnalistů československých apod.

pozdravují. Karolina, když jsem jí ráno byl říci, aby přece jednou šla do divadla, dala se do pláče, že ji nic netěší, že na to dítě nemůže zapomenout. Bylo mně jí líto. Je to velice dobrá ženská, která vlastně při všem svém mládí ničeho neužije. Tatínkovi pověz, že Sax³ má projekt dráhy s nějakým Berlínanem z Dušníka^{c4} na Starou Huť⁵ a z Rakovníka⁶ do Bečova^{d7} (Petschau),^e kde by se připojila ke dráze Karlových Varů⁸ do Mar[iánských] Lázní⁹ vedoucí, právě ve stavbě se nalézající. Poslanci všech těch krajín prý to ve Vídni velmi podporovali, ale Bacquehem¹⁰ prý pod vlivem č[eské] západní dráhy se zdráhá. Oni nechtějí žádnou garancii a subvenci.^f Žádal mne Sax, abychom to ve sněmu podporovali, až podají petici. Napřed ten projekt arci dobře prohlédneme.¹¹ Moc a moc Tě, má drahá milá ženo, líbám, líbám líbám, líbám, líbám, líbám a líbám. Tvůj

Albín.

Tatínkovi, mamince ruce líbám, všem pozdravy.

---

^a *Rostbrätel* (něm.) = marinovaná grilovaná kotleta, durynská specialita.

^b Vsučka autora se v dopise nachází v dolní části na druhé straně dopisu ve třech řádcích souběžně s hlavním textem.

^c Dušníky.

^d Bečov nad Teplou.

^e Německý název města.

^f *Subvence* (z lat.) = podpora z veřejných prostředků.

---

³ Emil Sax (1845–1927), rakouský a český národohospodář, vysokoškolský pedagog a politik německé národnosti, poslanec Říšské rady, rektor Německé univerzity v Praze.

⁴ Obec se nachází v okrese Litoměřice v Ústeckém kraji. 50.4245331N, 14.1901631E.

⁵ Obec ležící 20 km severovýchodně od okresního města Příbram ve Středočeském kraji. 49.7822517N, 14.1973542E.

⁶ Město ve Středočeském kraji v okrese Rakovník leží 40 km západně od Prahy. 50.1037006N, 13.7333994E.

⁷ Město v Karlovarském kraji v okrese Karlovy Vary. 50.0834497N, 12.8383139E.

⁸ Krajské a statutární lázeňské město v západních Čechách v Karlovarském kraji na soutoku Ohře a Teplé. 50.2339389N, 12.8604439E.

⁹ Město v okrese Cheb v Karlovarském kraji, 27 km jihovýchodně od Chebu. 49.9645867N, 12.7011828E.

¹⁰ Olivier de Bacquehem (1847–1917), předlitavský státní úředník a politik, ministr obchodu Předlitavska, ministr vnitra Předlitavska.

¹¹ Projekt na místní dráhy z Dušníků do Staré Huti a z Rakovníka do Bečova byl od koncesionářů podán c. k. ministerstvu obchodu na počátku července s žádostí o ustanovení revize tratí. Viz *Národní politika* z 4. července 1888, Praha roč. 6, č. 184, s. 4. K započetí revizí železničních tratí došlo teprve v druhé polovině října toho roku. Viz *Plzeňské listy* z 11. října 1888, Plzeň, roč. 24, č. 122, s. 2. Ke stavbě a provozu trati Rakovník–Bečov se započalo r. 1897. Viz *Národní listy* z 16. dubna 1897, Praha, roč. 37, č. 106, s. 3. O stavbě a zahájení provozu trati Dušníky–Stará Huť se nepodařilo informace nalézt.

30. června 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-3, dvojarch, rozměry 11,2 x 17,8 cm

V Malči, dne 30. června 1888

Milý Albíne!

Jseš přece jenom hodný, je vidět z Tvého posledního listu, že se Ti stýská po mně, myslela jsem, že na mne zapomínáš, a že je Ti jedno, jsem-li u Tebe nebo ne. Včera se mně, že byl svátek, hrozně po Tobě stýskalo, dnes jsem zase moudřejší. Těším se ostatně, že se brzo uvidíme. Myslím, že na jisto s maminkou přijedu. <Je> středa je přece již ta nejdelší lhůta, kterou si mohu dát, ale беру Tě za slovo i doufám, že se společně v červenci do Malče podíváme. To by bylo moc hezké, kdy by jsi to tak zařídil. Včera přšlo, <za to> ale k večeru se vyjasnilo a my chodili celý /pod/večer s otcem po zahradě. Dnes z rána bylo zataženo, přšlo trochu, zcela nepatrně. Zase se vyjasnilo, ač nemyslím, že bude <...> stálý, ochladilo se, takže chodím v červeném matinee^a a není mně nijak horko. Dopoledne jsem dnes zase trochu kreslila (ještě nejsem hotova) i vyšivala. Včera jsem četla Turgeněva, kterého jsem si vyhrabala ze své almarky. Tatínek dobře vypadá i je dosti dobré mysle, stará se o stavbu. Dnes přijel z Chotěboře¹ pan Liška² (stavitel) i budou mít velkou poradu. Vzali též více zedníků i pracuje se dole pilně na sýrárně. Má být dnes hotova. Mají však starosti, jak to bude s vyráběním tak na rychlo. Bohuš mně dal právě lístek, prosí Tě, nemohl-li by jsi vzkázat, co je to „blada conculcaverit“^{b?} a pak „metseptimus“^c, máš-li prý slovník /latinský/ neb, že by jsi mohl být tak laskav a někoho se na to zeptat. Maminka též přináší lístek. Dostali jsme dnešní poštou třešně i hádáme, že jsi ty je odeslal? Maminka se o ně sice zlobila, ale myslím, že jí konečně nejsou nevhod. Tlustá paní³ překládá pilně Oněgina. Na procházku se asi /dnes/ sotva vypravíme. Je sice hezky v zahradě. Přece ale nejisto a k delší vycházce nepříznivo. Mám radost, že Mařenka [je]^d hodná. Řekni jí, že práť může až ve čtvrtek po mém příjezdu. Ať v pondělí, úterý i středu uklízí důkladně pokoje

¹ Město v okrese Havlíčkův Brod v Kraji Vysočina, 14 km severovýchodně od Havlíčkova Brodu. 49.7207178N, 15.6701817E.

² František Liška, chotěbořský stavitel.

³ Myšlena sestra Marie Červinková-Riegrová.

(koberce práší, nemá-li okna v jídelně umytá) též. I ta i v před[po]koji podlahu at' umyje. I prádlo dá do pořádku, nemá-li co vyžehleno. Těším se již zase na domov, ač myslím, že mně tu zcela svědčí. Ztratilo se mně docela ranní nepříjemnosti. Též i říhání mě nezlobí i velkou chuť k jídlu mám. Též i na mléko chodím (<ač> ne vždy,^e jen, když se to hodí) a spím velmi dobře. Doufám tedy, že budeš se mnou spokojen, až se vrátím. S Bohem líbá Tě Tvá

žena Libuše

Mamince Tvé rukulíbám. Kterak již je [?] i byl přece někdo s Tebou v divadle? Katyna by byla snad šla na operu.^f

---

^a *Matinée* (fr.) = dopoledne, v tomto smyslu se jedná o dopolední dámský oděv.

^b *Blada conculcaverit* (lat.) = pšenice pošlapána.

^c *Metseptimus* (lat.) = sám sedmý.

^d Doplnění chybějící předložky.

^e Slovo původně napsané dohromady.

^f Od věty „*Mamince Tvé ruku líbám.*“ se jedná o marginální poznámku v levé části dopisu shora dolů ve třech řádcích obráceně k hlavnímu textu.

30. června 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,6 x 17,5 cm, dopisní papír, filigrán č. 3

Má rozmilá ženo!

Odbyl jsem si ráno své dvě hodiny od 7–9, pak ale, poněvadž Randa ještě chraptí, odbyval jsem hned též seminář (místo od 11–12) a maje jít do zemského výboru, zašel jsem domů o ½ 11 v naději, že najdu Tvůj lístek. A našel jsem. Tak tedy Tobě se včera také víc stýskalo? Jaká divná shoda, v týž den a snad ve stejný čas psali jsme si navzájem, že je nám smutno jednomu po druhém! Ty, má drahá, myslíš, že moje psaní jsou hubená? Vždyť píšu věrně všecko a vábit Tě k návratu jen ze sobeckých příčin nechci. Neodvykl jsem Ti, nýbrž spíše se mi zdá, že den ode dne vřeleji si na Tebe vzpomínám, a byl bych s Tebou a u Tebe rád, velice rád. Kdyby deště vskutku měly trvat, pak každým způsobem se vrát' ve středu, zde je dnes (a již včera) hodně chladno. Budu hledět, abych ve středu Ti přišel naproti na nádraží, snad bude sezení do 5. hodiny skončeno. (Předpokládám totiž, že přijedeš odpoledním vlakem). Do té doby ostatně ještě si budeme psáti několikrát. Včera v pátek odpoledne odeslav psaní Tobě, byl jsem doma až do večera a rovnal knihy pro knihkupce i srovnal je (!). Mařenka ve veliké parádě, v klobouku a rukavicích, růži zastrčenou na prsou atd. vyrukovala ven. V divadle maminka nebyla. Vítr panující ji zastrašil. Šla k Viktorovým hlídati holčičku a do divadla přišel Viktor s Karolinou. Ji to těšilo nemálo. Ve své prostotě byla rozčilená a rozzuřená na Jaga,¹ povídala: „Já bych ho probodla!“ A když v posledním jednání vešel Otello, pravila: „Pro boha už ten chlap jde. Celá se třesu!“ Bavila se s našim sousedem napravo (t. j. lóžovým sousedem) panem Nekvasilem,² který se s ní a s Viktorem sjel zrovna, když jeli na svatební cestu. Na usilovná pozvání musil jsem slíbiti, že přijdu zítra, v neděli, k mamince na oběd a k Viktorovým na večeři. Dnes týden touto dobou (je 11. prýč) jeli jsme spolu po dráze, zdá se mi to věru již delší dobou nežli týden. Půjdu nyní do zemského výboru, a vraceje se (okolo ½ 3) budu vzpomínati, že jsme

¹ Jago je hlavní postavou Vivaldiho opery Otello. Jedná se o bezcharakterního lháře a závistivce, který se pro dosažení vlastního úspěchu ničeho neštítí.

² Václav Nekvasil (1840–1906), stavitel, politik, poslanec Českého zemského sněmu.

se ten čas blížili již Malči. Upřímně a vřele Tě líbám a přeju Ti jasnou pohodu venku i v duši.

Tvůj

nadevšecko Tě milující muž a

30. června 1888.

přítel Albín

Mamince a tatínkovi líbám ruce. Marii, Václava, Bohuše srdečně pozdravuji. Poslal jsem Vám košíček višní a třešně. Višně byly velmi pikantní. Jen jestli to zdrávo došlo?

36

1. července 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-3, dvojarch, 14,6 x 23, papír, obálka 12 x 9,3 cm, adresa: Velečtý pan JUDr. Albín Bráf, profesor na české univerzitě atd., Praha Ostrovní ulice č. 2

V Malči, dne 1. července 1888

Milý Albíne!

Dnes poprvé nepřišel žádný list od Tebe i nedovedu si to vyložit. Snad si jej dal pozdě na počtu, anebo by jsi mě chtěl ošidit o psaníčko? To by nebylo zcela nic hezké. Jsem věru žádostiva, přijde-li něco odpoledne. (Dopoledne málokdy co chodívá). Doufám, že se na mne nehněváš, že se Ti nic nestalo? Piš mně prosím Tě brzo, abych věděla, že jsi zdrav, měla bych o Tebe starost. Zapomněla jsem Ti v minulém listu psát, že abonnement^a v divadle je dle všeho zapláceno, jen první polovice. Maminky jsem se nechtěla ptát. Ptala jsem se ale Václava a ten pravil, že z důchodu platil jen na první polovici. Pak přicházím na Tebe s velikou prosbou. Nehněvej se prosím, že pořád něco na Tobě chci. Mají zde velké množství růží, jež hodně odkvétají i opadají. Tatínek si přeje, aby se z nich dělala marmeláda, nemohouce však nalézt recept /Našli jeden, ale nezdá se^b dostatečný/. Nemohl by jsi být tak moc dobrotiv a opsat recept na zavařeninu z růží ze zelené knížky „Deutsche Kochschule in Prag“^c, která je v hořením oddělení nebo sekretáři, tam, kde jsi ty klíče našel? Knihu na žádný pád neposílej. Bylo-li by Ti to obtížné, může to počkat, až do Prahy přijedu a sama to opišu. Ještě něco, tlustá paní naříká, že jí Václav sebral hodiny i sama, že žádné nemá. Piš tedy prosím Tě, co se s nimi stalo, pošle-li je brzo hodinář. Buď tak laskav. Nehněvej se, že Tě takovými věcmi zlobím. Máme tu velké chladno. Ku podivu <u> v Praze za jisté bude příjemno. <Nechci> mohla bych nyní dobře v Praze být, nechci však tím zase hýbat, maminka je ráda, že zase trochu tatínka užije. V Praze chce dát malovat pokoje, je ta jedna z příčin jejího pobytu. Pravila jsem, aby u nás spala, nechce o tom slyšet. Přijedeme ve středu večer. Piš prosím Tě, bude-li Ti možno přijít na nádraží. Dnes ráno jsme byly v kostele novoveském.^{d1} Pan farář chudák naříká, že mu zdraví neslouží. Je

---

¹ Obec v okrese Havlíčkův Brod v Kraji Vysočina, leží 4 km jihozápadně od Malče. 49.7561044N, 15.6479869E.

jako termometr, uhodí-li zima, je mu hned hůře. Nebyla u Tebe paní Vaňourková neb Katyna? Co máš nového v bytu? Neměl by jsi napsat pár slov do Chrudimi? Proč mně, hanebný člověče, nepíšeš? Bohuš chce pořád nějaké noviny, „a co ten Bráf nic nepíše.“. A když píšeš, není spokojen. S Bohem, nezapomínej na svou ženu Libuši. Co dělá Tvá maminka? Vyříd' jí a Vaším pozdravení.

---

^a *Abonnement* (něm.) = předplatné.

^b Původně napsáno „nezdá se“ dohromady.

^c *Deutsche Kochschule in Prag* (něm.) = německá kuchařská škola v Praze.

^d Nová Ves u Chotěboře.

1. července 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,4 x 17,8 cm

Drahá, milovaná ženo!

Čekal jsem na listonoše až do ½ 11. Konečně přinesl Tvůj milý dopis i maminciny řádky a Bohušovu vložku.¹ Musil jsem pak ihned jít do zemského výboru a odtud šel jsem přímo k matce naší k obědu. Zde Ti také píšu. Jsou tu Viktorovi s dcerou. Předem tedy k otázce Tvého pobytu v Malči. Navrhoval jsem Ti eventuální pozdržení do soboty jen v předpokládání, že bude pohoda příznivá a že uznáte pozdržení to pro Tebe prospěšným. Že jsi se rozhodla přijeti již ve středu, tomu se těším tím více, protože mně jest vskutku smutno po Tobě. Počasí ostatně příjemné není, přeháňky dešťové a chlad! Jen jestli zase ta nešťastná horka nepřijdou, až se vrátíš. Večeřel jsem včera doma, pil 3 šálky čaje a četl potom asi do ¾ 11, ráno vstal o 7. Mařence vyřídil jsem, co jsi vzkázala. Právě, když Tvé psaní přišlo, byla tam vršovická bába na přeptanou, máli přijít a kdy. Nechá se tedy prádlo do čtvrtka. Dnes jsem dostal psaní od maršálka. Lekl jsem se, že to bude aviso,^a abych jel do Vídně. Zatím se to týkalo stavby v Kostomlatech.^{b2} Nic mne tedy z Prahy nevypudí, abych Tě ve středu mohl uvítat. Mamince líbám ruku za dopis. S těmi třešněmi to nebylo tak zle myšleno, hlavně mamince děkuji, za dobré zprávy o Tobě. Kéž bys byla už těch obtíží a samých nepříjemností prosta. Nemáje slovníka, odevzdal jsem lístek Bohušův panu archivnímu adj[unktovi]^c Dvorskému,³ který mi zítra pošle žádaný překlad záhadných slov a v úterý bude jej Bohuš mít v ruce. Dostal už

¹ Dopis od Albínovy tchýně ani švagra se ve fondu nenachází.

² Obec se nachází v okrese Teplice v Ústeckém kraji. 50.5601119N, 13.8730531E. V r. 1888 tu byla otevřena Královská zemská polepšovna pro mladistvé kárance, a to pro hochy mladších 18 let. Účelem ústavu bylo: „Účelem královské zemské polepšovny jest, aby pečovala o mravní a náboženské vychování mladistvých kárenců jí odevzdaných, jakož i o to, aby se vycvičili v zaměstnání, která by byla jejich schopností přiměřena a sloužila jejich příští výživě.“ Bráf se k tomu na schůzi zemského výboru vyjadřuje takto: „...jest věru svrchovaný čas již, aby země postarala se o nový útulek pro choromyslné. Jsou tři příčiny nápadného množení se choromyslných v ústavech. Jednak vyžadují neblahé poměry hmotné četných obětí, potom šíří se v lidu lepší znalost o organizaci ústavu pro choromyslné a konečně – to jest ovšem z důvodů humanistických zjev velice potěšitelný – že úmrtnost v poslední době v ústavech těch velice klesla.“ O návrhu stanov a fungování polepšovny viz *Národní listy* z 10. října 1888, Praha, roč. 28, č. 282, s. 6–7.

³ František Dvorský (1839-1907), archivář, historik a spisovatel, v l. 1866–1892 pracoval na místě prvního adjunkta Zemského archivu Království českého, v l. 1892–1903 ředitelem tohoto archivu.

Václav hodinky? Viktor sám odevzdal je Želízkovi⁴ v Ovocné ulici. Pravili, že budou asi jen zaprášeny, a že je co nejdřív přímo na Václavovu adresu pošlou. Zůstane-li při středě, budu Ti psát ještě dvakrát. Poslední dopis dostala bys ve středu před odjezdem. Že se na Tebe opravdu těším, můžeš mi věřit. Také maminka, Viktorovi, Antonín se těší na Tebe a srdečně Tebe (a všechny malečské) pozdravují. Národní listy nemohou se dočkati tatínkova jmenování „tajným radou“.⁵ Pořád mají o tom telegram[m]y z Vídně. Dnes prý tam stojí, že to přijde již tento týden.⁶ Dostal jsem dnes pozvání k hornické slavnosti sv. Prokopa⁷ do Kladna.⁸ Nevím od koho. Pro Tebe celý čas odnikud psaní dosud nepřišlo. Nevím ostatně, zdali jsi nějaké čekala. Mařence jsem dnes vyplatil 7 zlatých⁹ mzdy. Pravila, že odpoledne nikam nepůjde. Včera donesla knihy k Valečkovi¹⁰ a Topičovi,¹¹ kterého jsem zaplatil, rovněž Čihaře. Vložím asi 300 zlatých do spořitelny. Ruku líbám rodičům, pozdravuji Marii, Bohuše, Václava. Svou drahou, zlatou ženu tisíckrát líbám a těším se na ni nad míru.

Tvůj

1. července 1888.

muž Albín

---

^a *Aviso* = upozornění, výzva.

^b Kostomlaty pod Milešovkou.

^c *Adiunctus* (lat.) = český adjunkt, pomocný konceptní úředník.

---

⁴ Eduard Želízko, pražský hodinář.

⁵ Tajní radové stáli na prvním místě stupnice dvorských hodností. Šlo o nejvyšší hodnost v celém Rakousko-Uhersku, jejíž nositelé měli nárok na titul Excelence a zvláštní uniformu.

⁶ Telegram Národních listů píše: „(...) úřední noviny vídeňské již příští týden přinesou oznámené vyznamenání dra. Riegra, Mezníka, Zeithammera...“. Viz *Národní listy* z 1. července 1888, roč. 28, č. 181, s. 1. Jiné noviny z prosince toho roku však píší, že tajným radou teprve jmenován bude: „Některé listy zaznamenávají pověsti, že dr. Fr. L. Rieger bude jmenován tajným radou; s hodností tou spojen titul „excellence“. Viz *Ohlas od Nežárky* z 21. prosince 1888, roč. 18, č. 51, s. 1. V následujícím roce se o této události však žádný dobový tisk nezmiňuje.

⁷ Spoluzakladatel a první opat Sázavského kláštera. Patron rolníků, horníků, vinařů a poustevníků.

⁸ Statutární město ve Středočeském kraji v okrese Kladno. 50.1473356N, 14.1028508E.

⁹ Rakouský zlatý, od roku 1867 rakousko-uherský zlatý, také se mu říkalo zlatka, florin či gulden. Měna se používala v l. 1754–1892 na území habsburské monarchie, taktéž v českých zemích, a později rakouského císařství a Rakousko-Uherska.

¹⁰ Eduard Valečka (1841–1905), básník, beletrista, publicista, knihkupec.

¹¹ František Topič (1858–1941), nakladatel a knihkupec, vydavatel a významný představitel moderní knižní kultury.

2. července 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-3, dvojarch, 14,1 x 23 cm, obálka 12,1 x 8,9 cm, adresa: Velečtý pan JUDr. Albín Bráf, profesor na české universitě atd., Praha, Ostrovní ulice číslo 2

V Malči, dne 2. července 1888

Milý Albíne!

List Tvůj přišel až odpoledne, dělala jsem Ti tedy křivdu i měla jsem zbytečnou starost. Dnes zase jsem dostala list již dopoledne. Počasí je neobyčejně chladné, takže většinu času musím trávit v pokoji. V zahradě se jen chvíli může chodit, a to v teplém oděvu. Nevím ani, zdali svůj zámek (chybí mu již zcela málo) dokreslím. V takovém chladnu se bojím venku sedět. Maminka by mně [to]^a asi též sotva dovolila. Včera alespoň chvílemi svítilo slunce, dnes je však neobyčejně zamračeno. Nemá to vlastně valného smyslu, že tu nyní jsem, v Praze bych nyní zcela dobře mohla být. Bojím se, že po mém návratu zase <chladna> parna nastanou a že jich též maminka užije, jaká pomoc. Nestojí to již za to měnit něco na tom, co jsme umluvily. Bylo by dnes kupř. i na cestu příliš chladno. Přijedeme tedy ve středu odpoledne. Maminka chce z nádraží přímo do^b bytu, kde se hned pustí do rovnání věcí. Druhého dne tam máme přijít ráno před přednáškou. Přijde tam malíř i máme pomáhat ve výběru vzorků. K obědu prý k nám bude chodit, ale spát u nás nechce. Zde v Malči není mnoho nového, naříkají, že ještě nemají sklízena luka i nemohou zbývající ani sekát při nestálém nynějším čase. Tatínek o překot^c staví a chce být do 10. hotov. Pak snad zajede na nějaký den do Prahy. K 10. má též přijet sem paní Lauerman[n]ová. <Mladá paní> Marie tu má švadleny i šije na svém matineé a překlad zatím odpočívá. Sýr se posud nevyrábí. Hranický¹ sýrař se zdrží o několik dní déle, což je všem vhod? Bohušovi jsem řekla, že jsi jeho cedulku dal panu Dvorskému i začal se nesmírně zlobit, že je hlupák, že to měl vědět, co to je, že to nyní již ví atd. atd. Václavovy hodinky posud nepřišly. Dnes jsem Marii pokoušela, že bude otec t[ajným] radou, možnost ta ji souží. Otec tomu ale zcela

---

¹ Hranice je malá vesnice, část obce Maleč v kraji Vysočina v okrese Havlíčkův Brod. Nachází se asi 1,5 km na jihovýchod od Malče. 49.7637833N, 15.6869886E.

/nic/ nevěří. S Bohem, milý mrněfounku.² Jseš přece jen hodný, že mně pilně píšeš. Mně se stále dobře vede, ač včera jsem se necítila tak volně jako poslední dny, snad ta zima tak působí, ale chodím teple oblečena, neměj strach. Maminka mě, ač zbytečně, pronásleduje, dnes mně je zase zcela dobře. Trávím čas hlavně vyšíváním. Piš zase hodně mnoho. Líbá Tě

    Tvá žena Libuše.

Všickni Tě pozdravují. Mamince Tvé rukulíbám a všechny ostatní pozdravuji. Mařence odevzdej prosím lístek přiložený. Nechci, aby volala bábu, bude mít nepatrně prádla, nechám své zde, abych je budoucně do Malče nevozila. Nepůjde na nás ve středu divadlo? Co je na repertoriu^d a půjdeme? Piš mně o tom. Přijdeš na nádraží?^e

---

^a Doplnění chybějícího zájmena.

^b Původně napsáno dohromady „přimodo“.

^c *O překot* (zast. kniž.) = ukvapeně, horempádem, spěšně.

^d *Repertorium* (z lat.) = seznam.

^e Od věty „*Mařence odevzdej prosím...*“ se jedná o marginální poznámku dopsanou na poslední straně v pravé části dopisu zdola nahoru ve třech řádcích obráceně k hlavnímu textu. Od věty „*Nepůjde na nás ve středu...*“ poznámka dopsaná na poslední straně v levé části dopisu shoda dolů ve dvou řádcích obráceně k hlavnímu textu.

---

² Libuše přezdívka pro Albína Používá i jiné varianty této přezdívky.

2. července 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,1 x 16,9 cm

Má drahá zlatá Libuško!

Psaní sobotní hodil jsem sám o ½ 2 hodině do schránky naší v zemském domě.¹ Možná, že se tedy opozdilo. Obávám se, že asi i včerejší můj dopis (z neděle) dojde pozdě. Viktor a Antonín, totiž chtějící mi bezpochyby něco příjemného způsobiti, místo na hlavní poštu² dali jej na nádraží severozápadní,³ a to již hezky podvečer. Nevím tedy, jestli nedorazí teprve zároveň s tímto. Zde jest také chladnavo s přeháňkami a větrem. Ale není horko, to je pro Tebe hlavní věc (jen ať zase nezačne brzo!). Tím já nabývám lehčího svědomí, že Ti více nebrelouvám [?], abys zůstala venku. V pravdě musím Ti, má drahá ženo, říci, že se na Tebe až tuze těším, myslím na Tebe mnoho. Má duše milá. My už silně spolu srostli, milujeme se věrně a upřímně. Budiž tomu i dále tak. Čekám Tě s náručí otevřenou a se srdcem plným nejhlubší lásky k Tobě, ty má milá, jediná družko. Jest tomu málo dní, co jsme <se> od sebe, ale mně to už dlouho trvá. A jest mně, jako by měly naše líbánky teprve začínat. Tak přijď můj sladký, zlatý andělíčku, přijed' hezky ve středu. Bude-li možno, jistě Tě budu očekávat na nádraží. Předpokládám, že maminka bude ten den s námi večeřet a že vůbec bude jít u nás. Popros za to a pozvi maminku ještě jednou k nám na noc. Nic, pranic jí ani nám nebude vadit. Večeřel jsem včera u Viktorů s maminkou a Antonínem. Protože jest to nějak divno sedět s paní Vaňo[u]rkovou sám v divadle, požádám na zítřek (úterý) ji a švagrovou.^a Jsou Mravenci.⁴ Pro Bohuše přikládám ten překlad. Požádal jsem pana Dvorského, padl' mi včera (byla neděle) první do rukou. A pro Vás přikládám ten opis.⁵ Je rychle psán, musím ke státní zkoušce a teprve před chvílí přišel jsem z výboru, a ráno

¹ Hartigovský palác či Zemský dům je barokní palác, který se nachází na Malostranském náměstí 259/12. R. 1873 získal objekt zemský výbor.

² Rozsáhlá novorenesanční budova postavená v l. 1871–1874 v Jindřišské ulici v Praze.

³ Otevřeno bylo v r. 1875 a od počátku až do r. 1919 se nazývalo Praha – severozápadní nádraží. Během svého působení se ještě několikrát přejmenovalo a jeho poslední název neslo jméno Praha Těšnov. K uzavření nádraží došlo r. 1972.

⁴ Činohra Josefa Jiřího Kolára poprvé uvedena r. 1869 v Prozatímním divadle.

⁵ Opis se ve fondu nenachází.

bývám lenochem. Ještě Ti zítra jistě lísteček pošlu. Mám Tvé dopisy všechny schované jako milou památku. Srdečné vzkazy všem. Tisíckráté.

Tě líbá

Tvůj

muž Albín

2. července 1888.

Zde v domě umřel člověk, který obýval byt vedle našeho záchodu. Ani paní Vaňo[u]rková, ani Katyna zde nebyly. Co ti má Mařenka uvařit? Napiš nám to ještě. Naši všickni Tě pozdravují. Zeptej se Bohuše, chce-li Helfertovu⁶ brožurku o reformě právního studia?⁷ Květiny do nádob Ti nekoupím, přivezeš si je asi z Malče. Budu mít mnoho co dělat, ale doufám, že Tě přece trochu užiji. Včera psal jsem dlouhý list panu Hlávkovi o všelijakých věcech akademie⁸ jeho se týkajících. Přečtěte si dobře zprávu o jubilejní schůzi Karlínské záložny.⁹ Nějak se mi nechce skončit, ale už spěchám z domu. Tedy na shledanou, moje drahá ženo!

---

^a Původně napsáno „švakrovou“.

---

⁶ Josef Alexander Helfert (1820–1910), rakouský a český právník, historik a politik, vysoký státní úředník na ministerstvu kultu a vyučování.

⁷ Helfert za svůj život napsal mnoho knih, článků a studií týkajících se práva. Patrně by se mohlo jednat o dílo *Zur Reform der rechts- und staatswissenschaftlichen Studien an den österreichischen Universitäten*, Vídeň 1888, 68 s.

⁸ Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění (předchůdkyně dnešní Akademie věd). Hlávka byl jejím zakladatelem a prezidentem. Vznikla dne 23. ledna 1890 schválením císaře Františka Josefa I. Její založení schválil český zemský sněm již 9. října 1888.

⁹ Hlavní činností záložen je primárně přijímání vkladů, poskytování úvěrů a další finanční služby. Občanské záložny fungovaly pro živnostníky a řemeslníky, byly to svépomocné spolky, které negenerovaly zisk členům, ale zaměřovaly se na poskytování co možná nejlevnějšího úvěru. Případné přebytky se pak používaly na dobročinné účely. K založení karlínské záložny došlo 1. července 1863, slavila tak 25. jubileum. Patřila mezi ústavy plně požívající důvěry ve finančním světě a její správa byla považována za bezúhonnou. Darovala peníze na školství a vlastenecké podniky. Koupila např. rodný domek F. Palackého v Hodoslavicích pod Radhoštěm i s knihovnou, kterou darovala obci karlínské a českému muzeu. Viz *Našinec* z 1. července 1888, Olomouc, roč. 20, č. 77, s. 2. O schůzi, kterou Bráf zmiňuje se lze dočíst v článku *Slavnostní valná hromada Občanské záložny v Karlíně*. Viz *Národní listy* z 2. července 1888, Praha, roč. 28, č. 182, s. 1.

40

3. července 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-3, dvojarch, 14,6 x 23 cm, obálka 12,1 x 8,4 cm, adresa: Velečtělý pan JUdr. Albín Bráf, profesor, přisedící zemského výboru, Praha III, v sněmovním domě

V Malči dne 3. července 1888

Milý Albíne!

Děkuji Ti za list i za opsání receptu i za lístek Bohušův. Píšu Ti, ač nevím, zdali <Tě> ještě můj lístek v čas před mým příjezdem obdržíš. Chci jej tedy do zemského výboru adresovat. Maminka nechce ani slyšet o tom, že by k nám večer přišla, má mnoho práce. Musí večer mluvit s řemeslníky, umluvit vše i stěhovat věci z jednoho pokoje alespoň. Pravila, že k nám bude k obědu chodit, někdy k večeři, ale spát že u nás nemůže, že jí tam bude třeba. Ve čtvrtek o půl deváté máme k ní do bytu přijít, to prý jí bude milé. Zde v Malči není mnoho nového, dnes je trochu lepší počasí i slunce trochu svítilo, ač ne mnoho. Píšu Ti jen ve spěchu, nespala jsem dobře poslední noc. Lehla jsem si po obědě i tak bych málem poštu zmeškala. Nechci přece zůstat za Tebou! Těším se již na brzkou shledanou. Tvá věrná

žena Libuše.

Ptáš se též, co máte dát k večeři. Na to již je pozdě odpovídat. Myslím ostatně, že jsem ještě něco ve středu večer napsala, v nejhorším případě přivezu kuře nějaké, které by se mohlo usmažit. Však to nějaké bude, i Mařenka to již nějak zařídí. Ode všech pozdravení. Dnes se budu ještě poposled koupat. Po svačině půjdeme asi na procházku. Na zámku se dějí hrůzné věci. Stále jen bourají i run [!] dělají.

41

3. července 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,1 x 16,9 cm

Má předrahá ženo!

Jsem rád, že mohu říci: toto jest poslední psaníčko, jež Tobě před Tvým příjezdem píšu. Zítra tedy Tě očekávám. Zaopatř se dobře. Zde je také chladno a pod mrakem. Může se to ovšem zakrátko obrátit. Na nádraží bych přišel velmi rád, nevím ale, jak to bude se sezením a bude-li lze odejít. Kdybych na nádraží nemohl přijít, vezmi laskavě drožku,¹ maminku svez domů a jed' hned dále. Možná, že bych, kdyby nebylo lze přijít /již/ na nádraží, ale přece brzo po 5. sezení se skončilo, přišel k domu maminčinu na Vás čekat. Nebudu-li ani tam /(venku před domem)/, tedy jed' přímo k bytu našemu, zde bude Mařenka již od ½ 6 dole čekat, abys mohla přímo nahorů. Na nádraží zavolej hned posluhu do vagónu, s ničím se nenos sama. Drožce dej 1 zlatý (nejvýš ještě 10 krejcarů, pojedet' víc než ¼ hodiny a poveze kufr). Pro případ, že bys ještě dnes psala, zařídím si to tak, aby mi Mařenka Tvé psaní přinesla do úřadu mezi sezením. Mařence jsem Tvé psaníčko dal. Těšilo ji to, že paní také jí píše. Divadlo jest na nás dnes („Ze tří nejšťastnější“)². Řekl jsem paní Vaňo[u]rkové, aby přišla se slečnou. Zítra ve středu jsou ti tři Rusové (Démon).³ Kdyby Ti na tom záleželo, telegrafuj mně zítra a vezmu lístky, budoucně vystoupí oni ve „Faustu“.⁴ U hodináře se stavím. Tisíckrátě Tě líbám a mnoho se na Tebe těším. Jsem již v myšlénkách více s Tebou a u Tebe nežli při své práci. Jen mi přijed' zdráva a veselá, moje zlatá, milá duše. Všem nejsrdečnější vzkazy. Na shledanou, můj miláčku, s láskou a touhou Tě očekává

Tvůj

3. července 1888.

muž Albín

---

¹ Nájemný osobní povoz tažený jedním nebo dvěma koňmi.

² Veselohra francouzského dramatika Eugèneho Marina Labicheho.

³ Báseň ruského básníka, prozaika a dramatika Michaila Jurjeviče Lermontova, z níž Anton Rubinstein, klavírní virtuos, vytvořil operu.

⁴ Mladotovský palác neboli Faustův dům je barokní palácová budova, která se nachází v Praze na Karlově náměstí.

[červenec 1888, Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-3, dvojarch, 12,9 x 20,5 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

Má drahá Libuše!

Odešel jsem dnes o 7. hodině z domu a nebyl dosud doma. Tvé psaníčko tam bezpochyby už leží, ale nevím, co obsahuje. Užívám chvílky prázdné, abych zatím pár slov napsal, doma to pak dokončím. Vlastně mohu jen napsati, že doma je vše při starém, že u Viktorů je dobře a o Bohušových, že nic nevím. Mám dnes plné ruce práce, odpoledne státní zkoušku, pak musím se trochu připravit na svou řeč v Strakoncích,¹ kde dělají hlučnější přípravy na tu schůzi, nežli si vlastně přeju. Dostal jsem dnes pozvání k rigorosum, mám rigorosum v pátek (18. července) od 11–1 odpoledne, mohl bych tedy v pátek s Viktorem přijeti (bude-li on chtít), jinak sám a zdržeti se do pondělka poledne. To by nebylo tak špatné, a já tedy se dle toho zachovám. Byl u mne právě Strobach, povídal, že jejich dítěti se daří výborně, přibývá prý o 32 gramů denně nyní ve 4 měsíci. Agitace pro akademii je veliká. Byl jsem dnes u Hlávky, on bydlí ve dvorním křídle svého domu a ukazoval mi plány těch, jež se staví. Jsou tam nad míru pěkně disponovaná rozdělení. Mezi jiným mi povídal, že stará paní Quisová² (matka advokáta,³ který má tu Loeblovu, a paní Hostinské),⁴ byla u něho snažně prosit, aby jí slevil z bytného, že se jí vede tak zle. Její /starší/ dcera je vdova po archit[ektovi] Machytkovi⁵ a je při poště expeditorkou. To je přece divné, že se o ni vlastní děti tak málo starají. Řekni, dítě, tatínkovi, že zemský výbor bude nejspíše voliti do zemské školní rady⁶

¹ Město v Jihočeském kraji v okrese Strakonice na soutoku Otavy a Volyňky. 49.2614067N, 13.9023714E.

² Veronika Quisová, roz. Matieková.

³ Ladislav Quis (1846–1913), spisovatel, básník, právník, novinář, překladatel, literární historik a kritik, řádný člen České akademie věd a umění.

⁴ Zdenka Hostinská, roz. Quisová (*1863), manželka estetiky, teoretika hudby a profesora pražské univerzity Otakara Hostinského (1847–1910).

⁵ Jan Machytka (1844–1887), český architekt.

⁶ Zemské školní rady byly podřízeny ministerstvu školství a vyučování, zřizovány vždy pro příslušnou zemi. V čele stál místopředseda, dalšími členy byli referenti a zemští školní inspektori. Samosprávný prvek představovali mj. členové vysílání zemským výborem. Tedy zemský výbor si sám volil své

Schlesingera,⁷ Werunského⁸ (advokáta) a Schneedorfera.⁹ Ty si přeje maršálek. Přišel na mne starý Trojan¹⁰ a dlouho mne zdržel, povídal dávno známé historky. Dá tatínka pozdravovat. Přišel jsem tedy pozdě domů a našel zde Tvé psaníčko, jež mne velmi zajímalo. Máš pravdu, máme příčinu býti vděční, že je dítě zdrávo. Kéž jen ostane. Vzpomněl jsem si při obědě, maje třešňový koláč, na společné naše obědy u Sluka. Vzpomínám na Tebe mnoho a rád. Všem srdečné vzkazy. Sedím u státní zkoušky, kdež teprve jsem mohl list dopsat.

Líbá Tě vřele

Tvůj muž Albín

Dnes je tu krásně, včera byl ošklivý deštivý den.

členy, kteří ve školní radě působili. Viz HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jan JANÁK a Jan DOBEŠ. *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*, s. 284.

⁷ Ludwig Schlesinger (1838–1899), rakouský a český historik a politik, poslanec Českého zemského sněmu, předseda klubu německých poslanců na zemském sněmu, zakladatel a předseda Spolku pro dějiny Němců v Čechách, ředitele německého dívčího lycea v Praze.

⁸ Albert Werunsky (1843–1915) - rakouský a český advokát a politik německé národnosti, poslanec Českého zemského sněmu, člen zemské školní rady a zemského výboru, náměstek Nejvyššího maršálka Království českého.

⁹ Leo Schneedorfer, ThDr. (1839-1914), katolický kněz, cisterciák, doktor teologie, profesor bibliistiky, děkan teologické fakulty, člen zemské školní rady.

¹⁰ Alois Pravoslav Trojan, JUDr. (1815–1893), právník a politik, poslanec zemského sněmu a Říšské rady, předseda mladočeské strany, jeden ze zakladatelů Měšťanské besedy

43

1. srpna 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

V Malči, dne 1. srpna 1888

Milý Albíne!

Nemám právě mnoho co psát. Nemohlo se mnoho stát od doby Tvého odjezdu. Ráno tu četl Modletínský pan farář mši sv[atou]. Pak jsme šly paní Vaňourková, Katyna i já na procházku. Katyna však měla takový strach /před deštěm/, že jsme se nikam daleko nedostaly. Obešly jsme však takřka celou Maleč. Je velmi příjemný vlahý vzduch, ale nezdá se zcela jisto. Na mne přišlo po procházce spaní, lehla jsem si na chvíli, šla pak na mléko, šťastně celé dopoledne jsem prozahálela. Dnes odpoledne máme svačit na Kubátce.¹ Václav s panem Stroupežnickým jeli^a na pískot, přijdou pak na svačinu na Kubátku. Já pojedu s otcem i Katynou, /ostatní pěšky/, až takřka nahoru. Nevím jen, je-li počasí dosti jisté. Hrozí stále déšť. Panu Stroupežnickému domlouvají, aby se tu zdržel přes zítřek, on se posud nerozhodl. Bylo by to věru zbytečné dva dny po sobě posílat příležitost.^b Jen ať se maminka v Praze příliš neunavuje, má dosti času, přijede-li sem v pátek. Zdali pak přece u nás jí? Jsem věru žádostiva, odhodlá-li se Tvá maminka k cestě do Malče. Domluv jí hodně. Jak jste se dostali do Prahy? Jak se Ti daří? Co děláš? Nalezl jsi v bytu vše v pořádku? Piš mně hodně obšrně o sobě. Buď tak dobrý a vyříd' mamince pozdravení ode mne a napomeň ji, ať se moudře chová. Bohuš jí dává prosit, aby mu přivezla trochu gumy arabicy² nerozpuštěné a tužku z jedné strany modrou a druhé červenou. Nezapomeň prosím Tě stavit se pro mé hodinky a vyměnit šáleček. Dostali jste máslo čerstvé? Dej jej do chladu. Mařence, až se bude hlásit, dej to starší na talíři. Prala Mařenka neb uklízela v pondělí a úterý? Řekni jí prosím Tě,

¹ Místní název samoty v lese, kde se nachází statek a myslivna, leží necelé 4 km od Malče. 49.7818267N, 15.7051617E.

² Arabská guma je pryskyřice získávaná z mízy některých druhů akácií. Má velké množství využití, např. se používá jako lepidlo na poštovních známkách, v duběnkovém inkoustu pomáhá udržet pigment v tekutině. Význam má i v současném potravinářství a lékařství.

at' jen nenechá ani na chvíli kuchyň otevřenou, snad by se mohl aspoň spací pokoj
<a> Tvůj ve dne uzavřít, aby se nám žádná krádež nestala. Bylo by to lehce možné.
S Bohem, milý pufulínku, piš mně hodně mnoho, srdečně Tě

líbá Tvá žena Libuše.

Kdy se budou Viktorovi stěhovat? Zapomněl jsi tady seznam těch poslanců, a
<adresu> list jeden tištěný s adresou na Har[r]acha³ nepotřebuješ? Listy šťastně
odešly. Bohuš se též hlásí o tu Ot[t]ovu knihu, aby jsi mu ji po matce poslal.

---

^a Původně napsáno slovo „maj“, přes to napsáno „jeli“.

^b *Příležitost* (zast.) = povoz vhodně, příležitostě někam jedoucí, povoz vůbec.

---

³ Jan Nepomuk František Harrach, hrabě (1828-1909), český šlechtic z rodu Harrachů, politik, mecenáš a podnikatel.

1. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

Drahá Libuše!

Šťastně jsme přijeli s maminkou ráno o ½ 9. Šel jsem přímo domů. Zastal jsem vše v obvyklém stavu, nic zvláštního se nepříhodilo. Mařenka pere. Vyřídil jsem jí, co bylo vyříditi, zejména o těch šatech a o těch klepech malečských holek. Vzala, jak se podobá, obě s uspokojením na vědomí. Posnídav, odebral jsem se do zemského výboru,¹ kdež jsem pobyl při sezení do ¾ 5. Na zpáteční cestě zašel jsem k Pinkasovi² zaplatit byt (to jsem pořádný, jest teprve prvního!), dá Ti ruku líbat. Ostatně se na mne zlobí ne „vůbec“, nýbrž zvláště: t. j. jako na člena zemského výboru. Oni totiž proti smlouvě vydírali z divadelního cukráře, jenž jest v místnosti smlouvou z působnosti a práva družstva vyloučené, roční plat 400 zlatých, a zemský výbor jim to jako věc proti smlouvě škrtil. Maminka přivezla naší domácnosti množství věcí zítra /(ve čtvrtek)/ bude tu obědvat, na dnešek večer nechtěla přijít. Bohušův spis poslal jsem po sluhovi zemského výboru Čelakovskému³ do archivu, vrátí-li ho do pátku nevím, má tu nějakého profesora v Bratislavě. Koflíček^a donesu, nyní jde, s psaním na poštu, Fišmanovi⁴ k výměně. Venku právě hezky prší. Co se týče mého opětného příjezdu do Malče, možná, že se věc trochu změní. Maršálek sdělil, že sezení budou 16., 17. a 18. (ne, jak jsem původně se domníval, a jak bylo vlastně na polo již stanoveno dne 14. a 16.). Možná tedy (pravím možná a dodávám rád bych), že pojedu dne 12. do Ústí

¹ V těchto dnech byla na programu zemského výboru např. otázka vyplácení školného učitelům, které svým jměním odváděly obce. Mnozí učitelé nedostávali slušné pravidelně ze školní okresní pokladny a stížnosti tak donutily k návrhu, aby byl školní plat zrušen. K zadlužení došlo především stavbou nových škol, které obce platily ze svého a státní subvence pro ně nebyly dostačující. Zemský výbor nařídil nové vypočítávání tříletého průměru. Aby však učitelé dostávali své slušné i nadále, byla okresní školní rada nucena brát si zálohy právě u zemského výboru. Viz *Plzeňské listy* z 31. července 1888, Plzeň, roč. 24, č. 91, s. 1.

² Otto Pinkas (1849–1890), dramatik, beletrista, restaurátor.

³ Jaromír Čelakovský, JUDr. (1846–1914), mladočeský politik, historik, profesor právnické fakulty, archivář města Prahy.

⁴ S. Fischmann synové – továrníci skla v Praze. Rodinnou firmu sklenářství a velkoobchod sklem založil židovský obchodník Salomon Fischmann (1818–1887) v Praze r. 1855. Jeho čtyři synové firmu v roce 1871 převzali a spolu s dalšími generacemi z ní vybudovali velmi významného producenta obalového, plochého a stavebního skla.

n[ad] O[rlicí]⁵ a dne 13.–15. byl bych v Malči, 16. ráno musil bych býti arci zde. Prozatím nevím arci, jak to půjde s pracemi, kterých mám hrozně mnoho před sebou, ale to jest jisté, že užiju rád, velmi rád té možnosti, která se naskytne, a jak se naskytne, abych se za Tebou přišel podívat. O tom ještě budu psáti, až to nabude konkrétnější formy. Právě mi přinesla domovnice k podpisu fassi^b nájemného, kterou zadává domácí úradně za příčinou vyměření daně domovní.⁶ Werunských platí tolik jako my, Klímovi o 30 zlatých méně. Švec Ti poslal botky. Budeš mi asi, má milá, mnoho tu scházet. Škoda, že nemůžeme býti delší čas na nějakém místě pospolu. Čas ostatně letí a brzo Tě zase uvidím. Svou matku jsem ještě neviděl, teprve teď večer se k ní podívám, dlouho se nezdržím, jsem nevyspalý a trochu připitomělý. Jak pak jsi se vyspala ještě po mém odjezdu? A jak se Ti vede? Hezky vypiš, co děláš, ať mám nějaký úplnější obraz o tom. Ano, byl bych zapomněl! Paní Strobachová čeká prý se k 15. srpnu. Povídal Pinkas. Přijedou prý do Prahy, patrně za příčinou lepší obsluhy. Poslala jsi provolání pánům poslancům? Všem nejsrdečnější vzkazy. Tebe mnohokrátě líbá

Tvůj

muž Albín

ňafek mrňafouk

1. srpna 1888.

atd.

Zítřka dám vskutku nějaké peníze do spořitelny.

---

^a *Koflík* = nízká nádobka (opatřená ouškem) k pití kávy, čaje ap., zpravidla z porcelánu, z jemnější keramiky.

^b *Fasse* (zast.) = daňové přiznání.

---

⁵ Město v Pardubickém kraji v okrese Ústí nad Orlicí, na východě Čech v podhůří Orlických hor na soutoku Tiché Orlice a Třebovky.

⁶ Samostatná domovní daň byla zavedena patentem z 23. ledna 1820. Existovaly dva druhy, daň činžovní (z nájemného) a daň třídní, v závislosti na typu nemovitosti a způsobu jejího využívání a místa, kde se daná nemovitost nacházela.

2. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

Dávám to do zvláštní obálky, protože píšu o koflíčku.^a

Milá Libuško!

To bylo dnes nějaké překvapení. Jdu ke 2. hodině z výboru zemského domů, abych byl v čas tam, nežli maminka přijde k obědu. Od rohu národního divadla vidím kráčeti Ostrovní ulicí někoho tuze podobného tatínkovi, přicházíme si blíže, myslím si: „To by mohl věru býti on“. Ještě blíže. Na mou věru to je on. Tvůj telegram mne nestihl více doma, proto byl jsem úplně, ovšem příjemně překvapen. Naše Mařenka měla trochu strachu s obědem, ale ještě více o to, jestli tatínek přijede před poutí ještě, když již přijel teď. To také byla její první otázka. Oběd nebyl slavný, ale měl mírné kritiky, tedy to ještě ušlo. S koflíčkem jest to takto: zdá se, že oni švindlem pouhým dali ten zelený k modrým, aby zakryli zatím svůj nedostatek, a že objednali na rychlo <dals> potřebný modrý. Aspoň nebyli moc překvapeni a slíbili, že snad již do neděle zde bude ten pravý. Všecky ostatní věci žádané pošlu, též Bohušovi. Tvé psaníčko bylo mi milé, jen, moje děťátko, dej pozor, abys tuze mnoho nejezdila v kočáře, aspoň ne po špatných cestách, kde vůz se hází. Mohlo by to škodit. U maminky bylo vše naléhání, aby jela, marné. Nebylo jí dobře v posledních dnech, měla katarek střevní¹ a nechce se odvážit. Ale dá Ti za Tvé psaníčko mnohokrátě děkovat a vzkazuje, že ji velmi („moc a moc“) těšilo. Antonín zadává si do Plzně. Viktorovic holčička jest veselá, směje se. Pak něco nového. Stupecký má Storch² v podezření odůvodněném, že se hodlá ženiti, a že to bude už snad v zimě. Ona prý je Pernerova,³ sestra vdovy⁴ Hančovy,⁵ jež si bere Juppu.⁶ Tedy se náš milý Storch

¹ Odborným názvem Gastroenteritida. Onemocnění charakterizované zánětem trávicí soustavy postihujícím jak žaludek, tak tenké střevo.

² František Storch, JUDr. (1850–1924), profesor trestního práva, v l. 1891–1892 byl děkanem právnické fakulty a v l. 1904–1905 byl rektorem Karlovy univerzity.

³ Hana Pernerová (1868-1946), manželka F. Storchy.

⁴ Kateřina (Karolina) Hančová, roz. Pernerová, manželka A. Juppi, vdova po V. Hančovi.

⁵ Vojtěch Hanč (1838–1885), architekt a stavitel.

⁶ Antonín Juppa (1847–1893), pražský továrník.

brzo vzpamatoval z toho koše. Právě tu byla paní Wenzlova⁷ (rozená Priknerová) s oběma dceruškami po její sestře. Líbilo se jí u nás, dá se Ti poroučet a přijde prý, až se vrátíš, udělat Ti návštěvu. Přišla se v pozůstalostních věcech radit. Nakládali s ní trochu tak asi, jako s tetou Lenertovou. Pozoruji, že ona chce ty dívky, jež mají jmění, počestit, v Liberci⁸ byly vychovány německy. Počasí není pěkné. Venku bylo hezčeji. Ráno bylo hezky chladno. Karolina Viktorova děkuje nám (Tobě i mně), za věnce na chlapečkův hrob. Maminka to totiž na mou prosbu pro nás obstarala. Líbám Tě mnohokráte, všecky srdečně pozdravuji a těším se na Tvé další milé lístky.

Tvůj

věrný manžel Albín Bráf

2. srpna 1888.

---

^a Jedná se o marginální poznámku na první straně v hodní části dopisu v jednom řádku souběžně s hlavním textem.

---

⁷ Emilie Wenzlová, roz. Priknerová, ředitelka Ženského výrobního spolku českého.

⁸ Statutární město na severu Čech ve stejnojmenném okrese, krajské město Libereckého kraje. 50.7699972N, 15.0584492E.

3. srpna 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

V Malči, dne 3. srpna 1888

Milý Albíne!

Přišlo dnes Tvé psaní i psaní matčino.¹ Mysleli jsme tedy, že tatínek i maminka přijedou večer, zatím přišel telegram, že přijedou až zítra, nedovedeme si to vysvětlit. Jsme tomu však rádi nebo je dnes nad všechn pojem šeredně, je tu strašný vítr, chladno i prší, až příšerný dojem to dělá, není možno ani za dvěře se vystrčit. Je tedy dobře, že příjezd svůj odložili. Bylo by to nepříjemné i nastuzení lehko možné. Pan Stroupežnický si nedal říct a odejel předce /teď v poledne/. Chtěli všichni, aby počkal na zítřek ráno, nemůže být již horší nečas i je nám líto kočího i koní. Pan S[troupežnického] <pak> /arci/^a zabalili do kožichu a plaidů.^b Nechtěl to odložit, protože již rodičům i bratrovi v Toušeni^{c2} telegrafoval. Kdyby byl jel až zítra, mohla tam příležitost zrovna na rodiče počkat. Nemůžeš si ani představit, jak šeredně je. <K> otázka, bude-li se v pondělí moct pracovat v poli. Jen aby se to změnilo, takové žně by byly k zoufání. Mrzelo mně, že telegram Tě již nestihl. Ani jsi mně nepsal, co jste měli k obědu. Víš, že by mě to zajímalo. <i> Snad to již budoucně lépe zařídíte. Napadá mě stále, jestli nepřijedeš s rodiči, bylo by to tak hezké, Ty zlý člověče. Doufám, že nebude stále tak šeredně jako dnes, nemělo by to pak žádný smysl zde sedět. Včera jsme odpoledne četly, též Marie panu S[troupežnickému] vykládala orakul.^d Pak jsme šly (totiž my hoření) brzo spát. Paní Vaňourkova si to nedala vzít, že bude u mě spát, že mě nemůže tak samu nechat. Dnes jsme arci ani za vrata nevyšly a bavíme se prací i čtením i hubováním na počasí. Nedivím se, je-li někdo mrzutý po počasí. Působí to věru až melancholicky na mysl. Co máte nového v zemském výboru? Kdy sem přijedeš? Piš o tom, Ty zlý mrňafounku. Jsem žádostiva, nezapomeneš-li mně vyzvednout a poslat hodinky.

¹ Dopis Marie Riegrové-Palacké Libuši z 1. srpna 1888, ve kterém se zmiňuje o pátečním příjezdu 3. srpna zpět do Malče, o účtu za malování pokojů v bytě u Riegrů v Praze či o nejbližším příjezdu Bráfovy matky do Malče aj. ANM, f. Libuše Bráfová, kart. 8, inv. č. 56.

² Městys v okrese Praha-východ ve Středočeském kraji na levém břehu řeky Labe, leží asi dvacet pět kilometrů severovýchodně od centra Prahy. 50.1692678N, 14.7160053E.

Potřebovala bych je často, hlavně z rána, kdy nevím, kdy mám vstávat. Botky prozatím nepotřebuji, dostala jsem již spravené ty srnčí. Psal jsi, že nemám jezdit, patrně jsi myslil, že jsme do borů jely a my zatím klidně doma zůstali. Bohuš zase hodně hubuje na sebe i na Václava. Tento nechce do Prahy, ač s nohami se mu to nic nelepší. Kuriruje^e se sám, a jak se zdá ne šťastně. Též k vůli sýru by měl tam jet. Marjánka³ naříká, že jí zdraví neslouží. Nevím, jak to půjde dál, pravila, že by si ráda odpočala několik dní a zatím se musí namáhat, i kdyby to vše jen nebylo marné. S Bohem, milý mrňáfunku. Piš mně brzo, a ještě raději hled' brzo a na dlouho přijet.

Tvá žena Libuše.

Tatínkovi i mamince ruku líbám. Též Tvé mamince rukulíbám. Piš, kdy přijedeš? Ode všech pozdrav. Pokud je takové počasí, nebylo by arci nic v tíhu, aby maminka Tvá se vydala na cestu. Co dělá Mařenka? Mohl by jsi jí to starší máslo dát na vaření, co jsem ovšem psala již jednou, ať raději smolu ušetří.^f

---

^a Nadepsáno nad škrtnutým slovem.

^b *Plaid* (angl.) = česky pléd, přehoz, pokrývka.

^c Lázně Toušeň.

^d *Oraculum* (lat.) = věštba.

^e *Kurieren* (něm.) = česky kurýrovat, léčit.

^f Věta „*Pokud je takové počasí...*“ je marginální poznámkou na poslední straně v pravé části dopisu zdola nahoru ve dvou řádcích obráceně k hlavnímu textu. Od věty „*Co dělá Mařenka?*“ marginálie na poslední straně v levé části dopisu shora dolů ve dvou řádcích obráceně k hlavnímu textu.

---

³ Marjánka, služebná Riegerových.

3. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

3. srpna. 1888^a

Drahá Libuše!

Včera večer byla zde jen maminka, otec byl v Měšť[anské] besedě.¹ Dnes ráno o 10. hodině měli jsme schůzi důvěrníků u tatínka, jež dohodla se o svolání sjezdu na 8. a 9. září a ustanovila se o způsobu pozvání atd. Tím je hodný krok dále učiněn ke provedení toho záměru. Na to jsem odběhl do zemského výboru a vrátil se po 1. hodině k obědu. Menu: hrachová polívka, houby, skopová pečeně s brambory (dle přání tatínkova), buchty a černá káva. Skopová nebyla tak dobrá, jako minule, ale ušla. Na večer smluveno jest, že otec z divadla přijde sem, ale matka zůstane doma.^b Jest Excelsior!² Hodinky máš spraveny a jdou, botky máš už též doma a dopisy à réponde^c jsou připraveny. Rodiče vyjedou odtud zítra v sobotu odpoledne a Ty snad uviděla bys ráda mne s nimi. Ne? Nevím, nevím. Povinnost' se žádostivostí v mých prsou bojuje. Potkal jsem dnes Paní Randovou.³ Randa neodejel ještě do Gastýna,^{d4} až po 20. srpnu. Následkem toho zamýšlí jej tatínek pozvati do Malče. Mladí Krulišovi budou bydleti ve Škrétově ulici hned vedle toho domu, kde matka se mnou bydlela. Zamýšlím objednat si u Kouble přece jen takovou pokladnu a vzal jsem si již mísu na velkou kasetu, v níž máš své stříbrné přibory, aby se do pokladny vešla. Neměl jsem jenom kdy dosud promluvit s Koublem. Zde jest dnes přímo hanebné počasí. V noci a ráno pršelo, i bylo ráno tak temno, že jsem probudiv se asi okolo 6., ale maje za to, že teprve jsou 3, usnul a strašně zaspal. Všimla jsi

¹ Měšťanská beseda byl typ českého spolku, vznikající od poloviny 19. století. Spolek českého měšťanstva v Praze vznikl v r. 1845. Zapojili se do něho národně uvědomělí měšťané, podnikatelé, úředníci a intelektuálové. Od 70. l. 19. století se budova besedy nacházela v Jungmannově ulici. Provozována zde byla restaurace, biliár, čítárna, herna, místnost pro zasedání spolkového výboru atd. Konaly se tu např. valné hromady různých institucí, tematické schůze a hudební vystoupení. Beseda se také stala jedním ze sídel staročeské strany.

² Baletní představení Excelsior italského skladatele Romualda Marenca.

³ Randová (roz. Kuliková) Angela, manželka Antonína Randy, profesora práva na univerzitě v Praze.

⁴ Lázeňské město a centrum zimních sportů v údolí Gasteinertal v Rakousku, okres Sankt Johann im Pongau, spolková země Salcbursko. 47.1144953N, 13.1352653E.

sobě ve feuilletonu^e „Hlasu Národa“,⁵ že snad přijede Grieg⁶ dávat nějaký koncert pro Uměleckou besedu?⁷ Maminka Vás všechny pozdravuje. Není co nového psáti, tedy nepíše. Dnes ráno prohlíželi jsme opony pro Marii určené. Zval jsem dr.^f Mattuše též na dnešek k obědu, leč nepřijal, chtěje zase hned o ½ 2 z Prahy odejeti. Paní Benoniová,⁸ dcera Kratochvílova, jest prý již blízka smrti. Tuberkule!⁹ Následkem toho vysvětluji si, proč on do té chvíle neodpověděl na vyzvání jemu zasláné, aby ospravedlnil své jednání v příčině Tobě známé. Budou-li rodiče moci odejeti ve 3 hodiny 49 minut, tak bych bezpochyby přijel s nimi. Ráno bych jeti nemohl, maje co dělati v zemském výboru. Každým způsobem bude tedy museti Kura¹⁰ čekati v Jeníkově. Nevím, sám, jestli již vzkázali, že zítra ráno vyjedou nebo až odpoledne. Odešli před chvílí a zapomněl jsem jich se tázati. Všecky pozdravuji. Tebe mnohokrátě líbám.

Tvůj Albín

---

^a Původně napsán rok „1887“, poté předěláno na „1888“.

^b Autor přesunul slovo „ale“ na začátek vedlejší věty. Původně napsána věta: „*Matka zůstane ale doma.*“.

^c *À répondre* (fr.) = odpovědět.

^d Bad Gastein.

^e *Feuilleton* (fr.) = česky fejetón, druh publicistického žánru psaného zábavnou literární formou.

^f Původně napsáno „dra.“.

---

⁵ *Hlas národa* - dřívější časopis Pokrok začal pod tímto názvem vycházet r. 1886 Josefem Hubáčkem v Praze, fungoval do r. 1918.

⁶ Edvard Grieg (1843–1907), norský hudební skladatel.

⁷ Článek nebylo možné získat.

⁸ Vítězslava Marie Benoniová, roz. Kratochvílová (1866–1888), choť člena české opery Františka Benoniho a dcera MUDr. Josefa Kratochvíla, ředitele zemských ústavů pro choromyslné.

⁹ Zemřela 4. srpna na zánět pohrudnice. Viz *Národní politika* z 8. srpna 1888, roč. 6, č. 219, s. 3.

¹⁰ Kočí na panství v Malči.

48

4. srpna 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-2, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

V Malči, dne 4. srpna 1888.

Milý Albíne!

Nevím ani, mám-li Ti psát neb ne, očekávám přece, že přijedeš a těším se již na to. Pro případ, že by jsi přece v Pr[aze]^a zůstal, píšu pár řádek, aby jsi věděl, že se mně dobře daří i že jsem zdráva. Včera byl smutný den, dnes však se vyjasnilo i doufám, že přestane pršet. Jsem tomu velmi ráda nejen k vůli sobě, ale kvůli <tomu> žním. Nebude-li dnes a zítra pršet, může se opět v pondělí pracovat, to by byla velká výhoda. Zde jinak není mnoho nového. Je hned o mnoho veseleji, že sluníčko svítí i může se vyjít. Bylo to včera věru smutné. Čekáme již rodiče, jsem tomu ráda, že zase přijedou. Doufám, že Ty také přijedeš. Zůstal-li jsi v Praze, jsi hanebný, zlý člověk, rozumíš, a nezasloužíš, abych Ti více psala.

Tvá Libuše.

Všichni čekají, že přijedeš!

---

^a Nečitelné slovo díky inkoustové skvrně.

6. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-3, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

Drahá Libuše!

Právě jsem přijel za malého lijavce, jenž našťestí dlouho netrval. Včera prý tu bylo náramně ošklivo. Na cestě jsem většinou četl, vody na Cidlině¹ a Mrlině² bylo ještě více nežli v sobotu, patrně to teprve z hor náležitě ještě seběhlo, kol Libice, Poděbrad, Nymburka^a vše jedno jezero. V bytu je vše v pořádku. Nic nového se neudálo. Jenom dole bratři Bittnerové³ udělali velikého slona, jenž právě v této chvíli k velikému gaudiu^b pouličního diváctva veden byl do divadla, nevím, jak to v těch nohách vlastně je uděláno, ale špacíroval^c náramně komicky. K mamince své jdu nyní. Nechám list nezapečetěný, abych mohl něco připsati. Doufám, že do zítřka budou všechny věci k zasílání určené pohromadě, a že ještě zítra dopoledne to zapakuji. Sukni a fliček^d látky už jsem vyndal. Košile z výrobního spolku⁴ mi už poslaly, pásky /okolo krku/ daly nové, vše to stálo pouze 60 krejcarů. Tatínkovi vyříd', že odpovědi na naše vyslané dopisy už docházejí (na ty z Malče poslané). U maminky nic nového. Antonín byl včera v Plzni⁵ představitel se řediteli státní průmyslové školy,⁶ má jistou čáku^e dostat se do Plzně, pravil' mu ten ředitel, že má pro to místo vynikající kvalifikaci.^f Sýr jsem odevzdal a vzkazují se díky. Piju skleničku maminčina „Marsala“⁷ a vzpomínáme na Vás. Večeřeti budu ale doma, protože chci něco ještě dělat. Maminka Tě dá líbat a všem se poroučet, též Antonín

---

¹ Řeka v severovýchodních Čechách, převážně v Královéhradeckém kraji, pramení poblíž Lomnice nad Popelkou, vlévá se do Labe. 50.3140014N, 15.4328319E.

² Řeka v Královéhradeckém a Středočeském kraji. Pramení u osady Přichvoj v okrese Jičín, vlévá se do Labe. 50.3084389N, 15.2106614E.

³ Bratři Bittnerové byla firma na výrobu divadelních jevišť a rekvizit.

⁴ Ženský výrobní spolek český založený r. 1871 Karolinou Světlou.

⁵ Statutární město na západě Čech a metropole Plzeňského kraje v okrese Plzeň-město. 49.7477831N, 13.3783489E.

⁶ C. k. česká státní průmyslová škola založena r. 1885.

⁷ Tradiční sicilské víno vyráběné ve stejnojmenném městě.

vzkazuje vše dobré. U Viktorů jsou prý zdraví. Nezapomeň k 9. psát neb telegrafovat Lamblovým.⁸ Nejsrdečnější vzkazy všem. Tebe líbá srdečně

Tvůj

6. srpna 1888.

muž Albín

Dávej pozor na zdraví, má hlavo zlatá!

---

^a Původně napsáno „Nimburka“.

^b *Gaudium* (lat.) = radost.

^c *Spazieren* (něm.) = česky špacírovat, procházet se.

^d *Flek, flíček* = odstřížek látky.

^e *Čáka* = vyhlídka, naděje.

^f Z lat. *qualis* = kvalifikace.

---

⁸ Pravděpodobně za příčinou narozenin Jana Baptisty Lambla, c. k. dvorního rady, hospodářského spisovatele a zemědělského ekonoma, který měl 9. srpna narozeniny.

7. srpna 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, papír, dopisní papír, filigrán č. 1, obálka 12,1 x 9,5 cm, adresa: Velečtý pan JUDr. Albín Bráf, profesor na české universitě, Praha II, Ostrovni ulice čís. 2

V Malči, dne 7. srpna 1888.

Milý mrňafounku!

Jseš přece jenom nesmírně hodný i roztomilý, že jsi mně tak brzo psal. Právě jsem dostala Tvůj list a píšu dnes výminečně již dopoledne. Psala jsem právě Hary Lamblové¹ gratulaci. Katyna vedle mne též škrabotí^a. Je Ti tu nesmírná zima i zamračeno, v zahradě není ani možno sedět. Procházíme se arci, ale pracovat neb číst venku se nemůže. Včera jsem po Tvém odjezdu šla s Katynou krmit. Pak jsem si na chvíli lehla a před svačinou chvíli vyšívala. Po svačině jsme šly na procházku k Hlubokému^{b2} a pak k Hranicím a šly jsme brzo ležet. Dnes jsem neobyčejně líná. Procházely jsme se po zahradě, nyní píšeme. Maminka dole vaří máslo. Agneska³ posud leží i je velmi slabá. Je jí však lépe. Julie sama vaří. Tatínek tu má ještě zedníky, bílejší vzadu zámek. Jinak tu není mnoho nového, bylo by jen k přání, aby počasí bylo hezké a stálé. Jak se Tobě vede, milý mrňafounku? Máš mnoho práce? Ani nepíšeš nic o své mamince, co řekla, když jsi /ji/ vybízela, aby k nám přijela? Antonín by s ní nemohl přijet? Že do Plzně přejde, mě pranic netěší, obzvláště, půjde-li maminka s ním. Sám arci snad z toho bude mít radost. Měl by tím spíše maminku sem zavést později, by /se/ sem asi tak brzo nepřišel. Doufám, že se počasí přece změní a že bude tepleji, nyní je tu opravdu chladno. Chtěla jsem Ti psát, že flíček žluté látky nemusíš posílat. Mohla bych si tu pomoci a udělat taštičku z podšívky zespodu. Napadlo mě to však pozdě, píšeš již, že jsi to vyhledal. Jen s tím posíláním /věcí/ se nezdržuj, nemá to takový spěch. Co pak dělá Mařenka,

---

¹ Henrietta Lamblová, roz. Batková (1835–1911), manželka Jana Baptisty Lambly, předsedkyně Dámského kruhu, členka spolku Ochrany opuštěných dívek aj.

² Rybník v Malči nacházející se u soutoku Blatnického potoka a řeky Doubravy. 49.7706664N, 15.6673742E.

³ Agneska, chudá příbuzná rodiny Riegrových, která od dětství sloužila v mlýně v Semilech, v rodném domě F. L. Riegra.

uklízí nebo pere? Bude-li něco potřebovat ve spíži, ať se hlásí a ať nezapomene na květiny a zalévá je. Doufám, že mně ten čas do Tvého příjezdu uteče rychle. Nestálo by to přece jen za to, abych se domu vracela, jen si to prosím Tě zaříd', aby jsi se tu mohl déle zdržet a my spolu venkova užili. S Bohem, mrňafounku, piš zase brzo a hodně vzpomínej

na svou ženu Libuši.

Všichni Tě pozdravují. Kterak to, že Tvé včerejší psaní již dnes přišlo? Nerozumím tomu (vždyť jsi je teprve večer psal!). Mamince své vyříd' pozdravení, též Antonínovi. Kdy pak se stěhují Viktorovi? O mě nemusíš mít starost, jsem až hanebně opatrná. Milý mrňafounku, pouze^c v tom případě, neodeslal-li jsi posud zásilku svou, prosil by Bohuš, aby jsi mu poslal z jeho pokoje v Praze knihu „Kniha Tovačovská“⁴ a Drnovská,⁵ modrá, nevázaná proti sekretáři v levo, vložen lístek.^d

---

^a Škrabotit = lomozit, hlučet, rachotit.

^b Hluboký Maleč.

^c Dvakrát podtrženo.

^d Na poslední straně došlo místo pro psaní, a tak je část věty „...v Praze knihu „Kniha Tovačovská...“ dopsána na první straně dopisu. Vcelku lze tak větu přečíst po rozložení dvojarchu.

---

⁴ *Kniha Tovačovská* neboli *Paměť obyčejů, řádů, zvyklostí starodávných a řízení práva zemského v Markrabství moravském* je právní kniha upravující základní právní vztahy na Moravě v 15. století sepsána nejvyšším moravským zemským hejtmanem Ctiborem Tovačovským z Cimburka ve 2. pol. 15. st.

⁵ Moravská právní kniha obsahující souhrn moravského obyčejového práva navazuje na *Knihu Tovačovskou*, sepsána Ctiborem Drnovským z Drnovic v 1. čtvrt. 16. st.

7. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-2, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

Drahá Libuše!

Sukni, flíček, sardele a prášky poslal jsem dnes ráno v balíčku na poštu, mám teď na odpoledne objednaného písaře k diktandu^a, a nebyl bych měl času pakovati to. Pro Bohuše poslal jsem jen jeden sešit Právnicka¹ z r. 1873.² Druhý, kde jest pokračování toho Hanelova³ článku,⁴ nemohu naléztí dělej co dělej. Ohlédnu se co nejdříve po nějakém ročníku 1873 a pošlu jej Bohušovi, musímť beztoho s někým se poraditi stran těch „Rüegerichte“.^b U Schulte⁵ (to řekni laskavě Bohušovi) není o tom nic, slovo „Rüegerichte“, „Rüegegeschworene“^c ani se tam neobjevuje, musím se přeptat po nějaké jiné knize. Zde jinak vše při starém. Počasí prabídné, chladno a pod mraky, ač neprší. Pravý podzimek, ale jenom ze stránky nepříjemné. Dnes jsem byl dopoledne na pohřbu paní Benoniové,⁶ byl z toho kostelíčka u Slup,^{d7} velmi skvostně vypraven, veliké množství kytic a všelijakých věnců, mnoho lidí, mezi nimi teta Palacká.⁸ Kratochvíl nebyl na pohřbu, byl prý strašlivě rozčilen, takže /profesor/ Neureiter⁹ u něho zůstal přes celý pohřeb. Oběd ušel. Nyní se připravuji na diktando pro pana Hlávku. Je už velmi netrpěliv. Durdíkův článek ho

¹ Český právnícký časopis vycházející od r. 1861. Jeho prvními redaktory byli JUDr. Jan Jeřábek a Karel Jaromír Erben. Vydáváný je dodnes, v současné době jej vede Ústav státu a práva AV ČR.

² *Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva*. Praha, Antonín Renn, 1873, roč. 12, 860 s.

³ Jan Jaromír Hanel, též. Haněl, JUDr. (1847–1910), právník, profesor Právnické fakulty Univerzity Karlovy, právní historik. Své stati publikoval hojně právě v časopisu Právník, ve kterém byl také odpovědným redaktorem.

⁴ V časopisu *Právník* z r. 1873 vyšly dva Hanelovy články, *Obecná poruka v právu slovanském a O vlivu práva německého v Čechách a na Moravě (Nástin.)*.

⁵ Johann Friedrich Schulte, česky Jan Bedřich Schulte (1827–1914), německý a rakouský teolog a profesor církevního práva na univerzitě v Praze, poslanec Českého zemského sněmu a rektor Karlo-Ferdinandovy univerzity v r. 1868–1869, poslanec německého Říšského sněmu.

⁶ Pohřeb se konal 7. srpna 1888 z kostela Panny Marie ve Slupech na olšanský hřbitov. Viz *Národní listy* z 5. srpna 1888, Praha, roč. 28, č. 216, s. 2.

⁷ Nevelký gotický kostel zbudovaný při klášteře servitů (řádu služebníků Mariiných). Nachází se pod Vyšehradem v údolí pražského potoka Botiče, na Novém Městě pražském. 50.0675906N, 14.4216025E.

⁸ Adelina Palacká, roz. Hämplová (1841–1903), Libušina teta, manželka Jana Palackého. Věnovala se dobročinnosti, doma v Lobkovicích vedla jakýsi salon pro přátelé z Prahy.

⁹ Neureiter, praktický lékař.

strašně podráždil, mluví již o tom, že své věnování vezme zpět atd. Večer mám divadlo, „Orfea v podsvětí“,¹⁰ snad přijde Viktor. Koflíček do té chvíle neposlali. Mnoho, má hlavo milá, na Tebe vzpomínám. Dbej svého zdraví, ať to šťastně odbudeš. Dá Bůh, že my dva, stále více si rozumějící, ve věrném souladu a v upřímné lásce prožijeme spolu ještě mnohá mnohá léta. Ničeho se neboj, zdravé ženě nepříhoda se tak snadno něco při porodu, třeba [?] byl první, jen když dbá v své zdraví a nevydává je zbytečně všanc.^e Piš brzo. Všecky pozdrav.

Tvůj

7. srpna 1888.

muž Albín

---

^a *Diktando* (lat.) = předříkávání.

^b *Rüegericht* (něm.) = Kárný soud.

^c *Rügeschworener* (něm.) = Kárná porota.

^d Kostel Zvěstování Panny Marie Na trávníčku (též Na slupi), respektive pravoslavný chrám Zvěstování Přesvaté Bohorodice.

^e *Všanc* = napospas, vystavit nebezpečí.

---

¹⁰ Orfeus v podsvětí je opereta o třech jednáních francouzského skladatele Jacquese Offenbacha.

52

8. srpna 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1, obálka 12,1 x 9,5 cm, adresa: Velečtý pan JUDr. Albín Bráf, profesor na české universitě, Praha II, Ostrovní ulice čís. 2

V Malči dne 8. srpna 1888

Milý nafoušku!

Přišla již Tvá zásilka i vzbudila obdiv nad tím, že prý jsi tak vše <vy>nalezl i šikovně <obs> zapakoval. Mám vyřídit všestranné díky. Též i já děkuji za sukni. Doufám jen, že ji nebudu mnoho potřebovat, bylo by to smutné. S tím flíčkem jsem se musela smát, poslal jsi zrovna tu nepravou látku. Je to však zcela lhostejno, asi si ušiju jen spodní taštičku. Milý nafoušku, je tady citelná zima. Včera přelo <těž> večer. Můžeš si představit, jak [je]^a to mrzuté. Dnes ráno bylo zamračeno i chladno. Teprve k polednímu se vyjasnilo i vysvitlo slunéčko. Je hned o mnoho veseleji. Je větrno, oschne tedy posekané obilí (včera se též sekalo). Jen aby znova nepršelo a počasí se změnilo. Bylo by to již na čas. Dnes vyprávěl pan farář Modletínský, že neví, jak na horách uzraje obilí při té zimě^b a nedostatku slunce. Třešně prý tam posud neuzrály a švestky, jediné ovoce, které letos <p> mají, prý jistě nedozrají. Těšíme se nadějí, že se počasí konečně změní. Zítra budeme slavit narozeniny tlusté paní.¹ Dnes mají se konečně vystěhovati zedníci, odklízejí se cihly, zahradník se svými lidmi opravuje cesty (již na poutí). Agneska posud leží, je slabá, maminka má starost, kterak to bude s poutí, na Marjánku nemůže v ničem počítat (s tím sýrem nešťastným). Včera psal Václav množství psaní k vůli sýru. K večeru tu byla handlířka^c z Čáslavi,² jež brala Novotnému. Vzala hodně sýra, ale lacino, a pravila, že jej mají více umejvat v slané vodě, že tam mají mít kamínka. Teplo, že pak se jim udělá lepší kůra i nebude se tak kazit sýr starší. Že se mají všeho staršího zbavit. Prodávají jej tedy pod cenou a všechno pryč. Maminka šije pořád pilně, ani se neprojde. My, totiž paní Vaňourková, Katyna a já, chodíme často po zahradě. Tlustá

¹ Marie Červinková-Riegrová slavila tento rok své 34. narozeniny.

² Město ležící ve Středočeském kraji v okrese Kutná Hora. 49.9109914N, 15.3897183E.

paní se zase pohružila^d do svého překladu. Chodíme též na mléko, piju jej s chutí i snáším jej dobře. Žaludek mě již nesouží. Bude-li hezčí počasí, bude mě tu jistě svědčit. S Bohem, ňafoušku. Piš mně hodně mnoho, Tvé poslední psaní je hrozně hubené. Nebud' tak skorpozvuký [?]. Piš mně též o mamince své, přijede-li d[o] Malče. Byl někdo s Tebou v divadle? Co dělá Mařenka, uklízí? Kdy bude prát? Ať nezapomene, že chtěla smejit všude i mejt okna před odjezdem. Mám Tě v silném podezření, že jsi sebral na zapakování těch věcí škatulku ze strouhací mašinky. Jen prosím Tě všechny součástky mašinky ulož, aby se nic neztratilo, neporouchalo a též neprášilo, to by byla škoda (musím tu škatulku zase přivést /na to/). Obrazy jsi nepřevěšoval? Co dělají hodiny velké, jdou-li pak již? S Bohem nafoušku, piš mně hodně mnoho.

Tvá upřímná žena Libuše.

Mamince Tvé rukulíbám. Ode všech pozdrav! Slunéčko svítí, oteplilo se.

---

^a Doplnění chybějícího slovesa.

^b Původně napsáno dohromady „tézimě“.

^c *Handlíř* = dříve kupec, překupník, odvozeno od něm. slova Händler.

^d *Pohroužit se* = zabrat se (do práce), oddat se.

[7. srpna] a 8. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-3, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

Drahá Libuše!

Chotek a Pfeill¹ jsou na dovolené, maršálek nepřijde zítra k sezení, tedy musím býti v čas v sezení. Tvého psaníčka, jež zítra přijde se /tedy/ sotva dočkám. Zatím se tudíž pouštím do psaní, abych ráno mohl ještě dojít ke Stupeckému v záležitosti Bohušově. Slíbil mi „Právnicka“ z r. 1873, ale co se týče těch „Rüegerichte“ praví, že také nic nemá, Ott prý má nějaké veliké dílo o německém processu středověkém od Planěka [?]. Při tom mi Stup[ecký] povídal, má-li Bohuš spis od pana Domina Petrushevecza² (nevím, jak se ten pán píše), bude prý tam /asi/ hodně chyb, takže by měl Bohuš příležitost někoho po[o]pravít. Myslím ale, že to jsou podřízené věci, které se hodnoty díla Bohušova dotýkati nebudou a nezáleží tedy na tom, jestli je tam má neb ne.

Ráno 8. srpna.

Právě jsem byl u Stupeckého. Dal mi Právnicka 1873 a toho Petrushevecza. Pošlu to odpoledne po sezení, nyní již velice chvátám. Chci jenom, abys dostala ode mne v čas psaníčko. Je-li krátké, neměj za to, že nedbám. Spěch je spěch. Mařenka včera poklízela Tvůj pokoj a klepala koberce z něho. Dnes bude práti. Ještě, než odjede, vypoklízí v jídelně, utře zejména nádoby rozvěšené a rozestavené, při čemž budu přihlížeti k opatrnosti. Večer dnes půjdu k matce. Včera v loži navštívil mne Růžička. Zrovna přišel a někdo klepá. „Dále!“. Byl to Stroupežnický. Když spatřil Růžičku, zarazil se a omlouvaje se, že přijde později, odešel. Nemluvil jsem s ním

¹ Alfred Pfeill-Scharffenstein, baron (1836–1891), šlechtic, politik, poslanec českého zemského sněmu, člen zemského výboru, poslanec říšské rady, zastupoval Stranu konzervativního velkostatku, okresní zastupitel v Sedlčanech za velkostatkářskou kurii, poslední mužský člen rodu Pfeill-Scharffenstein.

² Alphons von Domin-Petrushevecz (1835–1871), rakouský právník, autor právního díla *Neuere österreichische Rechtsgeschichte* (Novější rakouské právní dějiny) z r. 1869 a *Précis d'un code du droit international* (Přehled sbírky zákonů mezinárodního práva.) z r. 1861.

tedy. Vedle u Rutha byl Thomayer.³ Pro špatné počasí nejel do Luhačovic.⁴ Mnoho na Tebe myslím, chraň si zdraví, má milá. Všem srdečné vzkazy. Tebe tisíckrátě líbá

Tvůj

muž Albín

---

³ Josef Thomayer, MUDr. (1853–1927), profesor vnitřního lékařství, jeden ze zakladatelů české lékařské vědy, podílel se na založení odborných lékařských časopisů. Vedle svého povolání se zabýval literární tvorbou, psal beletrii, cestopisné fejetony a črty do časopisů.

⁴ Lázeňské město v okrese Zlín ve Zlínském kraji. 49.0998219N, 17.7574728E.

9. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-2, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

9. srpna 1888

Drahá Libuše!

Odeslal jsem knihy pro Bohuše již dopoledne na poštu, aby se to pak odpoledne nezpozdílo. Tovačovskou a Drnovskou knihu jsem v jeho pokoji našel a připojil. Dojde to patrně zároveň s tímto listem, Bohuš mi odpustí, že jsem mu zvláště nepsal, jde to vše také takto, když povím Tobě, čeho třeba. Z Tvých psaníček vyjímám zprávy o stále nemilém počasí, zde bylo včera celý den velmi krásně, dnes je již zase poněkud zachmuřeno, ačkoliv se oteplilo. Mnoho lidí ani nejde na letní byty již zamluvené, tak i n. př. Gablerovi,⁵ jež jsem dnes potkal na tramwayi. Paní Klímová pojedje za několik dní do Karl[ových] Varů, dá se Ti poroučet. Viktorovi ještě nevědí, kdy se budou stěhovat, nejdéle arci se to může prodloužit do úterka. Maminka moje zůstane zde při jejich stěhování, načež pojedje přímo do Třebíče,⁶ všem Vám mnohokrátě děkuje za pozvání, ale praví, že se cítí poněkud churavou, a že se obává, aby na ni na Malči nedolehla potřeba ulehnouti atd., což by jí působilo nesnáz a rozpaky. Viktor včera dokončil feriální^a kurs, dnes spravovati bude /u nás/^b hodiny (ty nové, dosud neměl času, denně 4 hodiny přednášek). Píšeš, že je Agneska nemocna dosud, a že nevíš, jak to bude k pouti. Což, aby naše Mařenka přijela hned v pondělí s koňmi, které povevou tatínka do Jeníkova? Byla by v hlavní den bitvy, t. j. dne 14. před poutí doma a mohla by dle potřeby vypomoci. Pro mne už to bude jedno, bude-li zde o den déle neb méně, jediné nemilé mi bude, že bude pak musiti tatínek do hospody. Chtěl jsem dnes promluvit s Koublem stav kasy, ale nebyl doma, snad zítra. Mařenka vypoklizela v jídelně, ale pověsila talíře nad kredencem tak převráceně, že jsem se tomu od srdce smál. Ty podlouhlé od matky

---

⁵ Manželé Anna Gablerová (*1830) a Vilém Gabler, též Wilhelm Gabler (1821–1897), český pedagog, novinář, dramatik a politik staročeské strany, dlouholetý ředitel vyšší dívčí školy v Praze, poslanec Českého zemského sněmu a Říšské rady.

⁶ Město se nachází na západě Moravy v jihovýchodní části kraje Vysočina v okrese Třebíč. 49.2149228N, 15.8816572E.

na horu, kde byly čínské, ty zase dolů, ten prostřední (od Marie) na křivo atd. Hrozně směšně. S tou bedničkou jsi se nemýlila. Dáme pozor na ten aparát. Obrazy jsem dosud nepřevěšoval. V divadle byl se mnou jen Antonín, Viktor byl unaven, měl /ještě/ kurz. Víš se pamatovat na toho Laška,⁷ tenoristu, jehož vytrhli z učitelského místa, pak najednou propustili, ač byl tím uvržen v pravé zoufalství? Je angažován u vídeňské opery⁸ za 3000 zlatých! Cvičí se při tom dále. Šub[e]rt⁹ prý mu nyní nabídl (vypravuje Stupecký) 3600 zlatých, ale on odmítl, řka, že nemůže to vídeňské opeře udělat, když ho přímo ze zoufalství vytrhla. Tak to chodí. Totéž ovšem kdysi vyvedl Mayr¹⁰ s Broulíkem.¹¹ Dnes jsem byl ráno na museum s nějakým staročeským stoupencem z Volyně.¹² Zde po těch schodech nahoru na lešení u kupole, vzpomínal jsem, že bys teď už nesměla chodit po takových schodech. Jak jste strávili narozeniny M[arie]? Těšil ji service^c /a záclony?/ ? Do dnes mi ten chlap Fišman nic neposlal. Musím na něho dojít. Tatínkovi řekni, že se bojím volby na Mladoboleslavsku.¹³ Rodičům líbám ruce. Všecky pozdravuji. Svou milou Libuši mnohokrát líbám a přeju jí zdraví a spokojenou mysl, k tomu pěkně slunečno.

Tvůj manžel Albín.^d

---

^a *Feriální* (z něm.) = prázdninový.

^b Vsvuka autora nad škrtnutým slovem, které nelze identifikovat.

^c *Service* (fr.) = soubor jídelního nádobí, příbor.

---

⁷ Hanuš Lašek (1860–1937), učitel, operní pěvec, hudební skladatel.

⁸ Vídeňská státní opera je nejvýznamnější operní scénou v rakouském hlavním městě Vídni a zároveň i jednou z nejznámějších světových scén. Vychází především z tradice Dvorní opery, založené již v 17. století.

⁹ František Adolf Šubert (1849–1915), redaktor, divadelní historik, dramatik, v l. 1883–1900 byl prvním ředitelem Národního divadla po jeho otevření.

¹⁰ Jan Nepomuk Maýr, psáno také Mayr, Mayer, Maier (1818–1888), český operní pěvec, pedagog a skladatel, kapelník Stavovského divadla. Působil jako ředitel Prozatímního divadla, kde dirigoval operní představení, a Národního divadla před druhým otevřením.

¹¹ František Broulík (1853–1930), operní pěvec, tenorista. Účinkoval ve Vídni, Štětíně, Štýrském Hradci, Lipsku aj.

¹² Město ležící v severozápadní části Jihočeského kraje, v okrese Strakonice, na řece Volyňce zhruba 10 km jižně od Strakonice. 49.1657783N, 13.8862361E.

¹³ Dne 25. srpna se konala volba říšského poslance ve volební skupině okresů Ml. Boleslavy, Benátek, Nymburku, Turnova aj. za odstupujícího poslance Josefa Vraného. Národní strana svobodomyšlná (Mladočeši) se dala do usilovné volební agitace, aby byl zvolen přívrženec jejich nezávislé strany. Na Boleslavsku byl přívržencům strany rozeslán volební list. „...*list, v němž poukazuje k tomu, že prý toho vyžaduje prospěch celého národa (! !), aby počet poslanců nezávislých byl rozmnožen, aby se takto nutným požadavkům národa českého v ohledu politickém, národním i národohospodářském učinilo zadost.*“ Viz *Národní politika* ze dne 4. srpna 1888, Praha, roč. 6, č. 215, s. 1.

---

^d Od věty „*Rodičům ruce líbám.*“ se jedná o marginální poznámku na poslední straně v horní části dopisu ve třech řádcích obráceně k hlavnímu textu.

9. srpna 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1, obálka 12,1 x 9,5, adresa: Velečtý pan JUDr. Albín Bráf, profesor na české universitě, Praha II, Ostrovní ulice čís. 2

V Malči dne 9. srpna 1888

Ty zlý, zlý člověče!

Právě před chvílí přišlo Tvé psaníčko. Jseš sice nesmírně hodný, že mě nenecháš žádný den bez listu, stýskalo by se mně hodně, kdybych zcela nic nedostala, pozoruji však, že bohužel psaníčka Tvoje se stávají pořád a pořád kratší a hubenější. To mě nesmírně trápí a souží. Těším se jen tím, že poslední bylo psáno ve spěchu. Však tam vlastně nic nebylo pro mne, jen samý „Rügerichte“ a podobné hlouposti. Ty zlý člověče, nějak na mne zapomínáš. Bojím se, že mně docela odvykneš. Mám nesmírnou chuť Tě v této chvíli za uši zatahat. Jak je to s těmi sezeními? Není v tom žádná změna, nepřijedeš sem dřív? Co děláš? Počasí se změnilo včera odpoledne k nepoznání. Chodily jsme po zahradě, přišel pan farář novoveský. Doprovodily jsme jej kus a tu <se> se udělalo tak krásně a příjemně, že to byla pravá rozkoš. Celá krajina jako by se byla změnila rázem. Dnes je zase krásně, sluníčko svítí od rána. Píšu v zahradě. Nezmění-li se počasí, měla by maminka Tvá se vypravit. Piš přece, nemůže-li sem přijet s Antonínem. Ani v jednom psaní se o tom nezmiňuješ!! Domluv jí. Jistě, že by se jí tu líbilo. Konečně jsou zedníci z domu a vše je v pořádku. Hosté tu p/r/ažádní nejsou, jen Katyna a Nipareknovova [?] O Albertovi¹ se zase neví, kdy přijede dle psaní paní Svatové.² Vypadá mně to jako těšínská jablíčka. Dnes je slavný den na Malči. Maminka dělá familienmeblspis.^a * Taky budeme mít úhoře a zvěřinu a piják. *^b Zaclony i service došly velké obliby (zdali pak dostaneš ten koflíček?). Byl to moudrý nápad, že jsi tlusté paní psal. Tato je dnes neobyčejně neplačtivé nálady (je to velká výjimka v ten den). Ďas též gratuloval. Katyna se zlobí, už prý ani slova neřekne, že bych byla v stavu všechno napsat. A teď už prý všechno přestává. Já jsem jí totiž řekla, že píšu, že Ďas

¹ Eduard Albert, MUDr. (1841–1900), chirurg, univerzitní profesor, popularizátor české poezie, překladatel a básník.

² Tereza Svatová (1858–1940), prozaička, sestra Eduarda Alberta.

gratuloval a ona se nad tím nesmírně pozastavovala. Je prý to škandál takové věci psát (bezpochyby tak moudrému pánovi!). Právě jsme si pochutnávaly na rybízu (to ji zase dopaluje). Paní Vaňourkova přidává „a za chvíli půjdeme na mléko“. Katyna říká až za hodinu. Paní Vaňourkova mě zlobí, našívá za mne kraječky na karkulky.³ Nic mně nepřejou. Mám s nimi kříž, nejsou tak moc dobré, jak se zdají (sedíme pod 13. lipami). Bohušovi jsem dala číst, co jsi psal o všech těch podivných věcech a pánech profesorech (urážejí mě tady, říkají mně paní profesorová) a nikdo se mě nezastane. Milý mrňafoučku, piš mně brzo a hodně mnoho, jinak se mně tu bude stýskat i budu všechny lidi tady zlobit a pokoušet! Až mě vyhodějí. Maminka už včera povídala, že jsem k nevystání! Je nesmírně hezky v zahradě. Škoda věčná, že tu nemůžeš být. Bylo by to jednou tak hezké! Tlustá paní se zlobí, proč <prý> jsi pana Stroupežnického nezadržel a s ním nemluvil. A pak prý jsi si měl pana dr. Růžičku přece vypůjčit. Katyna zase by byla ráda se více dozvěděla o jistém spanilém pánu. Všechno, co jsi psal, bylo jako nic pro její žíznivou duši. S Bohem, drahý mrňafoušku, nezapomínej na mne a buď hodný. Piš, co děláš. Líbá Tě Tvá

šeredná žena Libuše.

Všichni pozdravují a říkají, že jseš hodný, já totiž tvrdím opak. Buvovi už jsou doma, měli se dobře. Ďas rukulíbá.^c

---

^a Spis rodinného nábytku. *Familien* (něm.) = rodinný, *Möbel* (něm.) = nábytek (česky se též používal výraz „mébl“).

^b Vsuvka autorky se nachází v pravé části na druhé straně dopisu ve dvou řádcích zdola nahoru obráceně k hlavnímu textu.

^c Věta „Buvovi už jsou doma...“ je marginální poznámkou na první straně v horní části dopisu ve třech řádcích obráceně k hlavnímu textu. Věta „Ďas ruku líbá.“ je poznámkou na poslední straně v levé části dopisu obráceně k hlavnímu textu.

---

³ Ženský čepec uzavřené formy uvazovaný pod krkem, užívaný zhruba od počátku 16. století do 19. století.

56

10. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-6, dvojarch a jeden arch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

10. srpna 1888^a

Má Milá ženo!

Kdybys Ty věděla, jak jsem byl předevcírem a včera stále zapřažen, nemyslila bys, že Tě zanedbávám, protože píšu o něco kratší listy. Mám, moje hlavo milá, až do 18. tohoto měsíce velmi mnoho práce. Usnadňuji si věc poněkud tím, že diktuji. Včera diktoval jsem bankovní statut,¹ když tu okolo 6. hodiny přišel na mne Klimeš,² který poseděl do $\frac{3}{4}$ 7. Na to jsem ještě asi do 8. upravoval text návrhu pro stanovy Hlávkovy akademie³ a dnes diktoval jsem to celé ještě jednou hned na čisto a při tom, co bylo třeba opravit. Nyní odpoledne půjde návrh na poštu. Zatím v zemském výboru začínám revidovati návrh stanov pro donucovací pracovny.⁴ S těmi sezeními jest to tak, jak jsem pravil, nic se v tom nezměnilo, 16., 17., 18.

---

¹ Jedná se o Zemskou banku království českého. Ta vznikla r. 1887, při provedení snesení sněmu zřídil zemský výbor anketu odborníků, v níž za zemský výbor zasedal právě Albín Bráf. Ten byl zvolen také do užšího výboru, který probíral ustanovení, na jejichž základě byly vypracovány stanovy. Definitivně byly schváleny 4. května 1889 a prohlášeny zemským zákoníkem dne 30. května 1889. Viz *Budova Zemské banky království českého*. Praha: nákladem Zemské banky 1897, s. 1–2.

² Josef Klimeš (1828–1900), český politik, poslanec Českého zemského sněmu a Říšské rady.

³ Bráf spolupracoval na statutu pro zřízení České akademie. Založení původní České akademie pro vědy, slovesnost a umění schválil 9. října 1888 český zemský sněm. Jeho usnesení však vstoupilo v platnost až poté, co zřízení akademie povolil a její stanovy schválil císař František Josef I. dne 23. ledna 1890. O důležitosti a významu ustavující akademie pro vlast promluvil na tomto zemském sněmu F. L. Rieger. Viz *Moravská orlice* z 12. října 1888, Brno, roč. 26, č. 235, s. 1.

⁴ Bráfovy stanovy a domácí řády pro donucovací pracovny, konkrétně polepšovna pro mladistvé kárance v Kostomlatech a donucovací pracovny pro kárance dospělé v Praze a v Pardubicích, byly schváleny českým zemským sněmem 9. října 1888. O jejich znění se lze dočíst v článku *Národních listů*. Viz *Národní listy* z 10. října 1888, Praha, roč. 28, č. 282, s. 6.

budou sezení,⁵ bojím se, že budou dlouhá, neboť Chotek⁶ bude mít mnoho materiálu, byv dlouho (14 dní) na dovolené. Považuji to za jistou věc, že se s výborem zemským po nových volbách rozloučím. Zpráva Tvá o obratu počasí mne nemálo potěšila, zajisté bude to na Tvůj stav a na Tvé zdraví i snad na Tvé rozpoložení mysli mít výborný účinek. Půjde-li vše dobře, vytrvá-li počasí, uijeme spolu několik příjemných dní na Malči, nač se upřímně těším. Sýrový insert^b malečský v malé Politice jsem dnes četl, přál bych tomu dobrý výsledek. Koflíček do dnes nebyl dodán, půjdu tam zase zítra upomínat. Má to ten pánbůh čeládku na světě, ti lidé nedali ten odchylný do bedničky jen tak omylem, to jest patrné. Marii řekni, že jsem Růžičkovi proto nic nezmínil se o St/roupežnic/kém,^c poněvadž bych byl lil jen olej do ohně. Růžička by byl myslil, že Str[oupežnický] žaloval na družstvo. Užiji jiné příležitosti, kde to nebude nápadno, abych Stroupežnického pochválil. Bylo mi hrozně do smíchu, když ten šosák^d Růžička huboval na Mattuše pro jeho řeč mělnickou.⁷ Povídal, že prý vůbec staročeská strana dbá málo na voliče. Ejhle! Včera večer jsa unaven a už k ničemu neschopen byl jsem s Zeitham[m]rem a Klimešem na večeři u Urbana⁸ v parku městském, seděli jsme v zahradě. Již totiž i zde počasí se obrátilo a strachuji se jen, aby to zase se nezměnilo. Dnes jsem samovolně sáhl na Tvůj majetek. Byla tu žebračka, /vlastně/ chudá prodavačka košťat, která už mnoho let (už asi 10 let) k nám přichází. Je 80 let stará a strašně sešlá. Měla košili na sobě tak rozedranou, že jí záda celá

---

⁵ V těchto sezeních byl projednán např. návrh na zvýšení zemského rozpočtu pro r. 1889 z důvodů vzrůstajících nákladů na školství a budování nových staveb. Z nákladů se tak měla např. zřídit nová donucovací pracovna, příspěv na podporu evangelických škol, uhradit výdaje spojené s pořádáním zemské konference učitelů apod. Viz *Národní politika* ze dne 17. října 1888, Praha roč. 6, č. 228, s. 2. Dále pak výbor předložil zemskému sněmu návrh J. Kvičaly o novém upravení učitelských platů na obecných a měšťanských školách. Viz *Národní politika* z 23. srpna 1888, Praha, roč. 6, č. 234, s. 1–2.

⁶ Ferdinand Chotek (1838–1913), český šlechtic z rodu Chotků a politik, poslanec Říšské rady a Českého zemského sněmu, v l. 1883–89 zasedal i jako člen zemského výboru.

⁷ 29. července 1888 promluvil staročeský politik a poslanec českého klubu na říšské radě K. Mattuš v Mělníce ke svým voličům. Hovořil o finančních otázkách, jako úprava pozemkové, živnostenské a příjmové daně či o vojenském rozpočtu. Ohradil se proti německému návrhu na uzákonění němčiny jako státní řeči, prohlásil se pro spolek Rakouska s Německem, kde však zmínil, že nesmí dojít k užšímu spojení, ve kterém by bylo Rakousko-Uhersko oslabeno, po kterém touží němečtí nacionálové. Na schůzi vystoupili dva řečníci, kteří vytykali, že česká delegace je proti vládě se svými požadavky příliš úslušná, a je třeba proti ní vystupovali rázněji. Byla přijata ostrá rezoluce, která si s nedůvěrou proti poslancům i vládě stěžovala na křivdy páchané na národnost. Žádala si jistější politiky zahraniční, která by sblížovala monarchii více s Ruskem nežli s Německem. *Národní listy* začaly po této rezoluci psát o Mattušově porážce, i o porážce jeho strany, ačkoliv rezoluce nesměřovala nikoliv proti němu, ale proti vládě jako celku. Listy také útočily pro jeho jistý výrok o dobrovolně snášené němčině a její přednosti. Viz *Našinec* ze 3. srpna 1888, Olomouc, roč. 20, č. 91, s. 1.

⁸ Nuselská pivnice U Urbana sídlila v Truhlářské ulici č. 1105/11.

vyčuhovala. Dal jsem jí tedy jednu ze Tvých starých košil a prosím (abych mluvil úředním slohem) „o dodatečné schválení.“ Mařenka, slyševši ode mne, že by snad mohla jeti dříve, by pomáhala před poutí, ptala se už dnes, píšeš-li, že má přijeti dříve. Ta má trháni. Ale je celkem dost pilná. Včera v mém pokoji uklízela a myla okna. Také se pořáde ptá, jak je Agnesce. O mamince naší jsem již psal. Ode středy včera jsem tam nebyl. Dnes večer mám schůzi klubu, nemohu k ní tak zase jíti, až zítra večer k večeri. Zdá se mi, že Viktorovi se stěhují. O tom „druhém pánu“, jenž seděl v loži sousední, rád bych více byl psal, ale já nevím nic. Hlava⁹ a Stupecký říkají, že mívá zlost, když se některý z jeho bližších přátel žení, poněvadž prý se bojí, že nebude míti koho, s nímž by chodil do hospody jako starý mládenec. Ale zase říkávají, že by se rád oženil, jenom že neví, jak do toho. Květiny máš v pořádku. Koberce a obrazy dosud čekají na pověšení. Nepřijdu za dne k tomu. Večer není teď u nás k ničemu. Bývá mi tu trochu jako prázdno a smutno. Inu je to také k něčemu dobré. Člověk si toho, co má, tím více váží, když to časem nemá. Mám ale vědomí, že Ti to slouží, a to mi konečně jest nejmilejší potěchou. V pondělí bude právě půl roku, co jsme spolu.¹⁰ Zdá se mi, že si tou měrou přináležíme, že není ani možno, abychom tak krátce teprv byli manželi. Kéž to tak, jak to jest, potrvá vždy. Na Žofíně jest dnes letně. Hudba hraje a zástupy ženou se na ostrov. Už to dlouho nebylo. V Praze jest vidět dosti cizinců. Na průmyslové škole byl nějaký vlašský inženýr, který si prohlíží odborné školy, hlavně arci hospodářské. Tille¹¹ poukázal ho na Viktora, který se s ním bavil prováděje ho po sbírkách. Buď prý neuměl nebo prý nechtěl mluvit francouzsky. A ač Viktor začal na něho francouzsky, mluvil přece zase vždy německy, a přitom se divil, že v Praze lidé německy umějí. Končím s pozdravy všem malečským a s mnohým vřelým políbením Tobě. Vašička nebo Libušinku pozdravuji otcovsky.¹²

Tvůj věrný milující muž Albín

10. srpna 1888

---

⁹ Jaroslav Hlava, prof. MUDr. (1855–1924), patologický anatom, děkan lékařské fakulty, v r. 1906/7 rektor Univerzity Karlovy.

¹⁰ 13. srpna 1888 půlroční výročí sňatku Libuše a Albína.

¹¹ Jan Tille, Ing. (1833–1897), ředitel státní průmyslové školy v Praze, profesor mechanické technologie na pražské technice. V období 1874–1875 byl rektorem ČVUT, vládní rada.

¹² Potenciální jméno potomka v případě narození kluka či holky.

Potkal jsem včera pana Tauera¹³ a vypravoval mi o slečně Katyně. Klimeš se celé rodině co nejuctivěji poroučí. Vyprávěl mi o pražském blázinci¹⁴ z těch časů, kdy tam byla jeho paní.

---

^a Datum dopsáno obyčejnou tužkou, nejedná se o autorův rukopis. Datace v originále je chybně zapsána „10. 8. 1988“.

^b *Insert* (angl.) = příloha, vložený reklamní leták v novinách a časopisech.

^c Původně napsáno jméno „Stupeckém“.

^d *Šosák* (hanl.) = zpátečník, konzervativec.

---

¹³ František Tauer (1836–1897), právník, těsnopisec.

¹⁴ Královský zemský ústav pro choromyslné v Praze fungující od r. 1791.

57

10. srpna 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, papír, filigrán č. 1

obálka 12,1 x 9,5 cm, adresa: Velectěný pan JUdr. Albín Bráf, profesor na české universitě, Praha II, Ostrovní ulice čís. 2

V Malči dne 10. srpna 1888.

Milý ňafoušku!

Je překrásně venku, takový vlahý, příjemný vzduch, že je to pravá rozkoš. Včera jsme takřka celý den byly v zahradě. Po svačině jsme šly na počest tlusté paní do jeníkovské obce. A sice došly jsme nejen do lesa, ale i na místečko její zamilované s vyhlídkou. Seděly tam na kládě toho odpoledne, mluvilo se stále jen o jistém doktorovi lékařství. Je to věru již povážlivé s tou mládeží! Večer si Marie vzpomněla, že by se mohlo zpívat. Zazpívaly tedy šťastně jedno duetto^a s Katynou. Marie nějakou písničku i Bohuš svou kletbu. Nebylo k tomu žádné pravé animo.^b Není tak divu při hořením pianu, bez žádného doprovázeče k tomu (Katyna tu ani žádné noty nemá). Dnes jsme ráno přebíraly brusinky. Pak jsme, paní Vaňourkova, Katyna a já, šly do bezlejevského¹ lesa /s prací i knihou/. Bylo tam velmi příjemně. Otec pro nás přijel v poledne (před chvílí jsme se vrátily). Je neobyčejně krásný vzduch. Škoda, že tu nejseš! Ty zlý člověče, mám strach, že jsi na mne už dočista zapomněl. Ani se Ti pranic nestýská, ty šeredníku. Že maminka Tvá nechce přijet je škoda Je tu tak hezky nyní, snad to tak zlé není s její churavostí. Škoda každého dne, který nyní v Praze je. Ať tam již dlouho neotálí. Jsem nyní zcela zdráva, již mně i pálení žáhy zcela přestalo. Myslím, že je to zásluha počasí, i toho, že jsme více na procházkách. Ty asi na procházku nepůjdeš? Je-li pak to co platné, že jsi v Praze, ubývá Ti práce? Zůstaneš pak déle v Malči? Piš o tom, ňafoušku. Jsem nesmírně ráda, že [se]^c udělalo tak hezky, ty deště by byly k zoufání. Píšeš, že Mařenka uklízela. To snad též smýčila? Bude též u Tebe uklízet ty dny nebo až později? Obrazy si snad pověsíme, až budu doma. Bohuš děkuje za knihy, přišly

---

¹ Bezlejev je místní název samoty v lese nacházející se necelých 3,5 km jižně od Malče. 49.7519564N, 15.6683375E.

dnes všechny. Právil že toho Petruscevicev,² či jak se píše, měl. Co se týče Mařenky, zmínil ses, že by sem mohla přijít dřív? <Mysli> Byla o tom /nyní/ řeč. Maminka konečně řekla, že bude lépe, zůstane-li tam. Musela by i v den pouti vydatně pomáhat v kuchyni. Maminka si vezme na pomoc Františku,³ Mařenčinu předchůdkyni, která byla dosti šikovnou, na 14. i 15. Tobě by konečně Mařenka přece chyběla. A kdo ví, zdali by ji holky nechaly rády pomáhat (to ale neříkej jí). S Bohem, nafoušku. Všichni Tě pozdravují, piš brzo své věrné

žene Libuši.

Nevím, jestli mou škrabaninu přečteš. Pospíchám, abych nezmeškala poštu (pozdě jsme obědvaly). Tvé mamince rukulíbám. Řekni jí, že je nehodná, maminka se na ni zlobí. Je jí to líto, že o nás nic nestojí. Co dělají Viktorovi a Antonín? Pana probošta jsi neviděl?

---

^a *Duetto* (ital.) = duet, skladba pro dva sólové hudební nástroje nebo hlasy.

^b *Animo* (lat.) = duše, přeneseně dobrá nálada, chuť na něco.

^c Doplnění chybějícího zájmena.

---

² Alphons von Domin-Petrushevecz.

³ Bývalá služebná Riegrových.

58

11. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 12,9 x 20,5 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

11. srpna 1888

Drahá Libuško!

Mám z toho upřímnou radost, že se Vám počasí obrátilo a že Ti to, moje zlatá duše, tak dobře slouží. Mně sice práce tak neubývá, jak bych si přál, jsemť mnoho přece zdržován těmi politickými věcmi (které aby vzal d'as!), ale přece doufám, že bude mi možno několik dní na Malči pobýti s Tebou. Včera odpoledne napsav list Tobě, diktoval jsem něco málo, pak jsem panu Hlávkovi psal delší list, abych mu některé věci v návrhu stanov pro akademii vysvětlil. Na to šel jsem s Viktorem, jenž u nás zase na hodinách operoval, na severozáp[adní] nádraží hodit psaní pro Tebe do schránky, odtud do Č[eského] klubu k poradě Komitétu. Večer byl jsem doma. Dnes jsem něco pracoval doma, na to jsem šel do zemského výboru a odtud Ti píšu. Právě byl u mne mladý Schwarzenberg¹ (Bedřich, ten mladší) vyptati se na poměry strany a na táborskou schůzi voličů. Odpoledne o 4. hodině přijdu ke knížeti starému² dotázati se, zdali máme ke sjezdu strany pozvati velkostatkáře.³ Mladý Schw[arzenberg] jest arci náramně pro to.^a (Řekni to tatínkovi). Viktor dosud se nestěhoval, snad mu zítra vyklidí^b dva pokoje. Mařence jsem rozhodnutí Tvoje oznámil, ona jest ráda, že nemusí pomáhat dne 15. Na koflíček byl jsem se včera ptát. Omlouvali se, že dosud nepřišel, že prý do zítřka ještě dojde. Mařenka také smejčila. Na^c dnešek v noci dlouho žehlila, ale tuším, že též svoje věci. I zde jest

---

¹ Bedřich Schwarzenberg, kníže (1862–1936), poslanec říšské rady, předseda Společnosti Národního musea, Národní besedy a České zemědělské rady, člen velkostatkářů.

² Karel III. Schwarzenberg, kníže (1824–1904), důstojník císařské armády, český konzervativní politik, poslanec Českého zemského sněmu a Říšské rady, jedním z předáků velkostatkářů.

³ Strana konzervativního velkostatku byla konzervativní politická strana reprezentující od 60. let 19. století na Říšské radě i na zemských sněmech šlechtice z českých zemí, kteří se identifikovali s českým státním právem, respektive s historickými zemskými právy, a odmítali centralistickou koncepci rakouského státu.

velmi krásně. Lituji, že nemohu více toho užít. Dnes jest na nás „Dalibor“,⁴ půjdu s Viktorem. Před okny Bittnerů dole stále zástupy lidí, pracují tam do půl noci pro Fantascu.⁵ Viktorovi se „Olivier Maugant“,⁶ jež jsi četla a chválila, velice líbil, odporoučel mi to, ale já nemám na podobné věci nyní času. Stupecký si koupil Daudetův⁷ román „L'Immortel“^{d8}, o němž psal Vrchlický do „Hlasu Národa“⁹, vzal si to s sebou jako prázdninovou lekturu.^e Bohušovi řekni, že Stupecký dokončil 1. z. [?], už dotiskuje svůj spis¹⁰ o „Actio in rem verso“.¹¹ Mareše¹² jsem dovolil na týden domů, aby tu byl až budu já pryč a bude potom některé věci pro sněm připravovat. Co se týče těch našich hodin, zapomněl jsem podotknouti, že stroj už je v pořádku, ale stojí nějak křivě a podlaha se stále u nás třese, takže se zastavují. Viktor chce zase dnes přijít a léčit je. Ode dneška za týden tedy bych asi odejel odtud. V pondělí ráno, až budeš vstávat, vzpomínej, že jsme se před půl rokem chystali zrovna na cestu do kostela. Marii vyříd', že tu byl dnes u mne správce nemocnice liberecké a vydavatel časopisu „Humanität“.^{f13} Ona mne poslala svou knihu a on se mne ptal: „Ich bitte Herr Doktor, ist /Ihren/ nicht zufällig bekannt, wer die Frau Červinka und wo sie sich aufhält?“.^g Chce se jí poděkovat a na některé věci vyptat. Je to tuze hodný člověk. Líbám ruku rodičům, všecky pozdravuji. Tebe vřele upřímně líbá a moc líbá

Tvůj

muž Albín

---

^a Slovo „proto“ původně napsáno dohromady, poté autorem rozděleno čárkou.

^b Původně napsáno slovo „vyklízejí“, poté škrtnuto a přes něj napsáno „vyklidí“.

^c Původně napsáno slovo „Ke“, poté škrtnuto a přes něj napsáno „Na“.

---

⁴ Opera Dalibor o třech dějstvích od Bedřicha Smetany z r. 1868 zpracovává českou legendu o rytíři Daliborovi z Kozojed, který byl koncem 15. slotetí, kdy vládl Vladislav II. Jagellonský, vězněn na Pražském hradě.

⁵ Balet o čtyřech aktech a jedné předehře od italského tanečníka, choreografa a baletního mistra Paula Taglioniho, jež měl v Národním divadle premiéru 25. srpna 1888. Viz *Národní listy* z 23. srpna 1888, Praha, roč. 28, č. 234, s. 3.

⁶ Literární fikce francouzského spisovatele a novelisty Victora Cherbulieze z r. 1885.

⁷ Alphonse Daudet (1840–1897), francouzský spisovatel, čelný představitel naturalismu, prozaik a dramatik.

⁸ Román *l'Immortel* z r. 1888 je hořkou satirou na francouzskou akademii a jejích čtyřicet členů.

⁹ Článek nebylo možné získat.

¹⁰ Spis Stupeckého *Versio in rem: studie k §§. 1041.-1044. vš. obč. zák. z r. 1888.*

¹¹ Žaloba actio de in rem verso byla žaloba proti majiteli moci, jehož podřízený získal svým právním jednáním majetkový prospěch, který přešel přímo do majetku otce rodiny či pána.

¹² Josef Mareš (1860–1925), rakouský a český rolník a politik, poslanec zemského sněmu.

¹³ Časopis celým názvem *Die Humanität: Monatschrift für Gemeinnützigkeit, für Förderung öffentlicher Wohlfahrts- und Wohlthätigkeits-Bestrebungen*, vydávaný v Liberci Antonem Pfeifferem v l. 1887-1909.

---

^d *L'Immortel* (fr.) = nesmrtelný.

^e *Lektura* (zast.) = četba, čtení.

^f Časopis *Die Humanität: Monatsschrift für Gemeinnützigkeit, für Förderung öffentlicher Wohlfahrts- und Wohlthätigkeits-Bestrebungen* (něm.) = Humanita: Měsíčník pro obecnou prospěšnost, pro podporu veřejného blaha a dobročinné úsilí.

^g *Ich bitte Herr Doktor, ist Ihnen nicht zufällig bekannt, wer die Frau Červinka und wo sie sich aufhält?* (něm.) = Prosím, pane doktore, není Vám náhodou známo, kdo je paní Červinková a kde se zdržuje?

59

11. srpna 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1, obálka: 12,1 x 9,5 cm, adresa: Velečtý pan JUDr. Albín Bráf, profesor na české universitě, Praha II, Ostrovní ulice čís. 2

Lístek s poznámkami k dopisu, rukopis, originál, psáno perem na s. 1, arch, 11,1 x 14,6 cm.

V Malči, dne 11. srpna 1888.

Milý nafoušku!

Celé dopoledne byly jsme v lese bezlejevském. Bylo tam překrásně (jen na zpáteční cestě trochu horko, zvláště pro Katynu, která se zařekla, že již dopoledne nikam nepůjde). Vzala jsem si s sebou práci, zatím jsem však celý čas zahálela, a povídaly jsme jen a ležely. Myslím, že počasí bude stále již nyní a bylo by to k přání. Včera odpoledne byly jsme po svačině zase v jeníkovské obci (v lese). Tlustá paní pracuje zuřivě na svém překladu. Maminka již dnes začla péci cukroví na pouť. Bohuš jak obvykle (nebo vlastně zase trochu více) naříká na svůj spis,¹ že má tolik co opravovat, že teprve nyní vidí chyby vlohové. Od Kalouska dostal včera dlouhý list o své práci. Tatínek se chystá zase do Prahy. Práví, aby se mu dalo vědět do bytu, kdy je večer sezení, přijede do Prahy ranním vlakem v pondělí. Jinak tu není mnoho nového, dostali vybidnutí nějaká, aby poslali na ukázkou sýry. Snad je to následek inserátu. Pro žně je počasí velmi příhodné, jen aby vytrvalo. Václav povídal cosi, že na pouť pojede pryč. Nevím tedy, jestli se do Prahy vypraví. Dal si nějaké flastry^a na nohy, které^b nyní odtrhnout nemůže, ani se nekoupe. Říká tedy, že nyní s lékařem se <arci> radit nemůže. * Václav prý nejspíš v úterý pojede do Prahy. *^c Co Ti povídal pan Tauer o Katyně? Tato je celá nešťastná, že jí nic nepíší. Neví, co se děje doma, není-li maminka její churavá. Nemají ji nechat tak v nejistotě. Přijdeme domu z procházky, našla jsem Tvé psaní. Jseš přece jenom hodný, nediv se, že chci mít delší zprávy o Tobě. Mám pořád tu myšlénku, že na mě v Praze

---

¹ Pravděpodobně myšlen první díl *Zřízení krajského v Čechách (Historický vývoj do r. 1740)* vydaný v Praze r. 1889, který pojednává o krajském zřízení i dějinách správy vůbec.

zapomínáš i mrzí mě, že Ti nic nechybím. Ráda bych, aby jsi mě přece trochu pohřešoval. I mě by se tu vedlo mnohem lépe, kdyby jsi tu byl též. Všeho bych jednou tak užila. Děkuji Ti za všechny Tvé zprávy. Hled' prosím Tě si to zařídit, aby jsi mohl zde déle zůstat. Těším se již na to, jak budeme spolu chodit do lesa a na procházky. Buď přece trochu hodný! Co dělá Tvá maminka i Viktorovi? Kdy pojedou ona i Viktorovi ven? Že diktuješ je jistě moudré, neunavuj se příliš, ať nevypadáš < příliš > špatně. Zdali pak se koupeš? Nyní, kdy jsou taková horka, pamatuj na to, to je zdravé a potřebné. Já se posud nekoupala, mám ještě trochu, ač nepatrně, kašel. S Bohem, milý mrňafounku,

líbá Tě mnohokrátě Tvá

žena Libuše

Čekám, ač již by byl skoro čas psaní odeslat, na zprávu, zdali Františka, kterou chtějí vzít na pomoc, přijde. Kdyby nemohla, musela by přece Mařenka přijet již v pondělí. Ta by však musela opravdu pomáhat. Milý ňafoušku, až Mařenka odejde a byt bude prázdný, zavři prosím almary, a především těž kredenc. <I vchody do pokojů>. Buď tak dobrý. I byt snad zavřeš na zámek visací? Přijde k Tobě Rožátova Libuška? Piš o tom. Všichni pozdravují. Agneska již chodí i vaří, ale je slabá. ^d

V úterý před poutí péct koláče, připravovat pečeně, i v den pouti celé dopoledne strávit v kuchyni s Agnes starou a polévat pečeně, pomáhat. Marjánka zcela nic nebude dělat k vůli sýru. Za to bych jí (Mařence) upravila šaty, aby je mohla večer obléct. <Nemohu se dočkat po<...>, v případě, že toho>. Právě praví Julie, že Františka přijede, zůstane tedy při starém, Mařenka přijede až před poutí. ^e

---

^a *Flastr* = náplast.

^b Původně napsáno slovo „který“, písmeno „ý“ poté škrtnuto a přes něj napsáno „é“.

^c Vsuvka autorky se nachází v pravé části na třetí straně dopisu ve dvou řádcích zdola nahoru obráceně k hlavnímu textu.

^d Od věty „*Milý ňafoušku, až Mařenka odejde...*“ se jedná o marginální poznámku na první straně v pravé části dopisu zdola nahoru ve třech řádcích obráceně k hlavnímu textu. Od věty „*Přijde k Tobě Rožátová...*“ poznámkou na první straně v horní části dopisu ve dvou řádcích obráceně k hlavnímu textu. Od věty „*Všichni pozdravují.*“ poznámka na první straně v levé části dopisu shora dolů ve dvou řádcích obráceně k hlavnímu textu.

^e Od věty „*V úterý před poutí péct koláče...*“ se jedná o přiložený lístek k dopisu.

60

12. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-3, dvojarch, 12,9 x 20,5 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

12. srpna 1888.

Má zlatá Libuše.

Tvůj lístek z 11. došel a četl jsem jej s velkou radostí. Ať i horko bude trochu nepříjemné, přece nebude tak obtížné, jako by bylo zde. Máme tu dnes tropické vedro, jako v těch parných dnech, když jsi ještě byla zde. Maminka už je v duchu na pouti, čeká teď vždy, když Tvé psaní přinese, co je tam v příčině jejího příjezdu. Mně se nabízela domovnice z Palackého ulice, že by poslala holku na posluhu, až naše služka odejde. Každým způsobem budu řádně zamýkat, buď v té příčině bez starosti. Včera odpoledne marně jsem čekal na kn[ižete] Schwarzenberga v zemědělské radě.¹ Na to v divadle (kde byl se mnou Viktor) přišel mladý kníže ke mně a oznamoval mi, že byl se starým u nás, a že by starý rád po divadle buď u něho nebo u nás se mnou se sešel a pohovořil. Šel jsem tedy s nimi po 2. aktu Dalibora k nám, seděli v jídelně, kamž jsem napřed poslal Antonína rozsvítit, a pobýli tam přes ½ 2, což vzbudilo v domě veliké podivení. Starý kníže pravil, že se těší, že může také jednou mou domácnost spatřit. Smál jsem se ostatně, že jsem nechal talíře nad kredencem v tom komickém rozvěšení, které způsobila při smýčeni Mařenka. Hodiny nám už jdou. Viktor je podložil a šly od ½ 6 večera, již stále přes celou noc až do teďka. Zdá se tedy, že stroji nic neschází a bude se jednati pouze o upevnění v přiměřené poloze. Viktorovi snad až v úterý se budou stěhovat. Byl jsem tam včera na skok, mají již vše zapakováno. Měli jsme býti dnes všickni u matky na oběd, ale protože já jsem nechtěl, odročilo se pozvání na večeri. Zítřa a pozejtří budu tady u nás mítí milého hosta, tatínka. Bylo by hezké, kdybych mohl s ním jeti, ale musil bych tu ve čtvrtek ráno býti, přijel bych rozespálý k sezení a

---

¹ Zemědělská rada pro Království české byla činná v l. 1873–1918 a podléhala zemskému sněmu. Zabývala se všemi zemědělskými odvětvími, např. chovem dobytka, lesnictvím, vodními stavbami, obchodem, zemědělským průmyslem apod.

neměl bych hotovo, co bych rád přes středu dokončil, statut pro banku. Tedy si to raději nechám na tu sobotu a /ode/^a dneška za týden budu u Tebe. Ty si tedy myslíš, že já zapomínám a odvykám? Mne se zdá, že by to nebezpečí mohlo spíše nastati u Tebe, když sedíš na příjemném venkově nežli u mne. Neboj se, můj broučku drahý, mám Tě v lásce a rád si na Tebe vzpomínám i často. Vzpomínám na věci též, jež nás čekají. Viktor tvrdí, že nejhorší při prvním porodu jest strach, věc sama, že není tak zlá, ale ženě, jež dosud nerodila, nedovede si ji představit. Ostatně, i kdybys musila něco bolesti snést, budu usilovat, abych Ti ji upřímnou, oddanou láskou zmírnil. Pomysli, jaké by to bylo hezké ode dneška za rok, kdybychom společně chodili po malečské zahradě: Ty, já a Baby.^b Děťátko už by se smálo a houkalo. Pan Nekvasil, soused lóžový na pravo, dal včera Viktorovi pro Karolinu růži. Zná je, setkav se s nimi na jejich cestě svatební. Sedím právě sám doma, služka odešla na procházku. Na Žofíně slaví rukavičkáři nějakou slavnost.² Zde v bytu je ticho. Vzpomínám na Tebe, co asi děláš na Malči. Měj se dobře. Zítra zvláště vzpomínej a všecky pozdrav

Tvůj ½ roku starý manžel Albín

---

^a Vsuvka autora.

^b *Baby* (angl.) = miminko.

---

² Spolek pražských rukavičkářů pořádal k oslavě císařových narozenin a 20. výročí svěcení svého rukavičkářského praporu slavnost na Žofíně s průvodem, slavnostní mší, koncertem a taneční zábavou.: „*Po 10. hod. dop sešli se členové spolku většinou v salonním obleku s červeno-bílými šerpami v sadech ostrova žofínského, který byl za tou příčinou přiměřeně vyzdoben. Domek pro vybírání mostného byl pokryt látkami barev národních, orchestr ozdoben byl červenými draperiemi, na mnohých místech vlály prapory a praporečky barev národních (...). Odpoledne uspořádán byl na ostrově žofínském zahradní koncert za spolupůsobení vojenského hudebního pěšího pluku č. 88.*“
Viz *Národní listy* z 13. srpna 1888, Praha, roč. 28, č. 224, s. 3.

61

12. srpna 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, rozměry 11,5 x 17,9, papír, filigrán č. 1, obálka 12,1 x 9,5 cm, adresa: Velečtý pan JUDr. Albín Bráf, profesor na české universitě, Praha II, Ostrovní ulice čís. 2

Lístek s poznámkami k dopisu s přiloženou vylišovanou květinou, rukopis, originál, psáno perem na s. 1, arch, 11,1 x 14,6 cm.

V Malči, dne 12. srpna 1888.

Milý našličku!

Nevím ani, jsi-li dnes v Praze nebo v Ústí nad Orlicí. Pranic se o tom nezmiňuješ, že by jsi chtěl tam jet (ve včerejším listu). Vzpomínám, jak asi dnešní den strávíš a jak středu, slavný zdejší den.¹ Nemůžeš si ani představit, jaké je horko. Včera a dnes, je to pro Maleč neobyčejné. Je nyní i v stinných místech zahrady parno. Jen v zámku je příjemný chládek, <(tlustá paní>. Jak tu je asi v Praze a u nás odpoledne. Doufám, že máte spuštěné rolety v pokojích, i že Mařenka zalévá květiny hodně, jinak zvadnou. Dnes k veliké radosti otcově jde voda do koupele ze zdola. Nemůže si to otec dost vynachválit, jak to vše lacino i šikovně zařídil. Ani nic si nevšimal toho, co jsem povídala o ml[aldším] Švarcenberkovi² (co jsi psal), tak je zaujat tou vodou. Zítra jede do Prahy Bohuš, jak obyčejné naříká i chce se utápět. Tlustá paní včera s velkým úsilím (nehnula se od toho) dokončila svůj překlad. Nyní již jen na tom piluje. Maminka sama vaří na pouť i nenechá mě ani v kuchyni být. Celá se chudák unaví (mimo to ještě šije) ve všední den, dnes arci ne. Dnes se všechno koupe v rybníce. Já jsem tak neobyčejně líná, že jsem za celé dopoledne neudělala zhora nic. Byly jsme v Nové Vsi v kostele³ na ranní. Nemohu se ani odhodlat k tomu, abych psala listy, jak jsem původně chtěla. Snad odpoledne se na to zmůžu. Nevím ani, zdali se na jakou procházku vypravím. Leda k samému večeru. Píšeš, že doufáš, že pobudeš několik dní v Malči. Nemyslíš ale snad, že by jsi 22. na sezení byl zase v Praze? To si nemysli, že by mohlo být, to jen nech zemský výbor

¹ Myšlena připravovaná malečská pouť.

² Tj. Bedřich Schwarzenberg.

³ Farní kostel sv. Jana Nepomuckého, postavený teprve r. 1819 v empírovém slohu. V průběhu 60. l. 19. st. zde byla zřízena samostatná farnost, která měla vlastního duchovního správce ještě počátkem 70. let 20. století. Později začala být farnost spravována z Chotěboře.

zemským výborem. Já tady nadarmo nechci čekat, abych z toho pak nic ne/měla/^a a s Tebou zde nepobyla. Hleď jen co možná dlouho zde zůstat! Mám na Tebe všelike prosby. Buď tak laskav a řekni Mařence i dej jí peníze na to, aby došla k Müllerovi⁴ neb Kučerovi,⁵ a<b> koupila za 30 krejcarů želatýnu. Je jí potřeba nutně na pouť na sulc. Snad by to dostala též u Všeťečky.⁶ Může se tam zeptat. Když <...> tam jistě v každém obchodu s delikatesami, ať to přiveze s sebou. Pak ať mně přiveze brunelky^b a ze spacího pokoje na okně u stroje stojící lahvičku oleje na stroj. Pak jí prosím dej zástěru malou nějakou. Třeba tu s dětmi vyšívanou neb červenou, ať mně ji přiveze. Buď též tak laskav a ulož všechno prádlo, jež Mařenka vyžehlila. Vyžádej to /na ní/, aby se venku neválelo a nešpinilo. Také prosím ať dá na starost květiny Klímové holce. Mařenka sama ať s sebou zbytečné věci nevozí. Na zpáteční cestě dostane pak odtud všelike vikuťalie^c a věci, vyříd' jí to. Šaty na pouť bude moct obléct, sama jí opravím, co by chybělo. /Jen ať si vezme něco na všední den též/. S Bohem, ňuflíčku, piš zase hodně. Vyříd' rukypolíbení Tvé mamince. Kdy jede ven a kdy Viktorovi? Piš hodně, jak se Ti daří, nevypadáš-li pak špatně? Líbá

Tě Tvá žena Libuše

Všichni Tě pozdravují. Dnes mají hon na kachny. Bohuš odřekl však, je pilný. Katyna se souží, že nedostane listu z domova. Možná, že se budu dnes ještě koupat. Nezapomeneš-li nějak vše dobře uzavřít, než sem pojeděš? Rozuměl jsi ale přece snad, že Mařenka má přijet až s otcem v úterý? Nevím ani, zdali jsi přečetl poslední řádky mého listu, pospíchala jsem strašně.^d

Mařence to napiš na papír tu želatýnu. Nebude vědět, jak to říct.^e

---

^a Původně napsáno slovo „nebyla“.

^b *Brunelky* (též *briňolky*) = sušené švestky pocházející původně z francouzské obce Brignoles.

^c *Vikuťalie* (zast.) = potraviny.

^d Od věty „*Rozuměl jsi ale přece...*“ se jedná o marginální poznámku na první straně dopisu v pravé části zdola nahoru ve dvou řádcích obráceně k hlavnímu textu. Od věty „*Nevím ani, zdali jsi...*“ poznámka na první straně v levé části dopisu shora dolů ve dvou řádcích obráceně k hlavnímu textu.

^e Od věty „*Mařence to napiš na papír...*“ se jedná o přiložený lístek k dopisu.

---

⁴ Obchod s potravinami G. A. Müllera v Praze na Ferdinandově třídě (dnešní Národní třída) č. 9.

⁵ Obchod s lahůdkami A. Kučery na Ferdinandově třídě, v Karlově ulici a na Malé Straně.

⁶ František Všeťečka, PhMr. (1819–1903), pražský lékárník, na Vinohradech založil novou drogerii a se synem založil závod s chemikáliemi a drogerii ve Spálené ulici.

62

13. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-2, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

13. srpna 1888

Drahá ženo!

Právě odchází tatínek od oběda. Měli jsme hrachovou polívku, rostbeef^a s rýží, dolečky. Sýr ne, protože ho už bezmála snědli červi. Večer budeme spolu v besedě večerět. Za Tvůj milý lístek (a vložené „lístky“) děkuji, raduji se, že jsi zdráva. Jen, dítě, dej pozor s koupáním. Víš, že si bratrova Karolina koupáním ublížila. Včera odpoledne byli u mne Viktor s Antonínem. Viktor zase spravoval hodiny, vlastně jen zkoušel podkládání, aby /stály rovně a/ šly dobře. Jdou dosud nepřetržitě. Večeřel jsem u maminky, byli tam Viktorovi. Mám Ti vyříditi od Karoliny, že z Rokycan pojedě na Svatou Horu¹ u Příbrami,² a že se tam za Tebe pomodlí. Želatinu, brunelky atd. přiveze Mařenka. Stav příjezdu, zůstane to bezpochyby při sobotě. Kdybych Tě neměl tuze mnoho rád, věru bych nepřišel, žeť stále co dělati. K tomu docházejí z Boleslavska zprávy volební velmi nepříznivé. Dnes je tomu půl roku, co jsme touto dobou společně konali svou první svatební cestu ve Stromovce.³ Vzpomněla jsi na to, má ženo milá? Ve středu bude půl roku, co jsi ponejprv přišla ke mně. Kéž my slavíme po tolika létech /výroční/ svůj den svatební v také lásce a v takovém souladu, jako rodiče Tvoji. Podávám Ti z dálky srdečně ruku a líbám Tvou hlavu, ústa, oči, ruce mnohokrát. Mám Tě vřele, upřímně rád a jsem zcela Tvůj. Měj se dobře, má zlatá Libuško, polib maminku, vyříd' všem pozdravy.

Tvůj

muž Albín

---

¹ Svatá Hora je významný barokní areál a poutní místo na vrchu (586 m) 1 km jihovýchodně od Příbrami. Nachází se zde komplex klenutých chodeb s arkádami, kostel Nanebevzetí Panny Marie, bývalá jezuitská rezidence a klášter. 49.6858697N, 14.0187403E

² Město ve Středočeském kraji v okrese Příbram v oblasti pod Brdy na říčce Litavce. 49.6898775N, 14.0104253E.

³ Královská obora neboli Stromovka je 95 ha rozlehlý park v Praze-Bubenči v nivě Vltavy jižně od Císařského ostrova, od něhož ji odděluje průplav. 50.1067183N, 14.4192586E.

13. srpna 1888.

---

^a *Roastbeef* (angl). = rostbíf, maso z roštěnce rychle na povrchu opečené.

63

13. srpna 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

V Malči, dne 13. srpna 1888.

Milý Albíne!

Ty jseš roztomilý člověk, že mně zase trochu více píšeš. Děkuji Ti mnohokrát za Tvá psaníčka. Dnes ráno odejel tatínek. Já ani nevstala, ač jsem byla vzhůru (nebylo mně to též <již> nic platné, an[i] jsem pak již neusnula) i mrzí mě, že jsem neřekla, aby šel k nám na oběd. Snad jsi ho ale sám pozval? Maminka říká, že k nám nepůjde, když mu někdo neřekne. Včera <js> mně nebylo zcela dobře. Horko mně vždy nedobře působí. Celý den jsem zahálela, taktéž odpoledne, kdy tu byla návštěva pana Purkyně¹ /z Chotěboře/. Teprve k večeru byl chládek hezký v zahradě. Dnes mně je zase dobře. Dopoledne jsem pomáhala vařit a pak rovnala cukroví. Nyní po obědě a po krmení si na chvíli lehnu i odpočinu. Zmiňuješ se o tom, že by jsi mohl tu být na pouti. To by však nemělo žádný smysl tak se trmácet k vůli jednomu dnu (beztoho ne valně příjemného). Raději ten den přidej k svému pobytu, zaříd' si to, prosím pěkně, milý našlíčku, aby jsi tu co možná nejdéle mohl nyní zůstat. Vezmi si s sebou též práci. Já tě nic nebudu vyrušovat i nechám Tě pracovat, neboj se. Jen hled' na déle přijet! V Praze asi musí být báječné horko. Bude Ti to též svědčit, když se trochu osvěžíš čerstvým vzduchem i trochu se projdeš, do lesa přijdeš. Doufám, že to již vše nějak moudře zařídíš s bytem i vše uzavřeš. Piš mi, jak to je. Máte-li pak ještě kávy dost upražené. Ukazovala jsem Ti, kde je ve speisu^a-zelená. Přijela k Tobě Rožátova? Zde v Malči není mnoho nového, jen samé přípravy k pouti, zvěř se střílí atd. Bohuš však nikam nechodí, dopisuje jako zuřivý. Chce to brzo odeslat do Prahy. Dnes se snad budu poprvé koupat, těším se již na to. Snad mne to osvěží. Zdá se mně hrozné horko všude. Na procházku se nyní asi sotva kam vypravím, leda až hodně k večeru. Těším se již na

---

¹ Cyril Purkyně, prof. Dr.h.c. (1862–1937), český geolog, přírodovědec, profesor ČVUT v Praze, Dr.h.c. Univerzity Karlovy, první ředitel Státního geologického ústavu ČSR. Založil archiv hlubinných vrtů a soupis lomů Československa. Vnuk Jana Evangelisty Purkyně.

Tebe. Jen aby jsi tu hodně dlouho zůstal. Mám vyřídít ode všech pozdravení. Tebe mnohokrátě líbá

Tvá žena Libuše.

Tvé mamince rukulíbám. Vyříd' též pozdravení Viktorovým a Antonínovi. Ještě nejsou přestěhovaní Viktorovi? Kdy jede maminka? Nepřijela by s Tebou sem? To snad by šlo. Nezapomeň prosím Tě na mé květiny. Mohl by jsi být tak laskav a přivést mně [s] sebou nějaké mejdlo na ruce? Co pak uděláš s divadlem na ty dny, co nikdo v Praze nebude? Doufám, že Mařenka přiveze želatýnu i pro mne boty. Piš zase hodně mnoho. Stýská se mně, když mám malé psaníčko. Nemám adresovat budoucně na zemský výbor?

---

^a *Speis* (něm.) = špajz, spižirna.

64

14. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-3, dvojarch, 11,4 x 14,2 cm

14. srpna 1888.

Drahá Libušinko!

Abyste má paničko milá si nemyslila, že Vás dnes nechám bez dopisů, když jsem Vám včera poslal jeden po poslu, tedy Vám píšu tento lísteček. Slavíte dnes pouť¹ a přeji Vám, abyste ji příjemně strávili. Ale slavíte také výroční den sňatku rodičů,² Tvých mně drahých a synovsky milovaných rodičů. Nepíšu jim, ale prosím Tebe, svou nejmilejší ženu, abys nejen za sebe, ale i za mne jim vyslovila přání upřímné, aby ještě přecastokrátě tento den, vzácnou výročnici svého šťastného manželství, slavili ve spokojenosti a radosti rostoucí. A pak ještě něco! Dnes jest tomu půl roku, co jsi se přistěhovala ke mně, sem do toho pokoje, ve kterém píšu svůj list, u toho stolku, na němž píšu, upravila nám maminka večeri, tady jsme byli ponejprv pospolu v lásce manželské. Vzpomínám a budu na to vzpomínat, má přehe[z]ká ženo, a Ty si také vzpomeň. Snad od toho dne nosíš pod srdcem toho tvora, jehož tvář spatříme teprve po měsících. Já Tebe, Tvůj milý obraz, pln vzpomínek na Tebe, nosím stále vřeleji ve svém srdci. A v duchu svém Tě líbám, jako ten den, když jsi přišla se mnou sem do našeho bytu. Snesl bych rád na Tvou milou hlavu mnoho spokojenosti a štěstí. Dá Bůh, že bude všechno dobře. Líbám Tě tisíckrátě v lásce nejvřelejší.

Tvůj

Albín

Piš nyní stále na zemský výbor.

---

¹ Pout' se konala 15. srpna, Albín psaní posílá den předem.

² Riegrovi slavili 35. výročí svatby. Sňatek měli 15. srpna 1853 v pražském kostele Panny Marie Sněžné.

14. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

Má zlatá ženo!

Ty dnes dostáváš už druhé moje psaní. Předpokládám totiž, že budeš ještě vzhůru, až tatínek s Mařenkou přijde. Právě tatínek odešel od oběda. Tvé obavy, <jako> že^a by nepřišel k obědu, byly bezdůvodné. Už ráno nechal jsem mu v domě vzkázání, že bude oběd o ½ 2, jestli on sám si jinak nenařídí. Upravili jsme to včera i dnes, jak to právě šlo, za nepřítomnosti hospodyně. Večer včera sešli jsme se v klubu a šli spolu o ¾ 9 do besedy, kdež jsme večeřeli. Seděl s námi doktor Trakal¹ a pan Rich[ard] Jahn.² Před odchodem z domu /včera/ měl jsem tu studenta, jenž mi píše. Jsem s bankou z hruba hotov, až na oddělení meliorační.^{b3} Nemýlím-li se, budou se Viktorovi již zítra večer odebírat do Rokycan, maminka snad ve čtvrtek do Třebíče. Nemluvil jsem včera s nikým, a tedy nevím o posledních dispozicích ničeho. Tatínek <z>ví, že Kovařovic⁴ instrumentuje Vácslavovu operu.⁵ Neřekl-li mu to Vácslav nebo někdo z Vás, pak mu to patrně pověděl Šub[e]rt. Mařenka chtěla vésti s sebou velikou škatuli se šaty. Rozmluvil jsem jí to, řka, že jí šaty upravíš, a tak si konečně dala říct. Řeknu služce domovníkově z Palackého ulice, aby sem přišla uklidit a dvakrát donést vodu, více nebudu potřebovat. Snídati budu v kavárně „Slavii“.⁶ Nač ty obtíže s vařením doma, a budu míti aspoň stále byt zavřený. Dnes

¹ Josef Trakal, prof. JUDr. (1860–1913), profesor právní filozofie, poslanec.

² Richard Jahn, Ing., dr. technických věd (1840–1918), průmyslník, politik, poslanec Říšské rady, náměstek pražského starosty.

³ Soubor různorodých opatření vedoucích ke zlepšení úrodnosti půd, které jsou přirozeně málo úrodné nebo u kterých došlo v důsledku nevhodných zásahů či působením vnějších činitelů ke snížení jejich produkční schopnosti.

⁴ Karel Kovařovic (1862–1920), český hudební skladatel, dirigent.

⁵ Jedná se o jednoaktovou komickou operu *Dal si hádat*, hudba od Václava Červinky, libreto od M. Červinkové-Riegrové. Poprvé opera zazněla 5. července 1894 v Pištěkově letním divadle na Královských Vinohradech. Viz *Národní listy* z 5. července 1894, Praha, roč. 34, č. 183, s. 6. Manželé společně zkomponovali také cyklus *Slovanských zpěvů* a cyklus *Blaník*.

⁶ Známá pražská kavárna, která se nachází na pravém břehu Vltavy naproti Národnímu divadlu. Byla otevřena 30. srpna 1884 a často vítala milovníky kultury. Mezi jejími hosty byli např. Jaroslav Seifert, Vítězslav Nezval, Karel Čapek aj. Kavárna se rovněž stala místem vyjádření českého národního citění.

ráno vzal jsem studenou lázeň sedací. To mne vždy velmi osvěží. Posílám Ti želatýnu, botky a obj[ímku] na stroj. Koflíček nechtěl jsem Mařence dáti do tašky, aby se mu něco nestalo, přinesu ho tedy raději sám. Mamince ruku líbám, všechny pozdravuji. Slečně Katyně o její mamince včera došlo psaní, tak mi na ulici při setkání pověděl pan Tauer, tedy už bude asi zase klidna. Tebe mnohokrátě líbá a na setkání s Tebou, svou milou, zlatou ženou upřímně se těší

Tvůj

muž Albín

14. srpna 1888.

---

^a Nadepsáno nad škrtnutým slovem, původně napsáno slovo „jakoby“.

^b *Meliorace* (z lat. *melioratio*) = zlepšení.

15. srpna 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1, obálka 12,1 x 9,5 cm, adresa: Velectěný pan JUdr. Albín Bráf, profesor na č. universitě, přisedící zemského výboru, Praha, Malá strana, zemský dům

V Malči, dne 15. srpna 1888.

Milý Albíne!

Jseš moc hodný a je to hezké, že tak na mne pamatuješ. Děkuji Ti za dnešní lístek (i za včerejší večerní). Vzpomínám mnoho na Tebe i těším se již, že Tě zase uvidím. Zdá se mně to již věčnost, co jsem Tě neviděla. Rodičům jsem přání Tvé vyřídila. Škoda, že tu přece jen nejseš. Je ale pravda, že bych Tě mnoho neužila. Je po kázání i právě končí mše. Střílejí na znamení konce pobožnosti. Odběhla jsem a v rychlosti píšu Ti pár řádků. Včera byl překrásný večer. Byly jsme na malé procházce, i ráno dnes <je> bylo^a překrásné. Nyní již arci začíná být parno. Jsou tu zástupy lidu o procesí ze všech stran, i velební páni se velmi četně sešli. Bude tedy zase jednou slavná pouť. Včera odejel odtud Václav. Jsem věru žádostiva, zdali jej uvidíš, chtěl k Tobě jít. Chce, myslím, zase ve čtvrtek ráno odejet. Mrzí mě, že mě nenapadlo mu říct, že bude na nás abonnement, aby šel do lóže, Ty asi sotva půjdeš, když jsi Orfea viděl <a bude prázdnou> ? Maminka Tvá tedy odjíždí do Třebíče. Škoda, mohla s Václavem přijet a pak se Tebe dočkat. Mamince je to líto, že k nám nechce. Povídala, že to není hezké, že nikdo z Vašich se k nám nechce podívat. S Bohem, milý nafoušku. Píšu dnes krátce jen, <ps> budu zítra psát více. Děkuji Ti za obstarání věci, o něž jsem Tě prosila. Nehněvej se, že vždy něco na Tobě chci. Mařence jsem dnes ráno upravila šaty. Lituje /je/ skoro nyní vzít, že jich je škoda, měla z nich radost. Bude pomáhat posluhovat. Je dnes velmi veselá pouť, živá. Jenom že Ty chybíš. Václav, i Bohuše není vidět. Píše pořád na svém spise. Je tu z pánů domácích jediný otec. Adresuji dnes do zemského výboru. Až sem pojeděš, nemusíš brát žádné košile, máš tu čtyry opravené. Zítra budu psát více, dnes nemohu. Všichni Tě pozdravují. Piš zase.

---

^a Nadepsáno nad škrtnutým slovem.

15. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,1 x 16,5 cm

15.srpna 1888

Zlatá Libuško!

Dnes jen kratinké psaníčko! Bojím se beztoho, že už sotva Tě ráno dojde, že spíše přijde až odpoledne. Dnes ráno překvapil mne Vácslav. Tatínek sice povídal, že by Vácslav rád utekl pouti, ale já nevěděl přece nic jistého. Byli jsme společně (on, Otakar,¹ já) na Žofině, připili jsme rodičům a každý tomu, co má rád. Až o ¾ 4 šli jsme odtamtud a já ještě běžel k mamince rozloučiti se s Viktorovými, kteří dnes večer odjíždějí. Oba se všem uctivě poroučejí. Viktor děkuje opětně za laskavé pozvání, ale nesmí opustiti ženu. Vráti se do Prahy 29. Vzal jsem si na posluhu holku domovnice Vaší. Má málo co posluhovat, ježto doma ani nesnídám. Dnes ráno snídal jsem na Žofině. Ale málo kloudného jsem dnes udělal. Večer se s Vácslavem, Otakarem a ředitelem gymnas[ia] Vyhnisem² (překladačem z indičtiny „Šakuntaly“)³ sejdeme v divadle. Nevěda, že Vácslav přijede, pozval jsem totiž včera Vyhnise, aby v divadle nebyla /lóže/ prázdná. On je příjemný člověk, <to by> nebudeme jim snad vadit. O paní Strobachové jsi již asi slyšela. Inženýr Jahn povídal, že se toho obávali, poněvadž se mnoho šněrovala, byla tuze tenká vždycky. Měla tedy podobný osud jako paní Fomanová.⁴ Pamatuješ se, jak jsme se divili, že na ní nebylo pranic pozorovat? Psaníčko Tvoje dojde mne bezpochyby zítra v zemském výboru a napíšeš mi v něm, jak jsi se měla v den pouti. Místodržitel povídal dnes, že je na Turnovsku půda podsytá mladočeštvím,

¹ Pravděpodobně myšlen Antonín Otakar Zeithammer.

² Čeněk Vyhnis, vl. jm. Vincenc Vyhnis (1842–1897), český středoškolský profesor, klasický filolog, novinář a překladatel. Působil na gymnáziích v Hradci Králové, Příbrami a Praze. Překládal ze sanskrutu, řečtiny a němčiny.

³ Šakuntala nebo Ztracený prsten je divadelní hra napsaná indickým básníkem a dramatikem Kálidásou. Není jasné, kdy byla napsána ani kdy žil Kálidása.

⁴ Fomanová, roz. Formánková Antonie (*1862), manželka Ignáce Fomana, ředitele Hospodářské úvěrní banky v Praze.

výsledek volby je dosti pochybný.⁵ Ve který den počne sněm, on sám dosud neví. Možno prý přece, že 6.⁶ Hodiny jdou stále. Trochu se předbíhají, což se dá prodloužením kývadla spravit. Jestli se nic nezmění, tedy ode dneška za třikrát 24 hodin jedu do Malče k Tobě, moje zlatá. V nejhorším případě (jenž dosud není pravděpodobný) přijel bych v neděli odpoledne. Líbám Tě srdečně, má ženo milá, rodičům líbám ruce, všechny pozdravuji. Matka moje Tě dává líbat, poroučí se všem.

Tvůj

muž Albín

Ani to nevypadá tak krátce jak jsem myslel.

---

⁵ Na Mladoboleslavsku a Turnovsku se schylovalo k doplňovací volbě poslance do říšské rady. Za mladočechy byl vybrán kandidát Václav Janda, starosta okresního velvarského zastupitelstva, který měl značnou podporu a byl považován za dokonalého řečníka a inteligenci rolnictva. Za staročechy doporučil F. L. Rieger Antonína Honse. Janda měl větší šanci díky časně volební agitaci, kterou mladočeská strana zorganizovala, což druhá strana neučinila. Viz *Našinec* z 19. srpna 1888, Olomouc, roč. 20, č. 98, s. 2 a *Našinec* z 24. srpna 1888, Olomouc, roč. 20, č. 100, s. 2. Volby se konaly 25. srpna 1888, Hons obdržel 172 hlasů, Janda 227. Viz *Národní politika* z 26. srpna 1888, roč. 6, č. 237, s. 2.

⁶ Zemský sněm království Českého zahájen dne 10. září 1888.

68

16. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

Drahá Libuško!

Dnes ponejprv zůstal jsem bez lístku od Tebe. Doufám, že zaměstnání pouťové nese toho vinu, nikoliv pak nějaká churavost' nebo cos jiného závažného. Zítřa bohdá budu už informován. Čekal jsem dopis Tvůj v zemském výboru nadarmo. Ty asi také dnes dostala jsi můj dopis pozdě. Zatím Ti už asi Vácslav pověděl, že jsme byli včera večer pohromadě v divadle a pak u Choděry. Přišel jsem silně pozdě domů a bouřka mi nedala dobře spáti, ráno o šesté již tu byla služka domovnice. Viktorovi odejeli včera večer. Přemlouval jsem maminku, aby jela se mnou nyní na Maleč a odtud' že může dále na Třebíč. Za těch okolností nejspíše ale z toho sejde, ona totiž necítí se zcela dobře a bojí se, že by se jí v Malči mohlo náhodou udělat nedobře a že by to bylo jí k rozpakům a Vám k nepokoji. Jelikož chce jeti teprve v neděli, bylo by možno, že bych jel až v neděli ráno s ní, aby aspoň až do Jeníkova měla někoho u sebe. Dám o tom ještě zprávu telegraficky zítřa. Budu totiž teprve zítřa také vědět, jak to stojí s naším sobotním sezením. Zítřa je obyčejné sezení místo středy (dnes bylo rozpočtové) a bude na jisto v sobotu, po slavné mši ve Sv. Vítě,¹ pokračování. Kdyby maminka chtěla jeti až v neděli, tedy bych s ní jel beztoho, možno ale nad to, že bych tak jak teprve v neděli vyjeti mohl, protože sezení sobotní snad bude déle trvati. Těším se na Tebe velmi a rád uniknu na několik dní tomu městu, když se nyní vskutku cítím osamělým. Myslím na Tebe mnoho a vřele. Mám Tě až příliš rád, má drahá, drahá ženo. Vyříd' tatínkovi, že <volb> volební věci stojí dle Mattušových zpráv velmi bledě. Málo naděje. Na Libáňsku prý chtěli vyzvati

---

¹ Slavnosti a mše za účelem narozenin císaře Františka Josefa I. 18. srpna slavil své 58. narozeniny. Národní listy popisují událost takto: „Časně ráno procházely vojenské hudební sbory ulicemi pražskými, hrajíce veselé skladby. V 10 hodin dopoledne konala se slavnostní mše v chrámu sv. Víta, již obcovali místodržitel s gremiem místodržitelským, členové zemského výboru, generalita a vyšší důstojníci, nejvyšší zeměpanští úředníci, zástupci vysokých škol atd. Hlavní momenty obřadů církevních označovány byly střelbou z děl na hradbách vyšehradských i mariánských...“. Viz Národní listy z 18. srpna 1888, Praha, roč. 28, č. 229, s. 2.

Tilšera, aby <agitoval> vystoupil jako kandidát.² Odjíždějíce, přikazovali mi Viktorovi, abych Tě od nich srdečně pozdravil. Holčičku mají zdravou, ale mořejí ji v těch horkách obvyklým způsobem. Maminka moje Tě dává líbat. Těším se naději, že nebyla žádná vážná překážka příčinou toho, že dnes psaníčko od Tebe nepřišlo. Líbám Tě vřele a pozdravuji všechny, rodičům ruku líbám.

Tvůj

muž Albín

16. srpna 1888.

---

² O vystoupení Tilšera jako kandidáta se noviny nezmiňují. Schůze volitelů v Libáni s oběma kandidáty, A. Honsem a V. Jandou, se konala 19. srpna. Schůze měla vcelku pokojný ráz, klidná a vážná řeč Honse na otázku o cílech české delegace učinila dobrý dojem oproti jeho protivníkovi. O průběhu celé schůze viz *Národní politika* z 20. srpna 1888, Praha, roč. 6, č. 231, s. 2.

16. srpna 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1, obálka 12,1 x 9,5 cm, adresa: Velectěný pan JUdr. Albín Bráf, profesor na č. universitě, přisedící zemského výboru, Praha, Malá strana, zemský dům

V <Praze> Malči^a dne 16. srpna 1888

Milý našlíčku!

Pout' je šťastně odbyta i jsme rády, že je zase svatý pokoj, byly jsme všechny unaveny. Sedělo se velmi dlouho u stolu, pak se pila káva a my s Marií dělaly výsluhy. Pak se společnost rozešla, zůstal jen pan farář Kudrna¹ a pan Purkyně z Chotěboře. Já šla pokrmit ze zbylého chleba zvířata v chlívě i v zahradě. /Pan farář s panem P[urkyněm] odejeli./ Na to jsme se procházely po zahradě. A již tu byl večer, ani jsme se nenadály, <tak> byl celý den pryč. V noci byla silná bouře i přšelo. Ráno bylo zataženo, ale vyjasnilo se zase. Snad tedy bude zase hezky. Vzduch je velmi příjemný, slabý i vlhký. Nepříliš teplý i slabý osvěžující větřík. Připravovala jsem si /dopoledne/ rybíz na šťávu i zavařovala meloun. Mařenka žehlila Tvé košile i odpoledne bude prát malé prádélko. V sobotu a v neděli bude doma u maminky. Ráda by stále věděla, jak dlouho tu bude, což jí arci nemohu říct. Píšeš v dnešním listu, že není zcela jisto, že přijedeš v sobotu. Snad zítra přijde určitá zpráva. Bude i času dost, dostaneme-li list se zprávou o Tvém příjezdu v sobotu ranní poštou. <Jinak arci by jsi> Bylo by tu ještě čas koně poslat do Jeníkova k odpolednímu vlaku. Když by jsi však v pátek nevěděl ještě, kdy přijedeš, bude pak nutno telegrafovat, abychom to včas věděli k vůli příležitosti. Nepřivezeš maminku [s] sebou? Těším se již na Tvůj příjezd. Jen aby jsi příliš <nepospích> odtud^b nespíchal, je mně to podezřelé, že se nezmiňuješ o tom, jak dlouho tu zůstaneš. Ty šeredný, jistě nic dobrého neobmyslíš. V Malči je to nové, že dostávají stále objednávky na sýra. Dnes tu dokonce byl obchodník z Prahy, který dostal na ukázkou sýra. I chce odebírat všechno, který se vyrábí. Vidět, že se to mělo dříve již lépe popadnout. Marjánka je celá blažená i Marie je spokojená.

¹ Václav Kudrna (1844–1904), farář z Nové Vsi.

Škoda toho sýra, který přišel na zmar. Byla jsem tomu ráda, že Václav Tě našel, myslela jsem, že Tě vůbec nestihne. Jen aby se s lékařem poradil a dle toho řídil. Pan Stroupežnický dnes psal Marii list o tom, že přijde s Václavem k Michlovi.² Marie dostala list od paní Lauerma[nnové] (dlouho čekáný). Paní L[auermannová] je v Nymburce. Pan Agathor Klent prý měl pouze osypky i paní L[auermannová] se za čas do Hvězdy³ vrátí.⁴ Marie stále ještě čeká návštěvu paní Svatové a pana profesora Alberta, myslím však, že marně. S Bohem, milý našlíčku. Piš zase. Piš, kdy přijedeš. Co dělá Tvá maminka, odejela již? Líbá Tě Tvá žena

Libuše

Se zdravím se mně vede zcela dobře. Mám prý Ti vyřídit, že Adámek⁵ se vymlouvá, že nemůže přijet, protože staví. Všichni pozdravují^c.

---

^a Nadepsáno nad škrtnutým slovem.

^b Nadepsáno nad škrtnutým slovem.

^c Věta „Mám prý Ti vyřídit...“ je marginální poznámkou na první straně v levé části dopisu shora dolů ve dvou řádcích obráceně k hlavnímu textu. Věta „Všichni pozdravují“ je poznámkou na poslední straně v pravé části dopisu v jednom řádku zdola nahoru obráceně k hlavnímu textu.

---

² František Michl, prof. MUDr. (1850–1900), český lékař, jeden z nejlepších pražských chirurgů. R. 1883 jmenován docentem na české lékařské fakultě, r. 1891 profesorem.

³ Obora Hvězda je přírodní památka na území Liboce v hlavním městě Praze. 50.0831739N, 14.3276931E.

⁴ Anna Lauermannová-Mikschová koupila r. 1881 vilu od svého přítele Julia Zeyera v Liboci, která se nacházela hned vedle královské obory Hvězda.

⁵ Karel Adámek (1840–1918), národohospodář, mladočeský politik, zemský a říšský poslanec, spisovatel, národopisec.

70

17. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 12,9 x 20,5 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

17. srpna 1888^a

Drahá moje Libuše

Tvé milé psaníčko z 15. bylo sice 16. v Praze, ale bezpochyby teprve včera večer dodáno bylo <do> zemského výboru, když již bylo po sezení, a teď v 9 hodin ráno jsem jej dostal. Dle všeho soudím, že jsi zdráva, a to je hlavní věc, napadalo mi chvílemi, jestli snad nejsi churavá. Ty můj miláčku! Musíš mi zůstat zdráva a pořád, já jsem si včera večer myslel, co asi děláš a jak by mi strašně prázdno všecko bez Tebe [bylo].^b Myslíval jsem před svatbou sám někdy, zdali Tě budu mítí stále tak vřele rád, ale podobá se, že opravdu, jsme už jaksi přikováni k sobě a nedá se to uvolnit, spíš se to sceluje pořád více a utužuje. Maminka chce jeti v neděli do Třebíče. Vidím ale, že by měla přece chuť podívati se do Malče, jen kdyby se nebála, jak jsem Ti už včera psal. Já následkem toho počkám až do neděle, pojedu s ní. Zítřka (v sobotu) pošlu Vám telegram. Nepojede-li maminka do Malče, tak bych ji nejráději doprovodil do Německého Brodu,^{c1} aby nejela sama, odtud bych přijel do Chotěboře asi ¾ 3 a byl bych k svačině v Malči. Pro ten případ bych arci prosil maminku /naši malečskou/, aby mi nenechávala oběd, poobědval bych se svou matkou ve vagonu. Dnes každým způsobem ještě večer u matky na vše se vyptám, a zítřka dám pro jistotu telegrafickou zprávu. Byl tu nějaký Francouz, který měl odporučením na tatínka, eventuálně na Bohuše, pak na Pinkasa, Gablera² atd. Nikdo nebyl z nich tady. Já jsem měl včera sezení a dnes již od 9 hodin. Řekl jsem tedy

---

¹ Město ve stejnojmenném okrese, v kraji Vysočina, 23 km severně od Jihlavy na řece Sázavě. 49.6078494N, 15.5806864E.

² Vilém Gabler (1821–1897), ředitel Vyšší dívčí školy v Praze, politik staročeské strany, redaktor, dramatik, historický publicista, překladatel, poslanec Českého zemského sněmu a Říšské rady.

Reinwartovi,³ knihkupci, jenž v té věci se mnou mluvil, aby ho zavedl k Puffkemu⁴ a ke Trakalovi. V redakci „Politik“ byli, ale u Schicka,⁵ což mi není milé. Ostatně bych neměl kdy mnoho se s ním zabývat, mám plno práce s volbou, přípravami pro sjezd, a hlavně s přípravami pro sněm. Chodí s ním prý Reinwart. Kdyby neměl paní s sebou, bylo by snad šlo pozvati ho do Malče a byl bych v tom směru snad i telegrafoval, ale to jsem z té prvé příčiny neučinil. Dnes večer máme slavnostní představení v národním divadle, Don Juan⁶ s Benonim,⁷ Veselým,⁸ Paršovou⁹ atd.¹⁰ Zítřka o 9. hodině slavná mše u sv. Víta. Teď jest 11 hodin, referoval dosud teprve jeden přisedící, jest dosti pochybno, zdali budeme hotovi. Na psaníčko Tvoje, jež má dnes dojít, nečekám, přišlo asi už na hlavní poštu, ale odtud jde na malostranskou a to trvá, jak bylo vidět, celý den. Doma nic nového. Včera večeřel jsem doma u nás. Měl jsem co dělat. Očekávej tedy zítřka telegram. V každém případě dojde do neděle zpráva v čas, uvidím Tě o nějakou chvíli později, ale stejně srdečně a radostně. Že ti zůstanu nejspíše až do soboty ráno.

Líbám Tě vřele.

Tvůj

muž Albín

17. srpna v zemském výboru.

---

^a Datum dopsáno modrou tužkou a s otazníkem. Nejedná se o autorův rukopis.

^b Doplnění chybějícího slovesa.

^c Havlíčkův Brod, do r. 1945 se jmenoval Německý Brod.

---

³ Antonín Reinwart (1856–1929), nakladatel, knihkupec, vydavatel a propagátor hospodářské literatury.

⁴ Eugen Puffke-Lipnicki (asi 1838–1902), polský publicista, redaktor časopisu Politik, vídeňský zpravodaj.

⁵ Ignác Schick (1841–1899), novinář a lékař.

⁶ Opera rakouského hudebního skladatele Wolfganga Amadea Mozarta. Světovou premiéru měla v Nosticově (dnes Stavovském) divadle v Praze 29. října 1787 za účasti skladatele.

⁷ Benoni Bohumil (1862–1942), operní pěvec, hudební pedagog.

⁸ Karel Veselý (1861–1904), operní pěvec.

⁹ Olga Zikešová, roz. Paršová (1853–1941), operní pěvkyně.

¹⁰ Slavnostní představení společně s národní hymnou na počest císařových narozenin. Více informací o představení a obsazených rolích viz *Národní listy* ze 17. srpna 1888, Praha, roč. 28, č. 228, s. 6.

71

17. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál rukopis, psáno perem na s. 1-2, dvojarch, 11,5 x 17,8 cm

17. srpna 1888^a

Má drahá Libuše!

Šel jsem hned po sezení sem k mamince a od ní Ti píšu. Prosím tedy na jisto o koně na neděli do Jeníkova k 1. hodině. Je mi líto koní, že půjdou v horku, ale nedá se to s odjezdem v sobotu udělat. Přijedu bezpochyby sám. Tvé psaníčko včerejší došlo mne, když už moje dnešní bylo expedováno. Těším se, že jsi zdráva a že nebylo příčiny ke starosti. Vzhledem k tomu, že se v neděli uvidíme, jest toto asi poslední psaníčko, jež Ti píšu, než se uvidíme. Toužím po tom Tě obejmout a zlíbat, tak trošičku zlíbat. Na shledanou tedy, budu zítra pro všecku jistotu telegrafovat, a protože hodlám jeti na Jeníkov, tedy ovšem o kousek oběda prosím.

Tvůj muž Albín

Rodičům líbám ruce, všem pozdravy, také od matky.

---

^a Datum dopsané pravděpodobně později, psané inkoustem světlejší barvy.

27. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,5 x 17,9 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

Drahá Libuško!

Přijel jsem ve zdraví. Nechal jsem Mařenku při věcích, jež ona pomocí najaté ženy dopravila domů, a sám jsem šel přímo do zemského výboru.¹ Tam byla řada návštěv. Nejprve dr. Růžička ptá se, nevíme-li nějaký slušný dům, kam by se mohla dáti dívka z venkova na byt. Věděl jsem jen o paní Novotné a paní Berrové,² detail o žádné, ani byt. Víš-li o nich něco, napiš mi. Chce mít pro dívku, jež byla v německých školách a může platit, slušnou českou rodinu, kde by při dobrých společenských mravech se mluvilo česky. Na to kromě několika úředních návštěv přišel hrabě Frant[išek] Thun.³ Potřebují kandidáta do ř[íšské] rady a 3 kandid[áty] do sněmu, přišel se mne ptáti v radu stran některých osobností mj. stran Milana Nevole⁴ (on má podíl na Svob[odných] Hamrech)⁵ a stran Gustava Jahna.⁶ Dal jsem o obou informaci, jakou jsem mohl. O Jahnovi jsem řekl, že ho osobně neznám, ale co jsem o něm slyšel, že mne opravňuje k úsudku, že se dá volit rád, ale že jim mnoho platen nebude.⁷ Na to jsem šel o 3. hodině domů. Leželo tu zcela málo dopisů pro mne. Zapomněl jsem udati Mařence, kde je položen [klíč]^a od mého

¹ Z činnosti zemského sněmu v těchto dnech např. svolení žádosti družstva Národního divadla, aby památní spisy a závěreční kámen byly vloženy do zdi Národního divadla, předložení zprávy sněmu s návrhem, aby městskému muzeu v Budějovicích byla povolena zemská roční subvence 2500 zlatých, k žádosti obce Maršovic bylo technickému oddělení při zemském výboru pro silniční stavby uloženo, aby vypracoval plán silnice z Maršovic přes Šumburk do Jistěj. Viz *Národní listy* z 23. srpna 1888, Praha, roč. 28, č. 234, s. 2. a *Národní listy* z 26. srpna 1888, Praha, roč. 28, č. 237, s. 3.

² Marie Berrová, vdova po c. k. profesorovi vyšší reálné školy.

³ František de Paula Antonín hrabě Thun-Hohenstein (1847–1916), právník a politik, říšský poslanec, dlouholetý místopředseda v Čechách, ministerský předseda Předlitavska.

⁴ Milan Nevole, doc. PhDr. (1846–1907), chemik, cukrovarský odborník, podnikatel a odborný spisovatel.

⁵ Svobodné Hamry jsou sídelní lokalitou typu vesnice a název katastrálního území v krajinné oblasti Železných hor v okrese Chrudim náležejícím do Pardubického kraje. 49.7736931N, 15.8334044E.

⁶ Gustav Jahn, JUDr. (1856–1929), ředitel Jednoty zemědělské, redaktor Českých listů hospodářských.

⁷ Volby do zemského sněmu se konaly dne 11. září 1888. Byli zvoleni tři kandidáti konzervativního výboru: JUDr. Eugen hrabě Černín, JUDr. Gustav Jahn a Kamil rytíř Stangler. Viz *Národní politika* z 12. září 1888, Praha, roč. 6, č. 254, s. 2.

pokoje, proto se do pokojů ani nedostala, až jsem přišel. Poobědval jsem jakž takž a přišel Zucker, seděl tu dlouho, rostou mu jaksi křídla. Článek v nedělní „Politik“ nebyl od něho, nýbrž od Randy.⁸ Antonína jsem ještě neviděl. Zeitham[m]er si mne objednal na šest hodin do klubu. Možná, že zatím Antonín přijde, dám ho pozvat na večeři a sejdu se s ním tedy ještě dnes. Vzpomínám mnoho na Tebe, co děláš, jak se máš a jsi-li dobré mysli, však při tom [bud']^b na sebe a na své zdraví opatrná. Prosím Tě o to, dbej svého zdraví. Čas rychle uplyne a budeme zase pospolu. Těším se na to, že spolu ještě nějakou chvíli strávíme v milé zahradě malečské a v kraji, který mi stále více k srdci přirůstá. Rodičům líbám ruce, všechny pozdravuji a Tebe stokrát vřele líbám.

Tvůj

Albín

27. srpna 1888.

---

^a Doplnění chybějícího podstatného jména.

^b Doplnění chybějícího slovesa.

---

⁸ Článek nebylo možné získat.

73

27. srpna 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,4 x 17,8 cm, obálka 12,1, x 7,9 cm, adresa: Velečtý pan JUDr. Albín Bráf, profesor na č. universitě atd., Praha II, Ostrovní ulice č. 2

Maleč 27. srpna 1888

Milý nafoušku!

Po odjezdu Tvém bylo tak příjemno v zahradě, že jsem se vzdala úmyslu lehnout si na chvíli a nelitovala toho /též/ v nejmenším. Byl neobyčejně lahodný vzduch. Snídali jsme též v zahradě. Seděly jsme pak s prací pod třinácti lipami, i maminka, paní Vaňourkova a já. Vzpomínala jsem na Tebe a myslím, že jsi jistě až do Jeníkova měl příjemnou cestu, a že jsi ještě na rozloučenou užil dobrého vzduchu. Na dráze arci již asi bylo teplo. Máme zde v zahradě nyní 18 stupňů. Okolo jedenácté šly jsme paní Vaňourková i já cestou k jeníkovské obci, usadily se tam, i tu se vraceli z procházky pan Jahn¹ s Marií. Šli s tatínkem do Předboře,² odtamtud lesem až k jeníkovské obci. Vrátily jsme se též domu. Chtěly jsme se jen trochu projít, aby jsme užily hezkého času. Pily jsme právě mléko. Píšu Ti nyní, an si hodlám po obědě trochu zdřímnout. Vede se mně zcela dobře i vzpomínám, co asi děláš, jak jsi se do Prahy dostal, jak se Ti tam asi bude zdát v bytu. Bojím se, že tam bude velké dusno, bude třeba hodně větrat večer i ráno. Též bude-li horko, měl by jsi se studeně omývat. Nezapomeň na to. Piš mně, jak jsi to našel v bytu, co Mařenka dělá, uklízí-li pěkně a praší. Doufám též, že jste vikuálie vypakovali a do spíže uložili, /Mařenka, že si vzala vařivo^a/, a že koroptvičky brzo sníš, aby se vám nezkazily. Nech též kredenc vyvětrat, vytřít, je-li třeba. Piš mně, nemáte-li tam moli, nerozmohli-li se Vám tam příliš švábi. Co je v Praze nového? Čekalo Tě mnoho spisů v zemském výboru? Co dělá Antonín? Má dobré zprávy o mamince?

---

¹ Jiljí Vratislav Jahn (1838–1902), chemik, středoškolský profesor, básník, odborný spisovatel a politik, poslanec Českého zemského sněmu a Říšské rady za staročeskou stranu, redaktor Národních listů, ředitel reálky v Pardubicích a dívčího gymnázia Minerva.

² Malá vesnice, část obce Maleč v okrese Havlíčkův Brod v Kraji Vysočina, nachází se asi 2,5 km východně od Malče. 49.7650722N, 15.7102661E.

A co Viktor? Kdy by mohl přijet do Malče? Paní Vaňourková dnes povídala, že bude muset brzo do Prahy, an^b čeká návštěvu syna i snachy. Katyna dostala velký dopis od paní Buvové, kde ji zve do Veselí. Není jí posud lépe, k velkému domlouvání zůstala ležet (což měla včera udělat). Bolí ji též hlava. Horkost však nemá velkou a myslím, že má zbytečně strach. Představuje si vše, co by se jí mohlo stát. <Nato> a co jí snad je. Zatím však snědla ráno /s chutí/ několik hrušek, které jsem jí přinesla, a myslím, že [je]^c to dobré znamení. Kdyby měla skutečný zápal, neměla by žádné chuti k jídlu. Je strašně úzkostliva. Jinak tu není mnoho nového. Škoda, že v době, kdy jsi tu byl, nebylo tak teplo a příjemno, zkusíš zase horka v té nešťastné Praze. S Bohem, milý nafoušku, měj se dobře a piš mně hodně obšírně, co děláš i jak se Ti vede.

Líbá Tě Tvá žena

Libuše.

Ode všech pozdrav. Neměj o mě žádné starosti, budu nesmírně opatrná i hodná. A vede se mně velmi dobře.

---

^a *Vařivo* (zast.) = surovina k vaření, pokrm.

^b *An* (kniž. a zast.) = protože, když.

^c Doplnění chybějícího slovesa.

74

28. srpna 1888

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11 x 16,6 cm

28. srpna 1888.

Drahá ženo!

Tvé milé řádky došly, jsem rád, že jsi ihned psala a že se Ti vede dobře. Vrátil se včera večer z klubu, sešel jsem se s Antonínem, který se mnou zůstal u večere a na malečské koroptvičce si pochutnával. Na to se nebezpečně zahlodal do mého sýra. Čtverák. Přes to jsem mu řekl, aby přišel denně na večeri sem, abych tu nebyl sám. Já tomu samotářství už odvykl. Viktor přijede dnes večer z Rokycan. Kdy se jeho úřední funkce zde skončí, dobře sám nevím. Každým způsobem mu pozvání vyřídím a prosím zase Tebe, abys mi napsala, kdy půjde příležitost. O mamince nových zpráv nemáme. Já ani sám jí také dosud nepsal. To je rozdíl mezi manželem a synem! Je to hanebné! Tuze brzo jsem šel spát, ale byl jsem záhy vzhůru. Jenom že mi sedí jistý politický brouk pořád v hlavě a bzučí bez ustání. Chodím po světnici a málo dělám. Šel jsem pro to raději záhy z domu, napřed do tiskárny nahlédnout, jak pokračuje tisk bankovního statutu, pak do zemského výboru. Už jsem měl poslední kus v ruce, který jsem ještě chtěl vyříditi. Tu přišel zase Frant[išek] Thun a byl u mne přes hodinu. Přišel předem informovati se o libeňském Doubkovi.¹ Pak vypravoval, že navrhl v jejich komitétu Jahna (dr.), <ale> a že byl přijat, však po schůzi že kdosi svěřil jeho sekretáři, že Jahn přijde co nejdříve pod sekvestra^a a strhne prý Mündla² s sebou. Proti Nevolovi vystoupil prý pan probošt Náhlovský, že prý je náboženství unitářského³ a vypravoval prý celou jeho ženitbu. Já ovšem už den před tím jsem Thunovi řekl, že se majetkové poměry Jahnovy nelíčí růžově a že Nevole je unitářské víry. Odbyvše to, pustili jsme se do politiky, a musím říct,

---

¹ Josef Šebestián Daubek (1842–1922), rakouský a český šlechtic z rodu Daubků, podnikatel a politik, poslanec Českého zemského sněmu, člen Strany konzervativního velkostatku.

² Alois Mündl, poslanec zemského sněmu.

³ Organizačně nejednotný proud v rámci protestantské liberální teologie. K základním teologickým stanoviskům patří zejména odmítání trinitárního dogmatu a odmítání plného božství a pre-existence Krista.

ač mnohé je mému mnohem vřelejšímu národnímu stanovisku nesympathické, to, co ten ještě nepříliš starý člověk pověděl, mělo hlavu a patu, jest v tom mnoho politické soudnosti. Dnes chvátám, povím to tatínkovi a Marii někdy ústně, z téže příčiny neposílám Ti ještě prášek a bavlny. Odejde to vše zítra, musím ještě dříve tu Fantasku koupit. Z Tvého psaníčka zodpovím ještě, že nevidím, aby se byli moli rozmohli, švába jsem dosud nepotkal. Mařenka dá ruku líbat. Pere. Horko není přílišné, je skoro trochu na děšť. Bylo prý zde vůbec hezky jen v sobotu a v neděli.^b Slečně Katyně přeji dobrého zdraví. Líbám ruku rodičům, všechny ostatní milos[tivých] kruhů [?] pozdravuji.

Líbá Tě vřele Tvůj Albín^c

---

^a *Sekvestr* = nucená úřední správa majetku, úředně ustanovená přechodná správa.

^b Původně napsáno dohromady „vneděli“, poté autorem rozděleno čárkou.

^c Od věty „*Líbám ruku rodičům*“ se jedná o marginální poznámku na poslední straně v levé části dopisu v jednom řádku obráceně k hlavnímu textu.

75

28. srpna 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 14,6 x 23 cm

V Malči, dne 28. srpna 1888.

Milý mrňafounku!

Děkuji Ti za Tvé psaníčko, jsem ráda, že jsi se šťastně domů dostal a hned mně o sobě zprávu podal. Mně se daří stále dobře. Včera jsme po svačině šli na procházku ke Lhotce¹ i odtud jsme chtěli do lesa (paní Červinková, paní Vaňourková, pan ř[editel] Jahn i já). Bylo velmi příjemno i jasno. Když jsme však přišli do vsi, začlo hřmít a nedošli jsme ani za stodoly statků, spustil se liják. Ukryli jsme se tedy u sedláka jednoho bohatého i čekali tam, až déšť přestal (v sednici se 6 okny). Pan ředit[e]l šel dolů pro vůz, zatím však ho již potkal. Po cestě se řinuly pravé potoky vody tak, že by jsme si byli nohy promočili při chůzi. Dostali jsme se šťastně domů vozem. Dobře, že nás liják nezastihl v lese, ale ve vsi. Byly by jsme promokli do kůže. Toho dne se nesmírně <bylo> mnoho^a sklízelo. Ani poledne takřka nedrželi. Bylo by se, kdyby byl čas vydržel, až do půl desáté večer prý pracoval[o]. Déšť to vše zase pokazil, je to letos věru smutné. Vzдор tomu se sklídilo dopoledne i po obědě dosti mnoho obilí. Pršelo pak ještě v noci, takže je země hodně namoklá. Dnes je opět hezky, ráno slunce nesvítilo, nyní však se zcela vyjasnilo. Jen aby zase nějaká bouře nehrozila. Vzduch je příliš nasycen vlhkostí. Dnes, kromě malé procházky v zahradě, sedíme doma, od země by bylo vlhko venku k sezení. Píšeš, že byl u Tebe dr. Růžička, že hledá byt pro děvče, které by chtělo česky mluvit a v rodině být. U paní Novotné a paní Berrové, jsou to vlastně ústavy, kde je mnoho děvčat (takřka výhradně jen mladších, chodících do školy) pohromadě. Mohl by jsi dr. Růžičkovi jistě s dobrým svědomím odporučit. Přeje-li si rodinu a ne ústav, paní Vaňourkova tato mí od 15. září prázdný pokoj. Raději by si vzala děvče (než jako dříve pána na byt). Děvče by tam bylo dobře uschováno, mělo by pokoj pro sebe. Společnost paní Vaňourkové i slečny učitelky, s kterou by mohlo v češtině se cvičit.

---

¹ Není jisté, o jakou konkrétní Lhotku se jedná. V okolí Malče se nachází několik Lhotek: Dolní, Horní, Vestecká, Libická a Klokočovská.

Též by mohla mít s paní Vaňourkovou /když by si toto přála/ francouzskou konversaci, piano k dispozici atd. Odporuč to tedy dr. Růžičkovi, paní Vaňourkova sama co nevidět do Prahy se vrátí. Co se týče těch dvou ústavů, posílají se děvčata k paní Novotné k vůli němčině, pěstuje se tam německá konversace. Hledí se tam mnoho na zevnějšek, /strojejí se silně/, méně na učení. Je to dražší. U paní Ber[r]ové zase je to čistější, lacinější. Hledí se více k tomu, aby se děvčata opravdu učila a vzdělávala. Slečny Ber[r]ovy (dvě, jedna myslím vyučuje frančtině, druhá je pianistka dobrá) jsou inteligentní děvčata. To je vše, co o těch ústavech vím. Paní Ber[r]ova bydlí v Krakovské ulici,² paní Novotná v tomtéž domě, co paní Jelínková.³ Neměla bych k žádnému /z těch/ ústavů velkou důvěru (přijde arci na to, co si hlavně přejí). Co se týče paní Vaňourkové, rozumí se, že by si chtěla vzít k sobě někoho jen v případě, že by to bylo na celý školní rok, jinak by raději pokoj pronajala. Přečetla jsem tatínkovi o tom, že byl u tebe hrabě Thun a že hledají kandidáty. Privil, že by Milan Nevole mohl být dobrý i do říšské rady⁴ (Bohuš povídá, že je Massarykovec). Jahnem arci nebyl nadšen. Privil to, že by upozornil kupř. na /statkáře/ Seiferta⁵ z Bělé⁶ /do sněmu/. Ten že je schopnější o mnoho.⁷ Je to mladý čiperný, slušný člověk, Staročech i rozumný dosti. Pak si sedl a začal vyhledávat i privil, že mně dá ještě některé adresy /které zaslouží uvážení/, abych Ti je napsala. Konečně napsal celý seznam, který Ti tuto posílám.^c O těch všech arci tatínek neví. Museli by se prý vyptat na ně jací jsou. I chtěli-li by /jít/ zvláště Ti, u nichž je otazník. O[d]poručoval však Seiferta i Radimské[ho].⁸ Milý mrňafounku, vzpomínám na Tebe, jak se Ti daří i co asi děláš. Piš mně zase brzo a

---

² Nabídka v novinách: „*Dívky z dobrých domů přijme do bytu a pečlivého ošetření pí. Berrová, vdova po c. k. professoru v Krakovské ul. č. 7, I. posch. Piano k použití. Důkladné vyučování frančtině v domě.*“. Viz *Národní listy* z 18. září 1895, roč. 35, č. 258, s. 8.

³ Růžena Jelínková-Doubková (cca 1848–1923), osvětová pracovnice kulturních a ženských spolků. Byla členkou např. Českého spolku pro komorní hudbu, Hlaholu, Komitétu dam pro městské opatrovny aj.

⁴ Říšským radou se však nestal, věnoval se čistě vědecké práci v chemických oborech a cukrovarnictví.

⁵ František Seifert, též Sajfert (1856–1911), velkostatkář, poslanec zemského sněmu a říšské rady, vykonával funkci okresního starosty, člen zemské komise pro výdělkovou daň.

⁶ Městys v okrese Havlíčkův Brod v Kraji Vysočina, ležící 9,2 km od Havlíčkova Brodu. 49.6429144N, 15.6909617E.

⁷ Do sněmu byl Seifert zvolen v zemských volbách dne 5. ledna 1889 společně s dalšími dvěma poslanci za skupinu konzervativního velkostatkářstva. Viz *Národní politika* z 5. ledna 1889, Praha, roč. 7, č. 5, s. 2.

⁸ Václav Radimský, JUDr. (1839–1907), velkostatkář, politik staročeské strany, národohospodář, právník, podnikatel, poslanec Českého zemského sněmu. Do sněmu byl r. 1889 zvolen po volbách 2. a 5. července, a to za Kolín, Kouřim, Poděbrady, Sadská. Viz *Národní listy* z 5. července 1889, Praha, roč. 29, č. 183, s. 1.

hodně obsírně co děláš. Co dělá Antonín i Viktor? Co píše maminka? Piš mně též, jak hospodaříte s Mařenkou, uložili-li jste vše řádně do spižírny. Vzala-li si tam vařivo i vše, jak jsem Ti říkala? Piš mně o tom. Zdali pak tam nemáte moli? Práší a uklízí Mařenka? Nemáte přílišné horko v bytu? Zde je velmi teplo, soudím, že bude horko v Praze. Katyna již volala, nařiká, že je pitomá. Paní Červinková dostala dopis od pana Šuberta o Oněginovi. Je velmi spokojen s překladem.⁹ I přeje si úvod o básni Puškinově,¹⁰ který by se též v nějakém časopisu uveřejnil.¹¹ S Bohem, ňafoušku, Tvá žena

Libuše

Poroučím se Vám uctivě, pane profesore, lituji, že nemohla jsem osobně tak učiniti.^d Pan ředitel Jahn odjíždí. Co pak dělá pan. L[adislav] S[troupežnický] a co pan profesor Thomayer? Ode všech pozdravení.^e

---

^a Nadepsáno nad škrtnutým slovem.

^b Česká Bělá.

^c Seznam se v korespondenci nenachází.

^d U této věty se nejedná o rukopis autorky, chybí podpis.

^e Od věty „Pan ředitel Jahn odjíždí...“ se jedná o marginální poznámku na poslední straně v levé části dopisu zdola nahoru v jednom řádku směrem k hlavnímu textu.

---

⁹ Marie Červinková-Riegrová přeložila z ruštiny na přání skladatele Čajkovského, a výzvu ředitele Národního divadla v Praze Františka Adolfa Šuberta, operu Eugenij Oněgin. Její premiérové uvedení na scéně Národního divadla, s překladem původního textu z ruštiny do češtiny, provedl osobně autor Peter Ilič Čajkovski. Časopis Dalibor se o překladu zmiňuje takto: „*Zmíniti se ještě dlužno o vzorném překladě libreta, jež obstarala pí. M. Červinková-Riegrova. Obšírná předmluva vážené spisovatelky, svědčící o hlubokém studiu básně Puškinovy i hudby Čajkovského, dodává knížce vzácné ceny odborné.*“ Viz *Dalibor: časopis pro všechny obory umění* z 22. prosince 1888, Praha, roč. 10, č. 47-48, s. 369–371.

¹⁰ Alexandr Sergejevič Puškin (1799–1837), ruský básník, prozaik a dramatik. Tento představitel romantismu bývá považován za zakladatele moderní ruské literatury.

¹¹ K vydanému libretu napsala na Čajkovského žádost stať o Puškinově Evženu Oněginovi a o transformaci básně do dramatické podoby (samostatně vyd. v *Hlasu národa* 1888).

76

29. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,1 x 16,7 cm, dopisní papír, filigrán č. 2

29. srpna 1888.

Můj drahý Broučku!

Poněvadž jest dnes středa a já chci brzo jít do zemského výboru, píšu Ti ještě před snídaním. Včera jsem měl až do večera co korigovat na bankovním statutě. Teď si přijde člověk z tiskárny pro ukončení. Večer přišel Antonín. Měli jsme guláš a zbylé od oběda restované knedlíky. Antonínkovi chutnalo, mně méně, protože jsem měl plnou hlavu. Na to, poněvadž jsem dříve ani nevyšel, doprovodil jsem Antonína do jeho bytu, kamž /o ½ 10 večer/ přijel z nádraží Viktor. Má svůj byt ještě v nepořádku a bude tam spát. Kdy a zdali bude mobilním, ještě neví. Každým způsobem mi pověz, kdy pojedje příležitost'. Já budu mít dosti práce a nejhezčí jest, že Zeitham[m]er, kterého jsem vybídl, aby na sjezdu pojednal on sám o tom, o čem měl Adámek jednat, nechce a prosí, abych jen já to převzal. Dům mu hoří nad hlavou, ale jeho pohodlnost' se ještě nevyburcovala. Zeptej se tatínka, co dělat. Mám to za nevhodné, aby ve schůzi, která je quasi^a voličskou o říšské radě a její působnosti, referoval někdo, kdo není členem jejím. To vypadá, jakoby naši páni neměli pro to člověka. O sněmu budu rád referovat, když nebude jinak. A pak: obojí nezmohu a bez přípravy nepůjdu. Mám tedy vyzvati Slavíka¹ či koho? Marii posílám „Fantasku“. Šel jsem pro ni naschvál k Urbánkovi,² abych se ho zeptal, jestli by nevzali překlad slečny Katyny. Bohužel jsem jméno autorky už zapomněl. Ale, když jsem řekl, že to prý je znamenitá spisovatelka švýcarská, a že slečna Bayerova³ autorisací u ní samotné opatřila, rozjasnila se rudě ovoušená tvář pana Velebína i děl: „Prosím, račte tu slečnu požádat (nejmenoval jsem jméno), aby nám

---

¹ Josef Eugen Slavík (1848–1916), politik, poslanec Říšské rady a starosta Mladé Boleslavi.

² Velebín Augustin František Urbánek (1853–1892), hudební nakladatel a známý organizátor hudebních produkcí v Praze.

³ Anna Bayerová, MUDr. (1852–1924), historicky druhá česká lékařka, promovaná roku 1881 v Bernu.

to laskavě poslala.“ Řekl bych (to pravím já, ne ten Velebín), aby udělala malou představu a něco o autorce /v ní/ pověděla. Ještě něco. Včera jsem potkal pana Šub[e]rta a ve své obvyklé uctivosti nemálo jsem ho pozdravil, div klobouk neuletěl, zeptal se tuze zdvořile, jak se mu vede, a použil té<ž> příjemné příležitosti (či krásné příležitosti), abych ho upozornil, co se Marie lopotila s Oněginem. Venku je krásně. U Vás asi též. Jsem rád, že užiješ ještě několik těch pěkných dní v Malči. Vždyť to beztoho letí, ten čas! Rodičům líbám ruce, pozdravy všem. Tebe tuze srdečně líbá a pozdravuje.

Tvůj muž Albín

---

^a *Quasi* (lat.) = jakoby, skoro, takřka.

30. srpna 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 14,6 x 23 cm

V Malči 30. srpna 188[8].

Milý nafoušku!

Píšu dnes ve spěchu. Otec byl <p> v Předboři, čekala jsem s listem, až přijede, abych zvěděla odpověď na Tvé otázky, a nyní již je hodně. Mimo to <od> chci /Ti/ poslat něco ovoce i sama jsem pro ně právě byla v zahradě i zapakovala je. Doufám tedy, že si na mne vzpomeneš a s chutí je sníš. Otec pravil, že neví, o <jaký> co se jedná. Zdali o zprávu školskou neb národohospodářskou. O budgetu^a školském že <snad> by měl^b referovat Zeitham[m]er. Je-li to zpráva národohospodářská, že by to měl být někdo, kdo byl v komisi. V té komisi, že byli tři. Adámek, Kaizl, Hevera.¹ Otec myslí, že si dá Adámek ještě říct, že <bude> to převezme, až přijde na sněm (že o tom již měl přednášky). Když ne on, tedy z nouze Hevera. Jiný by prý to neměl být (Ty prý by jsi konečně mohl též, když by jinak nebylo, co národní hospodář, to je ale nesmysl!!). Dále Ti vzkazuje Marie, že Ti bude psát, že nemáš věřit Hubáčkovi!² Václav Tě prosí <aby jsi sdělil úřadovi>, má pohromadě ty žádosti <zemského> pro toho blbého hochu, aby jsi mu sdělil, má-li to adresovat na zemský výbor, jednoduše, či nějak zvláště? Pak, jak je úřední titul ústavu, do kterého by <on> hoch^c žádal. Dále, může-li to podepsat ředitelstvo statku společně s představenstvem? Bude-li to tak dobře? Milý nafoušku, děkuji Ti mockrát za Tvou zásilku, jsi věru roztomilý, že jsi vše tak obstaral. Ovoce posílám v škatuli od mašinky strouhací /ulož ji tedy/. Piš, kdy Viktor může. Paní Vaňourkové je to jedno, v sobotu neb v neděli. <Piš to> ať tedy Viktor určí, kdy chce přijet. <S Bo> může třeba telegrafovat. Nezapomeň na to, aby paní Vaňourkova věděla kdy. <Pojede> stačí arci, budeš-li psát. Katyna byla celá paf a bude Ti zítra psát o té Tvé andělské

¹ Čeněk Hevera (1836–1896), politik za staročeskou stranu, organizátor hospodářského života na Kolínsku a odborný spisovatel, publicista v oblasti národohospodářství a problematiky samosprávy. Podílel se na vzniku průmyslových podniků, usiloval o rozvoj družstevních záložen, zasedal v Českém zemském sněmu a na Říšské radě.

² Josef Hubáček, JUDr. (1850–1900), právník a konzervativní novinář staročeské strany, šéfredaktor Národní politiky a Hlasu národa.

laskavosti. Přiloží lístek k psaní tlusté paní. Mluví o tom, že by /snad/ odejela příležitostí, která by pro Tebe byla. Nepospíchá právě do Veselí. Kdy by jsi sem přijel? A kdy^d by jsme jeli? Rodiče arci též nejdéle v neděli 9. odsud jedou. Sýrašství pronajato od 1. října.^e Marie mně pravila, že bude se mnou mluvit stran holky sýrašské. Rozmýšlí se snad trochu, nemá-li si podržet místo Tóny.³ O tom arci neříkej Mařence. Budu o tom psát budoucně. Přechválila jsem si /to/ v posledním /listu/. Včera večer mně nebylo dobře. Měla jsem dosti špatnou noc, za to je mně nyní zase dobře. <měj> S Bohem, měj se dobře, nemysli moc na politiku, nedej si jí humor kazit. Jez dobře, ňafoušku, ať mně zase špatně nevypadáš. Antonína i Viktora pozdravuji. Mamince jsem nepsala posud. S Bohem.

Piš brzo své Libuši.

---

^a *Budget* (angl.) = rozpočet.

^b Nadepsáno nad škrtnutým slovem.

^c Nadepsáno nad škrtnutým slovem.

^d Původně napsáno dohromady „akdy“, poté autorem rozděleno čárkou.

^e Původně napsáno „září“, přes něj napsáno „října“.

---

³ Tóna, služebná Riegrových.

78

30. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-3, dvojarch, 12,9 x 20,5 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

30. srpna 1888 o ½ 12 hodiny dopol[edne]

Má drahá Libuše!

Sedím od 9. hodiny zde v zemském výboru, nemám tedy ještě v ruce Tvůj list, který dnes došel o 10. do našeho bytu. O politice dnes nepíšu nic. Píšu o tom tatínkovi.¹ Jen tu ještě dodávám, že Thun vyzvání již rozeslal osobám, jež kandidovati míní a teprve dle výsledku té recherche^a pro případ znova se se mnou poradí, načež užiju seznamu tatínkem zasláného. Včera po sezení šel jsem Růžičkovi sdělit obsah Tvého listu, pokud se týkal toho děvčete. To děvče viděl jsem v loni v Opatovicích. Je asi 16 let, zdá se mi, že je trochu koketka a soudím, že její rodiče nekladou tolik váhy na učení, jako spíše na společenské vychování a trochu vycvičení v češtině. Růžička přijal Tvá sdělení velmi vděčně a pravil, že to hned dopíše ven <osobám> rodičům té dívky. Tuším, že otec jest hospodářský ředitel nebo něco podobného a zdá se mi, že na Moravě. Neomeškám dáti paní Vaňorkové zprávu, jak dostanu odpověď. Chtěl jsem též dojít k panu proboštovi, ale zdržev se u Růžičky chvátal jsem domů. Byla středa a já měl hlad. Byli u mne Viktor a Antonín. Měli jsme dobrý rostbeef. K panu proboštovi půjdu tyto dny, potkal Mařenku, pravil jí, že u nás byl, ale nikdo nebyl doma (bylo to za mé nepřítomnosti), a že by rád slyšel něco, jak je na Malči. Doma nalezl jsem včera večer též telegram Hlávkův. Dává mi věděti, že jest s prací hotov, že ale nezbytné jest potřebí, aby se se mnou dorozuměl, a že tudíž si mě žádá, abych přijel na rozmluvu do Lužan,² že výlohy

---

¹ Dopis z 30. srpna, kde Albín píše o zamýšleném svolání o voličské schůzi, které hodlá uveřejnit v novinách. Společně s Zeithammerem a Škardou se dohodli, že nechají rozeslat městským a okresním starostům dopisy v příčině jmenování osob, které se sjezdu chtějí zúčastnit. Okresním starostům se k přípisu připojí, aby se členové výborů náležejících do rolnického stavu dostavili v co největším počtu. Žádá svého tchána o názor, aby se článek mohl nechat zavčasu uveřejnit v časopise „Politik“. Dopis A. Bráfa F. L. Riegrovi z 30. srpna 1888, ANM, f. F. L. Rieger, k art. 13, inv. č. 13/1-13/4.

² Vesnice v okrese Plzeň-jih, v kraji Plzeňském, nacházející se 21 km jižně od Plzně. 49.5466425N, 13.3157386E.

s tím spojené zapraví!^b Ačkoliv mám na ten dodatek velikou zlost, přece musím mu v zájmu věci dobré vyhověti. Ale je mi to krušné, mámť plné ruce práce. Pojedu tedy v neděli ráno o 7 hodině tam, snad již večer se vrátím, v nejhorším případě v pondělí v poledne budu zpět. Zůstane-li při tom, tedy mi v sobotu napiš jen malou zprávičku pro případ, že bych večer v neděli se vrátil, hlavní list očekávám až v pondělí. Viktor má v pondělí v bytu malíře. Neví, kdy to bude hotovo. My budeme míti sezení až ve čtvrtek (maršálek bude v Písku³ k vůli císaři),⁴ možno tedy, ba pravděpodobno, že bych přijel až v pátek. V bytu jest vše v pořádku. Bude-li třeba na Tvůj list, který doma leží, něco hned odepsati, napíšu odpoledne ještě několik řádek. Zatím končím. Pozdravuji všecky a líbám Tebe nesčíslněkrát, má milá hlavinko.

Tvůj muž Albín

---

^a *Recherche* (fr.) = rešerše, získávání informací, hledání, ověřování.

^b *Zapraviti* (zast.) = vyrovnat, zaplatit.

---

³ Město ve stejnojmenném okrese v Jihočeském kraji na řece Otavě. 49.3087953N, 14.1475028E.

⁴ O návštěvě císaře v Písku píše *Národní politika* toto: „*Jak jsme již oznámili, odbývati se budou velké manévry, k nimž císař zavítá, počátkem září mezi Příbramí a Pískem. Jak nyní stanoveno, zavítají k manévrum těm mimo císaře též korunní princ Rudolf a arciknížata Albrecht a Rainer. Dne 3. září ráno vystoupí v Protivíně, kdež konána bude přehlídka všech sborů 19. divise. Odtud pojedou císař do Písku, kdež uvítán bude od zemského maršálka kn. Jiřího Lobkovice. Po té odeběře se císař k vojenským cvičením, která 4. září večer budou skončena, kdy císař opět Písek opustí...*“. Viz *Národní politika* z 28. června 1888, roč. 6, č. 178, s. 2.

31. srpna 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 14,6 x 23 cm, obálka 12,1 x 7,8 cm, adresa: Velectěný pan JUdr Albín Bráf, profesor na české universitě, Praha II. Ostrovní ulice č. 2

V Malči, dne 31. srpna 1888.

Zlý ňafoušku!

Dnešní Tvé psaní, jež právě přišlo, mne rozčílilo. Především pan Hlávka. Jaký je to nápad tak lidi burcovat telegramy. Má-li co tak nutného, proč neráčí sám do Prahy zajet a zde si to vyjednat. Je snad k tomu potřeba /těž/ ještě někoho jiného, ne pouze Tebe? Sám sedí pohodlně na Lužanech, je svým pánem. Mohl by tedy do Prahy zajet, a nemá-li to spěch, proč Tě vyrušuje? Může si zajet /až/ k začátku sněmu do Prahy.¹ Je to věru hrozné, jak si každý na takového dobráka troufá, jako jsi Ty. Pojedeš-li do Lužan, tedy prosím Tě, panu Hlávkoví hodně namluv, aby lidi, <kterí> jež^a mají co dělat, nesoužil. Vyříd' mu ode mne, že se na něho horším, že je to šeredné. A pak ten Viktor. Předně píšeš tak <nejas> neurčitě (prosila jsem Tě přece však v každém listu, aby jsi psal, kdy bude moct přijet). Ty však se nic nezmiňuješ. Píšeš jen: „Viktor má v pondělí v bytu malíře, neví, kdy to bude hotové“. Má se to rozumět až 3. září? Řekni mně jen, co to má za rozum teď si objednat malíře. Maminka povídá, že je to jeho výmluva, že nechce do Malče. Proč si malíře neobjedná až na <budoucí> následující^b týden /10.?,/ kdy naši již budou v Praze. Nyní by mohl být v Malči a užít trochu venkova. Zlobím se věru, jaký to má smysl, přijde-li mu tam malíř až v pondělí budoucí. Nebude mu to pak asi již stát za cestu. Piš tedy přece rozumně, jak to je! Paní Vaňourkova již čeká zprávu. Pojede, an nic /o Viktorovi/ nepíšeš, teprve v neděli odtud. Stačí jí to, bude-li druhého v Praze. Pak ještě něco. Píšeš, že přijedeš až v pátek, ale, milý ňafoušku, zdá se mi, že naši chtěli již v sobotu odtud jet. K vůli nám zdrží se tu přes sobotu, pojedou až v neděli 9. Julii tu /proto/ nechají a Ty by jsi přijel až v pátek (chtěli ji poslat k uklízení napřed do Prahy).^c Nemohl by jsi aspoň na noc přijet, aby jsi tu

¹ Zemský sněm království Českého zahájen dne 10. září 1888.

byl čtvrtek celý i sobotu? Mrzí mě to nyní, že jsem Tě poslechla a raději do Prahy nejela. <Kdy> když samé takové věci vyvádíš. Jsem dnes již celá tím rozčilená. Piš, zdali Viktor vůbec k nám přijede a kdy, aby se mu poslala příležitost a umluvilo se to napřed. Měla jsem přece jen do Prahy jet, budu tady tak dlouho čekat. A kdo ví, kdy přijedeš nebo dokonce vůbec ne. Je to hrozné. Včera jsem psala v náramném spěchu, nechtěla jsem zmeškat poštu. Doufám, že Tě psaní stihlo i že na ně odpověď dostanu před Tvým odjezdem do Lužan k tomu ohyzdnému panu Hlávkoví. Zde v Malči není mnoho nového: včera sklízeli do půl deváté. Sotva dojely poslední vozy ječmene, začlo pršet. Pršelo v noci, dnes poprchává i je zataženo (včera bylo velmi hezky, seděly jsme v zahradě, k večeru šly na procházku). Co jsi tatínkovi psal arci nevím. Má plnou hlavu, zařizují nově lihovar /(jel /dnes/ do Předboře)/. Zde dávají nějaké kádě dělat a v Praze nějaké tanky neb reservoiry.^d Nevím, co mají kupovat. Měl tam jet na nějaké nabízené se podívat Sauer² neb Václav, zatím telegrafovali L[adislavovi] Vojáčkovi /o Malči/ [?], aby je prohlédl a dle uznání koupil neb nekoupil. Katyna posud neví, kdy pojede, paní Vaňourkova v neděli /neb v pondělí ráno./. S Bohem, ňafoušku, piš brzo,

Tvá věrná žena Libuše.

Pana Hlávku nenávidím. Daří se mně jinak dobře, až na to, že jsem nějak rozčilena a nespím dost dobře. Prosím Tě, naříd' <vždy> Mařence, aby vždy připsala do účtu, co který den vaří. Ona jinak vše splete. Marie dostala dopis od Pazdířka.³ vydává nějaký slovanský list.⁴ Též pan L[adislav] S[troupežnický] psal, že prý na tvrz nepřijede. Bohuš naříká, že nemá posud korekturu. Maminka hanebně pilně šije. Máš-li pak mě rád, ty zlý ňafoušku? Tatínek přikládá list.⁵ Marie a Katyna píše.^e

---

^a Nadepsáno nad škrtnutým slovem.

^b Nadepsáno nad škrtnutým slovem.

^c Věta v závorce je marginální poznámkou na druhé straně v pravé části dopisu zdola nahoru v jednom řádku obráceně k hlavnímu textu.

^d *Reservoir* (angl.) = nádrž, zásobárna.

^e Od věty „*Tatínek přikládá list...*“ se jedná o marginální poznámkou na poslední straně v pravé části dopisu zdola nahoru ve dvou řádcích obráceně k hlavnímu textu.

---

² Josef Sauer, člen školní rady v Malči, účetní, spolupracovník V. Červinky na malečském velkostatku a později jeho nástupce jakožto správce panství.

³ František Pazdířek (1848–1915), hudebník, nakladatel a propagátor ruské hudby.

⁴ Pazdířek vydával časopis *Die slavische Warte: eine politische Monatschrift für Pflege der slavischen Gegenseitigkeit* v Praze v l. 1888–1890.

⁵ List se ve fondu nenachází.

31. srpna 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,1 x 16,7 cm, dopisní papír, filigrán č. 2

Má milá Libuško!

Překvapila jsi mne mile nejen psaníčkem, nýbrž i bedničkou s ovocem. Děkuji. Budu dnes královsky stolovat a vzpomínat. Znepokojilo mně, že Ti nebylo na včerejšek dobře, nepíšeš ani slova, co vlastně Ti chybělo. Měj se, moje dítě, dobrý pozor na sebe. Na psaníčko Mariino se těším.¹ Ovšem se lehce řekne nevěř Hubáčkovi. Ale Hubáček je nám velmi potřebný, on to dokázal po Mladoboleslavské patálii. „Hlas Národa“ vůbec se dobře drží v poslední době a zjednává si aspoň mravní vážnost, kdežto na Č[eskou] politiku² lidé bědují, že je mdlá, abonen[n]enstva^a velice ubylo (asi o 2000, ovšem jest léto, ale „Národním l[istům]“ o pár set přibylo přes léto!). Mám osobně Touž[imského] ovšem radši než Hub[áčka]. Ale osobní roztomilost nenahradí jiné věci. Než o tom jindy. O Viktorovi psal jsem již včera. Má na pondělí zjednané malíře. Nebudu-li telegrafovat ještě zítra v sobotu, tedy to znamená, že nemůže. My (zemský výbor) budeme míti sezení ve středu a ve čtvrtek. Mohl bych tedy teprve v pátek, snad až v pátek večer přijeti. V neděli je svátek Tvé maminky a Marie.³ Pojede-li slečna Katyna v pátek, dalo by se užítí /té/ příležitosti, jinak by to snad nebylo praktické, jeti v pátek večer do Malče, když bych Tě v neděli /mohl/ uviděti již zde. Rozvaž to a piš. Přeješ-li si to, přijedu rád svou ženu políbit o dva dni dříve. Včera byl u mne pan probošt, přišel hned po obědě. Musil jsem mu vše vypovědět, co a jak na

---

¹ Dopis z 31. srpna, ve kterém Marie upozorňuje Albína, aby příliš nedůvěřoval Hubáčkovi a byl vůči němu opatrný. Podle jejích slov mu nejde o záchranu staročeské strany, ale chce si vytvořit stranu svoji, se kterou by následně porážel vše, co by mu překáželo. Co se týče jejího otce, má k němu spousta mladočechů větší úctu než staročech Hubáček. Upřímně mu také sděluje, že Albínovo opovržení vůči druhé straně přesahuje někdy míru. Dále se zmiňuje o zamýšleném vydání krátkého životopisu otcova, který by se mohl nechat vytisknout v novinách. Dopis M. Riegrové-Červinkové A Bráfovi z 31. srpna 1888. ANM, f. Albín Bráf, kart. 5, inv. č. 58.

² Jedná se o českou přílohu Česká politika, která byla založena redakcí německy psaného deníku Politik na přelomu l. 1882-83.

³ Patrně Albín myslí svátek připadající na 8. září, tedy svátek Narození Panny Marie. Píše, že jej mají v neděli, zřejmě myslel následující neděli, která však připadá na datum 9. září. Míněna je tak pravděpodobně sobota 8. září.

Malčí jest. Vypravoval jsem mu ovšem též o naší nehodě v zahradě u vody a on navzájem odměnil se mi tuze dlouhým výkladem o tom, kterak také pod ním, ale tam na straně k návsí, se probořilo prkno a kterak si <zabl> zablátil kalhoty, ale nebylo to jen bláto, byly to také „husí hou..“ a to „hou..“ říkal takovým pozdviženým hlasem, že jsem se sotva smíchu^b zadržel. Ale velmi srdečně vzkazoval všem pozdravy, a zvláště Tobě. Pan Hlávka jest netrpělivý. Už zase sem poslal nějakého člověka, přijdu-li. Telegrafoval jsem, že přijedu v neděli ráno, ale aby odpustili, jestli budu pospíchat. Doma vše v pořádku. Byl jsem zván od Jeřábka do lože jeho na „Fantasku“, ale mám teď jiné věci na mysli a poděkoval jsem se. Počkám, až nám ji dají do předplacení, což před Tvým příjezdem sotva bude. Od maminky nemám nových zpráv. Bratři přišli včera večer ke mně, abych s nimi šel někam do hospody večeret. Nechtěli tu zůstat, nechal jsem je tedy jít a zůstal doma. Byla včera večer silná bouřka. Rodičům ruku líbám. Tebe vřele líbám. Ostat[ním] pozdravy.

31. srpna 1888

Tvůj Albín

Zítřa dám Mařence služné. Umřela mi vzdálená teta (vlastně už ani ne teta), hodná stará pan[n]a, Kat[erina] Jiráčková⁴ v Křemuži^{c5} u Teplic.⁶ Ten Kronbauer,⁷ kterého jsem už dvakrát zachránil, vyvedl v Teplicích na ulici hrozný exces, nadával Němcům, byl zatčen atd. a bude nyní bez průtahu propuštěn.^d

---

^a *Abonent* (z fr.) = předplatitel, odběratel.

^b Původně napsáno slovo „smíchy“.

^c Křemuž (něm. Krzemusch) = Křemýž.

^d Od věty „Zítřa dám Mařence služné...“ se jedná o marginální poznámku na první straně v horní části dopisu ve třech řádcích obráceně k hlavnímu textu. Od věty „Ten Kronbauer...“ poznámkou na třetí straně v horní části dopisu ve třech řádcích obráceně k hlavnímu textu.

---

⁴ Kateřina Jiráčková (†1888), vzdálená příbuzná Albína Bráfa.

⁵ Vesnice, část obce Ohníč v okrese Teplice v Ústeckém kraji, nachází se asi 2,5 km na severozápad od Ohníče. 50.5973000N, 13.8215000E.

⁶ Lázeňské statutární město ve stejnojmenném okrese v Ústeckém kraji, leží 15 km západně od Ústí nad Labem. 50.6403975N, 13.8245072E.

⁷ Rudolf Jaroslav Kronbauer, JUDr. (1864–1915), novinář, prozaik, divadelní kritik.

81

1. září 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 11,6 x 17,6 cm, obálka 11,9 x 7,8 cm, adresa: Velectěný pan Judr Albín Bráf, ostrovní ulice čís 2, II Praha

V Malči, dne 1. září 1888.

Milý zlý ňafoušku!

Nevím, jak můžeš o tom mluvit, že by jsi nepřijel sem. K vůli čemu bych tu jinak tak trpělivě čekala? Zde bych Tě přece trochu užila. Ostatně nechápu proč, máš-li sezení ve čtvrtek, měl by jsi přijet až v pátek, a dokonce snad večer. Proč by jsi nepřijel, jak o tom byla řeč, ve čtvrtek večerním vlakem? * Jede prý vlak večer v 8 hodin, v 11 v Jeníkově, v 1 hodinu v Malči. *^a Tedy v noci, <pa> mohl by jsi se vyspat, později vstát toho dne, a pátek celý by jsme již byli spolu. Piš tedy přece nějak moudřeji. Hněvám se. A co se týče Viktora, je to zase nesmysl. Píšeš tak neobyčejně neurčitě, že Tě ani nepoznávám, a pak napíšeš „o Viktorovi jsem psal minule.“ Dnes arci žádná příležitost v Jeníkově nebude. Myslím, že jsi tomu přece tak porozuměl! Divím [se],^b že jsi ani jednou srozumitelně neodpověděl na mé otázky. Katyna se bude řídit dle toho, kdy Ty přijedeš. Buvovi se budou beztoho hněvat, že tak pozdě tam jede. Dnes dostala list od úl. [?] Förstera,¹ kde jí oznamuje, že má dnes 1. září svatbu.² Mám na Tebe prosbu. Byla řeč zase o tom prádelníku, maminka chce psát do Kolína. Zde v druhém poschodí je též podobný prádelník /s dvěma šuplaty/ s prknem širším a zábradlím. Je /to/ arci jen nenatřené dřevo měkké. Mohli by jsme jej dát natřít na hnědo jako náš nábytek. Maminka praví, že ten v Kolíně je hezčí, z tvrdého dřeva s třemi šuplaty, do kterých se vejde více. Je ale otázka, vejde-li se nám tam na místo, kde máme umývadlo (obzvláště, pošoupli-li by jsme noční stolek mezi postele, košíček by prý ale měl stát u okna u mé postele). Je prý prádelník kolínský větší, širší než zdejší. Míra zdejšího je tato: délka 116, šíře bez prkna, jež vyčnívá, 62, s prknem 82 centime[trů]. Změř to prosím, bude-li to pohodlně stát na místě, kde je umývadlo. Aby jsme mohli posoudit, vešlo-li by

---

¹ Josef Bohuslav Foerster (1859–1951), hudební skladatel, pedagog, spisovatel a hudební kritik.

² Dne 1. září 1888 spolu uzavřeli sňatek J. B. Foerster a sopranistka Berta Lautererová v pražském kostele Páně u sv. Vojtěcha. Viz *Národní politika* z 1. září 1888, roč. 6, č. 243, s. 3.

se tam ten širší prádelník neb hodil-li by se zdejší. Pak otázka je ještě, nebylo-li by lépe přistavit obě almary na opačnou stranu. Umývadlo do kouta ke dveřím, kde je šatní almara. A prádelník k oknu, kde je almara s prádlem? Pak prosí maminka o míru polštáře na služčinu postel. Délku i šířku (šije polštáře pro chůvu, peřinu již má). Buď ať ti to Mařenka změří na svém polštáři neb v almaře prádelní naší v hořením oddělení jsou ty barevné povlaky polštářové, kde by se míra vzala ještě pohodlněji. Tu míru polštářů napiš, jakmile budeš psát. Nepíšu dnes, jen krátce. Zdali pak jsi si všiml, jak dlouze Ti píšu, na jakém ohromném papíru? Zdráva jsem zcela, byla jsem jen rozčilena poslední dny, že jsi tak šeredný! Rozumíš! Všichni povídají, že máš přijet!!!! /Do Lužan ano/ sem ne!!! S Bohem, piš brzo

své Libuši

Co jsi dělal v Lužanech, jak se ti tam líbilo? Paní Vaňourková pozdravuje, Katyna ne.^c

---

^a Vsuvka autorky se nachází na první straně v levé části dopisu ve dvou řádcích shora dolů obráceně k hlavnímu textu.

^b Doplnění chybějícího zájmena.

^c Věta „Paní Vaňourková pozdravuje...“ je marginální poznámkou na poslední straně v levé části dopisu zdola nahoru v jednom řádku směrem k hlavnímu textu.

1. září 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 12,9 x 20,5 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

Má Libušinko předrahá

Dnes jen krátký lístek. Jsem od rána stále zapřažen. Až večer Ti napíšu více místo neděle. Jsem zdravý a těším se Tvým zprávám. Nebud' rozčilena, tak či tak brzo se uvidíme a budeme pak stále při sobě, pokud jen bude prázdné chvíle. Tatínkovi děkuji za list, i Marii. Odpovím brzo. Provolání^a bude zítra v novinách.¹ Zítra ráno pojedu do Lužan a večer se vrátím, to zcela jistě. Cestou budu si vzpomínat, kterak jsem právě před šesti lety (2. září 1882) ráno odjížděl z Malče, smuten a celý rozrušen. Bylo to po Tvém [z]^b prvních „ne“ (bylo jich víc), které jsem uslyšel tam u zahradníkovy domku. A teď jsi, má hlavičko, přece jen má, a co víc, máš mne ráda a já Tebe mám v lásce největší. Ty miláčinku! Kdo by to byl tenkrát řekl, že to tak dopadne. A brzo budeme, dá-li pán bůh, tři. Neboj se toho. Porod jest přece přirozený process, žádná nemoc, organismus ženský jest pro to utvořen, zle bývá jen, když jsou tu hříchy na organismu nebo slabost'. To u Tebe není. Bud' zdráva a nerozčiluj se, Venisek tím trpí. Ode dneška za týden jsem buď já u Vás nebo Ty zde. Pro případ, kdybych nemohl přijeti, snad bys mohla přijet v sobotu, ale budu o tom ještě psát. Ráno dnes viděl jsem svatbu slečny Lautererové s panem Försterem. Viděl jsem je vycházet z kostela a lézt do vozů. Nevěsta byla dost hezká. Pan Šub[e]rt byl mláďencem. Rodičům líbám ruce. Všecky pozdravuji. Tebe tisíckrát vroucně líbá na Tvou tvář milou, oči, ruce

Tvůj

muž (do Tebe nesmírně zamilovaný)

1. září 1888.

Albín

¹ Provolání určené okresním a městským starostům za účelem sjezdu národní strany v Praze.: „Velečtý pane starosto! Přikládajíce veřejné svolání v časopisech otištěné, kterým pan dr. Fr. Lad. Rieger jménem důvěrníků zvolených klubem poslanců na sněmu zemském pozvání činí ku sjezdu politickému, jenž 16. t. m. v Praze odbyvati se bude, žádáme Vás snažně, abyste tohoto důležitého sjezdu sám se účastniti a pány členy výboru okresního k účastenství co nejhojnějším vybičnouti ráčil. Připomínáme, že by poslancům nad míru vítáno bylo, kdyby zejména ti členové výboru okresního, kteří náležejí stavu rolnickému, dostavili se počtem plným...“. Viz Národní politika z 5. září 1888, roč. 6, č. 247, s. 2.

Touto dobou, co Ti toto píšu, před 6 léty šli jsme na společnou procházku okolo Předboře do lesů, odtud jsme se vraceli přes Kubátku. Zdali pamatuješ? Jirečkovi² jsou v Praze, dnes mi psal starý pán stran Hlávkovy akademie. A já pořád ještě nevím, co vlastně Hlávka chce. Mařence jsem nařídil, cos psala.

---

^a Původně napsáno slovo „prohlášení“, přes něj poté napsáno „provolání“.

^b Doplnění chybějící předložky.

---

² Julie a Hermenegild Jirečkovi. Hermenegild Jireček rytíř ze Samokova (1827–1909), právní historik, považovaný za tvůrce českých právních dějin. Julie Jirečková, roz. Vokounová (1847–1928).

83

2. září 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-3, dvojarch, 14,6 x 23 cm, obálka 12,1 x 9,1 cm, adresa: Velečtělý pan JUdr. Albín Bráf, profesor na české universitě atd., Praha II. Ostrovní ulice čí. 2

V Malči dne 2. září 1888

Šeredo!!!

Zlý, hanebný člověče. Nezasloužíš zcela nic, abych Ti psala. Zlobím se tak na Tebe, že Ti to ani nemůžu říct. Myslela jsem, že mě jen tak strašíš zatím, v dnešním listu zase píšeš jako by jsi nechtěl přijet sem. Neměla-li jsem pravdu, když jsem se rozmýšlela, mám-li v Malči zůstat? Ty jsi mně pořád sliboval, že přijedeš. Budu-li pak Ti moct takto důvěřovat v budoucnosti, když mě tak za blázna máš? Myslíš, že bych tu pro nic za nic tak dlouho byla zůstala, kdybych nebyla myslela, že sem ještě přijedeš? Je to věru ohyzdné, že mě tak soužíš. Piš, jak to myslíš. Přijedeš-li čili nic. Nepřijedeš-li, je to zrada jako noc černá, rozumíš? Pak mě ještě napomínej, abych nebyla rozčilena. To se Ti lehce řekne. Taková věc musí pobouřit i klidnou flegmatickou osobu. Já <f> ale flegmatickou nejsem. Kdyby jsi mě dnes byl viděl, přesvědčil by jsi se, jak se umím zlobit a viděl by jsi, že jsi mě ještě v pravé zlosti neviděl. Ty zlý člověče, nesužuj mě déle, piš nějak moudře. Budeš-li tak /pořád/ psát, rozstůnu se ještě samým rozčilením. Nevíš ani, jak mně je to líto. Těším se již tak na Tebe. Aby jsi věděl, přijedu do Prahy dřív, nepřijedeš-li sem, ale nebudeš z toho nic dobrého mít. Budu Tě jen soužit a vůbec nebudu na Tebe mluvit. Milý ňafoušku, prosím Tě, nebuď tak zlý. Piš mně brzo nějaké lepší zprávy. Je mně to hrozně líto, nehněvej se,^a prosím Tě, že Ti tak píšu, ale jsem dnes strašně rozčilena. Byla bych musela leda vůbec nepsat.

S Bohem

Tvá Libuše.

---

^a Původně napsáno slovo „je“, poté autorkou přepsáno na „se“,

2. září 1888, Zdice-Plzeň

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno tužkou na s. 1-3, dvojjarch, 12,9 x 20,5 cm, dopisní papír, filigrán č. 1

Mezi Zdicemi¹ a Plzní dne 2. září 1888

Má drahá Libušinko!

Proč bych jednou své milé ženě nepsal v železničním kupé? Sedím s panem Nekvasilem,² naším divadelním sousedem na pravo, sám v kupé. Do Zdic jel s námi pan Gustav Adámek,³ manžel ci-devant^a slečny From[m]ovy.⁴ Vůz se třese a já píšu zvolna, trochu klikyháky. Už jsem dávno nepsal psaní tak pomalu, snad když jsem chodil do národní školy. Vzpomínám na Tebe a na tu cestu svou z Malče dnes před 6 roky. Jel jsem s tatínkem, velmi smuten a on velmi roztomile se přičiňoval o mou zábavu. Povídal anekdoty, které si ještě dnes pamatuji. Před pěti lety tou dobou byl jsem v Luzernu,⁵ snad na Rigi,⁶ před tím byl jsem na výstavě v Curychu,⁷ odkudž jsem přes sv. Gotthard⁸ jel do Milána,⁹ zpět přes Lago Maggiore.¹⁰ Také tenkrát jsem mnoho na Tebe vzpomínal, smutněji, ale nesmírně vřele jak dnes. Buď mi zdráva, můj miláčku. Jsem s Tebou šťasten, mám více klidu v duši a chuti k životu. Doma jsem vše uzavřel, Mařence dal přísné rozkazy stran uzavření bytu. Doufám, že se nic nepříhodí. Večer musím být doma, protože ráno zítra máme pokračování

¹ Město v okrese Beroun ve Středočeském kraji, leží 10 km jihozápadně od Berouna. Jde také o významnou železniční stanici na železniční trati Beroun-Plzeň. 49.9120722N, 13.9774661E.

² Václav Nekvasil (1840–1906), stavební podnikatel, politik, poslanec Českého zemského sněmu, staročeský politik, patřil mezi iniciátory konání Jubilejní zemské výstavy v Praze roku 1891.

³ Gustav Adámek (1848–1905), podnikatel, velkoobchodník, ředitel Městské spořitelny v Praze, politik říšský poslanec, finanční a politický publicista.

⁴ Hermína Frommová, manželka G. Adámka, sopranistka Národního divadla.

⁵ Město ve Švýcarsku, jedná se o hlavní město stejnojmenného kantonu a okresu. 47.0505453N, 8.3054681E.

⁶ Hora ve středním Švýcarsku s nadmořskou výškou 1 797,5 m. 47.0567214N, 8.4853247E.

⁷ Největší město Švýcarska a hlavní město stejnojmenného kantonu. Leží v předhůří Alp u severního konce Curyšského jezera. 47.3723942N, 8.5423328E.

⁸ Průsmyk sv. Gotthard neboli San Gottardo nacházející se ve výšce 2 108 m. n. m. 46.5587972N, 8.5621031E.

⁹ Druhé největší italské město, hlavní město oblasti Lombardie a provincie Milán. 45.4668000N, 9.1905000E.

¹⁰ Jezero o rozloze 212,5 km² ležící z velké části v Itálii a z menší části ve Švýcarsku. 45.9516439N, 8.6348933E.

komitétní porady o statutu z[emské] banky. Dosud mi nic zásadního nezměnili. (Stojíme v Hořovicích a píšu rychleji i správněji). Viktor a Antonín navštívili mne včera večer po večeři. S Viktorem tedy nic není. Pravidl, že ho ten malíř (jedeme zas!) tahal už dlouho za nos, takže je rád, když konečně přijde. Přijde mu zároveň služka upravovat byt, je to po stěhování vše ještě v nepořádku. Tatínkovi oznam, že včera dal jsem do tisku to svolání ještě zvláště. V pondělí dostane s tím svoláním každý okr[esní] a městský starosta pro sebe a pro ostatní osoby pozvané. Zároveň se budou expedovati dopisy poslancům a jiným důvěrníkům, aby se starali o slušné /(hojné)/ účastenství našich lidí. Snažně Tě prosím, ničím se nerozčiluj, vždyť tak jak tak budeme brzo pohromadě. Končím, líbaje ruce rodičům a všechny srdečně pozdravuje. Tebe vřele, vřele líbám.

Tvůj

věrný Albín

Vůz se hází jak čert!

Pan Nekvasil poroučí se tatínkovi. Stran těch lístků běžnějších na železnicích, byl proti tomu odpor v klubu, že prý to nebylo důstojné (to řekni tatínkovi).^c

---

^a *Ci-devant* (fr.) = dříve, předtím.

^b *Luzern* (něm.) = Lucern.

^c Věta „*Pan Nekvasil poroučí se tatínkovi.*“ je marginální poznámkou na poslední straně v dolní části dopisu v jednom řádku obráceně k hlavnímu textu. Věta „*Stran těch lístků...*“ poznámkou na poslední straně v horní části dopisu ve třech řádcích obráceně k hlavnímu textu.

85

3. září 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 14,6 x 23 cm

V Malči, dne 3. září 1888

Milý Albíne!

Včera vzala paní Vaňourkova můj lístek pro Tebe. Pravidla, že jej dříve, než poštou dostaneš. Mrzelo mě to pak, že jsem jí ho dala, že se tam třeba sama chudák namáhala. Ty zlý, nehodný muži, proč nepíšeš přece nějak moudřeji a o svém příjezdu nic. Není to hezké, že mě tak soužíš a žádnou naději mně nechceš dát. Lehce se to pak řekne nerozčiluj se. Já se tolik již na Tebe těšila, zde bych Tě více užila, třeba na krátko než v Praze. Tam mně teprve žádnou chvilku nevěnuješ. Piš přece, jestli přijedeš a kdy. Budeš-li /jen/ chtít, proč by to bylo nemožné?! Stejská se mně již hrozně po Tobě a jsem hrozně rozčilená. Nedovedu se ani do klidu přivést. Zde je velmi smutno. Včera přšelo chvílemi. Celou noc se lilo a dnes od rána se sedí. Je to smutná podívaná od té doby, co tak usilovně sklízeli, a k večeru přišla bouřka. Nebylo možno ani to nejmenší sklidit, leží arci dosti obilí a zdá se, že deště ještě potrvají, bude to velmi zlé pro obilí i pro brambory, jež budou hnit. Dnes není ani možno vyjít, tak je namoklo i prší stále. Nebe je <je> šedivé a zatažené. Otec jezdí každého dne do Předboře, kde má<me> ještě více zedníků nyní. Jinak by se mu tu asi stýskalo. Včera odejela paní Vaňourkova, jako by byla poslední zbytek lepšího času odvezla. Katyna se chystá do Veselí, ač nerada. Bohuš dostal dnes konečně dlouho očekávanou korekturu a tlustá paní 120 zlatých od ředitelství divadla za překlad Oněgina. Je celá paf nad tím. Maminka pořád pilně šije, myslí si snad, [že]^a přece přijedeš. Rozumíš, má o Tobě dobré ponětí. Piš mně prosím, proč by jsi nemohl, a kdy by jsi mohl přijet? Kdyby mělo stále pršet jako dnes, neužil by jsi arci mnoho. Doufám však, že se to přece změní. Co Tě zdržuje v Praze, snad ne ten hloupý sjezd? Měl by jsi povážít, že již letos do Malče nepřijdeme. Viktor je prachšeredný, vyříd' mu to, že se maminka na něho hněvá. Jaké máš zprávy o mamince? Byla bych^b jí psala, nyní však nemohu, kdo ví, co bych jí napsala. Nejsem dost rozumna. Nemohu se arci zmocit na psaní do ciziny,

až by byl nyní právě příhodný čas k tomu. Přečetla jsem to španělské drama, je dosti zajímavé. Co pak dělá pan Str[oupežnický]? Neviděl jsi jej? Divadlo na nás nebylo? Zdalipak Mařenka prášila všude koberce? Když by jsi jel do Malče, mohla by v té době snad vyprášit Tvé knihy, co máš v štelážích.^c Nebylo by to na škodu. Kdyby jsi i nejel, mělo by se to stát. Ona již u tatínka prášivala, dovedla by to, že by to vše tak /mnoho/ nepopletla. Co o tom soudíš? Doufám, že mně pošleš ty míry na polštář a pak ten prádelník. Kterak by tam mohl stát? S Bohem, zlý ňafoušku. Piš, že přijedeš, nebuď tak ukrutný. Všichni Tě pozdravují. Líbá Tě Tvá žena

Libuše.

Jaké máte v Praze počasí? Já jsem zdráva, zcela nic mně nechybí. Jen, že skoro nic nespím. Přišla jsem ze spaní. Nezapomeň, prosím Tě, dát Mařence kávu na pražení. Co dělají mé květiny? Piš mně, prosím Tě, ňafoušku, neslaví-li Tvá maminka svátek zároveň s naší?

---

^a Doplnění chybějící spojky.

^b Původně napsáno „bylabych“ dohromady, poté autorkou rozděleno čárkou.

^c Šteláž (zast.) = police, regál.

3. září 1888, Lužany

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno tužkou a perem na s. 1-4, dvojarch, 14,7 x 12,6 cm, poznámky olůvkem

V Lužanech v noci z 2. na 3. září,
vlastně dne 3. září, neboť je $\frac{3}{4}$ 2 ráno

Má milovaná Libuše!

Proč bych já nepsal své paní z Lužan? Zůstal jsem až do teďka, abychom byli hotovi a za 10 minut pojedu odtud, bych byl ráno v Praze. Přijel jsem o $\frac{1}{2}$ 2 včera dopoledne na nádraží lužanské, kde mne pan Hlávka očekával a hned dali jsme se do práce, po obě[dě] zase, chvílemi seděli v té zahradní besídce vedle zdi zelením pokryté, chvílemi chodili. K 5. hodině šli do té zasklené verandy nad vchodem do zahrady a zase mluvíti, psali atd. až do $\frac{1}{2}$ 10 večer, pak teprv večereli a po večeri jsem šel si trochu málo lehnout. Teď mi donesla služka kávu a Mates zapřahá. To bylo dlouhé jednání. Pan Hlávka nebyl s mým návrhem spokojen, celý ho hrozně důkladně přepracoval, já zase měl mnoho námitek. On byl děsně unaven.^a Až sem jsem došel v Lužanech, když mi hlásila služka, že je zapřaženo. Cestou málo jsem spal, jen něco málo mezi Plzní a Hořovicemi. Přišed domů o $\frac{3}{4}$ 8, našel jsem Tvůj sobotní lístek, brzo přinesl posluha veřejný i Tvůj nedělní. Patrně tomuto dala služka paní Vaňo[u]rkové. Děkuji za rezedku¹ v 1. lístku přiloženou. Co se těch rozměrů týče, byl by tedy ten prádelník delší o něco nežli umývadlo, <vyba> hloubka s prknem byla by též, a to dost značně, větší nežli u umývadla. Tam, kde umývadlo stojí, by se vešel, jen by pasáž arci trochu zúžil, ke kamnům by se postavit nemohlo. Umývadlo naše má délky <asi 109> 105 cm,^b hloubky 67 $\frac{1}{2}$ (deska mramorová). Měl bych jednou také začít psát ostřejším tónem, že se tak dovedeš rozčílit, ale málo by to asi pomohlo, vid'?' A konečně, těžko je se zlobit, když se někdo rozčiluje proto, že mne chce vidět. Sezení bude arci ve čtvrtek, ale není jisté, že budu já také po sezení hotov se svými věcmi, jež musí býti pro sněm vyřízeny. A ostatně napsal jsem, že Ti to dávám^c jen na uváženu, ale že přijedu

¹ Rýt neboli rezeda je široký rod jednoletých až vytrvalých rostlin z čeledě rýtovitých.

rád, jestli se do neděle zdržíte. Já vskutku jinak nemohu. Přispíšim si, abych mohl v pátek dopoledne odejet. Jinak to nepůjde, budu rád, půjde-li to v pátek dopoledne. Jsem nyní náramně zaměstnán. Ještě ke všemu pan Toužimský s velikou ochotou se v sobotu nabídl, že dá vytisknouti dopisy, které se mají zasílati ven v záležitosti sjezdu, já se spolehl. Ale dnes ráno, chtěje se přesvědčiti, ptám se našeho ředitele tiskárny a on o ničem neví. Jdeme (bylo ¼ 10) na pana Toužimského. On měl moje koncepty od soboty večera v kapse! Děšť, jenž zasil od včírka večera dnes /odpoledne/ ustál. Ale vzpomínám, jak je asi na Malči s úrodou. Tobě také bude zle, pří-li tam tolik. Doufám, že už Ti to rozmar nezkalí, vždyť se budeme brzo vidět. Kdybych nemusil pro ten sjezd i písářské služby konat, šlo by vše jinak. Ale je to k neuvěření, jak jest těžko pár lidí k něčemu sehnati v naší straně. Pojede-li slečna Hebdová v pátek, mohli bychom snad se v Jeníkově uvidět, budu ještě psát. Papír je poškrabán olůvkovými poznámkami.^d Dělal jsem na něj cestou poznámky. Když mě v noci v Lažanech napadlo Ti psát, neměl jsem jiný. Proto jej přijmi takhle jak je a neměj za to, že snad si Tě nevážím. Každý, jak může, platí také o papíru. Dojídám malečské ovoce. Srdečně Tě líbám a těším se, že zítřejší lísteček Tvůj bude trochu méně brumbáčivý nežli dnešní. S Bohem, má hlavo milá

Tvůj

Rodičům líbám ruce.

Tvůj muž Albín

Pozdravy všem.

---

^a Do této části dopis psán tužkou, zbytek perem.

^b Nadepsáno nad škrtnutým textem.

^c Autor přesunul slovo „to“. Původně napsána věta: „že ti dávám to jen na uváženu...“.

^d Na poslední straně se nachází několik číselných údajů a škrtnutý krátký text, přes něj autor psal inkoustem tento dopis.

4. září 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 14,6 x 23 cm, obálka 12,1 x 7,5cm, adresa: Velectěný pan J.U.dr Albín Bráf, profesor na české universitě, Praha II., Ostrovní ulice čí. 2

V Malči, dne 4. září 1888.

Milý nafoušku!

Nic se nediv, hubuji-li Ti stále, nedovedu to již jinak, jsem-li tak rozčilena, jako jsem v neděli i v pondělí ještě byla. Neměj mně to za zlé, nemohu se již dočkat Tě zase vidět. Zvláště pak ráda bych Tě zde v Malči viděla. Včera tu bylo nesmírně smutno, celý boží den se lilo, slunéčko se ani neukázalo, za to byla notná zima i vítr studený. Můžeš si představit, že to na všechny účinkovalo. Zvláště při myšlénce na škody na polích, kde obilí hřelo, brambory hnily.^a Konečně i na luka začala voda vystupovat i byl strach, že to budoucí otavy zkalí i zkazí. Dnes, chvála bohu, se vše změnilo, slunéčko se ukázalo, na nebi není ani mráčku. Je hned tak veselo. Chodíme po zahradě, kde je dnes rozkošný příjemný vzduch. Ani se ho nasytit nemohu. Bylo by přece jen moc dobře, kdyby jsi mohl přijet i na krátkou dobu, byl by Ti vzduch zdejší milý a osvěžující. Když bylo včera tak šeredně, myslela jsem si, že by snad moudřejší bylo, abych sama se dříve do Prahy vrátila. Nyní však, kdy se tak vyjasnilo, nechtělo by se mně z Malče, i ráda bych Tě tu viděla, třeba to jen na skok bylo. Přijed' tedy, můj zlatý nafoušku, a nic se na mé hubování nezlob. Třeba bych se někdy hrozně zlobila (jako v neděli), vím přece, že jsi moc hodný a roztomilý, a že mě přece jen máš rád. Máš jen tu chybu, že jsi příliš svědomitý a moc do politiky se mícháš. Není to prakničemu. Včera přijela <jse> sem /večer z Chotěboře/ tatínkova Baruška. Bavila nás vypravováním všelikým. Právě přišel telegram o[d] pana Flamerscheina o Iubsitort [?] na dnes do Jeníkova. Smála jsem se Katyně, že může jet do Veselí. Ona totiž má hroznou trému před štyrskými¹ Buvovými,² nijak do Veselí nespíchá. Psala právě paní Buvové, že neví, kdy přijede do Veselí

¹ Štyrský Hradec je hlavní město spolkové země Štyrsko, druhé největší město v Rakousku. 47.0708678N, 15.4382786E.

² Jan Nepomuk František Buva (1828–1907), hudební pedagog, skladatel, r. 1855 založil ve Štyrském Hradci hudební ústav.

(dříve psala, že ve čtvrtek), že ji nemá nikdo čekat, že pojedje dle zprávy, kdy Ty sem přijedeš. Je ráda, že má výmluvu, a že nemusí určit sama, kdy tam pojedje. Proto tedy, ňafoušku, piš, kdy budeš moct přijet, třeba i telegrafuj. Katyna se bude ráda dle toho řídit. Děkuji Ti za zprávy o tom prádelníku. Nepsal jsi však, mohl-li by tam ještě širší stát. A nebylo-li by <pak>^b lépe dát jej pak k oknu, kde je prádelní almara, a tuto postavit na místo, kde je umývadlo. Mohla-li by na místě umývadla spíše stát almara. * Nevím též, má-li matka psát do Kolína. Bylo by snad lépe psát jen o míru, aby jsme viděli, zdali by jej bylo možno /snad/ umístit? *^c (Myslím k vůli průchodu). Zapomněl jsi na míru polštáře Mařenčina, mohla by Mařenka vzít míru nití, tuto pak by jsi mohl vložit do psaní. Maminka si přeje ji mít (cejchy má již ušité na všechny polštáře). Šije totiž též pro chůvu <per> povlaky^d na peřiny, zdržuje ji to. Včera se tu bylo ukázat mladé děvče /šikovné/, hezké, zdá se mně, že by se <tu> příliš nehodilo, /vypadá příliš k světu/. Marjánka ví ještě o jedné, tu bych teprve <v ned> v sobotu mohla vidět. Nejrady bych arcí /měla/ tu sýrařskou holku. S tou však posud není nic rozhodnuto. Nejrady by si ji sami nechali a nic neunikne ven, ač sýra již v těchto dnech začnou vyrábět též v Hranicích. Litovala jsem Tě, že jsi musel z Lužan v noci, zajisté jsi se tam též unavil. Pan Hlávka je věru nespokojenec. Tomu, co jsi psal o Toužimském, jsem se musela smát, je to přece jen hrozný patron. S Bohem, milý ňafoušku. Piš brzo a dobrou zprávu, vzpomíná na Tebe Tvá žena

Libuše.

Nezapomeň mně napsat, kdy má Tvá maminka svátek. Mně se vede zcela dobře, dnes jsem zase ponejprv dobře spala. <Vsi> jsem zase rozumnější a klidnější. Všichni pozdravují. Jsi moc hodný, že jsi mně i z cesty psal, i z Lužan. Buď tak laskav a napiš mně odpověď na to, co jsem se ptala na toho Michkora [?] hochu.^e * Též, má-li se dát kolek, má-li to být podepsané ředitelstvem i představenstvem zároveň? Jaký je titul úředního ústavu, do kterého by přišel? Posílám škatulku ovoce, škoda, že následkem dešťů popraskalo. *^f

---

^a Původně napsáno slovo „hnijou“.

^b Škrtnutá vsuvka nad slovem „lépe“.

^c Vsuvka autorky se nachází v levé části na třetí straně dopisu shoda dolů ve dvou řádcích obráceně k hlavnímu textu.

^d Nadepsáno nad škrtnutým slovem.

^e Věta „*Buď tak laskav*“ je marginální poznámkou na poslední straně v levé části dopisu zdola nahoru ve dvou řádcích směrem k hlavnímu textu.

^f Vsuvka autorky se nachází na poslední straně ve spodní části dopisu v šesti řádcích souběžně s hlavním textem.

4. září 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, rozměry 12,9 x 20,5, dopisní papír, filigrán č. 1

4. září 1888

Moje Libušinko!

Přijedu v pátek jistě (leđa by do toho nějaká force majeure^a vjela), zdali poledním či teprve večerním vlakem nejsem v této chvíli ještě s to udati, záleží na poměrech. Sjezd sám, jak se domníváš, mne nezdržuje, jsme s tím hotovi. Včera psali Zucker, Toužimský, Trakal, profesor Drozd,¹ dr. Eduard, Kaizl a já adresy, lepili známky, vkládali legitimační lístky atd., až byla radost se dívat. Pan tajemník klubovní Turnovský² přišel se milostivě na nás podívat. Hlavní věc je hotova, už zbývají jen maličkosti. Ale příčinou mé tísně jsou sněmovní věci a nyní pan Hlávka. Už zase mi poslal nějakou změnu, všecko zbytečné věci. Kdyby byl přijal můj návrh, jen trochu ho změnil, kde si přál, ve věci, bylo by to šlo právě tak. Ale ono mu nic nebylo dost jasně a důkladně řečeno a teď máme dlouhé stanovy, musím to dát do češtiny teprve překládat. To je zlá věc, a přece to musí přijít na pořádku sezení do sněmu, sice se to ani nevyřídí. V psaní /Hlávkově/ jsem našel dnes 15 zlatých jako náhradu výloh za cestu. Pošlu mu to arcí zpět, on to myslí zajisté dobře, ale je to hloupé! Víš-li, že jsem neviděl ani kapli, ani celou zahradu? Tak jsme byli pořád při těch peraqufech [?] jeho statutu? Marie byla přispěním Krusulovým v „Neue Zürcher Zeitung“^{b3} moc pochválena, pošlu jí to číslo,⁴ jakmile mi je redakce „Politiky“ vrátí. Včera večereli se mnou Viktor a Antonín. Viktorovi včera malíři zase nepřišli a musil se ohlížet po jiných. Právě tu byla paní Vaňo[u]rková;

¹ Jan Drozd (1837–1910), katolický kněz, středoškolský profesor a finančník, starosta v čele Svatováclavské záložny, členem správní rady Živnostenské banky. Založil časopisy Čech a Pražský týdeník.

² Josef Ladislav Turnovský (1838–1901), herec, novinář, spisovatel, překladatel a veřejný činitel, ředitel kanceláře Ústřední matice školské. Pracoval jako tajemník staročeského Českého klubu.

³ Švýcarský deník se sídlem v Curychu, jedno z předních médií v německy mluvících zemích s dlouholetou tradicí. První noviny publikovány již v r. 1780, vychází dodnes.

⁴ Článek vyšel v *Neue Zürcher Zeitung* dne 29. srpna 1888 na s. 6. Není možné citovat konkrétněji, digitální archiv na webových stránkách časopisu je zpoplatněn (<https://zeitungsarchiv.nzz.ch>).

vypravovala mi trochu o Malči. Venku máme velkou vodu zcela správnou, voda stojí před „slovanskou kavárnou“⁵ u Poštovské ulice,⁶ císař prý pojede v noci přes Prahu do Vídně, přes Budějovice⁷ nemůže, strhal se v Hluboké⁸ most přes Vltavu, je dole děsná povodeň. Celé Budějovice pod vodou.⁹ Antonín je na to místo v Plzni navržen na prvním místě, tak se zdá, že ho to nemine. To bude pro maminku trochu smutek. Bude sice blízko otcovu hrobu (viděl jsem z dále /z železnice/ prusínský^{c10} kostelík, kde je pochován), ale ona tam do té krajiny nerada jde, říká, že je pro nás nešťastná. Nechce však nikterak Toníka opustit. Svátek má až 23. ledna.¹¹ Šířka polštářů 58, délka 82 cm. Řekni tatínkovi, že jsem psal Adámkovi, že sjezd¹² bude 16., ne 10., tedy v čas sněmu, aby se rozhodl, že nyní mu nic nevádí. Líbám ruku rodičům. Všecky ostatní pozdravuji. Tebe vřele líbá a na shledání s Tebou upřímně se těší

Tvůj

Albín

---

^a *Force majeure* (fr.) = vyšší moc.

^b *Neue Zürcher Zeitung* (něm.) = Nové curyšské noviny.

^c Prusíny.

---

⁵ Slovanská kavárna se nacházela v dolním patře Nového Pachtovského paláce (též Jiráskův dům) v Poštovské ulici č. 208/34, kde se setkávali čeští vlastenci.

⁶ Dnešní ulice Karoliny Světlé.

⁷ České Budějovice jsou statutární město a správní a kulturní metropole ve stejnojmenném okrese v Jihočeském kraji. Leží v Českobudějovické pánvi na soutoku řek Vltava a Malše. 48.9744689N, 14.4743419E.

⁸ Hluboká nad Vltavou je město ležící v okrese České Budějovice v Jihočeském kraji, po obou březích řeky Vltavy zhruba 9 km severně od Českých Budějovic. 49.0510469N, 14.4317861E.

⁹ Jihozápadní Čechy zastihla počátkem září silná povodeň. Na Budějovicku došlo k prudkému stoupání Vltavy a Malše. České Budějovice byly celé zaplavené, trať dráhy císaře Františka Josefa byla na mnoha místech porouchaná a v 7 hodin večer se zřítil velký železniční most u Hluboké, čímž se zastavila doprava na trati Budějovice-Protivín. Viz *Národní politika* z 4. září 1888, Praha, roč. 6, č. 246, s. 2. Císařův plánovaný návrat přes Prahu se nakonec neuskutečnil: „*Následkem přerušného spojení na Vídeň hodlal se J. Vel. císař vrátiti přes Prahu do Vídně, avšak záměr ten byl zaměněn novými dispozicemi. Císař rozhodl se totiž navštívit budějovickou krajinu povodní postíženou. V úterý o polednách vyjel zvláštním vlakem přes Protivín do Hluboké, kdež pro něho připraveny byly kočáry. Odtud jel pak do Budějovic a z Budějovic vlakem dále do Vídně.*“ Viz *Plzeňské listy* z 6. září 1888, Plzeň, roč. 24, č. 107, s. 3.

¹⁰ Prusíny jsou součástí obce Nebílovy v okrese Plzeň-jih v Plzeňském kraji. Na nevysokém návrší jihozápadně od Nebílov stojí kostel sv. Jakuba Většího s přilehlým hřbitovem, fara s hospodářskými budovami a bývalá škola. 49.6249717N, 13.4188569E.

¹¹ Bráfova matka se jmenovala Marie a slavila svůj svátek 23. ledna, tedy na den Zasnoubení Panny Marie.

¹² Myšleno jednání sjezdu Národní strany konané 16. září 1888 ve velké dvoraně Městské besedy v Praze.

5. září 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-3, dvojarch, 14,6 x 23 cm

V Malči, dne 5. září 1888.

Můj zlatý ňafoušku!

Těším [se],^a že je to snad již můj poslední list, nebo aspoň předposlední! Jsem ráda, že přece přijedeš, je tu nyní tak hezky! Takový příjemný vzduch. Dnes ráno jsme s maminkou (šila pořád tak pilně a tatínek se rozzlobil, musela s námi), tatínkem i Katynou jeli do Předboře. Tatínek šel k stavbě a my ostatní do lesa /na kraj více jen/. Bylo tam nesmírně příjemno. Přijeli jsme až takřka k obědu domu. Psaní proto nyní spěchá. Byla jsem ještě krmit po obědě. Odpoledne po svačině půjdeme zase na procházku, snad i do lesa, aby jsme užily času /hezkého/. Však již to bylo smutné venku. Straší tu návštěva pana Hevery. Snad z toho sejde ještě. Těž jsme <dnes> zmeškali návštěvu Bellotových¹ dnes. Naši pojedou odtud v neděli a nejspíše odpoledne. My snad by jsme též jeli až odpoledne? Měl by jsi Mařence říct, aby pak byla o dobu našeho příjezdu doma v neděli /k večeru/. Nebo by jsi ještě psal odtud z Malče? /Pro případ, že by jsme přijeli v poledne?/. Buď tak laskav a naříd jí, aby u Tebe knihy v pátek prášila (po Tvém odjezdu), bude to tak dobré, později by se k tomu nenašel čas. Ona to dovede tak, že Ti to příliš nepoplete (není to beztoho valně srovnané). Pak, milý ňafoušku, vem [s]^b sebou tašku, co možná prázdnou. Maminka bude chtít dát vikuálie [s] sebou, neměli by jsme to kam dát. Nezapomeň též co možná věci uzavřít, almaru prádelní (nebo snad spací pokoj) i Mařenku napomenout, aby dala pozor na všechno. Řekni jí, že doufám, že bude v bytu hezky čisto. S Bohem, milý ňafoušku, snad strach, abych nezmeškala poštu, končím raději. Těší se na Tebe Tvá žena

Libuše.

---

¹ Alfred Bellot (*1838), c. k. hejtman a velkostatkář ve Štěpánově, Aurelie Bellotová, roz. Schleif (*1849), manželka A. Bellota.

Všichni pozdravují. Budeš snad ještě /k vůli Katyně/ psát, přijedeš-li ráno nebo až večer? Bohuš tě prosí, aby jsi mu přivezl za 40 krejcarů konceptního papíru. Jsem zcela zdráva.

---

^a Doplnění chybějícího slovesa.

^b Doplnění chybějící předložky.

5. září 1888, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-4, dvojarch, 14,7 x 22,5 cm

Má zlat'oučká ženo!

Přišel jsem právě uondán a mrzutý z výboru zemského. Bylot' sezení kratší pod předsednictvím Zeitham[m]erovým,¹ ale zvláště proto, že sněmovní věci ponechány až na zítřek, kde přijde maršálek. Zítra to bude perné, jsou mnohé předlohy objemné na denním pořádku. Také dosud nevím, nebude-li v pátek třetí sezení, t. j. kdybychom zítra nebylo hotovi. To sice ke pravdě podobno není a nezdrží mne od příjezdu. Vyjedu ale až v pátek odpoledne. Dříve nemohu. Mám dost co dělat, abych do pátku odpoledne si věci tak urovnal, aby mohly býti expedovány. Zvláště pan Hlávka mi přitížil velice. Kdyby nejhůře bylo, přijel bych v pátek v noci, ovšem jen, jestli se zaváže má drahá žena, že půjde brzo spát, aby nepřišla o spánek, když /bych/ ji pak zbudil. Více jest ovšem k pravdě podobno, že přijedu v pátek večer. Přes 3. hodinu sotva bude sezení trvat, bude-li jaké ten den. I kdyby nebylo, budu arci míti práce dost a dost. Vždyť v pondělí už je sněm. Přišedšího, překvapilo /mne/ mile Tvoje psaníčko a milý důkaz Tvé péče o mne. Přišly mi ty malečské plody právě vhod, měl jsem hlad. Nyní je kávou zapíjím. Sjezd dá mi přeci jen ještě dnes večer. Toužimský horlivě pomáhá, zvláště ale Trakal a profesor Drozd. Turnovský je rád, když se může ztratit. Zeitham[m]er nechtěl ani privátní dopisy poslancům, aby se zasadili o hojný příjezd straníků našich, podepsat! Že prý to beztoho vede, abych to jen podepsal. Dosti pilně pomáhá dr. Vlček.² Co se týče toho prádelníku, mohl by snad také širší ještě stát tam, kde nyní je umývadlo, ale pasáži by to vadilo nemálo. Spíše, jak myslíš, u okna, kde stojí skříň. Ostatně to snad nejlépe bude lze změřiti, až přijdeš sem. Stran toho hochá má se věc tak. Před měsícem byl nucen zdejší blázinec obmeziti

¹ Ze schůze zemského výboru svoleno k zřízení dvou obecných pětitřídních škol v Milevsku, zvlášť pro chlapce a dívky. Svolení se zřízením tamější měšťanské chlapecké školy, která by se spojila s chlapeckou školou obecnou. Souhlas s ustanovením řemeslnických škol v Mladé Boleslavi a Volyni. Viz *Národní politika* z 6. září 1888, roč. 6, č. 248, s. 2.

² Jan Vlček (*1841), náměstek předsedy, rada města Prahy, předseda výboru městského muzea.

přijímání na případy zvláště nebezpečné, a před 14 dny totéž stalo se v Dobřanech.³ Jelikož hoch není v pravém smyslu bláznem nebezpečným, tedy bude nyní nesnadno proti vlastnímu rozhodnutí zemského výboru přijmutí jeho prosaditi. Promluví o tom s Václavem až přijedu. Snad až nám přibudou v Opořanech⁴ nová místa. Také zde je dnes velmi pěkně. Voda klesá, byla včera velice povážlivě nabubřelá. O pánech Stou[pežnický], Tou[žimským, Šub[ert] nic nevím, nemám času se o ně starati. Hubáčkovi vyvedl nějaký mladíček klukovský kousek. Napsal starostovi v Jaroměři, pevnému našinci, korrespondenční lístek plný surovosti a podepsal „dr. Hubáček“. Tento poslal Zeit[hammerovi] a Hubáček má v podezření Řezníčka.⁵ Očekávám, že toho užije též v listě. Dnes je dlouhý seznam kusů v listech, které prý byly intenda[n]tovi^a předloženy. Prozatím prý mu dali jen seznam těch kusů. Ale nebylo by to nezajímavé, kdyby to všecko chtěli hrát. Má milá Libuše, mám radost, že jsi se trochu upokojila. V životě to nejde vždy tak hladce všecko, jak si přeješ. Což pak si Ty myslíš, že já také bych nebyl radši u Tebe v zahradě a v pokoji, který se mi stal milým nežli zde? Přijedu v pátek rád a těším se na Tebe. Dle všeho jsme právě v polovici 7. měsíce. Už za 14 dní bude Tvé dítě schopno k životu. Netěší Tě to? Kdo by si to byl pomyslíl dnes před rokem, že Ty budeš už za $\frac{3}{4}$ [roku]^b maminkou? A jakou jsi Ty hezkou maminkou! Jenom ne bouřit a zuřit. To k ničemu není. Poslal jsem návrh <svého> bankovního statutu privátně Černému,⁶ řediteli Unionky,⁷ Rechnitzerovi⁸ a Fomanovi.⁹ První dva podali mi poznámky dobré, zvláště Rechnitzer ukázal, že je chlapík. Pan Foman mi napsal psaní, že je to vůbec znamenité a výborné. Já jsem tím poznal, že pan Foman je člověk malého ducha, který i kdyby chtěl, k vedení zemské banky by se nehodil. Těším se, že Bohuš už má korekturu. Slavische Warte jsem četl, vyjde to, je to <ještě> lepší, nežli jsem očekával. V domě nic nového. Mařence nařídil jsem vyklepání koberců, nežli se vrátíš. Viktor a Antonín byly u mne včera po večeři, zítra (ve čtvrtek) přijdou na večeři. Maminka psala, že je zdráva, ale dědoušek měl

---

³ Královský český zemský ústav pro choromyslné v Dobřanech fungující od r. 1874.

⁴ Královský český zemský ústav pro choromyslné v Opařanech fungující od r. 1887

⁵ Václav Řezníček (1861–1924), spisovatel, novinář, ředitel knihovny Národního muzea.

⁶ Tomáš Černý, JUDr. (1840–1909), advokát, politik, pražský starosta a dlouholetý funkcionář Sokola, působil jako náměstek generálního ředitele Zemské banky Království českého.

⁷ Česká banka Union (Böhmische-Union-Bank) založena r. 1872 jako výlučně německý peněžní ústav.

⁸ Leopold Rechnitzer (1851–1916), ředitel České banky Union.

⁹ Ignác Foman, též Fomann (1851–1907), ředitel Hospodářské úvěrní banky v Praze.

malý zánět plic. Rodičům líbám ruce. Všecky pozdravuji. Tebe, předrahá má
Libuše, tuze vřele líbám a pozdravuji

Tvůj

5. září odpoledne

muž Albín

---

^a *Intendant* (fr.) = správce, dozorčí správní nebo umělecký orgán.

^b Doplnění chybějícího podstatného jména.

6. září 1888, Maleč

L. Bráfová A. Bráfovi

ANM, f. BRÁF Albín, kart. 3, i. č. 56, sign. II./1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1-3, dvojarch, 14,6 x 23 cm, obálka 12 x 9,5 cm, adresa: Velečtý pan JUDr. Albín Bráf, profesor na české universitě atd., Praha II. Ostrovní ulice, čís. 2

V Malči dne 6. září 1888

Milý nafoušku!

Dnes přišlo Tvé psaní s oznámením, že přijedeš až v pátek odpoledne. Píši Ti tedy ještě pár slov. Lituji, že nepojedeš dříve, nahlížím arci, že to jinak půjde. V případě, že by jsi mohl přijet až v noci, můžeš být zcela klidným. Šla bych si lehnout v obyčejnou hodinu /nebo i dříve/, i spala bych až do Tvého příjezdu. Doufám ale, že přijedeš ještě večer. Nepřála bych, aby jsi se tak unavoval. Mám strach /beztoho/, aby Tě to konečně nemrzelo, že jsi přece dodržel slova a že tak na krátko přijíždíš. Nehněvej se na mne, že jsem pořád tak na Tebe burcovala, ale myslila jsem si, že by to bylo tak hezké, aby jsme ještě trochu Malče spolu užili. Pak se sem již nedostaneme. Právě nyní je tak krásně. Je Ti takový vonný příjemný vzduch. Jen aby to vytrvalo a nezačalo zase pršet k Tvému příjezdu. Vlhkosti <Včera> je m[n]oho ve vzduchu, aspoň bouře mohou opět hrozit. Včera jsme tlustá paní, Katyna a já byly po svačině v jeníkovské obci, bylo neobyčejně příjemno. Dnes bylo zase překrásné ráno. Šla jsem k polednímu na chvíli kreslit na Žabokrcké¹ hrázi, odpoledne budu v zahradě s prací. Katyna odjíždí nerada, pojede příležitostí, která pro Tebe jede, uvidíte se tedy snad. Dnes jsem se též konečně zmohla na lístek paní Bourgesové² i vyřídila jsem od Tebe poroučení. Doufám, že nic proti tomu nenamítáš. Zde v Malči je to nové, že včera se přistěhoval nový sýrař i dnes již odvázejí odtud stoly i náčiní sýrařské. Bude tedy snad nyní ticho se sýrem. Marie psala paní <Albertovi> Svatové a doufá ještě trochu, že pan profesor Albert nyní přijede, já tomu nevěřím. Mají nyní hony /a budou mít/ na koroptve. Pan

¹ Zaniklá středověká osada se stejnojmenným bývalým rybníkem a mlýnem, nacházející se v blízkosti vesnice Hranice, která je částí obce Maleč. 49.7637833N, 15.6869886E.

² Anna Bourgesová, roz. Braunerová (1856–1930), autorka časopiseckých článků o francouzském umění, sestra malířky Zdeny Braunerové, manželka francouzského prozaika a žurnalisty Élémera Bourgese.

Stroupežnický snad též již letos nepřijede. S Bohem, milý nafoušku. Těším se mnoho na Tebe. Tvá věrná žena

Libuše.

Všichni tě pozdravují. Nezapomeň doma vše uzavřít a nařídít Mařence, aby knihy u Tebe prášila, buď tak dobrý. Též, ať nás čeká v bytu v neděli k večeru. Jsem zcela zdráva i daří se mně dobře. Dnes se budu k večeru koupat. Přivez s sebou, prosím Tě, svou tašku.

---

^a Žabokrky, též Žabokrty, Žabokliky.

92

15. prosince 1888, Veselí nad Lužnicí

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno tužkou na s. 1-2, dvojarch, 11 x 17,2 cm

Za Veselím n[ad] Lužn[icí]¹ 15. prosince 1888

Má milá Libuše!

Právě jsem svačil ve vagónu kávu a doufaje, že u Gmündu² budu moci lístek hoditi na poštu, píši Ti pár řádeček. Vzpomínám vřele na Tebe. Kéž najdu Tě /v/ dobré míře, pozdravenou a svěží. Dám Ti z Vídně zprávu. Vede se mi na cestě dobře, v kupé je teplo, jsme tu jen dva. Telegrafujte mi, jak se Ti vede. Já zítra rovněž budu psát. Líbám Tě nastokrát. Obě maminky srdečně pozdrav. Paní Králové se poroučím. S bohem, můj miláčku. Jen dobře spi a buď klidna.

Tvůj

Albín

---

¹ Město v okrese Tábor v Jihočeském kraji na soutoku Lužnice a Nežárky a na okraji CHKO Třeboňsko. 49.1842961N, 14.6973358E.

² Okresní město v rakouské spolkové zemi Dolní Rakousy, při hranicích s Českem, v oblasti Waldviertelu, je sídlem stejnojmenného okresu. 48.7729278N, 14.9861750E.

93

Sine dato, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1, dvojarch, 10,5 x 17 cm

Milá Libuše!

Prosím rodiče, aby na mne nečekali. Byl jsem náhle volán do Carolinum¹ k rigorosu, jež bylo místo o 3. hned o 2. odbýváno a jsem nucen vrátiti se ještě k nejv[yššímu] maršálkovi. Schovej mi jídlo, doufám, že po 2. hodině se dostavím.

Albín

---

¹ Karolinum (původně lat. Collegium Carolinum) je komplex staveb, nejstarší univerzitní kolej ve střední Evropě, nacházející se na Starém Městě v Praze, na rohu Ovocného trhu a Železné ulice. Součástí je sídlo rektora a centrálních institucí Univerzity Karlovy, zasedá zde akademický senát a slouží ke slavnostním a reprezentačním účelům, jako např. promoce, imatrikulace apod.

94

Sine dato, [Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1, dvojarch, 14,7 x 12,7 cm

Milá moje Libuško!

Právě jsem přišel domů z dnešního sezení, nemáme sice pokračování zítra, ale mám hrozně mnoho co dělat, chci-li býti hotov do zítřka odpoledne. Ba vlastně nebudu. Jest tedy pochybné, přijedu-li již večer po 9, nejspíše teprve v 1. hodinu. Jen jdi spát, má duše, a nejlepší by bylo, kdybych mohl spáti jinde. Však to Ty nedopustíš. Vyloučeno není, že přijedu už večer, jisté to není. Dejte tedy rozkaz potřebný Kurovi. Psáti jiného nebudu. Mám ještě korekturu atd. Povíme si to víc co nejdříve ústně. Nic nám nevadí odejeti až v sobotu v poledne. Jak budeš chtít a jak bude příjemno rodičům. Líbám Tě mnohokrátě.

Tvůj

Albín.

U Schindlerů byl na námluvách mladý Czaderski¹ z Brna, bratr té kolorované v mém albu, vzdálený bratranec, jehož neznám. Jak pochodil, nevím.

---

¹ Patrně se jedná o hospodářského správce Karla Maria Josefa Emmericha Czaderskiho (1859–1903) z Nenovic (dnešní Ivanovice) u Brna. Rod pocházel z polské Haliče, r. 1806 povýšili do šlechtického stavu a o tři roky později do rytířského.

95

[1888, Praha]

A. Bráf L. Bráfové

ANM, f. BRÁFOVÁ Libuše, kart. 3, i. č. 28, sign. 3/1a

Dopis, originál, rukopis, psáno perem na s. 1, dvojarch, 10,7 x 17,7 cm

1888^a

Má milá Libuško!

Sezení protáhne se do 4 hodin. Alespoň mám důvodnou obavu. Možno tedy, že přijdu až večer do divadla nebo brzo před divadlem. Doma ale na mne nečekej. Sním něco zde. Dnešního hosta představí Ti v divadle Antonín neb Viktor.

Líbá Tě

muž

muž Albín.

Ať je Mařenka před 7. hodinou doma, abych se tam dostal. Musím se snad převléci, než půjdu do divadla.

---

^a Datum dopsáno tužkou, nejedná se o autorův rukopis.

Osobní rejstřík

- Adámek Gustav (1848–1905) 264
- Adámek Karel (1840–1918) 236, 249, 251
- Agneska 195, 199, 203, 210, 218
- Albert Eduard (1841–1900) 206, 236, 279
- Bacquehem Olivier de (1847–1917) 165
- Baruška 270
- Baudrillart Henri (1821–1894) 107
- Bayerová Anna (1852–1924) 249
- Bellot Alfred (*1838) 274
- Bellotová, roz. Schleif Aurelie (*1849) 274
- Bellotová 107
- Benoni Bohumil (1862–1942) 238
- Benoniová Vítězslava Marie, roz. Kratochvílová (1866–1888) 191, 197
- Berounská M. 155
- Berrová Marie 240, 246
- Bivoj 134
- Bourgesová, roz. Braunerová Anna (1856–1930) 279
- Bráf Antonín (1860–1924) 131, 132, 143, 144, 147, 173, 176, 186, 193, 195, 196, 204, 206, 213, 219, 223, 226, 241, 242, 244, 248, 249, 252, 253, 258, 265, 272, 273, 277, 284
- Bráf Viktor (+1925) 108, 147, 157, 160, 168, 172, 173, 176, 180, 183, 186, 187, 194, 196, 198, 203, 204, 210, 213–215, 218–220, 222, 223, 226, 228, 231, 233, 234, 243, 244, 248, 249, 251–259, 265, 266, 272, 277, 284
- Bráfová Karolína Justina Božena, roz. Kellnerová (*1863) 161, 164, 165, 168, 187, 220, 223
- Bráfová Marie, roz. Trávníčková (1826–1895) 114, 132, 147, 151, 155–162, 164, 167, 168, 171, 173, 175, 176, 182, 185, 186, 187, 189, 190, 191, 193, 195, 196, 200, 203, 206, 210, 212, 213, 218, 219, 222, 223, 226–228, 230–237, 239, 242, 244, 248, 252, 266, 267, 271, 273, 277, 281
- Brauner Vladimír (1853–1924) 115
- Brožík Václav (1851–1901) 107
- Buva František X. (1834–1907) 140, 142, 207, 259
- Buva Jan Nepomuk František (1828–1907) 270

Buvová-Formánková Barbora, též Babetta (1849–1932) 135, 138, 159, 162, 243, 270

Buvovi, viz Buva František X.

Červinka Václav (1844–1929) 147, 155, 157, 163, 169, 170, 173, 174, 182, 189, 199, 217, 230, 236, 251, 256, 277

Červinková-Riegrová Marie (1854–1895) 110, 134, 139, 140, 142, 145, 155, 163, 165, 166, 169, 170, 173, 174, 188–191, 199, 204, 206, 207, 209, 212, 215, 217, 221, 235, 236, 245, 249, 250–252, 256, 257, 261 266, 272, 279

Chotek Ferdinand (1838–1913) 201, 209

Černý Tomáš (1840–1909) 277

Čihař 173

Čuhel František (1862–1914) 159

Ďas 206, 207

Daudet Alphonse (1840–1897) 215

Dlask Antonín Ladislav (1818–1894) 163

Durdík Pavel (1843–1903) 110, 197

Dvorský František (1839–1907) 172, 174, 176

Dvořák Antonín (1841–1904) 140

Flamerschein 270

Františka 213, 218

Foman, též Fomann Ignác (1851–1907) 277

Fomanová, roz. Formánková Antonie (*1862) 231

Frommová Hermína 264

Gabler Vilém (1821–1897) 203, 237

Gablerová Anna (*1830) 203

Hanč Vojtěch (1838–1885) 186

Hančová, roz. Perneroá Kateřina (Karolina) 186

Hanel Jan Jaromír (1847–1910) 197

Harrach Jan Nepomuk František (1828–1909) 183

Hatlák Jan (1846–1890) 108

Hebdová Kateřina, taktéž Katyna 115, 117, 118, 121, 123, 140, 142, 159, 161, 162, 167, 171, 177, 182, 195, 199, 206, 207, 211, 212, 217, 222, 229, 243, 245, 248, 249, 251, 256, 257, 259, 260, 266, 269, 270, 271, 274, 275, 279

Heine Heinrich (1797–1856) 120

Herwegh Georg (1817–1875) 139
Hevera Čeněk (1836–1896) 251, 274
Hlava Jaroslav (1855–1924) 210
Hlávka Josef (1831–1908) 152, 153, 177, 180, 197, 208, 214, 253, 255, 256, 258, 262, 268, 271, 276
Höhm Antonín 153
Hostinská, roz. Quisová Zdenka (*1863) 180
Choděra Josef 164, 233
Jahn Gustav (1856–1929) 240, 244, 47
Jahn Jiljí Vratislav (1838–1902) 242, 246, 248
Jahn Richard (1840–1918) 228, 231
Jelínek Edvard (1855–1897) 110, 142
Jelínková-Doubková Růžena (cca 1848–1923) 247
Jeřábek František Věnceslav (1836–1893) 132, 136, 161, 258
Jiráčková Kateřina (+1888) 258
Jireček Hermenegild rytíř ze Samokova (1827–1909) 262
Jirečková, roz. Vokounová Julie (1847–1928) 262
Julie 108, 195, 218, 255
Kaizl Josef (1854–1901) 141, 142, 153, 155, 251, 272
Kalousek Josef (1838–1915) 130, 217
Klent Agathor 236
Klímeš Josef (1828–1900) 208, 209, 211
Klímová 203, 222
Klímovi 152, 185
Kouble 190, 203
Králová 157, 281
Královec Adam (*1838) 140
Krejčí Jan (1825–1887) 114, 115
Kronbauer Rudolf Jaroslav (1864–1915) 258
Krulišovi 190
Krusul 272
Kučera A. 222

Kudrna Václav (1844–1904) 206, 235

Kura 191

Kvičala Jan (1834–1908) 118, 119

Lamblová (slečna) 107

Lamblová (paní) 156

Lamblová, roz. Batková Henrietta (1835–1911) 194, 195

Lašek Hanuš (1860–1937) 204

Lauermannová-Mikschová Anna (1852–1932) 132, 139, 142, 174, 236

Lenertovi 147

Lenertová 156, 159–162, 187

Liška František 166

Lobkowicz Jiří Kristián kníže (1835–1908) 119, 172, 181, 184, 201, 254, 276, 282

Loeblová 180

Mareš Josef (1860–1925) 215

Marjánka 189, 199, 218, 235, 271

Mařák Julius (1832–1899) 123

Mařenka 162, 164, 166, 168, 172, 173, 175, 177–179, 182, 184, 186, 189, 195, 200, 201, 203, 210, 212, 213, 214, 218, 219, 221–223, 226, 228–230, 235, 240, 242, 245, 248, 252, 253, 256, 258, 260, 262, 264, 267, 271, 274, 277, 280, 284

Mates 268

Mattuš Karel (1836–1919) 130, 191, 209, 233

Mauder Josef (1854–1920) 111

Maýr Jan Nepomuk, též Mayr, Mayer, Maier (1818–1888) 204

Městecký Jan (1845–1917) 131

Mezzofanti Giuseppe Gasparo (1774–1849) 132

Michl František (1850–1900) 236

Modlecký, taktéž Modletínský 158, 182, 199

Morávek František (1834–1918) 120

Mozart Wolfgang Amadeus (1756–1791) 141

Müller G. A. 222

Myslбек Josef Václav (1848–1922) 107, 111

Náprstek Vojtěch (1826–1894) 109

Náprstková Josefa, roz. Křížková (1838–1907) 109, 154

Náhlovský Vincent (1816–1891) 106, 110, 115, 118, 213, 244, 253, 257

Nebeský Jan Baptista (1842–1920)

Nekvasil Václav (1840–1906) 168, 220, 264, 265

Neureiter 197

Nevole Milan (1846–1907) 240, 244, 247

Novotná 240, 246, 247

Novotný 199

Ott Emil (1845–1924) 162, 164, 201

Palacká, roz. Hämplovou Adelina (1841–1903) 197

Palladio Andrea (1508–1580) 131

Pattová Marie (*1849) 129

Pazdírek František (1848–1915) 256

Pernerová Hana (1868–1946) 186

Perotti Giovanni Agostino (1769–1855) 161

Pfeill-Scharffenstein Alfred, baron (1836–1891) 201

Pinkas Otto (1849–1890) 184, 185, 237

Pirner Maxmilián (1854–1924) 132

Pospíšilová Marie (1862–1943) 153

Purkyně Cyril (1862–1937) 225, 235

Quis Ladislav (1846–1913) 180

Quisová, roz. Matieková Veronika 180

Radimský Václav (1839–1907) 247

Reinwart Antonín (1856–1929) 238

Rieger Bohuslav, taktéž Bohuš (1857–1907) 103, 110, 115, 133, 134, 153, 155, 159, 163, 166, 169, 171–174, 176–178, 180, 182–184, 186, 189, 196, 197, 201, 203, 207, 212, 215, 217, 221, 222, 225, 230, 237, 247, 256, 266, 275, 277

Rieger František Ladislav (1818–1903) 101, 111, 115, 116, 124, 125, 127, 129, 130, 132, 142, 150, 155, 158, 163, 165, 166, 169, 170, 173, 174, 180–182, 186, 188–192, 195, 203, 204, 212, 214, 215, 217, 219, 221–223, 225, 227, 228, 230–234, 237, 239, 241, 242, 245, 247, 249, 250, 252, 253, 256, 258, 261, 264–267, 269, 270, 273, 274, 278, 282, 283

Riegrová Marie, roz. Červinková (1855–1895) 115

Riegrová-Palacká Marie (1833–1891) 101, 111, 114–116, 110, 115, 117, 119, 125, 132, 133, 134, 141, 142, 146, 147, 150, 151, 153–155, 158, 159, 161–164, 166, 169, 170, 172–176, 178, 179, 184, 188–192, 195, 199, 204, 206, 207, 213, 215, 217, 219, 221, 223, 225, 227, 229, 230–232, 234, 235, 237, 239, 241, 242, 245, 250, 252, 255–259, 261, 265, 266, 269, 271, 273, 274, 278, 281–283

Rožátová Libuše 218, 225

Rubinstein Joseph (1847–1884) 141

Ruth František (1852–1903) 153, 202

Růžička Karel (1851–1902) 116, 120, 201, 207, 209, 240, 246, 247, 253

Růžičková 120

Řezníček Václav (1861–1924) 277

Řežábek Jan (1852–1925) 109, 110

Sauer Josef 256

Sax Emil (1845–1927) 165

Seifert František, též Sajfert (1856–1911) 247

Schindlerovi 283

Schnirch Bohuslav (1845–1901) 111

Schoenborn-Buchheim-Wolfstal Vojtěch Josef Maria hrabě (1854–1924) 118, 119

Schreyer Josef (1841–1923) 115

Schulte Johann Friedrich, též Schulte Jan Bedřich 197

Schwarzenberg Bedřich (1862–1936) 214, 221

Schwarzenberg Karel III. (1824–1904) 214, 219

Slavík Josef Eugen (1848–1916) 249

Smetana Bedřich (1824–1884) 141

Stejskal Josef (1847–1923) 131

Storch František (1850–1924) 186

Strobach 180

Strobachová 157, 185, 231

Stroupežnický Ladislav (1850–1892) 126, 182, 188, 201, 207, 209, 236, 248, 256, 280

Stupecký Josef (1848–1907) 107, 131, 132, 164, 186, 201, 204, 210, 215

Šlesvicko-Holštýnská Augusta Viktorie (1858–1921) 153

Špecingrová-Baušová Klára (1860–1918) 109

Šubert František Adolf (1849–1915) 204, 228, 248, 250, 261, 277

Tauer František (1836–1897) 211, 217, 229
Thomayer Josef (1853–1927) 202, 248
Thun-Hohenstein František de Paula Antonín hrabě (1847–1916) 240, 244, 247, 253
Tille Jan (1833–1897) 210
Tilšer František (1825–1913) 131, 136, 137, 142, 234
Tóna 252
Topič František (1858–1941) 173
Toužimský Josef Jakub (1848–1903) 140, 257, 269, 271, 272, 276
Trakal Josef (1860–1913) 228, 238, 272, 276
Turgenev Ivan Sergejevič (1818–1883) 109, 166
Tůma Karel (1843–1917) 137
Urbánek Velebín Augustin František (1853–1892) 249, 250
Valečka Eduard (1841–1905) 173
Vaňourková Gabriela 157, 161, 171, 176, 177, 179, 182, 188, 199, 207, 212, 242, 243, 246, 247, 251, 253, 255, 256, 260, 266, 268, 272
Vávrová Helena (1851–1910) 152
Veselý Karel (1861–1904) 238
Viktorovi, viz Viktor Bráf, Karolina Justina Božena Bráfová, roz. Kellnerová
Vojáček Ladislav (1841–1921) 163, 256
Vrchlická, roz. Podlipská Ludmila (1861-1915) 115, 142
Vrchlický Jaroslav, vl. jm. Emil Jakub Frida (1853–1912) 110, 115, 142, 215
Všetečka František, (1819-1903) 222
Vyhnis Čeněk, vl. jm. Vincenc Vyhnis (1842–1897) 231
Wagner Antonín Pavel (1834–1895) 111
Werunsky Albert (1843–1915) 181, 185
Wierzbicki Józef Stanisław (*1853) 150
Zeithammer Antonín Otakar (1832–1919) 130, 131, 136, 209, 241, 249, 251, 276
Zucker Alois (1842–1906) 115, 131, 241, 272
Želízko Eduard 173

Místní rejstřík

- Bečov nad Teplou (Petschau) 165
- Bechyně 114
- Benátky 131
- Berlín 153
- Beroun 115
- Bezlejev, samota 212, 217
- Blatnice 109, 111
- Bologne (Boloña) 131
- Brno 283
- Carolinum 282
- Cidlina, řeka 193
- Curych 264
- Čáslav 199
- Česká Bělá (Bělá) 247
- Česká Olešná 148, 150
- České Budějovice 273
- Dobřany 108, 156, 277
- Dušníky 165
- Florenc (Florencie) 132
- Františkovy Lázně 156, 161
- Gastýn (Bad Gastein) 190
- Gmünd 281
- Golčův Jeníkov 110, 122, 150, 154, 191, 203, 212, 217, 233, 235, 239, 242, 259, 269, 270, 279
- Havlíčkův Brod (Německý Brod) 237
- Hluboká nad Vltavou 273
- Hluboký, rybník 195
- Hořovice 136, 265, 268
- Hradec Králové 120

Hranice 174, 195, 271
Hrubá Skála 107
Hvězda viz Obora Hvězda
Chotěboř 108, 166, 225, 235, 237, 270
Chrudim 145, 171
Jičín 107
Karlovy Vary 165
Kladno 173
Kolín 152, 159, 162, 163, 259, 271
Korneuburg 123
Kostomlaty pod Milešovkou 172
Kouřim 163
Křemýž (Křemuž) 258
Kubátka, samota 182, 262
Kukleny 120
Kydlinov 116, 120
Lago Maggiore, jezero 264
Lázně Toušeň 188
Lhotka 246
Liberec 187, 215
Libice nad Cidlinou (Libice) 106, 193
Luhačovice 202
Luzern (Lucern) 264
Lužany 253, 255, 256, 260, 261, 268, 271
Malá Strana 230, 235
Maleč 101, 103, 104, 107, 108, 111, 113–115, 117, 121, 122, 125, 129, 131, 134, 145, 150, 153-156, 158, 164, 166, 169, 170, 172–174, 178, 182, 184, 185, 188, 192, 195, 199, 203, 206, 209, 210, 212, 214, 217, 220, 221, 225, 230, 233, 235, 237, 241, 242, 244, 246, 250, 251, 253, 255, 256, 258, 259, 263, 266, 269, 270, 273, 274, 276, 279
Mariánské Lázně 165
Milán 264
Mladá Boleslav 130, 136, 204, 223, 257
Modena 131
Modletín 158, 182, 199

Mrlina, řeka 193

Na Slupi (Na Trávníčku), kostel 197

Jindřichův Hradec 148–150, 162

Nová Ves 170, 206, 221

Neuhaus, viz Jindřichův Hradec

Nymburk 152, 193, 236

Obora Hvězda 236

Opořany (Opařany) 114, 277

Opatovice nad Labem 116, 120, 253

Ostrovní, ulice 148, 149, 154, 170, 174, 186, 195, 199, 206, 212, 217, 221, 242, 255, 259, 263, 270, 279

Ovocná, ulice 173

Palackého, most 107

Palackého, ulice 219, 228

Pardubice 120, 145

Paříž 107

Padua (Padova) 131

Pešť 163

Písek

Plotiště nad Labem 120

Plzeň 186, 193, 195, 264, 268, 273

Poštovská, ulice 273

Praha 103, 110, 111, 114, 122, 127, 131, 139, 140, 148–150, 152–155, 170, 172, 174, 178, 182, 185, 189, 191, 195, 199, 206, 212, 217, 221, 225, 230, 231, 235, 242, 243, 247, 255, 256, 259, 263, 270, 273, 279

Prusíný 273

Předboř 242, 251, 256, 262, 266, 274

Příbram 131, 136, 223

Radnice 137

Rakovník 165

Rigi, hora 264

Rokycany 136, 223, 228, 244

Smirady 122

Stará Huť 165

Starý Kolín 163
Strakonice 180
Stromovka 223
Strmilov 148, 150
Sv. Gotthard, průsmyk 264
Svatá Hora, poutní místo 223
Svobodné Hamry 240
Škrétova, ulice 190
Štýrský Hradec 270
Teplice 258
Turnov 107, 231
Třebíč 203, 228, 230, 233, 237
U Choděřů, restaurace 164, 233
U Urbana, pivnice 209
Ústí nad Orlicí 184, 221
Velká Bystřice 114
Veselí nad Lužnicí 281
Verona 131
Vicenza 131
Vinohrady 117, 134
Vídeň 130, 151, 172, 173, 204, 273, 281
Volyně 204
Vysoké Veselí 107, 127, 131, 132, 134–166, 138, 140, 141, 243, 252, 266, 270
Zdice 264
Žabokrky, zaniklá osada, rybník 279
Žofín, ostrov 115, 154, 158, 210, 220, 231

Závěr

V předložené práci jsme se prakticky i teoreticky věnovali manželské korespondenci v letech 1882–1888 dvou významných osobností. Na základě uvedené edice jsme se pokusili rekonstruovat vztah mezi Albínem Bráfem a Libuší Bráfovou. Velkou měrou nám k tomuto poznání pomohlo vzájemné dopisování s jednotlivými členy Riegrovy rodiny, kteří s manželi udržovali pravidelný kontakt. K vykreslení jejich společného bytí v Praze podává nejvíce informací především Libušin korespondenční styk s matkou Marií Riegrovou-Palackou, která při svém pobytu v Malči s dcerou vcelku pravidelně komunikovala.

Na základě odeslaných dopisů jsme tak mohli analyzovat, jak vypadal jejich vztah několik předcházejících let před svatbou a pár měsíců po svatbě. Velký kontrast ve změně chování vidíme především u Libušiných dopisů, která po sňatku začala manželovy city opětovat a psala mu vstřícnějším tónem, než tomu bylo doposud. Do té doby mu odeslala pouhé dva dopisy, poté nastal zlom a s Albínem udržovala již pravidelný korespondenční styk. Ten trval dlouhá léta až do Bráfovy smrti roku 1912. Fondy obou manželů jsou tak bohaté na dopisy a jejich kompletní ediční zpřístupnění by bylo účelné, kdyby se stalo předmětem dlouhodobějšího zpracování rozsáhlým týmem badatelů.

I přes fakt, že jsme se mohli v této diplomové práci zaměřit pouze na malý zlomek z celkově rozsáhlého souboru dopisů, jsme se pokusili nastínit, jak oba protagonisté trávili společné chvíle i okamžiky odloučení. Jak vypadal jejich každodenní život, s kým se ve společnosti stýkali, jaké vztahy měli s uváděnými osobami i rodinami obou manželů. Na základě řádků Albínem odeslaných můžeme také pohlédnout do jeho profesního života, díky kterému byl mnoho zaneprázdněn, a máme možnost spatřit jeho aktivity v Národní straně a v neposlední řadě celkově posoudit jeho názory na politickou situaci.

Albín Bráf dobýval Libušino srdce dlouhá léta, trpělivě vyčkával, dával jí prostor na rozmyšlenou a byl si vědom, že z její strany se city nemusí nikdy dostavit. Přesto se nevzdal a jeho přání se nakonec vyplnilo. Mohl se tak stát věrným a oddaným chotěm a Libuše vytouženou družkou. Jejich svazek byl harmonický, a i přes životní trable se zdravotním stavem syna Václava, zůstali oba partneři silní a ve vzájemné manželské lásce.

Seznam pramenů a literatury

Prameny - Archiv Národního muzea

fond Albín Bráf

fond Libuše Bráfová

fond Bohuslav Rieger st.

fond František Ladislav Rieger

fond Marie Červinková-Riegrová

fond Marie Riegrová-Palacká

Literatura

BAHENSKÁ, Marie. Obraz dívčího penzionátu v korespondenci Marie Riegrové-Palacké a její dcery Libuše. In: *Dějiny žen, aneb, Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zasetí historiografie: (sborník příspěvků z IV. pardubického bienále 27. - 28. dubna 2006)*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, s. 557–572. ISBN 80-7194-920-5.

BAŽANTOVÁ, Ilona. Historický pohled českých národohospodářů na podnikavost a podnikání a současnost. In: *Konsolidace vládnutí a podnikání v České republice a v Evropské unii: (příspěvky z konference konané ve dnech 31.10-2. 11. 2002), I: Umění vládnout, ekonomika, politika*. Praha: Matfyzpress, 2002, s. 226–238. ISBN 80-86732-00-2.

BAHENSKÁ, Marie. *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*. Praha: Libri, 2005. 175 s. ISBN 80-86429-38-5.

BRÁF, Albín, Josef GRUBER. *Albín Bráf, život a dílo. Díl první, Paměti*. V Praze: Vesmír, 1922, 225 s.

BRÁF, Albín, Josef GRUBER a Cyril HORÁČEK. *Albín Bráf, život a dílo. Díl druhý, Výbor statí z nauky národohospodářské*. Praha: Vesmír, 1923, 197 s.

BRÁF, Albín, Josef GRUBER a Cyril HORÁČEK. *Albín Bráf, život a dílo. Díl třetí, Výbor statí z hospodářské a sociální politiky*. V Praze: Vesmír, 1923, 203 s.

BRÁF, Albín, Josef GRUBER a Cyril HORÁČEK. *Albín Bráf, život a dílo, Díl čtvrtý: Rozličné statí*. V Praze: Vesmír, 1923, 225 s.

BRÁF, Albín, Josef GRUBER a Cyril HORÁČEK. *Albín Bráf, život a dílo. Díl pátý, Výbor statí z politiky a samosprávy*. Praha: Vesmír, 1924, 270 s.

BRÁF, Albín. *Články o dělnické otázce: do Ottova Slovníku naučného napsal Albín Bráf*. Praha: Albín Bráf, 1893, 24 s.

- BRÁF, Albín. *Dvě nutné opravy: (Právo domovské, Pracovny donucovací)*. Praha: Albín Bráf, 1884, 71 s.
- BRÁF, Albín. *Finanční věda. (Přednášek o národním hospodářství) část III*. Praha: Fr. Stříbrský, 1900, 480 s.
- BRÁF, Albín. *Meliorační úvěr*. V Praze: Národní tiskárna a nakladatelství, 1890, 133 s.
- BRÁF, Albín. *O nápravě měny*. V Praze: nákl. vl., 1892, 24 s.
- BRÁFOVÁ, Libuše. *Rieger, Smetana, Dvořák*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1913. 116 s.
- ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, Marie a VOJÁČEK, Milan, ed. *Zápisky*. Praha, 2009, 711 s. ISBN 978-80-86712-55-0.
- ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, Marie a VOJÁČEK, Milan, ed. *Zápisky*. Praha, 2013, 585 s. ISBN 978-80-86712-55-0
- DVOŘÁK Tomáš. Albín Bráf a jeho pobyt v Roztokách u Prahy. In: *Středočeský vlastivědný sborník: Muzeum a současnost. Řada společenskovední*. V Roztokách u Prahy: Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy, 2000. Sv. 18, s. 53–62. ISSN 0862-2043.
- HAVELKA, Miloš. „Česká otázka“, „České myšlenky“, „Listy politického kacíře“. In: SVOBODA, Jan a Aleš PRÁZNÝ, ed. *Česká otázka a dnešní doba*. Praha: Filosofia, 2017, s. 155–171. ISBN 978-80-7007-505-0.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jan JANÁK a Jan DOBEŠ. *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005, 568 s. ISBN 80-7106-709–1.
- HOBZA, Ladislav et al. *Bráfův památník vydáný k slavnosti odhalení pamětní desky na rodném domě dra Albína Bráfa v Třebíči ve dnech 16. - 18. září 1927 u příležitosti patnáctého výročí jeho úmrtí*. Třebíč: Spolek absolventů obchodní akademie Dra A. Bráfa v Třebíči, 1927, 119 s.
- JUREČKA, Václav, ed. *Albín Bráf - doteky s dneškem: sborník příspěvků ze semináře: [25. září 2001, Ostrava]*. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ekonomická fakulta, Katedra ekonomie, 2001, 82 s. ISBN 80-248-0012-8.
- KLIKA, Josef. *Mluvnice a pravopis pro obor národních škol*. V Chrudimi: Stanislav Pospíšil, 1868, 99 s.
- KRAMEŠ, Jaroslav. *Profesor Albín Bráf a jeho žáci: (česká národohospodářská škola Bráfova)*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2016. 140 s. ISBN 978-80-88018-08-7.
- KUČERA, Martin. Albín Bráf, reorganizace staročeské strany 1906 a její zánik. In: *Český časopis historický: The Czech Historical Review*. Praha: Historický ústav AV ČR, 1994, 92(4), s. 706–731. ISSN 0862-6111.

LENDEROVÁ, Milena. *A ptáš se, knížko má...: ženské deníky 19. století*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7254-956-6.

LENDEROVÁ, Milena. „Chci žít svým cílům“ aneb znovu o ženských denících 19. století. In: *Per saecula ad tempora nostra: sborník prací k šedesátým narozeninám prof. Jaroslava Pánka*. Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2007, s. 664–672. ISBN 978-80-7286-118-7.

LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena devatenáctého století*. Vydání druhé. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, 319 s. ISBN 978-80-246-3540-8.

LENDEROVÁ, Milena. Reflexe identity v ženských denících 19. století. In: Milan VOJÁČEK, Národní archiv a Archiv hlavního města Prahy. *Reflexe a sebereflexe ženy v české národní elitě 2. poloviny 19. století: sborník příspěvků z konference uspořádané ve dnech 23. - 24. listopadu 2006 Národním archivem ve spolupráci s Archivem hlavního města Prahy*. Praha: Scriptorium, 2007. s. 157–174. ISBN 978-80-86712-45-1.

MAŘÍKOVÁ, Martina. Cesta Marie Červinkové-Riegrové do Itálie v roce 1888. In: Milan VOJÁČEK, Národní archiv a Archiv hlavního města Prahy. *Reflexe a sebereflexe ženy v české národní elitě 2. poloviny 19. století: sborník příspěvků z konference uspořádané ve dnech 23. - 24. listopadu 2006 Národním archivem ve spolupráci s Archivem hlavního města Prahy*. Praha: Scriptorium, 2007. s. 175–187. ISBN 978-80-86712-45-1.

MYSLBEK, Josef Václav a Alois LODR. *Korespondence*. Praha: SNKLHU, 1960. 513 s.

NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, Marie. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*. Praha: JANUA, c1999, 446 s. ISBN 80-902622-2-8.

RATAJ, Jan a MARTÍNEK, Miloslav. *Česká politika 1848-1918*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2015. 579 s. ISBN 978-80-87956-12-0.

ŠMEJKAL, Miroslav. Život a dílo národohospodáře Prof. Dr. Albína Bráfa. In: *Významní čeští národohospodáři*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1993, s. 9–39. Acta oeconomica Pragensia: vědecký sborník Vysoké školy ekonomické v Praze, s. 9–39. ISBN 80-7079-195-0.

SRŠEŇ, Lubomír. Pražský salon u Palackých a Riegrových. In: LORENZOVÁ, Helena, Taťána PETRASOVÁ, Ústav dějin umění (Akademie věd ČR) a Archiv města Plzně. *Salony v české kultuře 19. století: sborník příspěvků z 18. ročníku symposia k problematice 19. století, Plzeň 12. - 14. března 1998*. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1999, s. 93–107. ISBN 80-85917-43-2.

ŠTAIF, Jiří. Bráfův pokus o sociální rekonstrukci národní společnosti a Národohospodářský ústav ČAV. In: *Studie k moderním dějinám. Sborník prací k 70. narozeninám Vlastislava Laciny*. Praha: Historický ústav AV ČR, 2001, s. 79–104. ISBN 80-7286-030-5.

ŠTAIF, Jiří. Palacký, Rieger, Bráf aneb česká národní elita mezi prestiží, rodinou a majetkem. In: JANČÍK, Drahomír a Univerzita Karlova. *Pocta profesoru Zdeňku Jindrovi: k sedmdesátým narozeninám*. Praha: Karolinum, 2003, s. 103–115. ISBN 80-246-0511-2.

ŠTAIF, Jiří. Palacký, Rieger, Bráf: vůdčí rodina v české národní elitě 19. století. *Kuděj: časopis pro kulturní dějiny*. Praha: Scriptorium, 2002, 4(1), 34–46. ISSN 1211-8109.

ŠTEFKO, Martin. *Česká škola sociální politiky v souvislostech*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, s. 30–47. ISBN 978-80-87975-39-8.

TOMÍČEK, Jan Slavomír. *Česká mluvnice: nově vzdělaná*. (K. Jeřábková vedením J. Hlaváčka), Praha, 1853. 225 s.

URBANOVÁ, Berenika. *Libuše Riegrová-Bráfová. Životní postoje v rodinných souvislostech*. Praha, 2007. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. Prof. PhDr. Jiří Štaif, CSc., 42 s.

VOJÁČEK, Milan. *František Ladislav Rieger a velkostatek Maleč: ekonomické zázemí politické činnosti vůdce národa*. Praha: Národní archiv, 2013. 228 s. ISBN 978-80-7469-013-6.

VOJÁČEK, Milan. *Na velkostatku F. L. Riegra, vůdce národa*. Praha: Národní archiv, 2014. Pamětní knihy Malče, 304 s. ISBN 978-80-7469-022-8.

VOJÁČEK, Milan. V zájmu národa? Rodinný život vnuček otce národa, Marie a Libuše Riegrových. In: *Oznamuje se láskám našim, aneb, Svatby a svatební zvyky v českých zemích v průběhu staletí: sborník z konference konané 13. - 14. září 2007 ve Východočeském muzeu v Pardubicích*. Pardubice: Východočeské muzeum, 2007, s. 141–148. ISBN 978-80-86046-97-6.

VOJÁČEK, Milan. Vhodná partie pro syna vůdce národa. Nežádoucí sňatek Bohuše Riegra a Marie Červinkové aneb "rodinná tragédie". In: *Kuděj: časopis pro kulturní dějiny*. Praha: Scriptorium, 2002, 4 (1), 47–56. ISSN 1211-8109.

VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla a Jiří MARTÍNEK. *Cesty k samostatnosti: portréty žen v éře modernizace*. Praha: Historický ústav, 2010. 239 s. ISBN 978-80-7286-164-4.

Příloha 1

Obrázek 1 - Albin Bráf

Obrázek 2 - Libuše Bráfová

Obrázek 3 - Svatební fotografie

Obrázek 4 - Libuše, syn Václav a Albín

Obrázek 5 - Libuše, Albín a Bivoj

Obrázek 6 - Marie Bráfová s vnukem Václavem

Obrázek 6 - Libuše a Bráf v Roztokách u Prahy

Obrázek 7 - Albin v dětství s otcem Antoninem

Země: *Proletstvo Čech*
Regio: *Prague*

C. k. okresní hejmanství: *Magistrát*
C. r. districtus pošt.: *Prague*

Věsta z matriky oddaných při úřadě *Janina*
E libro copulatum officii

Oddací list.
Testimonium copulationis.

Archiepiscopus: *Prague*
Arcidiecesis: *Prague*
Vicarius: *Janina*
Nr. Exh. *440*
sv. Rom. *1871* str. *306*

Rok, měsíc, den a místo oddávky Dies, mensis, et annus copulationis	Oddávající kněz Nomen copulantis	Ženich a nevěsta Sponsus et sponsa	Náboženství Religio	Stav Status	Věk Aetas	Svědkové Testes	Poznamenání Adnotatio
<i>1871</i>	<i>Janina</i>	<i>Prostřední Libuše, rozená z Prahy, mladá dcera Progera Františka Ladislava, doktora práv, medice, mostátního a velkostatečnického v Praze, vyplatce pivovaru a zemské měřičky, majitele víteňského, a železného manzelského paláce, v Praze, a též manželky Marie, roz. Travníckové</i>	<i>Katolická</i>	<i>mladý</i>	<i>27 1/2</i>	<i>Dr. Vincenc Nahlovský, protěší at. M. S. Těšín</i> <i>Prof. Dr. Jan Palacký, c. 1439-71.</i>	<i>Jan. 1887. 16.</i>

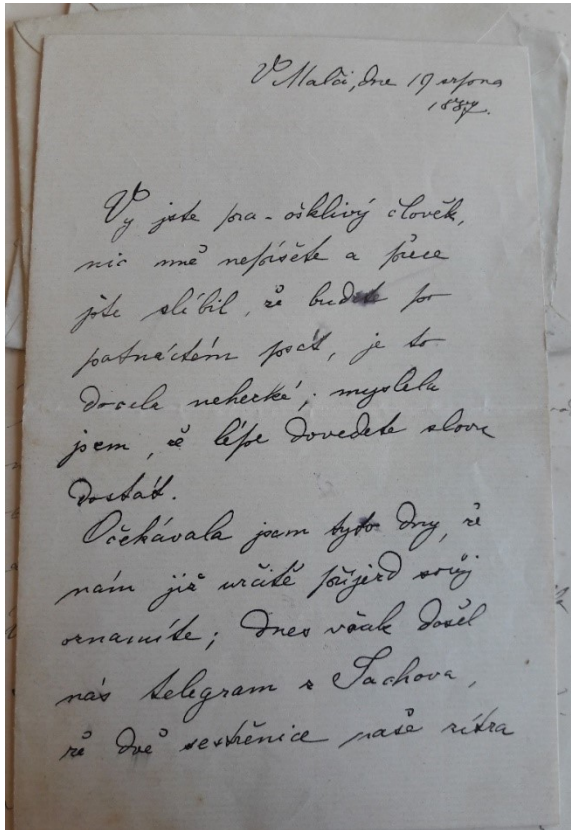
Na důkaz toho můj vlastnoruční podpis a úřední pečeť.
In quorum fidem proprio manus meae subscripto et sigilli prochiialis (decanalis) impressio.

Dáno od úřadu *Janina v Praze u P. Marie Janina*
Datum in officio *J. Červenec 1912.*

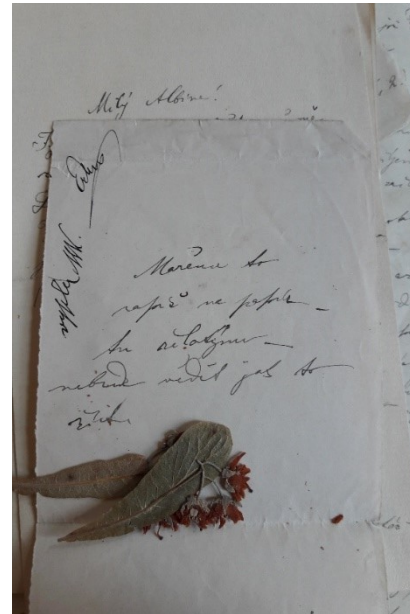
Antonín Hejprich Janina

Obrázek 8 - Oddací list Libuše a Albina

Příloha 2

Obrázek 1 - Libuše Albínovi

Obrázek 2 - Libuše Albínovi

Obrázek 3 - Obálka s adresou Bráfa

Slávno Libuše!

Nemám odvahu rozloučiti se s Vámi osobně a přece
 citím neodolatelnou potřebu, abych k tomu, co mně v
 životě více je nejdražší, přinesl slovo přátelské. Pro-
 mňte mě, ráčila-li vás, co jsem více k vám přinesl.
 Já se své k smrti francouzské duši celou svou korunou lá-
 ku k vám o dušičku. Když mi větríčka naděje mi
 došla ušlechtilosti, naděje, že naděl jako přítel své smrti s vá-
 mi se setkati, že by mně zachováte upomínku přátelskou.

Obrázek 4 - Albín Libuši

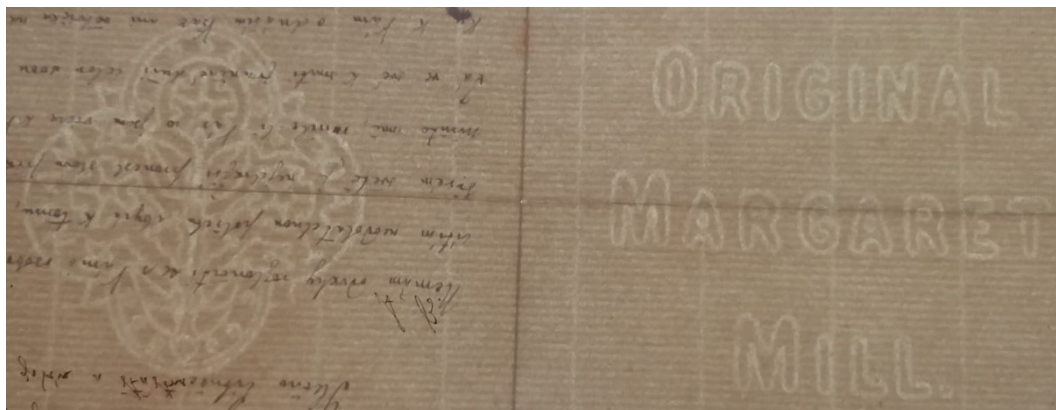
Brafona

Jediná na uraženou: Prádelník s šuplety by mohl udělat,
 ale je pro stojící větrák mnohem praktičtější,
 vyšel by asi jako prohojný jím, dle by uad nej snadno.
 Jako praktičtější víc radit asi i ušetřit šetrně
 dvoutřídlou s třikradami. K jídelní spou-
 ťi jistoty j žije léty, jako bude as nábytek.
 Do kamínka přijeje eventuelně jiné - šezí ob-
 v ložnici (mohl jsem mn totiž nabrosli: plin)
 v proudu máž' šestletní stávek se spoustem (úč' zbudelo volna
 komoda se připojeného vyřesu.

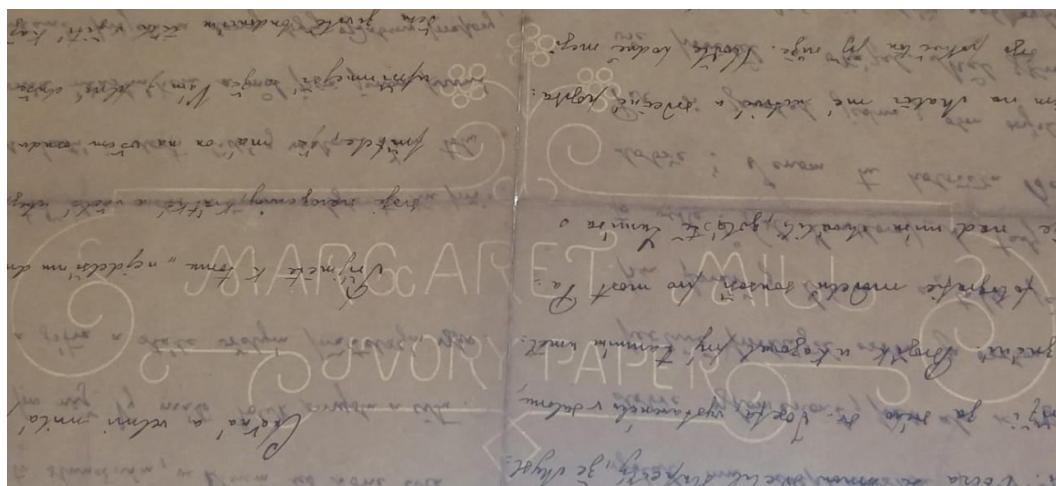
188
Mittag
poled.

2017/10/24

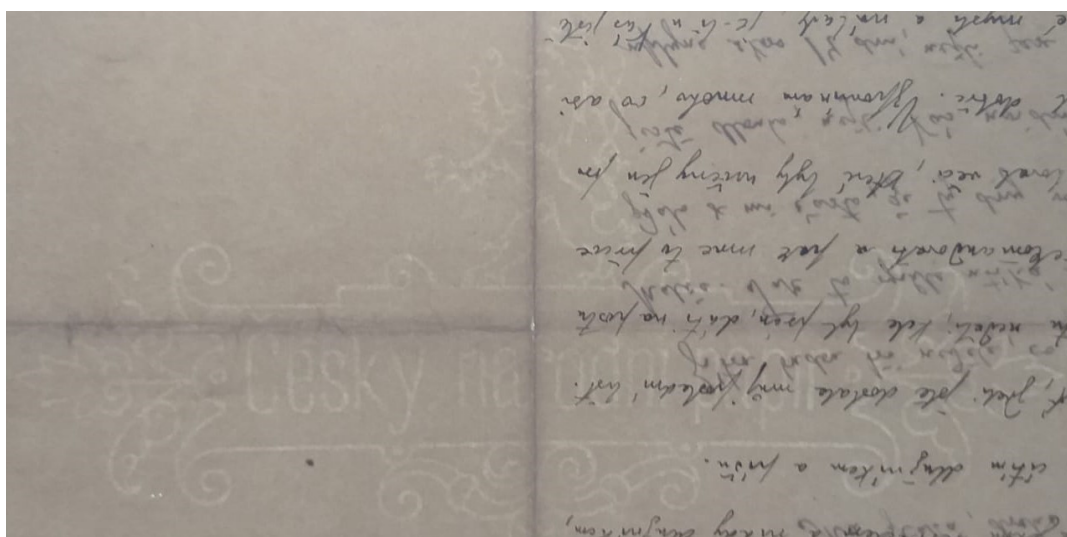
Obrázek 5 - Albín Libuši

Obrázek 6 - Filigrán č. 1

Obrázek 7 - Filigrán č. 2

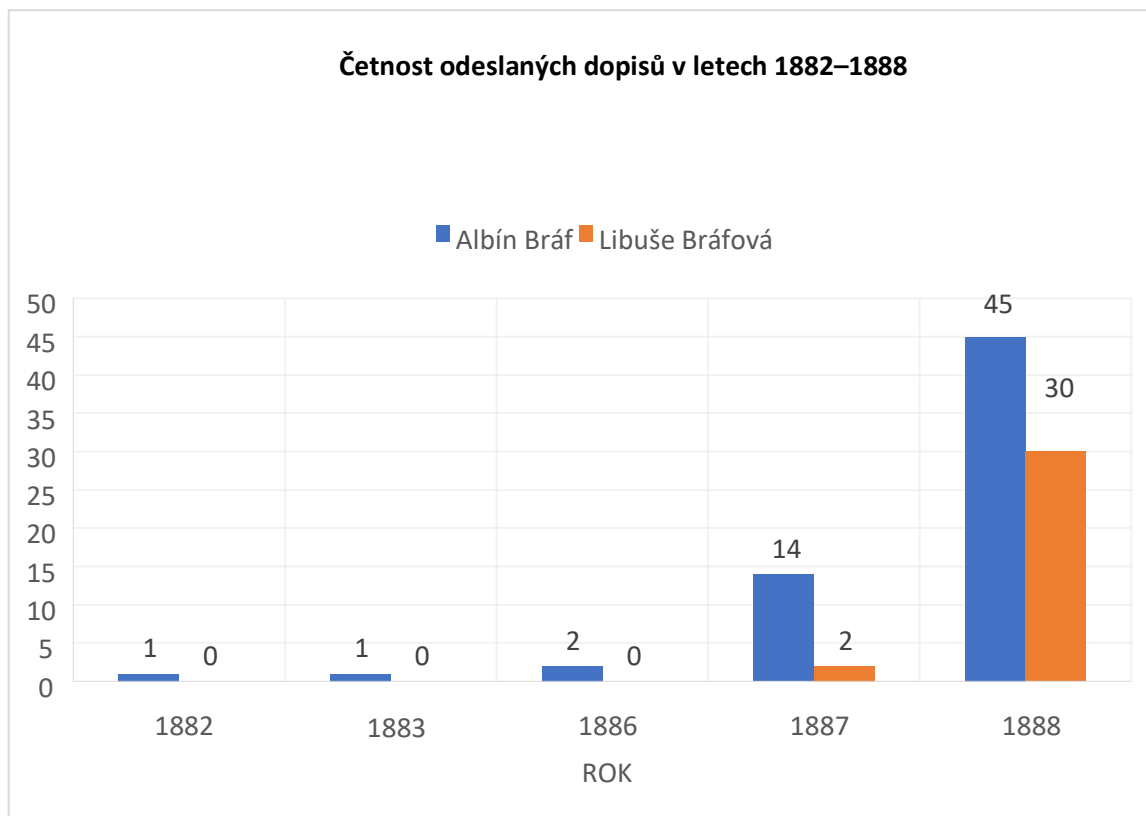

Obrázek 8 - Filigrán č. 3

Příloha 3

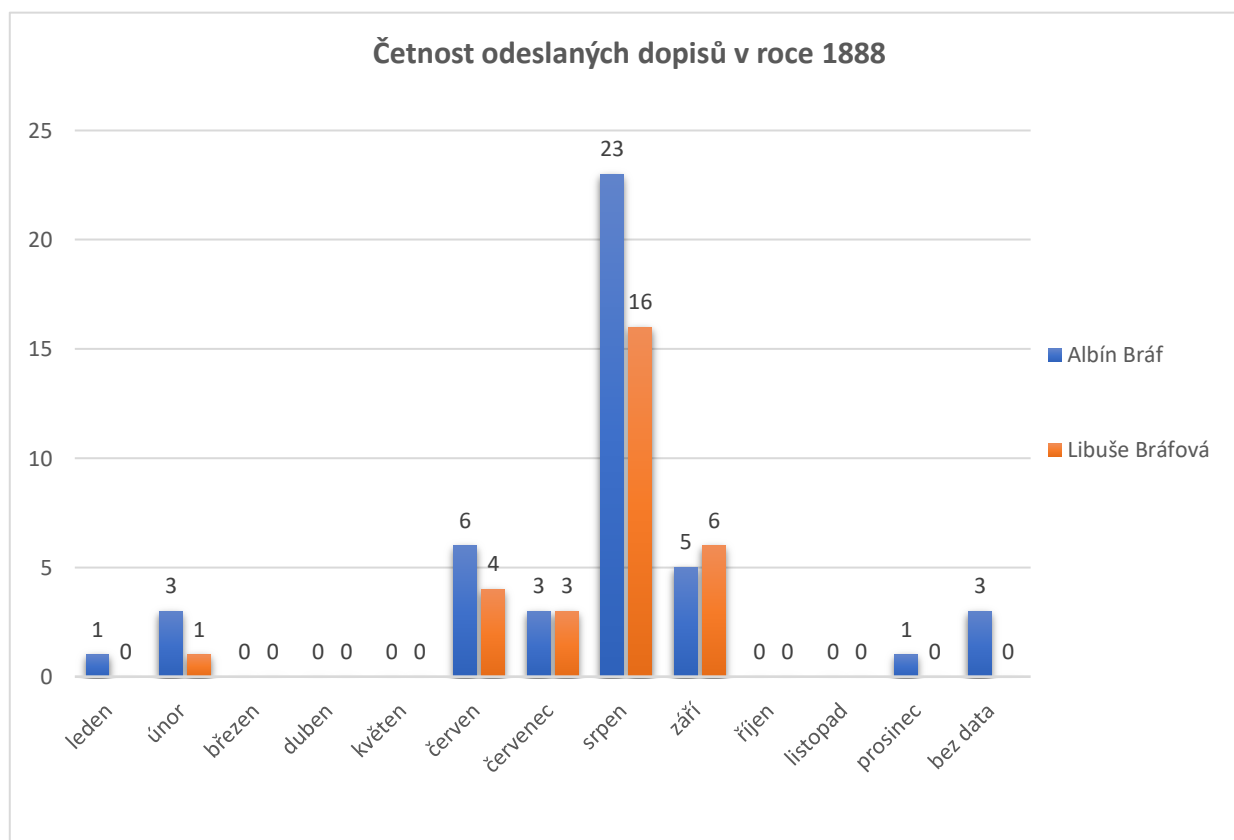
Vzájemná korespondence – tabulka četnosti za roky 1882–1888

Rok	Albín Bráf				Libuše Bráfová			
	Dopis	Telegram	Jiné	Celkem	Dopis	Telegram	Jiné	Celkem
1882	1	0	0	1	0	0	0	0
1883	1	0	0	1	0	0	0	0
1886	2	0	0	2	0	0	0	0
1887	12	0	2	14	2	0	0	2
1888	42	2	1	45	30	0	0	30
Celkem	58	2	3	63	32	0	0	32

Vzájemná korespondence – tabulka četnosti za rok 1888

Rok 1888	Albín Bráf				Libuše Bráfová			
	Dopis	Telegram	Jiné	Celkem	Dopis	Telegram	Jiné	Celkem
leden	0	0	1	1	0	0	0	0
únor	1	2	0	3	1	0	0	1
březen	0	0	0	0	0	0	0	0
duben	0	0	0	0	0	0	0	0
květen	0	0	0	0	0	0	0	0
červen	6	0	0	6	4	0	0	4
červenec	3	0	0	3	3	0	0	3
srpen	23	0	0	23	16	0	0	16
září	5	0	0	5	6	0	0	6
říjen	0	0	0	0	0	0	0	0
listopad	0	0	0	0	0	0	0	0
prosinec	1	0	0	1	0	0	0	0
bez data	3	0	0	3	0	0	0	0
Celkem	42	2	1	45	30	0	0	30

Tabulka a mapa s lokacemi odeslaných dopisů

	Místa odeslaných dopisů	Albín	Libuše
1.	Praha	56	1
2.	Maleč	1	31
3.	Strmilov	1	--
4.	Jindřichův Hradec	1	--
5.	Zdice - Plzeň	1	--
6.	Veselí nad Lužnicí	1	--
7.	Lužany	1	--
8.	Pardubice	1	--
Celkem		63	32

